

**KASKO VE ZMMS KONULU
SİGORTA TAHKİM KOMİSYONU
HAKEM KARARLARININ TÜRK TİCARET
KANUNU IŞIĞINDA DEĞERLENDİRİLMESİ**

Ayşe Nur ÖZDEN
Yüksek Lisans Tezi
Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Altan Fahri GÜLERCİ
Şubat, 2023
Afyonkarahisar

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KASKO VE ZMMS KONULU SİGORTA TAHKİM
KOMİSYONU HAKEM KARARLARININ
TÜRK TİCARET KANUNU IŞIĞINDA
DEĞERLENDİRİLMESİ

Hazırlayan
Ayşe Nur ÖZDEN

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Altan Fahri GÜLERCİ

AFYONKARAHİSAR 2023

ETİK VE BİLİMLER İLKELER SORUMLULUK BEYANI

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “**Kasko ve Zmms Konulu Sigorta Tahkim Komisyonu Hakem Kararlarının Türk Ticaret Kanunu Işığında Değerlendirilmesi**” adlı çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde bilimsel etik kurallara ve atıf gösterme ilkelerine riayet ettiğimi belirterek aksi bir durumun tespiti hâlinde sorumluluğun tamamen bana ait olduğunu kabul, beyan ve taahhüt ederim.

09/02/2023

İmza

Ayşe Nur ÖZDEN

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ENSTİTÜ ONAYI

Öğrencinin	Adı- Soyadı	Ayşe Nur ÖZDEN
	Numarası	190647109
	Anabilim Dalı	Özel Hukuk
	Programı	Özel Hukuk (Anadolu Üniversitesi Ortak)
	Program Düzeyi	☒ Yüksek Lisans ☐ Doktora ☐ Sanatta Yeterlik
Tezin Başlığı		Kasko ve Zmms Konulu Sigorta Tahkim Komisyonu Hakem Kararlarının Türk Ticaret Kanunu Işığında Değerlendirilmesi
Tez Savunma Sınav Tarihi		09.02.2023
Tez Savunma Sınav Saati		14.00

Yukarıda bilgileri verilen öğrenciye ait tez, Afyon Kocatepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca jüri üyeleri tarafından değerlendirilerek ☒oy birliği – ☐oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Elbeyi PELİT
MÜDÜR

Bu tez, Enstitü Müdürlüğünce kontrol edilerek, elektronik imza kullanılarak onaylanmıştır.

ÖZET

KASKO VE ZMMS KONULU SİGORTA TAHKİM KOMİSYONU HAKEM KARARLARININ TTK IŞIĞINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Ayşe Nur ÖZDEN

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

Şubat, 2023

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Altan Fahri GÜLERCİ

Sigorta Tahkim Komisyonu, Türk yargısının hızlandırılması adına son derece önemli bir role sahiptir. Zira sigorta hukuku, özellikle de kasko ve zmms alanında son derece yaygın bir uygulama alanına sahiptir. Bu sebeple kasko ve zmms alanında sigorta tahkim komisyonunun vermiş olduğu kararları incelemek suretiyle komisyonun meydana gelen uyuşmazlıklarda takip etmekte olduğu bakış açısını tespit edebilmek, sigorta hukuku açısından son derece önemlidir. Bu tez çalışmasında sigorta tahkim komisyonunun yıllar içinde vermiş olduğu kararlar incelenmek suretiyle komisyona genellikle hangi konularda başvuru yapıldığı ve bu konularda komisyon tarafından nasıl bir yol izlendiği tespit edilmeye çalışılmıştır. Bunu gerçekleştirebilmek amacıyla araştırmada öncelikle sigorta tahkim komisyonu gibi hukuk yargılamasına alternatif kurumlar incelenerek, kurumların işleyiş prensibi anlaşılmaya çalışılmıştır. Bu karşılaştırma sayesinde sigorta hukukundan kaynaklı bir uyuşmazlıkta tarafların uyuşmazlığı çözmek adına sahip olduğu seçenekler somut bir şekilde ortaya konmuştur. Akabinde komisyonun işleyiş usulü tarihçesiyle beraber ele alınmış ve böylece komisyonun yargılama prensibi de anlaşılmıştır. Komisyona başvurmak isteyen tarafların nasıl bir yol izlemesi gerektiği açıklanmıştır. Bununla birlikte komisyonun başvuru sahipleri tarafından tercih edilmesi sonrasında nasıl bir usulün işlemeye başladığı da yine ele alınmıştır. Son bölümde ise komisyon kararları gerekçeleri ile beraber incelenerek, mevzuat ve Yargıtay kararları ışığında değerlendirilmiştir. Değerlendirmeler yapılırken kararların Türk Ticaret Kanunu maddeleri ile örtüştüğü alanlar açıklanmıştır. Böylelikle hem sigorta tahkim komisyonunun kasko ve zmms alanında vermiş olduğu kararlar hakkında, hem de Türk Ticaret Kanunu'nun 6. Kitabında düzenleme alanı bulan sigorta mevzuatı hakkında bilgi verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sigorta tahkim, kasko, zmms, alternatif uyuşmazlık çözüm yolları, Afyonkarahisar.

ABSTRACT

EVALUATION OF THE ARBITRAL DECISIONS OF THE INSURANCE ARBITRATION COMMISSION ON MOTOR INSURANCE AND COMPULSORY FINANCIAL LIABILITY IN THE LIGHT OF TURKISH COMMERCIAL LAW

Ayşe Nur ÖZDEN

**AFYON KOCATEPE UNIVERSITY
INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF PRIVATE LAW**

February, 2023

Advisor: Assist. Prof. Dr. Altan Fahri GÜLERCİ

The Insurance Arbitration Commission has an extremely important role in accelerating the Turkish judiciary. Because insurance law, especially in the field of motor insurance and financial liability insurance, has a very common application area. For this reason, it is extremely important in terms of insurance law to be able to determine the point of view that the commission follows in the disputes that occur by examining the decisions made by the insurance arbitration commission in the field of motor insurance and liability insurance. In this thesis, by examining the decisions made by the insurance arbitration commission over the years, one by one, it has been tried to determine which subjects are generally applied to the commission and what kind of path is followed by the commission in these matters. In order to achieve this, in the research, alternative institutions such as the insurance arbitration commission were examined and the working principle of the institutions was tried to be understood. Thanks to this comparison, the options that the parties have in order to resolve the dispute in a dispute arising from insurance law have been put forward in a concrete way. Subsequently, the functioning of the commission was discussed together with its history, and thus the principle of the commission's trial was also understood. It is explained how the parties who want to apply to the commission should follow. However, after the commission was preferred by the applicants, what kind of procedure started to work is also discussed. In the last part, the decisions of the commission were examined together with their justifications and evaluated in the light of legal regulations and current Supreme Court decisions. While making the evaluations, the areas where the decisions overlap with the articles of the Turkish Commercial Code are explained in detail. Thus, information was obtained both about the decisions made by the insurance arbitration commission in the field of motor insurance and liability insurance and about the insurance legislation, which is regulated in the 6th Book of the Turkish Commercial Code. As a result, with this research, a detailed analysis has been created about the functioning of the insurance arbitration commission and its decisions.

Keywords: Insurance arbitration, motor insurance, liability insurance, alternative dispute resolution methods, Afyonkarahisar.

ÖN SÖZ

Hayatım boyunca bir an olsun desteğini benden esirgemeyen BABAM'a ve her zaman bana motive kaynağı olan ANNEM'e en içten duygularla teşekkürlerimi sunarım. Tez yazım sürecimde beni daima anlayan ve bana bir yoldaş olan canım ABLAM'a ve biricik EŞİM'e teşekkür ederim. Yüksek lisans sürecini başarıyla tamamlamamda bana yol gösteren, çalışmalarımda bana bilgileriyle ışık kaynağı olan değerli hocam Dr. Altan Fahri GÜLERCİ'ye ve sahip oldukları bilgi birikimlerini aktararak bugünlere gelmemi sağlayan, eğitim hayatımın mimarı olan tüm hocalarıma en kalbi duygularla teşekkürlerimi sunarım.

Ayşe Nur ÖZDEN
2023, Afyonkarahisar

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ETİK VE BİLİMLER İLKELER SORUMLULUK BEYANI	ii
ENSTİTÜ ONAYI	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
ÖN SÖZ	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	xi
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM SİGORTA HUKUKUNDA UYUŞMAZLIK ÇÖZÜM YOLLARI

1. SİGORTACILIK ÖZEL EMEKLİLİK DÜZENLEME VE DENETLEME KURULUNA ŞİKÂyet YOLU	5
2. MÜZAKERE.....	6
3. UZLAŞTIRMA	10
4. ARABULUCULUK.....	13
5. UYUŞMAZLIĞIN TÜKETİCİ HAKEM HEYETİ YOLU ÇÖZÜMÜ	23
6. TEKNİK- HAKEM BİLİRKİŞİ	26
7. SİGORTA TAHKİM KOMİSYONU	27
8. UYUŞMAZLIĞIN YARGI YOLUYLA ÇÖZÜMLENMESİ	31

İKİNCİ BÖLÜM SİGORTA HUKUKUNDA TAHKİMİN AYIRT EDİCİ ÖZELLİKLERİ VE SİGORTA HUKUKUNDA TAHKİM YARGILAMA USULÜ

1. TAHKİM KAVRAMI	33
1.1. TAHKİMİN TARİHİ GELİŞİMİ.....	33
1.2. TAHKİMİN TANIMI VE HUKUKİ NİTELİĞİ	37
1.2.1. Tahkimin Tanımı.....	37
1.2.2. Tahkimin Hukuki Niteliği.....	42
1.3. TAHKİM TÜRLERİ	47
1.3.1. İhtiyari Tahkim – Zorunlu Tahkim.....	47
1.3.2. İç tahkim- Dış tahkim (Milli tahkim- Milletlerarası tahkim)	48
1.3.3. Ad Hoc Tahkim- Kurumsal Tahkim	49
2. SİGORTA HUKUKUNDA TAHKİM.....	51
2.1. SİGORTA TAHKİM KOMİSYONU	51
2.2. KOMİSYONUN KURULUŞU VE AMAÇLARI	52
3. SİGORTA TAHKİM KOMİSYONU TEŞKİLATI.....	54
3.1. MÜDÜR VE YARDIMCILAR.....	56
3.2. RAPORTÖRLER	56
3.3. HAKEMLER.....	57
3.4. BÜROLAR.....	58
4. SİGORTA TAHKİM KOMİSYONU VE YARGILAMA USULÜ	59
4.1. KOMİSYONA BAŞVURU.....	59
4.2. YARGILAMA USULÜ	60

4.2.1. Ön İnceleme	60
4.2.2. Dosyanın Hakemlerce İncelenmesi	65
4.2.3. Tahkimde Deliller	69
4.2.4. Geçici Tedbirler	72

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KASKO VE ZORUNLU MALİ MESULİYET SİGORTASI KONULU SİGORTA TAHKİM KOMİSYONU HAKEM KARARLARININ İNCELENMESİ

1. SİGORTA TAHKİM KOMİSYONU HAKEM KARARLARI	75
1.1. SİGORTA TAHKİM KOMİSYONU HAKEM KARARLARININ ÖZELLİKLERİ.....	75
1.2. İCRA EDİLEBİLİRLİK	77
1.3. HAKEM KARARLARINA KARŞI BAŞVURU YOLLARI.....	78
1.3.1. İtiraz.....	79
1.3.2. Temyiz	80
1.3.3. Yargılamanın İadesi	81
2. SİGORTA TAHKİM KOMİSYONUNUN KASKO VE ZORUNLU MALİ MESULİYET SİGORTASI KAPSAMINDAKİ HAKEM KARARLARININ İNCELENMESİ	82
2.1. KASKO KAPSAMINDAKİ SİGORTA TAHKİM KOMİSYONU HAKEM KARARLARI.....	84
2.1.1. 12.01.2010 Tarih ve K-2010/2 Sayılı Hakem Heyeti Kararı (TTK m.1409/2 Gereği Sigortacının İspat Yükü)	84
2.1.1.1. Kararın Özeti	84
2.1.1.2. Kararın Değerlendirilmesi	84
2.1.2. 23.02.2010 Tarih ve K-2010/23 Sayılı Hakem Kararı (TTK m.1459, 1409/1 Gereği Sigortacının Zararı Giderim Yükümlülüğü ve TTK M.1462 Eksik Sigorta)	85
2.1.2.1. Kararın Özeti	85
2.1.2.2. Kararın Değerlendirilmesi	86
2.1.3. 13.01.2010 Tarih ve K-2010/4 Sayılı Hakem Heyeti Kararı (TTK m.1430 vd. Sigorta Ettirenin Prim Ödeme Borcu Ve M.1424/1 Polİçe Teslim Borcu).....	87
2.1.3.1. Kararın Özeti	87
2.1.3.2. Kararın Değerlendirilmesi	88
2.1.4. 05.04.2010 Tarih ve K-2010/92 Sayılı Hakem Heyeti Kararı (TTK m.1446 Riziko Gerçekleştğinde Beyan Yükümlülüğü, TTK M.1430 Prim Ödeme Borcu)	92
2.1.4.1. Kararın Özeti	92
2.1.4.2. Kararın Değerlendirilmesi	92
2.1.5. 12.07.2010 Tarih ve K-2010/294 sayılı Hakem Heyeti Kararı (TTK m.1409/2 Sigorta Şirketinin İspat Yükü)	95
2.1.5.1. Kararın Özeti	95
2.1.5.2. Kararın Değerlendirilmesi	96
2.1.6. 30.06.2011 Tarih ve K-2011/542 sayılı Hakem Heyeti Kararı (TTK m.1467 Çifte Sigorta).....	98
2.1.6.1. Kararın Özeti	98
2.1.6.2. Kararın Değerlendirilmesi	98
2.1.7. 07.09.2011 Tarih ve K-2011/764 sayılı Hakem Heyeti Kararı (TTK m.1409/1, m.1461/1 Sigortanın Kapsamı)	100

2.1.7.1. Kararın Özeti	100
2.1.7.2. Kararın Değerlendirilmesi	101
2.1.8. 09.12.2011 Tarih ve K-2011/1032 sayılı Hakem Heyeti Kararı (Kasko Sigortası Genel Şartları)	103
2.1.8.1. Kararın Özeti	103
2.1.8.2. Kararın Değerlendirilmesi	103
2.1.9. 17.07.2012 Tarih ve K-2012/ 803 sayılı Hakem Kararı (TTK m.1429 Rizikonun Gerçekleşmesinde Kusur)	104
2.1.9.1. Kararın Özeti	104
2.1.9.2. Kararın Değerlendirilmesi	105
2.1.10. 08.04.2013 Tarih ve K-2013/632 Sayılı Hakem Kararı (TTK m.1448 Zararı Önleme, Azaltma Ve Sigortacının Rücu Haklarını Koruma Yükümlülüğü).....	107
2.1.10.1. Kararın Özeti	107
2.1.10.2. Kararın Değerlendirilmesi	107
2.1.11. 23.10.2013 Tarih ve K-2013/2145 sayılı Hakem Kararı (TTK m.1409/1, m.1461/1 Sigortanın Kapsamı).....	109
2.1.11.1. Kararın Özeti	109
2.1.11.2. Kararın Değerlendirilmesi	109
2.1.12. 15.01.2014 Tarih ve K-2014/111 sayılı Hakem Kararı (İspat Yükünün Yer Değiştirmesi)	110
2.1.12.1. Kararın Özeti	110
2.1.12.2. Kararın Değerlendirilmesi	110
2.1.13. 28.06.2014 Tarih ve K-2014/ 2098 sayılı Hakem Kararı (Aktif Husumet Ehliyeti, TMK M.879/1 Rehinli Alacaklının Muvafakati)	111
2.1.13.1. Kararın Özeti	111
2.1.13.2. Kararın Değerlendirilmesi	112
2.1.14. 20.10.2016 Tarih ve K-2016/29745 Sayılı Hakem Kararı (TTK m.1409 Sigortacının Sorumluluğu, TTK M.1452 Emredici Hükümler)	113
2.1.14.1. Kararın Özeti	113
2.1.14.2. Kararın Değerlendirilmesi	113
2.1.15. 13.06.2017 Tarih ve K-2017/6276 Sayılı Hakem Kararı (TTK m.1447 Bilgi Verme ve Araştırma Yapılmasına İzin Verme Yükümlülüğü).....	116
2.1.15.1. Kararın Özeti	116
2.1.15.2. Kararın Değerlendirilmesi	117
2.1.16. 15.12.2017 Tarih ve K-2017/17409 Sayılı Hakem Kararı (TTK m.1429/1 Sigorta Ettirenin Kastı, TTK m.1409/2 İspat Yükü)	119
2.1.16.1. Kararın Özeti	119
2.1.16.2. Kararın Değerlendirilmesi	119
2.1.17. 29.08.2018 Tarih ve K-2018/57489 Sayılı Hakem Kararı (TTK m.1427/2 Sigorta Tazminatının Muacceliyeti)	120
2.1.17.1. Kararın Özeti	120
2.1.17.2. Kararın Değerlendirilmesi	121
2.1.18. 15.06.2019 Tarih ve K-2019/49997 Sayılı Hakem Kararı (TTK m.1420 Zamanaşımı)	122
2.1.18.1. Kararın Özeti	122
2.1.18.2. Kararın Değerlendirilmesi	123
2.1.19. 2.1.19.05.03.2020 Tarih ve K-2020/35999 Sayılı Hakem Kararı (TTK m.1486, m.1452 Emredici Hükümler, TTK M.1409 Sigortacının İspat Yükü)	125
2.1.19.1. Kararın Özeti	125

2.1.19.2. Kararın Değerlendirilmesi	126
2.1.20. 07.05.2021 Tarih ve K-2021/57781 Sayılı Hakem Kararı (TTK m.1446 Rizikonun Gerçekleştiğini Beyan Yükümlülüğü)	127
2.1.20.1. Kararın Özeti	127
2.1.20.2. Kararın Değerlendirilmesi	128
2.2. ZORUNLU MALİ MESULİYET SİGORTASI KAPSAMINDAKİ SİGORTA TAHKİM KOMİSYONU HAKEM KARARLARI.....	131
2.2.1. 10.05.2010 Tarih ve K-2010/143 Sayılı Hakem Heyeti Kararı (TTK m.1478 Doğrudan Dava Hakkı, M.1429 Rizikonun Gerçekleşmesinde Kusur, 1409/2 İspat Yükü)	131
2.2.1.1. Kararın Özeti	131
2.2.1.2. Kararın Değerlendirilmesi	131
2.2.2. 02.10.2013 Tarih ve K-2013/1979 sayılı Hakem Kararı (TTK m.1409 İspat Yükünün Yer Değiştirmesi).....	134
2.2.2.1. Kararın Özeti	134
2.2.2.2. Kararın Değerlendirilmesi	134
2.2.3. 22.08.2016 Tarih ve K-2016/24152 sayılı Hakem Kararı (TTK m.1426/1 Makul Giderler).....	135
2.2.3.1. Kararın Özeti	135
2.2.3.2. Kararın Değerlendirilmesi	135
TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER.....	137
KAYNAKÇA.....	143

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

&	: Ve
AAÜT	: Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AvK	: Avukatlık Kanunu
AYM	: Anayasa Mahkemesi
CBK	: Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi
HD.	: Hukuk Dairesi
HMK	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
HUAK	: 6325 Sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu
HUMK	: Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
İİK	: 2004 Sayılı İcra ve İflas Kanunu
KDV	: Katma Değer Vergisi
KTk	: 2918 Sayılı Karayolları Trafik Kanunu
MHB	: Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni
MİHDER	: Medeni Usul ve İcra İflas Hukuku Dergisi
MÖHUK	: Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun
MTK	: Milletlerarası Tahkim Kanunu
PCA	: Daimi Hakemlik Mahkemesi
SEDDK	: Sigortacılık Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu
SK	: 5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu
STİY	: Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelik
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TAAD	: Türkiye Adalet Akademisi Dergisi
TBB	: Türkiye Barolar Birliği
TBK	: Türk Borçlar Kanunu
TDK	: Türk Dil Kurumu
TKHK	: 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun
TSB	: Türkiye Sigorta Birliği
TSBD	: Türkiye Sigorta Birliği Dergisi
TTK	: 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu
UNCITRAL	: United Nations Commission on International Trade Law
vb.	: Ve benzeri
YÜHFD	: Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
ZMMS	: Zorunlu Mali Mesuliyet Sigortası

GİRİŞ

Sigorta, riziko kavramından hareketle doğmuş olup, insanoğlunun var oluşunun ilk zamanlarına kadar uzanan bir geçmişe sahiptir. Eski zamanlarda köy gibi küçük topluluklarda, köylüler aralarında düzenli olarak belli bir miktar parayı toplayarak köyde meydana gelen kaza vb. olaylarda biriken bu parayı kullanmaktaydı. Günümüzde sigorta şirketleri hala bu temel prensip doğrultusunda işleyişlerini sürdürmektedirler.

Tezimiz içerisinde incelenen tahkim kararlarının konusunu oluşturan kasko ve zmms konulu sigortalar, kara taşıtları arasında meydana gelen rizikoları konu edinmektedir. Ülkemizde çok sayıda trafik kazasının gerçekleştiği düşünülecek olursa, Türk yargısı içerisinde kasko ve zmms konulu yargılamaların ne kadar çok yer kapladığı anlaşılabılır. Gerek mahkemeler gerekse de alternatif uyuşmazlık çözüm yollarında kasko ve zmms konulu başvurular oldukça geniş bir yer teşkil etmektedir. Bu sebeple de kasko ve zmms'den kaynaklanan uyuşmazlıklarda yargılamaların uzun sürmesi hukuk dünyası için istenmeyecek bir durumdur. Ayrıca başvuruçuların haklarına geç ulaşması yahut hiç ulaşamaması sonucunu doğurabilir. Oysaki sigorta hukukundan kaynaklı uyuşmazlıklarda yargılamaları hızlandırabilmek mümkündür. Zira sigorta hukukundan kaynaklı uyuşmazlıkların büyük bir kısmının çözümü teknik uzmanlığı gerektirmektedir. Dolayısıyla uyuşmazlık tarafları ile teknik uzmanın kısa süreler içerisinde bir araya gelmesi, uyuşmazlıkların çözümünü sağlamak için yeterli olmaktadır. İşte sigorta tahkim komisyonu da bu düşünceden doğmuş ve alternatif bir uyuşmazlık çözüm yöntemi olarak mevzuatta yer almıştır. Komisyona yapılan başvurular, komisyonun kurulduğu günden itibaren giderek artmıştır. Nitekim başvuruçular, 4 ay gibi kısa bir süre içerisinde uyuşmazlıkları hakkında bir netice elde etmektedirler.

Hukuk sistemimizde sigorta tahkim komisyonu dışında, mahkemelere alternatif başkaca çözüm yöntemleri de mevcuttur. Ancak belirtmek gerekir ki, diğer alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerine kıyasla sigorta tahkim komisyonu, mahkeme yargılamasına en yakın sayılabilecek bir çözüm yöntemidir. Tahkim başvurularını neticeye bağlayan “hakem” yahut “hakem heyetleri” tıpkı mahkeme yargılamasındaki “hâkim” yahut “heyet halinde çalışan hakimler” gibi bir rol üstlenmektedir. Taraflar yine mahkeme yargılamasında olduğu gibi dilekçelerini komisyona sunmakta, komisyon tarafından gerekli araştırmalar yapılarak uyuşmazlık neticeye kavuşturulmaktadır. Oysaki diğer alternatif uyuşmazlık yöntemlerinde birebir bu sistemi

bulabilmek mümkün değildir. Söz gelimi arabuluculuk çözüm yönteminde, arabulucu hiçbir zaman bir hâkim yahut hakem gibi taraflar hakkında bir hüküm vermemektedir. Ancak belirtmek gerekir ki, sigorta uyuşmazlıklarında başvurularda tanınan avantajlı bir yol daha bulunmaktadır. Bu yol, tüketici hakem heyetidir. Sigorta uyuşmazlıklarında lehtar/sigorta ettirenlerin sigorta şirketi ile akdetmiş oldukları sigorta sözleşmelerinde sigorta ettirenlerin tüketici sıfatını haiz olması durumunda yapılan işlem tüketici işlemi sayılmaktadır. Dolayısıyla bu durum tüketici sıfatını haiz bulunan sigorta ettirenlerin/lehtarların yaşadıkları uyuşmazlığı tüketici hakem heyeti önüne taşıyabilmelerini sağlamaktadır. Tüketici hakem heyeti de işleyiş olarak mahkeme yargılaması ve tahkim komisyonu ile benzerlik göstermektedir.

Sigorta tahkim komisyonu, mahkeme yargılamasına benzetmekle beraber mahkeme yargılamasından çeşitli noktalarda ayrılmaktadır. Örneğin sigorta tahkim yargılamasında başvuru konusu dosya her zaman ilk etapta raportör adı verilen kişilerce ön incelemeden geçirilmekte, sonrasında hakemlere havale edilmektedir. Oysa mahkeme yargılamasında ilk derece mahkemelerinde başvuru konusu dosya doğrudan hâkimlerin önüne gelmekte; yalnızca üst derece mahkemelerinde raportörlük uygulamasına benzer bir şekilde tetkik hâkimler bulunmaktadır. Yine tahkim komisyonu tarafından gerçekleştirilen yargılamalarda mahkemelerden farklı olarak süre sınırlaması bulunmaktadır. Şöyle ki; komisyon, önüne gelen uyuşmazlıkları 4 ay içerisinde sonuçlandırmak zorundadır. Oysa mahkemeler böyle bir üst süre ile sınırlandırılmış değildir. İcra edilebilirlik konusunda da komisyonun işleyişi mahkemelerden farklıdır. 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu m.367'ye göre bazı mahkeme ilamlarının icra edilebilmesi için kesinleşmelerinin beklenmesi gerekmektedir. Oysaki bütün komisyon kararları kesinleşmesi beklenmeksizin icra edilebilir niteliktedir. Ancak belirtmek gerekir ki, birkaç ayrım dışında tahkim yargılamaları usulü hakkında da HMK hükümleri uygulanmaktadır. Dolayısıyla komisyonun yargılama usulü mahkeme yargılamaları ile oldukça benzerdir.

Tahkim komisyonunda uyuşmazlığın çözümünde hakemler ve raportörler ön plana çıkmakta ise de esasen komisyon teşkilatı; müdürler ve yardımcıları, raportörler, hakemler ve büro olmak üzere dört temel unsurdan oluşmaktadır. Müdürler ve yardımcıları daha çok idari görevlerde rol almaktadır. Raportörler tarafından gerçekleştirilen görevlerin ise yargılama görevi mi yoksa idari görev mi olduğu doktrinde tartışılmıştır. Belirtmek gerekir ki, raportörler karar verme sürecinde aktif bir rol oynamamaktadır.

Sigorta tahkim komisyonunun işleyişini ve temel prensiplerini anlayabilmek için tahkim usulünü de incelemek gerekmektedir. Zira tahkim, uluslararası hukukta tarihçesi çok eskilere dayanan bir uyuşmazlık çözüm yöntemidir. Ülkemizde sigortacılık alanında bir tahkim komisyonu bulunması sebebiyle tahkimin yalnızca sigorta uyuşmazlıkları için mevcut bir yol olduğu düşünülebilirse de esasen özel hukuk uyuşmazlıklarının büyük bir bölümünde tahkime başvurarak bir çözüm elde edebilmek mümkündür Sigorta tahkim komisyonu da esasen tahkim yargılamasının bir türüdür. Komisyon, sigorta hukuku alanında tahkim yargılamasına başvurmak isteyen taraflara yol göstermektedir.

Komisyon yargılaması bahsetmiş olduğumuz 4 aylık inceleme süresi ile başvuru için son derece avantajlı bir çözüm yoludur. Komisyon karar dergilerinden de kolayca anlaşılabileceği üzere, komisyonun kurulduğu ilk yıllarda başvuru sayısı oldukça az iken günümüzde oldukça popüler bir çözüm yolu haline gelmiştir. Ancak yine de komisyonun gerçekleştirdiği yargılamaların içeriği konusunda yaygın bir bilinirlik bulunmamaktadır. Sigorta tahkim komisyonunun kurulduğu 2007 yılından günümüze kadar komisyonun yargılama usulü ile ilgili pek çok sayıda makale ve tez çalışması ele alınmıştır. Ancak komisyon kararları ile ilgili literatürde yapılmış herhangi bir çalışma yoktur. Tarafımızca bu çalışma ile komisyon kararlarının yayınlandığı 2009 yılından itibaren verilmiş kararlar incelenerek hiç değilse kasko ve zmms alanında verilmiş kararlar hakkında bir izlenim elde edilmeye çalışılmıştır. Ancak çalışmamızda, komisyon kararlarının incelenmesine geçilmeden önce yargılama makamlarına alternatif çözüm yolları ile komisyon teşkilatı ve yargılama usulü incelenmiş, böylece kapsamlı bir çalışma oluşturulmak hedeflenmiştir. Bu kapsamda üç bölümden oluşan tezimizin birinci bölümünde sigorta hukukundan kaynaklı uyuşmazlıklarda başvurulabilecek yollar tek tek ele alınarak incelenmiş, sigorta tahkim komisyonu ile benzerlik ve farklılıkları ortaya konulmuştur. İkinci bölümde ise tahkim komisyonunun yapısı ve işleyişi tahkim kavramı da ayrıca ele alınmak suretiyle detaylı olarak incelenmiştir. Son bölümde ise sigorta tahkim komisyonunun kasko ve zmms konularında vermiş olduğu kararlar incelenerek, literatüre faydası olabileceği düşünülen özgün kararlar tezimizin içeriğinde paylaşılmıştır. Komisyon kararları sigorta hukuku mevzuatının yanı sıra Yargıtay'ın yerleşik içtihatları da baz alınarak incelenmiş, sigorta tahkim komisyonuna başvurmak isteyen ancak hakkında yeterli bilgiye sahip olmayan taraflara yol gösterilmeye çalışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

SİGORTA HUKUKUNDA UYUŞMAZLIK ÇÖZÜM YOLLARI

Özel hukuktan kaynaklanan uyuşmazlıklarda, uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasında en çok bilinen yöntem, yargı yoluna başvurudur. Ancak özel hukuktan kaynaklanan uyuşmazlıklar, doğrudan kamu hukukunu ilgilendirmediğinden taraflar devlet müdahalesi olmadan da uyuşmazlıklarını çözüme ulaştırabilirler. Hatta taraflar, üçüncü kişilerin müdahalesi olmadan tamamen kendi aralarında da uyuşmazlığı çözebilirler. Bu kapsamda alternatif yöntemler, bizzat taraflarca gerçekleştirilen yahut üçüncü bir kişi eşliğinde gerçekleştirilen yöntemler olarak karşımıza çıkmaktadır.¹ Alternatif yöntemler sayesinde, devlet yargısına başvurulması sebebiyle geçecek uzun sürelerin beklenmesi gerekmeden uyuşmazlık çözüme kavuşturulabilecektir. Ayrıca uyuşmazlığın, mahkemelere alternatif yöntemlerle çözüme kavuşturulması daha masrafsız olacaktır.

Özel hukuk uyuşmazlıkları sebebiyle başvuru alan alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri, tüm hukuk sistemlerinde yaygın bir şekilde uygulanmaktadır. Hatta bazı hukuk sistemlerinde uyuşmazlıkların yargıya başvurulmadan çözülmesi yargı yolundan daha çok tercih edilmektedir.²

Sigorta hukuku da bir özel hukuk alanı olarak, uyuşmazlığın çözüme ulaştırılmasında tarafların özgürce hareket edebilmesine imkân sağlamaktadır. Hatta sigorta hukukundan kaynaklı uyuşmazlıklarda tarafların mahkemeye başvurarak bir çözüm elde etmeye çalışması, diğer özel hukuk uyuşmazlıklarına oranla daha az bir orandadır.³ Bu durumun ortaya çıkmasına, sigorta hukukundan kaynaklı uyuşmazlıkların genellikle aniden ortaya çıkmasının yol açtığı söylenebilir. Nitekim aniden ortaya çıkan bir uyuşmazlık, taraflarda da uyuşmazlığı bir an evvel sona erdirmeye isteği uyandırmaktadır. Ancak taraflar mahkemeye başvurdıkları takdirde uyuşmazlığın çok uzun süreler sonunda çözümleneceğini bilmekte ve bu sebeple de alternatif yöntemlere yönelmektedirler.⁴

¹ Ömer Ekmekçi vd., *Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk*, 2. Baskı, İstanbul 2019.

² Mustafa Özbek, “Dünya Çapında Adalet Ulaşma Hareketiyle Ortaya Çıkan Gelişmeler ve Alternatif Uyuşmazlık Çözümü”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 51, S.2, 2002, s. 121 – 161.

³ Dilek Yumrutaş, *Sigorta Hukukunda Uzman Arabuluculuk*, s.214-281, Ankara 2021.

⁴ Begüm Birsan Arslan Çelik, *Arabulucuların Kültürel Özelliklerinin, Çatışmaları Çözümleme Yöntemleri Üzerindeki Etkisi: Türkiye’de Hizmet Veren Arabulucular Üzerine Bir Araştırma*, s.201, Ankara 2020.

Alternatif yöntemlerin ortaya çıkışı, her yöntem açısından farklı şekillerde ve zamanlarda gerçekleşmiştir. Bilinen alternatif yöntemler; müzakere, uzlaştırma, arabuluculuk, tahkim, teknik-bilirkişi şeklinde sayılabilir. Bilinen çözüm yollarının yanı sıra sigorta hukukuna özgü olarak, Sigortacılık Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurulu'na başvuru yolu da alternatif bir çözüm yolu olarak sayılabilir. Ayrıca sigorta ettirenlerin aynı zamanda tüketici sıfatını haiz olmaları halinde, sigorta hukukundan kaynaklı uyuşmazlıklarda tarafların tüketici hakem heyetine de başvurabilmelerine olanak sağlanmaktadır. Sigorta uyuşmazlıklarının çözümü çoğunlukla teknik bir hesaplama neticesinde gerçekleştiğinden, alternatif yöntemlerle kısa süre içerisinde çözüme ulaşabilmek mümkün olmaktadır.

1. SİGORTACILIK ÖZEL EMEKLİLİK DÜZENLEME VE DENETLEME KURULUNA ŞİKÂyet YOLU

Sigorta hizmetleri tarihsel olarak varoluşundan beri özel hukuk kurallarına tabi kurum ve kuruluşlarca yürütülmüştür. Ancak pek tabi böyle geniş çaplı bir sistemin tamamen özel hukuk kurallarına tabi olarak bir nevi serbest bırakılması, vatandaşların menfaatlerinin devlet tarafından korumasız bırakılması anlamına gelebilecektir. Bu amaçla 1963 senesinde faaliyete geçen Sigorta Murakabe Kurulu ile sigortacılık ilk defa denetim kapsamına girmiştir. 1994 senesine gelindiğinde ise Hazine Müsteşarlığı Kurumu sigorta hukuku dünyasına kazandırılmıştır. Ayrıca Sigortacılık Genel Müdürlüğü de kurularak sigortacılık kurumunun işleyişi devlet tarafından bu iki kurum eliyle denetlenmiştir.

2019 senesine gelindiğinde sigortacılık kurumunun oldukça geniş bir uygulama alanına ulaştığı görülmüş, bu sebeple denetim faaliyetlerinin daha modernize bir şekilde yürütülmesi de hedef tutularak Sigortacılık Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu ihdas edilmiştir. Böylece Sigorta Denetleme Kurulu adı ile faaliyet göstermekte olan kurumun görevi sona ermiştir. Bu değişiklik 18.10.2019 tarihli ve 30922 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 47 Sayılı CBK (Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi) ile gerçekleştirilmiştir.⁵ SEDDK, Sigorta Denetleme Kurulu ve Sigortacılık Genel Müdürlüğü'nü bünyesinde toplamıştır.⁶

SEDDK, 47 Sayılı CBK'nin 4. Maddesinin ç bendinde düzenlenen: "Sigortacılık ve özel emeklilik alanında faaliyet gösteren kişi ve kuruluşlarla ilgili inceleme, denetleme ve

⁵ <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/19.5.47.pdf> (Erişim Tarihi: 10.09.2021).

⁶ <https://seddk.gov.tr/hakkimizda-kurumun-tarihcesi.html> (Erişim Tarihi: 10.09.2021).

soruşturma işlerini yürütmek.” görevi kapsamında, şikâyetleri incelemektedir. Bu doğrultuda bir sigorta şirketi ile sigorta sözleşmesi akdetmiş bulunan şahıslar, karşılaştıkları olumsuz bir durumda SEDDK’ye başvurarak da bir sonuç elde edebilmektedirler. SEDDK’ye yapılacak şikâyetler dikkat edileceği üzere idari niteliktedir. Kurulun, mahkemeler ya da tahkim komisyonu gibi özel hukuk kapsamına giren sigorta uyuşmazlıklarını inceleme görevi bulunmamaktadır. Bu şikâyet başvuruları 2017/5 Sayılı genelge⁷ doğrultusunda “<https://www.turkiye.gov.tr/hm-sigortacilik-sikayet-basvuru-ve-takip>” sitesinden e-devlet şifresi ile gerçekleştirilebilmektedir.

47 Sayılı CBK, 18.10.2019 tarihinde yürürlüğe girmiş olmasına karşın, 5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu m.28 vd. hükümlerinde sigortacılık alanında faaliyet gösteren şahıs ve şirketlerin denetimine ilişkin olarak görevli merci hala Sigorta Denetleme Kurulu olarak gösterilmektedir. Oysaki izah etmiş olduğumuz üzere Sigorta Denetleme Kurulu, SEDDK’nin kurulması ile ilga edilmiş vaziyettir. Söz konusu durum uygulamada belirsizliğe yol açmaktadır. Yine SEDDK’nin oldukça yeni bir kurum olmasından ötürü işleyişi hakkında mevzuat dışında yeterince bilgi bulunmamaktadır.

2. MÜZAKERE

Hemen hemen tüm özel hukuk alanlarında ve hatta kamu hukukunda da oldukça geniş bir uygulama alanına sahip bulunan müzakere yöntemi, sigorta hukukunda da bir uyuşmazlık çözüm yöntemi olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim sigortacılığın büyük ölçüde özel teşebbüslerin hâkimiyetinde bir alan olmasından hareketle, meydana gelen bir uyuşmazlığın da tarafların tekelinde çözüme ulaştırılabilmesi mümkündür. İşte müzakere usulü tam da bu amaca hizmet etmektedir. Müzakere, tarafların vuku bulan bir uyuşmazlığı kendi çabalarıyla çözüme ulaştırması yöntemidir. Türk Dil Kurumu müzakereyi: “bir konuyla ilgili fikir alışverişinde bulunma” olarak tanımlamaktadır.⁸

Müzakere esnasında taraflar pek çok yönetime başvurabilir. Burada amaç, müzakere masasına hangi amaçla oturuldu ise karşı tarafı bu amaca ikna edebilmektir.⁹ Zira karşı tarafı kendi amacına ikna edebilmek kolay bir iş değildir. Tarafların talepleri doğrudan menfaatlerini etkileyecek vaziyettir. Müzakere, adından da anlaşılacağı

⁷ 2017/5 Sayılı Sigortacılık E-Başvuru Sistemine İlişkin Genelge, <https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2018/11/Sigortac%C4%B1l%C4%B1k-E-ba%C5%9Fvuru-Sistemine%C4%B0li%C5%9Fkin-Genelge-20175.pdf> (Erişim Tarihi: 15.09.2021).

⁸ <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 08.05.2022).

⁹ <https://tr.wikipedia.org/wiki/M%C3%BCzakere> (Erişim Tarihi: 10.06.2022).

üzere birden fazla kişinin katılımıyla gerçekleştirilebilen bir uyuşmazlık çözüm yöntemidir. Dolayısıyla minimum iki katılımcı ile müzakere görüşmelerine başlanır. Müzakere, tarafların özel bir usul izlemesini gerektiren bir çözüm yöntemi değildir. Bu sebeple de aralarında bir uyuşmazlık meydana gelen taraflar, eğer anlaşmaya meyilliye bilerek ya da bilmeyerek müzakere yöntemine başvurur. Dolayısıyla alternatif çözüm yöntemlerinde müzakere, en çok karşımıza çıkan yöntemdir. Yine bu özelliğinden ötürü, uyuşmazlık tarafları çözüme ulaşmaya çalışırken önce müzakere ile başlangıç yapmaktadır. Sonrasında başka yöntemlere başvurulması durumunda da müzakere aşamasında yaşanan olay ve durumlar, başvuru diğer yöntemle ıskı tutmaktadır. Müzakere sırasında tarafların masadan bir çözüme ulaşarak kalkabilmesi için uyuşmazlığın bütün detaylarının ele alınması gerekmektedir. Zira nihai amaç masadan bir çözüme ulaşarak kalkmanın yanı sıra müzakereye katılan herkesin memnun bir şekilde ayrılabilmesidir. Bunun yolu da ulaşılan çözümün bütün taraflar açısından uygun bir çözüm olmasından geçmektedir.¹⁰ Uyuşmazlık yaşayan tarafların müzakereye başvurmasında, yargılama mercilerine başvurmaya ihtiyaç duyulmayacak olması teşvik edici olmaktadır. Bu sebeple de taraflar çoğu zaman dışarıdan bir müdahale olmaksızın kendiliğinden müzakere etmeye başlamaktadır.¹¹ Bu şekilde başlayan bir müzakere yine üçüncü kişilerin müdahalesi olmadan da sona erebilmektedir. Zira müzakere yönteminde uyulması gereken belirgin kuralların varlığından söz edebilmek son derece güçtür. Kuralları taraflar belirler.¹²

İfade ettiğimiz üzere müzakere görüşmeleri genellikle kendiliğinden başladığından taraflar kendi başlarına müzakereyi yönetmektedirler. Ancak taraflar isterse müzakere sırasında pek tabi bir vekil yardımından yararlanabilirler.¹³ Vekil katılımı ile gerçekleştirilen müzakereler sırasında, vekil yardımından faydalanmayan taraf görüşmeye vekili ile katılan tarafı anlaşmaya yanaşmadığı şeklinde değerlendirebilir. Yahut her iki tarafın da vekili ile katılım sağladığı bir müzakere görüşmesinin, yalnızca taraflar arasında gerçekleşen bir görüşmeye nazaran anlaşma

¹⁰ Ziya Akıncı, “Milletlerarası Ticari Uyuşmazlıkların Alternatif Çözüm Yolları”, *Batıder*, C.:XVIII, S:4, Ankara Aralık 1996, s.102-105, Mustafa Serdar Özbek, *Alternatif Uyuşmazlık Çözümü*, 3. Baskı, Ankara 2013, Yetkin Yayınları, s. 200.

¹¹ Mustafa Özbek, “Alternatif Uyuşmazlık Çözümü ve Noterlerin Uyuşmazlık Çözümündeki Yeni İşlevi (Noterler)”, *Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi*, Sayı:132, Aralık 2006, s.49.

¹² Bahattin Aras, “Genel Olarak Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları ve Temel Özellikleri”, *Adalet Dergisi*, Yıl:100, Sayı:35, Eylül 2009, s.58-75.

¹³ Süha Tanrıver, “Hukuk Uyuşmazlıkları Bağlamında Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları ve Özellikle Arabuluculuk”, *TBB Dergisi*, 2006/64, s. 9-12.

olasılığının daha düşük olduğu düşünülebilir.¹⁴ Ancak bizce tarafların anlaşma olasılığı her somut olay açısından değişken bir durumdur. Belirtmek gerekir ki müzakereye vekil yahut taraf olarak katılmamakla beraber müzakerede çözüme ulaşılabilmesi adına önemli rol oynayabileceği düşünülen üçüncü kişilerin de müzakere aşamasına görüş belirtmek suretiyle katkıda bulunabilmesi mümkündür.¹⁵

Müzakerenin yalnızca şahıslar tarafından başvurulmuş bir yöntem olduğu düşünülmemelidir. Bir uyuşmazlıkla karşı karşıya kalan kurum ve kuruluşlar, çeşitli topluluklar ve hatta devletler dahi müzakere yöntemine başvurabilmektedir.¹⁶ Uluslararası hukuk uygulamalarına bakıldığında, Amerika Birleşik Devletleri'nde müzakere yöntemine sıkça başvurulduğu görülmektedir.¹⁷

Müzakere yöntemini kendine has bir uyuşmazlık yöntemi kılan şey, sıkça üzerinde durduğumuz üçüncü kişilerin müdahalesine gerek duyulmamasıdır. Taraflar istemediği sürece kimseyi görüşmelere müdahil etmek zorunda değildir.¹⁸ Müzakere bu özelliği sebebiyle, hususi bir sorunun somut bir anlaşmazlığa evrilmesini önleyen bir usul olarak da tasvir edilebilir.¹⁹

Müzakerenin taraflar tekeline gerçekleştirilen bir çözüm yöntemi olması birtakım olumsuz durumlara da sebebiyet verebilmektedir. Sözgelimi, bir uyuşmazlık yaşanmış olmasından kaynaklı olarak taraflar, uyuşmazlığın verdiği gerginliği müzakere görüşmelerine yansıtabilirler. Bu durum da bir orta yol bulunmasını güçleştirebilir.²⁰ Zira taraflar masaya uyuşmazlığı çözme arzusu taşıyarak gelmezlerse bir çözüm bulunabilmesi son derece güçtür.²¹

Uyuşmazlığı çözüme ulaştırma arzusu kadar, müzakerede başarıyı sağlayan son derece önemli unsurlardan birisi de görüşmeler sırasında etik kurallara riayet edilmesidir. Görüşmeler sırasında etik olmayan söylem ve davranışlar, taraflar uyuşmazlığı çözme arzusu taşıyalar dahi görüşmelerin olumsuz bir şekilde

¹⁴ Tuğçem Şahin vd., *Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Rehberi*, Ankara, Seçkin Yayınları, 2018, s.15-19.

¹⁵ Tamer Soysal, “*Türk Ceza Hukukunda Uzlaşma*”, *Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaşma*, İstanbul 2005, s.203-242, Mualla Buket-Soygüt Arslan, *Türk Ceza ve Ceza Usul Hukukunda Uzlaşma Kurumu*, 1. Bası, İstanbul 2008, s. 25.

¹⁶ Süha Tanrıver, “Hukuk Uyuşmazlıkları Bağlamında Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemleri ve Özellikle Arabuluculuk”, *TBB Dergisi*, Sayı 64, 2006, s. 151-155.

¹⁷ Tamer Soysal, *a.g.e.*, s.212.

¹⁸ Mustafa Serdar Özbek, *Alternatif Uyuşmazlık Çözümü*, s. 93.

¹⁹ Mustafa Serdar Özbek, *Alternatif Uyuşmazlık Çözümü*, s.72.

²⁰ Cemal Şanlı, *Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları*, 4. Bası, İstanbul, 2011.s.392- 393.

²¹ Canan Çetin, *Müzakere Teknikleri – İlke, Süreç, Uygulama*, Beta, Kasım 2007, Şamil Demir, *Avukatın Uzlaşma Sağlama Yetkisi*, Adalet Yayınevi, Ocak 2014.

sonuçlanmasına neden olabilmektedir. Bu sebeple tarafların etik kurallara riayet etmesi hayati önem taşımaktadır.²² Müzakere sırasında taraflar arasında süregelen bir hareketlilik vardır. Taraflar karşılıklı olarak bir alma ve verme değişimi içerisindeyler.

Müzakere görüşmeleri her ne kadar taraflarca gerçekleştirilen ve belirgin kuralların olmadığı bir uyuşmazlık çözüm yöntemi ise de kendi doğasından kaynaklı olarak çeşitli safhalar içerdiği söylenebilir. Doktrinde genellikle dört temel safha sayılmaktadır.²³ Bu safhalar esasen üzerine özel olarak düşünülmesini gerektirmeyen, çözüm yönteminin kendine has olarak ortaya çıkardığı safhalardır. Bu doğrultuda bir uyuşmazlıkla karşılaşan ve bunu müzakere ederek çözme niyeti taşıyan taraf, ilk safhada kendince uyuşmazlığı çözüme ulaştırmanın artılarını ve eksilerini ele alarak bir tahlil yapar. Karşı tarafa sunabileceği çözümleri kafasında şekillendirir. Bu şekilde gerekli hazırlıklarını yapmış bulunan taraflar, karşı tarafın argümanlarını öğrenerek anlaşma aralığını belirlemek üzere önceden belirlenen bir günde görüşmelerini gerçekleştirirler.²⁴ Görüşmenin anlaşma ile sonuçlanması, her iki tarafı da tatmin eden bir anlaşma aralığının bulunması ile mümkündür. Böylece uyuşmazlık taraflar arasında gerçekleşmiş ve sonuçlandırılmış olur. Böyle bir sonucun meydana gelebilmesi, daha önce de ifade ettiğimiz üzere tarafların müzakere ederek bir çözüme ulaşma niyeti taşıyor olmaları ile mümkündür. Taraflardan birinin bu yöntemle gönüllü olarak katılmaması, süreci anlaşma ile çözmekten ziyade yetkili makamlar huzurunda çözmek istiyor olması süreci baltalayan ve çözümden uzaklaştıran bir durumdur.

Taraflar bir araya gelerek karşılıklı argümanlarını paylaştıktan sonra sıra, öğrendikleri argümanları değerlendirme safhasına geçmektedir. Bu safhada taraflar karşı taraftan öğrenmiş oldukları bilgileri ve karşı tarafın taleplerini değerlendirerek çözüme ulaşıp ulaşılamayacağını kendi açılarından değerlendirirler. Son safhada da artık tarafların anlaşması yahut anlaşamaması durumu ortaya çıkarak süreç sona ermektedir.

Son safhada bir anlaşma durumu ortaya çıkmazsa da tarafların başka merciler önünde anlaşmaya varma ihtimalleri mevcuttur. Mahkemeler yahut diğer uyuşmazlık çözüm yöntemleri müzakere aşamasında anlaşamamış tarafları kendi yöntemleriyle

²² Murat Serhat Sarısözen, *Uyuşmazlıkların Alternatif Çözüm Yolları Işığında Avukatlık Hukukunda Uzlaştırma*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2010, s.46 vd.

²³ Cengiz Serhat Konuralp, *Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları: Tahkim*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2011, s.25 vd.

²⁴ Murat Serhat Sarısözen *a.g.e.*, s.46 vd.

çözümüne ulaştırabilir. Yahut müzakere görüşmelerinde anlaşılamayan taraflar, diğer yöntemlere başvurduktan sonra yeniden müzakere ederek de çözüme ulaşabilir. Zira müzakere belirli bir zamanla sınırlı değildir. Ayrıca taraflar müzakere aşamasında dile getirdikleri söylemlerden ötürü hiçbir zaman kısıtlanmayacaklardır. Zira müzakere aşamasında dile getirilen söylemler ile çözüm önerileri daha sonra başvuru merciler önünde delil olarak kabul görmeyecektir.²⁵ Aksi durumda taraflar müzakere aşamasında ileride aleyhlerine kullanılabileceği düşüncesi ile gerçek arzu ve düşüncelerini ileri sürmekten çekinebilir. Bu da tarafların çözüme ulaşmasını zorlaştıracak bir durumdur.

Müzakere sonucunda anlaşma gerçekleşirse, anlaşmaya dair şartlar yazılı hale getirilebilir. Böylece sözlü anlaşmadan ötürü ileride doğacak sıkıntıların önüne geçilmiş olur. Yazılı şekilde oluşturulan evrak sayesinde taraflar bir akit içerisine girmiş olur. Ayrıca taraflar isterse bu belgeyi mahkeme huzurunda akdederek, mahkeme huzurunda anlaşarak “ilam niteliğinde belge” elde edebilir. Böylece taraflar anlaşmaya uymayan taraf aleyhine ilamlı icra takip yoluna müracaat edebilir.²⁶ Yahut anlaşmaya uyulmaması durumunda yine diğer çözüm mercileri ile mahkemelere başvurabilmek mümkündür. Müzakere sonucunda anlaşmaya varılmış olması diğer çözüm yollarına başvuru imkânını ortadan kaldırmaz.

Bazen anlaşmaya varılmış olsa bile taraflardan biri sonradan yanılarak böyle bir anlaşma içerisine girdiğini fark edebilir. Böyle hallerde, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’nun ilgili hükümlerine başvurularak karşı tarafın sorumluluğu işletilebilir.²⁷

3. UZLAŞTIRMA

Aldından da anlaşılacağı üzere, tarafların uzlaşmak suretiyle ortak bir çözüm bulması üzerine kurulu bu çözüm yöntemi müzakere ve arabuluculuğa oldukça benzemektedir. Zira bu çözüm yönteminde de çözüme ulaşmaya çalışılırken taraflar başrolü oynamaktadır. Ancak bu yöntemde müzakeredeki gibi taraflar kendi başlarına değildir. Tarafların çözüme ulaşmasını sağlayan üçüncü bir kişi görüşmelere dâhil olmaktadır.²⁸ Bu yönüyle uzlaştırma yönteminin arabuluculuktan ne gibi bir farkı olduğu düşünülebilir. Nitekim aralarında çok net bir ayrım olduğunu söyleyebilmek

²⁵ Cengiz Serhat Konuralp, *a.g.e*, s.25 vd.

²⁶ Ali Yeşilirmak, *Türkiye’de Ticari Hayatın ve Yatırım Ortamının İyileştirilmesi İçin Uyuşmazlıkların Etkin Çözümünde Doğrudan Görüşme, Arabuluculuk, Hakem-Bilirkişilik ve Tahkim*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, Nisan 2011, s.13.

²⁷ Mustafa Serdar Özbek, *Alternatif Uyuşmazlık Çözümü*, s. 72 vd.

²⁸ Şule Ceylan Şahin, *Geleneksel Toplumdan Modern Topluma Alternatif Uyuşmazlık Çözümü*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2009, s.122-149.

mümkün değildir. Ancak uzlaştırma görüşmelerini yöneten ve “uzlaştırmacı” olarak adlandırılan kişinin arabulucudan farklı olarak daha pasif bir rol oynadığı söylenebilir. Uzlaştırmacı, taraflarla gerçekleştirdiği görüşmelerde taraflara çözüm önerilerinde bulunabileceği gibi tarafların konuşmalarından yaptığı çıkarımlarla onlara bir yol gösterebilir.²⁹

Uzlaştırma yöntemini diğer yöntemlerden ayıran en temel durum, süreç sonunda ortaya çıkan anlaşma yahut anlaşmama durumunun doğrudan yargı makamlarını da etkiliyor olmasıdır. Şöyle ki, uzlaştırmacının başarıya ulaşması halinde savcılık tarafından soruşturma ve kovuşturma işlemleri gerçekleştirilmeksizin taraflar hakkındaki dosya kapatılmaktadır.³⁰ Bu durumdan da anlaşılacağı üzere uzlaştırma çözüm yöntemi güncel uygulamada yalnızca ceza hukuku ile sınırlı kalmaktadır. Bu nedenle de sigorta hukukundan doğan uyuşmazlıklarda herhangi bir suça sebebiyet verilmemişse uzlaştırma yöntemine başvurabilmek mümkün değildir. Uzlaştırma yöntemi esasında asıl olarak bu yönüyle arabuluculuktan ayrılmaktadır. Ancak süreç içerisinde izlenen yol ve yöntemler bakımından pek bir farkı olduğunu söyleyebilmek mümkün olmadığından her iki yöntem benzer olarak ele alınmaktadır.

Belirtmek gerekir ki, bu durumun bir istisnası bulunmaktadır. 1136 Sayılı Avukatlık Kanunu m.35/A’da avukatlara uzlaştırmacılık yapma hakkı verilmiştir. Buna göre avukatlar ilgilenmekte oldukları bir davada, dava taraflarını kendi huzurunda bir araya getirerek uzlaşmalarını sağlayabilir. Taraflar uzlaşmaya varırsa, uzlaşma şartları yazıya dökülerek taraflarca imzalanır. Elde edilen yazılı belge 2004 Sayılı İcra ve İflas Kanunu m.38 uyarınca ilam vasfını haiz olur.

Bu maddeye göre gerçekleştirilecek uzlaşma yönteminde, taraflar ve bir uzlaştırmacı tarafından gerçekleştirilen prosedürün aksine, avukatlar etkin rol oynamaktadır. Taraf vekilleri, müvekkilleriyle birlikte hareket ederek bir toplantı günü belirler ve uyuşmazlığın karşı tarafını toplantıya davet ederler. Tarafların toplantıya katılımlarında bir vekil yardımından yararlanmalarının zorunluluğu hususunda doktrinde net bir görüş yoktur.

²⁹ Gizem Perçin Ersen, “Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemlerinden Arabuluculuğun Hukuksal Düzenlemelerdeki Yeri”, *MHB*, Cilt: 31 S:2, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/411053> (Erişim Tarihi: 10.10.2021).

³⁰ Osman Yaşar, *Uygulamalı ve Yorumlu Ceza Muhakemesi Kanunu*, 2. Cilt, 3.Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2006, s.1500.

AvK m.35/A gereği yapılacak toplantılara tarafların vekilleriyle katılmaları gerektiğini savunan görüşe göre, bu düzenlemenin arabuluculuktan temel farkını oluşturan husus, uzlaşma görüşmesine tarafların vekilleri ile katılımının zorunlu olmasıdır. Karşı tarafın vekili olmadığı hallerde dahi karşı tarafın toplantıya katılmak için kendisine bir vekil tayin etmesi beklenmelidir.³¹

Aksi görüş taraftarlarına göre ise taraflar m.35/A gereği düzenlenen uzlaştırma toplantısına kendi başlarına da katılabilirler. Bu konuda herhangi bir kısıtlama bulunmamaktadır.³²

AvK m.35/A düzenlemesi kapsamında başvuru uzlaştırma çözüm yönteminde, tıpkı diğer alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinin hemen hemen hepsinde olduğu gibi, başvuru kapsamı sınırlıdır. Bu kapsam, “tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri” konuları içermektedir.³³ Büyük ölçüde tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebileceği uyuşmazlıklardan oluşması sebebiyle sigorta hukukundan kaynaklanan alacaklarda da taraf vekillerince bu özel düzenleme gereği uzlaştırma yoluna başvurulabilecektir.

Hukuk uygulamasında bu madde gereği uzlaştırmacılık usulünün işletildiğine pek sık rastlanmamaktadır. Oysa bu madde, etkin bir şekilde kullanıldığı takdirde pek çok uyuşmazlığın kısa yoldan çözülmesine olanak sağlayabilecektir. Zira avukatlar bu madde ile taraflarla anlaşmak suretiyle ilam niteliğinde bir belge tanzim etme yetkisine sahiptir. Sık bir uygulama alanına sahip olmadığından kaynaklansa gerek, doktrinde bu düzenlemeyi bir tür müzakere kabul eden görüşler mevcuttur.³⁴ Bizce görüşmelerde avukat ya da avukatların bulunma zorunluluğu olduğu kabul edilecek olursa bu yöntem net bir şekilde müzakereden ayrışacaktır.

Yine belirtmemiz gerekir ki, AvK m.35/A çerçevesinde yapılan uzlaştırma görüşmelerinde de öğrenilen bilgi ve vakıalar başkaca mercilerin önünde delil olarak kullanılamaz.³⁵

³¹ Alper Bulur, Avukatlık Kanunu md. 35/a’nın Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları Çerçevesinde İrdelenmesi ve Bir Düzenleme Önerisi, *TBB Dergisi* 2010, s. 213-220.

³² Ejder Yılmaz, *Avukatın Uzlaşma Sağlama Yetkisi, 75. Yaş Günü İçin Prof. Dr. Baki Kuru Armağanı*, Ankara 2005, s. 843-856.

³³ Semih Güner, *Avukatlık Hukuku*, B. 3, Yetkin Yayınları, Ankara 2007, s.123.

³⁴ Alper Bulur, *a.g.e.*, s. 213.

³⁵ Alper Bulur, *a.g.e.*, s. 218.

4. ARABULUCULUK

Arabuluculuk, 6325 Sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu ile düzenleme altına alınmış, yargılamaya bir alternatif bir yöntemdir. Arabuluculuk, 2012 yılında Türk Hukuku'na kazandırılmıştır. Arabuluculuk, müzakere ve uzlaştırma yöntemlerinde bahsettiğimiz üzere, üçüncü bir kişinin yönetimi altında tarafların uyuşmazlığı çözmede başrol oynadığı bir uyuşmazlık çözüm yöntemidir. HUAK m.2/1(b)'de: "Arabuluculuk: Sistematik teknikler uygulayarak, görüşmek ve müzakerelerde bulunmak amacıyla tarafları bir araya getiren, onların birbirlerini anlamalarını ve bu suretle çözümlerini kendilerinin üretmesini sağlamak için aralarında iletişim sürecinin kurulmasını gerçekleştiren, tarafların çözüm üretmediklerinin ortaya çıkması hâlinde çözüm önerisi de getirebilen, uzmanlık eğitimi almış olan tarafsız ve bağımsız bir üçüncü kişinin katılımıyla ve ihtiyarî olarak yürütülen uyuşmazlık çözüm yöntemini... ifade eder"³⁶ denilmek suretiyle arabuluculuk tanımlanmıştır.

Arabuluculuk sayesinde pek çok uyuşmazlık yargıya taşınmadan çözümlenmekte, mahkemelerin üzerindeki iş yükünü almaktadır. Ayrıca mahkemelerde olduğu gibi taraflarca istenmeyen bir kararın çıkmasına da yol açmamaktadır. Sürecin kontrolü tamamen tarafların elindedir. Arabuluculuk, uzlaştırma yönteminden farklı olarak ceza hukuku kapsamındaki uyuşmazlıklarla değil, özel hukuk uyuşmazlıklarıyla ilgilenmektedir. Ancak tüm özel hukuk uyuşmazlıkları için arabuluculuğa başvurulabilir demek, yanlış bir ifade olacaktır. Zira bu yöntemde de "tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edemeyeceği uyuşmazlıklar" arabuluculuğun sınırını oluşturmaktadır.

Arabuluculuğa başvuru zorunlu olmayıp, (ilgili mevzuatlarında zorunlu arabuluculuğa tabi tutulan uyuşmazlıklar hariç) tarafların isteğine bağlıdır. Bu istek taraflarca aynı anda ortaya çıkabileceği gibi, taraflardan birinin isteğini karşı tarafa iletmesi sonucu da gündeme gelebilir. HUAK m.13'e göre taraflardan birinin arabulucuya başvurmak istemesi durumunda karşı tarafın arabulucuya başvurmak konusunda isteğini açıklamak için otuz günü vardır. Otuz gün içerisinde cevap verilmediği takdirde meydana gelen uyuşmazlığı arabulucu huzurunda çözüme ulaştırmak mümkün olmayacaktır. Zira öneri reddedilmiş sayılacaktır.

Arabuluculuk sürecinde ifade ettiğimiz üzere, süreç tamamen tarafların kontrolündedir. Taraflar anlaşmak istemezse arabulucu onları hiçbir şekilde anlaşmaya zorlayamaz. Yahut tarafların anlaştıkları bir konuda arabulucu hiçbir değişiklik yapamaz. Dolayısıyla tarafların adli makamlarca yürütülen davalar sonucunda verilen

³⁶ <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6325.pdf> (Erişim Tarihi: 06.10.2021).

hükümler gibi sürpriz bir sonuçla karşılaşmaları söz konusu değildir. Burada arabulucuya düşen görev, tarafların meydana gelen uyuşmazlığı medeni bir biçimde çözüme ulaştırabilmeleri amacıyla toplantıları yürütmektir.

Uyuşmazlık görüşmelerini yöneten bir arabulucunun varlığı sebebiyle, arabuluculuk ile müzakere net çizgilerle birbirinden ayrılmaktayken; arabuluculuk ile uzlaştırmacılık kurumu benzerlikleri sebebiyle sık sık birbirine karıştırılmaktadır. Uzlaştırma çözüm yöntemi başlığı altında ifade ettiğimiz üzere, iki yöntem arasında çok net ayrımlar bulunmamakta, ufak farklılıklar bulunmaktadır. Öncelikle uzlaştırmacı, tarafların ortak bir çözüme ulaşmasında onlara yardımcı olurken, doğrudan herhangi bir çözüm önerisinde bulunmamaktadır. Esasında arabulucu da aynı görevi yapmaktadır. Ancak doktrinde arabulucunun taraflara çözüm önerisinde bulunabileceğini savunan görüşler de bulunmaktadır.³⁷ Dolayısıyla arabulucunun çözüm önerisinde bulunabildiğini savunan görüş temel alındığı takdirde arabulucu, uzlaştırmacıdan oldukça farklı bir rol üstlenmiş olacaktır. Bir diğer ayrım olarak arabulucunun toplantılar arasında aktif bir rol üstlendiği, uzlaştırma yönteminde uzlaştırmacının bu denli aktif bir rol üstlenmediği söylenebilir. Zira uzlaştırmacı kamu hukukundan kaynaklı birtakım kurallarla sınırlı bir çerçeve içerisinde hareket etmektedir. Ayrıca arabuluculuk ve uzlaştırmacılık süreçleri ayrı ayrı incelendiği takdirde, arabuluculuğun uzlaştırmayı da kapsadığı söylenebilir.³⁸ Son olarak daha önce de belirttiğimiz üzere uzlaştırma 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nda kendisine yer bulan ve kamu hukukuna hizmet eden bir çözüm yöntemi iken; (1136 Sayılı AvK. istisnası unutulmamalıdır.) arabuluculuk 6235 Sayılı HUAK'da düzenlenmiş bulunan, özel hukukun uygulama alanına giren bir çözüm yöntemidir.

Arabulucu, mahkeme, tüketici hakem heyeti ve sigorta tahkim komisyonu gibi hüküm mahiyetinde bir karar veremez.³⁹ Yalnızca ifade ettiğimiz üzere uyuşmazlık taraflarının etik bir çerçeve içerisinde uyuşmazlığı ele almalarını ve onlara gerekli yerlerde ufak müdahalelerde bulunarak bir çözümün ortaya çıkmasını sağlamaya çalışır. Bu anlamda arabulucu bir rehber görevi üstlenir.⁴⁰ Dolayısıyla uyuşmazlık tarafları, arabulucu nezdinde istenilen çözümü elde edemeyip, diğer uyuşmazlık çözüm

³⁷ Gülgün Ildır, *Alternatif Yöntemler (Medeni Yargıya Alternatif Yöntemler)*, 1. Baskı, Ankara 2003, s.89.

³⁸ Gülgün Ildır, *a.g.e.*, s.78.

³⁹ Oya Çakan, *Sigorta Tahkim Yargılaması ve Tahkime Elverişliliğin Değerlendirilmesi*, Seçkin Yayınevi, Ankara 2021, s. 57- 58.

⁴⁰ Muhammet Özekes, *Uyuşmazlık Çözüm Yolları İçinde Arabuluculuk ve Bir Düzenleme Önerisi*, *Hukuki Perspektifler Dergisi*, S.7, İstanbul, Temmuz 2006, s.42.

yöntemlerine başvurabilir.⁴¹ Tarafların dava açmadan önce arabulucuya başvurması zorunlu olmayan konularda taraflar doğrudan dava açabilir. Ancak böyle bir durumda dahi taraflar sonradan fikir değiştirerek mahkeme önüne taşınmış bir uyuşmazlık hakkında arabulucuya başvurabilirler.⁴² Bu durumda görülmekte olan dava, mahkemece azami üç ay süre ile ertelenecektir.

Arabuluculuk da müzakere gibi birden fazla safhadan oluşan bir süreçtir. “Hazırlık aşaması, Başlangıç aşaması, İnceleme aşaması, Müzakere aşaması, Sonuç/ anlaşma aşaması” olmak üzere beş temel safhadan oluşur. Süreç ilk etapta tarafların arabulucuya başvurması ile başlayacaktır. Taraflar karşılıklı olarak anlaşarak arabulucuya başvurur.

Taraflar arabulucuya başvurduktan sonra, arabulucu taraflara bir gün tayin ederek süreci başlatır. Belirlenen toplantı gününde arabulucu ve taraflar bir araya gelirler. Arabulucu taraflara sorular sorarak uyuşmazlığı belirlemeye çalışır. Tarafların duygu ve düşüncelerini kimseden etkilenmeden dile getirebilmeleri için toplantının tarafsız bir ortamda gerçekleştirilmesi gerekir. Yine toplantı yerinin tarafların gelebilmesi için elverişli bir yer olması gerekir. Arabulucu süreçler sırasında tarafların karşılıklı olarak fikir ve düşüncelerini dile getirmelerini sağlamalıdır. Toplantıya yalnızca taraflarla katılım sağlanabileceği gibi, vekillerle beraber yahut yetkilendirilen bir vekil aracılığıyla katılım gerçekleştirilebilir.

İfade etmiş olduğumuz üzere, arabulucunun taraflara çözüm önerisinde bulunup bulunamayacağı tartışmalıdır. Kimi görüşler, tarafların süreç sırasında atladığı bir konu olursa arabulucunun o konuda taraflara müdahale edebileceğini ve çözümler üretebileceğini savunmaktadır.⁴³ Ancak bu görüşün tam aksini savunan yazarlar da mevcuttur.⁴⁴

Arabuluculuk toplantılarında da yine müzakere yönteminde olduğu gibi üçüncü kişilerin görüşlerinden faydalanılabilir. Sürece katkısı olabileceği düşünülen kişiler arabulucunun da onay vermesi ile toplantıya katılabilir.⁴⁵

⁴¹ Elif Kısmet Kekeç, *Arabuluculuk Yoluyla Uyuşmazlık Çözümünde Temel Aşamalar ve Taktikler*, 1. Baskı, Ankara 2011, s.74.

⁴² Gülgün Ildır, *age.*, s.89.

⁴³ Ünal Narmanlıoğlu, *İş Hukuku II- Toplu İş İlişkileri*, 2. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul 2013, s. 504 ve 508.

⁴⁴ Abdurrahim Karşlı, *Medeni Muhakeme Hukuku*, 4. Baskı, Alternatif Yayıncılık, İstanbul 2014, s. 807 -808.

⁴⁵ Gülgün Ildır, *age.*, s.89.

Arabuluculuk görevini yapmak isteyen kişiler, kanuni düzenleme gereği 84 saatlik bir eğitimden geçerek sertifika alırlar. Bu sertifika alınmadan arabuluculuk sınavına girilebilmesi mümkün değildir. Arabuluculuk sınavında başarılı sayılan adaylar başvuru yaparak arabulucu siciline kaydedildikten sonra göreve başlayabilirler.

Arabulucu, yönetmekle görevli olduğu bir uyuşmazlıkta, uyuşmazlık tarafları arasında hiçbir şekilde bir ayırım yapmamalıdır. Taraf tuttuğu izlenimi uyandıracak her türlü davranıştan kaçınmalıdır. Taraflar, oturumlarda paylaştığı bilgilerin hiçbir kimse ve kişiyle paylaşılmayacağına emin olmalıdır. Aksi takdirde gerçek duygu ve düşüncelerini dile getirmekten çekinecekleri için sürecin başarıya ulaşma olasılığı azalacaktır. Arabulucu taraflara bu konuda güven aşılmalı, oturumda dile getirilen hiçbir söylemin oturum dışına aktarılmayacağını, yapılan oturumların taraflarla kendisi arasında gizli kalacağını oturumların başında söylemelidir. Kendisi de bu kurala riayet etmeli, elde ettiği bilgileri üçüncü kişilerle paylaşmamalıdır. Sürecin etkin bir şekilde yürütülmesini ve sonuçlanmasını isteyen arabulucu, toplantıya başlamadan önce uyuşmazlığı enine boyuna öğrenmeli, gerekli hazırlıklarını yapmış bir şekilde sürece başlamalıdır.

Uyuşmazlığın çözüme ulaştığı ya da ulaşamayacağının anlaşıldığı durumda, arabulucu süreci sona erdirir. Sürecin sona erebilmesi için tamamlanması gereken bir toplantı sayısı söz konusu değildir. Taraflar birinci oturumda da anlaşmaya ya da anlaşmamaya karar verebilirler. Yahut tam aksine herhangi bir sonuca ulaşmak konusunda güçlük yaşayan taraflar söz konusu olabilir. Bu durumda da taraflar istedikleri sayıda oturum düzenleyebilirler. Bu durumun istisnası ise kanunun belirli bir süre içerisinde çözüme ulaştırılmasını zorunlu kıldığı, arabuluculuğa başvurunun dava şartı olduğu hallerdir. Dava açabilmek için arabuluculuğa başvurularda kanun koyucu, sürecin belirli bir süre içerisinde çözüme ulaştırılmasını şart koşmuştur.

Arabuluculuk sürecini sona erdiren haller, HUAK m.20'de; anlaşma, tek taraflı arabuluculuktan vazgeçme, karşılıklı beyanla arabuluculuktan vazgeçme, arabulucunun sürdürmekte olduğu faaliyetin lüzumsuz olduğuna kanaat getirmesi ve başvuruya konu hususun esasında arabulucu çözüm yöntemi ile çözüme ulaştırılamayacağının anlaşılması (elverişsizlik) olarak sayılmıştır.

Süreç sonunda taraflar anlaşır, arabulucu bir anlaşma belgesi tanzim ederek süreci sona erdirecektir.⁴⁶ HUAK m.20'nin d bendinde sayılan uyuşmazlığın arabulucuya elverişli olmaması durumuna benzer olarak kanun metninde sayılmayan, uyuşmazlığın uzlaştırmaya tabi olmayan bir suçla⁴⁷ ilişkili olması durumunda da yine süreç sona erecektir. Anlaşma yahut görüşerek anlaşamama durumları dışında arabulucu yalnızca sürecin sona erdiğini belgeleyen bir tutanak hazırlayacaktır.

Taraflarca imza altına alınmayan tutanaklar geçerlilik kazanamaz. Taraflar anlaşma tutanağına, dava açılmadan önce arabulucuya başvurulmuşsa sulh hukuk mahkemesinde, dava açıldıktan sonra başvurulmuşsa davanın görüldüğü mahkemede serh verdirerek anlaşma metninin ilam niteliğinde belge sayılmasını sağlayabilir.

Arabuluculuk sonunda tarafların anlaşmaya varamaması durumunda her iki taraf da yargı yoluna başvurarak uyuşmazlığı çözüme ulaştırma serbestisine sahiptir. Arabuluculuk yoluna başvurma, kanunda belirtilen birtakım haller dışında ihtiyari olup, şayet taraflar aralarında meydana gelecek bir uyuşmazlıkta dava yoluna başvurulmadan önce arabulucuya başvurulacağına ilişkin bir sözleşme yapmışlarsa, bu takdirde arabulucuya başvurulmadığı hususu bir ilk itiraz olarak ileri sürülebilecektir.⁴⁸

Arabuluculuk müessesesi ile tahkim kurumu kıyas edilecek olursa, arabuluculukta temel meselenin tarafların anlaşması üzerine kurulu olduğu; oysa tahkimde tarafların anlaşması dikkate alınmaksızın uyuşmazlığın hükme bağlandığı görülecektir. Nitekim tahkim kurumu her halükârda tarafları bağlayıcı bir hüküm tesis etme amacı üzerine kuruludur. Bu sebeple de verilen kararlar tarafları doğrudan bağlayıcı niteliktedir. Oysa arabuluculukta verilen karara taraflardan birinin uymaması durumunda resmi makamlara başvurmak suretiyle bir yaptırım elde edilmesi gerekmektedir.

Arabuluculuğun dava şartı olarak Türk Hukuku'nda var olması, önce 2017 senesinde yürürlüğe giren düzenleme ile iş uyuşmazlıklarında olmuştur. Ancak bütün iş uyuşmazlıklarında arabulucuya başvuru zorunlu kılınmamış, birtakım istisnalar da ihdas edilmiştir.⁴⁹ İş uyuşmazlıklarında arabuluculuğun, dava şartı olarak uygulanmasında

⁴⁶ Ziya Akıncı, *Milletlerarası Tahkim*, Ankara, 2003, s.34-35.

⁴⁷ Söz konusu suçlar 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu md.253 vd.'de sayılmış olup, bkz. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5271.pdf> (Erişim Tarihi: 03.02.2021).

⁴⁸ Derya Alkan, *Türk İş Hukukunda Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2019, s.30.

⁴⁹ İstisnalar için bkz; İlker Koçyiğit- Alper Bulur, *Ticari Uyuşmazlıklarda Dava Şartı Arabuluculuk*, 2019, Arcs Matbaacılık, s.47.

yüksek oranda bir çözüm istatistiğine sahip olduğu görülmüştür.⁵⁰ Bunun üzerine 01.01.2019 tarihinde 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na getirilen düzenleme ile ticari uyuşmazlıklarda da arabulucuya başvurmak dava şartı haline getirilmiştir. Söz konusu zorunluluk, 7155 sayılı Abonelik Sözleşmesinden Kaynaklanan Para Alacaklarına İlişkin Takibin Başlatılması Usulü Hakkında Kanun m.20'den kaynaklanmaktadır. TTK m.5/A, m.20 doğrultusunda tanzim edilmiştir. Buna göre parasal talep içeren ticari davalar hakkında arabulucuya başvurmak zorunludur. Söz konusu düzenlemenin yürürlüğe girdiği tarihte Yargıtay, istinaf mahkemeleri ve yerel mahkemelerde henüz sonuçlanmamış olan davalar düzenleme kapsamı dışında tutulmuştur.⁵¹

Anılan bu düzenleme gereği, tarafların zorunlu arabuluculuk kapsamına dahil edilen uyuşmazlıklarda arabulucuya başvurmadan dava açması artık mümkün değildir. Şöyle ki; davacı taraf bu yolu atlayarak dava açmış olsa dahi, mahkeme tarafından kendisine arabuluculuk anlaşmama tutanağını mahkemeye sunması için kesin bir süre verilecektir. Arabuluculuk tutanağı mahkemeye sunulmadığı takdirde davanın usulden reddine karar verilecektir.⁵² Bu durum açık olarak, dava açmadan önce arabulucuya başvuru yapmanın, HMK m.114'te sayılmış bulunan şartlar niteliğinde olduğunu göstermektedir.⁵³ Tutanağın sunulması için verilen süre, halihazırda arabulucuya başvurmuş ve süreci sona erdirmiş olan kişiler için bir anlam ifade etmektedir. Zira bu süre ile halihazırda tamamlanmış bir sürece dair evrak mahkemeye verilmektedir. Verilen süre içerisinde arabulucuya başvurulması gibi bir durum söz konusu değildir.⁵⁴ Davanın usulden reddedilmesi durumunda davacı taraf, arabulucuya başvurarak eksikliği tamamladıktan sonra yeniden davasını ikame edebilecektir. Arabuluculuğa tabi ticari uyuşmazlıkların arabuluculuk yöntemi ile çözüme ulaştırılması için arabulucuya iki hafta uzatma süreli olarak toplam sekiz hafta verilmektedir.⁵⁵

Ancak dikkat etmek gerekir ki, söz konusu düzenleme her türlü ticari davayı zorunlu arabuluculuk kapsamına almamaktadır. Yalnızca parasal taleplere dair olan ticari davalar zorunlu arabuluculuk kapsamına alınmıştır. Fakat yine belirtmek gerekir

⁵⁰ İlker Koçyiğit- Alper Bulur, *Ticari Uyuşmazlıklarda Dava Şartı Arabuluculuk*, 2019, Arcs Matbaacılık, s.47.

⁵¹ Abdullah Berat Memiş, *Ticari Uyuşmazlıklarda Zorunlu Arabuluculuk Usulü*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kadir Has Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul, 2020, s.28.

⁵² Mustafa Yavuz, "Ticari Uyuşmazlıklarda Dava Şartı Olarak Arabuluculuk", *Gümrük Ticaret Dergisi*, Şubat 2019, s.54-58, Cenk Akil, "Ticari Uyuşmazlıklarda Dava Şartı Olarak Arabuluculuk Hakkında Usul Hukuku Bakımından Bazı Değerlendirmeler", *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Cilt: 1 Sayı: 41, 2020, s. 309-312.

⁵³ <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6100.pdf> (Erişim Tarihi: 02.04.2019).

⁵⁴ Cihan Nebi Kökbudak, *Ticari Uyuşmazlıkların Arabuluculuk Yöntemi İle Çözülmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, KTO Karatay Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2019, s.96.

⁵⁵ Cihan Nebi Kökbudak, *a.g.e.*, s.89.

ki parasal taleplere dair olan her türlü ticari dava da doğrudan zorunlu arabuluculuğa tabi olmayacaktır. Bir ticari davanın zorunlu arabuluculuğa tabi olup olmadığı, her bir uyuşmazlık için ayrı ayrı değerlendirilmelidir. Ticari bir uyuşmazlığın dava şartı arabuluculuğa tabi olup olmadığını anlayabilmek için birtakım sorular sorulmalıdır. Bu sorular; Meydana gelen uyuşmazlık arabuluculuk ile çözümlenebilir mi?, Meydana gelen uyuşmazlıkta parasal talepler mevcut mudur?, Meydana gelen uyuşmazlıkta arabuluculuk dışında zorunlu bir çözüm yolu öngörülmüş müdür?, Meydana gelen uyuşmazlık TTK m.4 kapsamında mıdır?, Meydana gelen uyuşmazlık TTK’da sayılmamış olsa dahi başka kanunlarda ticari dava olarak sayılmış mıdır? Olarak özetlenebilir.⁵⁶ Sorulan bu sorulara verilen cevaplar sayesinde, uyuşmazlığın ticari uyuşmazlıklarda dava şartı arabuluculuk kapsamında olup olmadığı tespit edilmiş olacaktır. Nitekim dava şartı arabuluculuk kapsamına giren ticari uyuşmazlıkların sayma suretiyle belirlenebilmesi olanaksızdır.⁵⁷

Söz konusu tespiti yapabilmemiz için ticari davanın ne olduğunun belirlenmesi gerekmektedir. Ticari dava, her halükarda bir özel hukuk uyuşmazlığı olmalıdır.⁵⁸ TTK m.4’te mutlak ticari davalar sayılmış olup, bu maddede sayılan davaların parasal talep içermeleri halinde dava şartı arabuluculuğa tabi olacağı söylenecektir. TTK m.4’te sayılan mutlak ticari davalarda, dava taraflarının sıfatı önem arz etmemektedir. Taraflar tacir olmasalar dahi dava ticari dava olacaktır⁵⁹. Mutlak ticari davalar yalnızca TTK’da yer almamaktadır. Bazı özel kanunlarda da ticari dava olduğu belirtilen uyuşmazlıklar mutlak ticari dava sayılacaktır.⁶⁰ Ancak TTK, taraflardan yalnız birinin ticari işletmesini ilgilendiren bazı uyuşmazlıkları da ticari dava kabul etmektedir. Bu davalar havale, vedia, fikir ve sanat haklarına ilişkin davalardır. Ayrıca iki tarafı da tacir olan ve iki tarafın da ticari işletmesinden kaynaklanan uyuşmazlıklar da yine ticari dava sayılmaktadır.⁶¹ Her iki şartın bir arada bulunması zaruridir.⁶² Bu davalar “nispi ticari dava” olarak adlandırılmaktadır.⁶³ Dolayısıyla TTK uyarınca üç grup ticari davadan bahsedilebilir. Belirtmemiz gerekir ki, TTK’da düzenlenmiş bulunan “ticari iş” sayılan

⁵⁶ Yusuf Burak Aslanpınar, *Ticari Uyuşmazlıklarda Dava Şartı Olan Arabuluculukta Taraf Vekilliği El Kitabı*, Türkiye Barolar Birliği, Ankara, 2019, s.8-9.

⁵⁷ Mehmet Ertan Yardım, *Ticari Uyuşmazlıklarda Zorunlu Arabuluculuk*, Editör: Ceyda Süral, Mehmet Ertan Yardım, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019, s.93.

⁵⁸ Sabih Arkan, *Ticari İşletme Hukuku*, Ankara 2018, s. 107.

⁵⁹ Şaban Kayıhan, *Ticari İşletme Hukuku*, 6. Baskı, Gaziantep 2019, s.136.

⁶⁰ Ali Bozer- Celal Göle, *Ticari İşletme Hukuku*, 5.Bası, Ankara Ekim 2018, s.163.

⁶¹ İsmail Kayar, *Ticari İşletme Hukuku*, Ankara 2018, s.117.

⁶² Seyithan Deliduman-Yakup Oruç, “Ticari Davalar”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 18 Sayı: 2, 2018, s.106-110.

⁶³ Ayşe Nur Berzek, *Ticaret Hukukunun Genel İlkeleri*, İstanbul 2016, s.36-37.

durumların doğrudan ticari dava olduğunu söyleyebilmek mümkün değildir. Her ticari iş, ticari dava değildir.⁶⁴ Dolayısıyla ticari işin söz konusu olduğu her durumda, arabuluculuğa başvurmanın zorunlu olduğu söylenemeyecektir.⁶⁵ TTK'dan başka kanunlarda da ticari dava olduğu kabul edilen davalar bulunması halinde, bu davalar da yine gerekli şartların vuku bulması durumunda zorunlu arabuluculuğa tabi olacaklardır.

Sigorta davalarının bu düzenleme ışığındaki durumuna bakacak olursak, sigortacılığa ilişkin hükümlere Türk Ticaret Kanunu içerisinde yer verilmiş olmasından hareketle sigorta davaları ticari dava sayılacaktır. Buna dayanak hüküm TTK m.4/1(a)'dır. Bu sebeple de parasal talepler içeren sigorta davaları TTK gereği zorunlu arabuluculuk kapsamı içerisine dâhil olacaktır.⁶⁶

Ancak sigorta hukukunda zorunlu mali mesuliyet sigortası ile ilgili şu ayrıma da dikkat çekmemiz gerekmektedir. Şöyle ki, 2918 Sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 97. Maddesine 2016 yılında getirilen değişiklik⁶⁷ ile zorunlu mali mesuliyet sigortalarında sigorta şirketine başvuru zorunlu kılınmıştır. Zarar gören, sigorta şirketine başvuru yaptıktan sonra kendisine cevap verilmesi için en çok 15 gün beklemek zorundadır.⁶⁸ 15 günlük süre dolduktan sonra hala sigorta şirketinden kendisine bir cevap verilmezse daha fazla beklemek zorunda olmayıp dava açabilecektir. 15 gün içerisinde kendisine cevap verildiği ihtimalinde ise verilen cevap başvuru tatmin etmemişse⁶⁹, uyuşmazlık sona ermemişse yine başvuru dava açmak suretiyle hakkını arama yoluna gidebilecektir. Pek tabi başvuru hakkını yalnızca dava açarak aramak zorunda olmayıp, anlatılan prosedürü işlettikten sonra tahkim kanun yoluna ve aynı şekilde sigorta tahkim komisyonuna da başvurabilecektir.⁷⁰ Ancak burada her ne kadar zmms'den kaynaklı özel bir durum olduğunu belirtmiş isek de, KTK m.100 gereği,

⁶⁴ Levent Börü- İlker Koçyiğit, *Ticari dava*, Turhan Kitabevi, Ankara 2013. s.7, Seyithan Deliduman-Yakup Oruç, *a.g.e.*, s.106.

⁶⁵ Abdullah Berat Memiş, *Ticari Uyuşmazlıklarda Zorunlu Arabuluculuk Usulü*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kadir Has Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul, 2020, s.49.

⁶⁶ Yargıtay 17. Hukuk Dairesi, E. 2014/5204, K. 2015/12834, 26.11.2015, www.sinerji.com.tr (Erişim Tarihi: 06.11.2021).

⁶⁷ 26.04.2016 Tarihli, 29695 Sayılı Resmi Gazete, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/04/20160426.htm> (Erişim Tarihi: 07.11.2021).

⁶⁸ Tuba ELER, *Ticari Uyuşmazlıklarda Zorunlu Arabuluculuk*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep 2019, s.88.

⁶⁹ İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 9. Hukuk Dairesi E. 2018/4018, K. 2018/1880, 28.12.2018, <https://www.turkhukuksitesi.com/serh.php?did=16917>, <https://www.turkhukuksitesi.com/serh.php?did=1691> (Erişim Tarihi: 07.11.2021)

⁷⁰ Rauf Karasu, *Yargıtay ve Sigorta Tahkimi İtiraz Hakem Heyeti Kararları Işığında Karayolları Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası (Trafik Sigortası)*, Ankara, 2016, s.123, Vural Seven, *Mahkemeye- Tahkime Başvurmadan Önce Sigorta Şirketine Başvuru Zorunluluğu*, *İzmir Barosu Dergisi*, Mayıs 2018, s. 95-98.

ihiyari mali sorumluluk sigortalarında da dava açmadan yahut tahkime başvurmadan önce sigorta şirketine başvuru yapmak zorunlu kabul edilmektedir.⁷¹

Dolayısıyla davacının, zorunlu mali mesuliyet sigortası sebebiyle doğrudan sigorta şirketine karşı arabulucuya başvurması ve sonrasında alacağı tutanak ile mahkeme yahut tahkim yoluna başvurması mümkün değildir. Zmms'nin söz konusu olduğu durumlarda sigorta şirketine başvuru yolu işletilmeden dava açılmayacak ve tahkim komisyonuna başvurulamayacaktır. Ancak bu durumda dava açılması halinde zorunlu arabuluculuk sürecinden farklı olarak mahkemece davacıya sigorta şirketine başvuru eksiğinin giderilmesi için kesin süre verilmesi mümkündür.⁷² Yani davacı sigorta şirketine hiç başvuru yapmamış olsa bile, mahkemece verilecek süre içerisinde başvurusunu yaparak davaya devam edilmesini sağlayabilecektir. Nitekim güncel mahkeme kararları da bu doğrultudadır.⁷³ Oysa bilindiği üzere arabuluculuk dava şartının eksik olması halinde davacıya, arabulucuya başvurması için bir süre verilmemektedir.⁷⁴

Zmms'nin söz konusu olduğu durumlarda önce sigorta şirketine mi yoksa arabuluculuğa mı başvurulacağı konusunda yasal bir düzenleme bulunmamakla beraber, uygulamada arabuluculuk sürecinde sigorta şirketlerinin, başvurucudan sigortaya ve gerçekleşen olaya dair evrakı talep ettikleri, akabinde elde edilen evrak ile bir değerlendirme süreci geçirdikleri görülmektedir. Bu nedenle arabulucuya başvurmadan önce sigorta şirketine başvurunun gerçekleştirilmesi daha yerinde olacaktır. Zira sigorta şirketlerine yazılı başvuru esnasında da meydana gelen olay ve sigorta kapsamı ile ilgili tüm belgelerin sigorta şirketine sunulması gerekmektedir. Önce sigorta şirketine başvurulması durumunda hem sigorta şirketleri arabuluculuk sürecine geldiğinde konudan bütünüyle haberdar olmuş olacak, hem de başvuru ve sigorta şirketi arasında önce bir arabulucunun rehberliği olmadan anlaşma denenmiş olacaktır. Dolayısıyla sonradan arabulucuya başvurulması durumunda her iki taraf açısından da vakıf olunmuş bir uyuşmazlık bir de arabulucu rehberliğinde ele alınacaktır. Bu sebeplerle önce sigorta

⁷¹ Vural Seven, *a.g.e.*, *İzmir Barosu Dergisi*, Mayıs 2018, s. 95-98.

⁷² İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 11. Hukuk Dairesi 10/04/2017 T., 2017-545 E. 2017/347 K., <http://www.as-hukuk.com/ictihat-detay-trafik-sigortasi-yeni-genel-sartlari-uyarinca-sigorta-sirketine-basvuru-yapilmadan-dogrudan-dava-aci-174.html> (Erişim Tarihi:12.10.2021).

⁷³ İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 9. Hukuk Dairesi 14/02/2019 T., 2019/393 E. ve 2019/171 K., İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 9. Hukuk Dairesi 28/12/2018 T., 2018/4018 E. ve 2018/1880 K., <https://www.turkhukuksitesi.com/serh.php?did=16917>, <https://www.turkhukuksitesi.com/serh.php?did=1691>, (Erişim Tarihi: 07.11.2021).

⁷⁴ Mustafa Yavuz, *Ticari Uyuşmazlıklarda Dava Şartı Olarak Arabuluculuk*, *Gümrük Ticaret Dergisi*, Şubat 2019, s.54-57.

şirketine başvuru yapılmasının süreç sistematığına daha uygun ve çözüme ulaşma konusunda daha başarılı olduğunu düşünmekteyiz.

Sigorta şirketine başvurunun zorunlu tutulmadığı durumlarda ise arabuluculuk süreci diğer ticari uyuşmazlıklarda olduğu şekilde gerçekleştirilebilecektir. Ancak Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvurulacaksa, bu durumda da yine önce sigorta şirketine başvurulması gerekmektedir.

Arabuluculuk açısından bakılacak olur ise, Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvuru yapılan hallerde, öncesinde arabulucuya başvurunun zorunlu olup olmadığı hususu akıllara gelmektedir. 6235 Sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'nun 18/A maddesinin 18. Fıkrasında, taraflar bir tahkim sözleşmesi akdetmişlerse, tahkime başvurmadan önce arabulucuya başvurmaları gerekmeyeceği; aynı durumun tarafların bir zorunluluk icabı tahkime yahut başka bir çözüm yöntemine başvurdukları hallerde de söz konusu olacağı belirtilmiştir. HUAK'da yer verilen bu hüküm doktrinde sigorta tahkim komisyonuna başvuru sırasında arabulucuya başvurunun zorunlu olup olmayacağı hususunda bir ayrılık doğurmuştur. Şöyle ki, kimi yazarlara göre sigorta tahkim komisyonu nezdinde uyuşmazlığın çözümlenebilmesi için sigorta şirketinin komisyona üye olması gerekmekte, yapılan bu üyelik bir nevi tahkim sözleşmesi yerine geçmektedir. O halde bu durumda taraflar arabulucuya başvurmadan, doğrudan komisyona başvuru yapabileceklerdir.⁷⁵ Zira bu görüşün temelinde yatan kabul, tarafların tahkim sözleşmesi akdetmiş olması durumunda arabulucuya başvurmalarına gerek olmadığı düşüncesidir. Yine aynı yönde olmakla beraber, madde lafzından ötürü, arabuluculuğa başvurmadan sigorta tahkim komisyonuna başvuru yapılabileceğinin anlaşıldığını kabul eden bir görüş de mevcuttur.⁷⁶ Bir başka görüşe göre de, ticari uyuşmazlıklarda arabuluculuk düzenlemesi istisnai bir düzenleme olduğundan, geniş yorumlanmamalı, tahkim konusunda genişletilmemelidir.⁷⁷

Diğer bir görüşe göre ise, ilgili maddede yer alan düzenleme sigorta tahkim komisyonuna başvuru için bir ayrıcalık getirmemekte, komisyona başvuru yapmadan önce de arabulucuya başvurmak gerekmektedir. Zira arabuluculuğun zorunlu hale

⁷⁵ Rauf Karasu, "Sigorta Tahkimi İle İlgili Güncel Sorunlar ve Çözüm Önerileri", *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Yıl: 7, Sayı: 26, Nisan 2016, s. 64-68, Aslıhan Erbaş Açıknel, "Deniz Ticareti ve Sigorta Hukuku Uyuşmazlıkları Bakımından Zorunlu Arabuluculuğun Değerlendirilmesi", *Ticari Uyuşmazlıklarda Zorunlu Arabuluculuk*, Seçkin, Ankara 2019, s. 49.

⁷⁶ Ömer Ekmekçi vd. *Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk*, 2. Baskı, İstanbul 2019, s. 136.

⁷⁷ Şaban Kayıhan- Atakan Adem Selanik, *Sigorta Hukukunda Alternatif Çözüm Yolları ve Tahkim Usulü*, Seçkin, 2022, s.164.

getirilmesinin altında yatan amaç mahkemeler önüne getirilecek uyuşmazlıkları azaltmak olduğu kadar, tahkim komisyonu önüne getirilecek uyuşmazlıkları da azaltmaktır.⁷⁸

Kanaatimizce HUAK 18/A maddesi açık bir şekilde, tahkim sözleşmesi bulunan hallerde ve zorunlu tahkim hallerinde arabulucuya başvurmanın zorunlu olmadığını düzenlemiştir. Sigorta tahkim komisyonu ise her iki duruma da girmeyen, ihtiyari tahkim türüdür. Sigorta şirketinin önceden Sigorta Tahkim Komisyonu'na üye olmuş bulunması, tahkim sözleşmesi yerine geçecek bir husus değildir. O nedenle madde lafzına bakarsak getirilen düzenlemenin sigorta tahkim komisyonuna başvuru hallerinde uygulanmayacağını, komisyona başvurudan önce de arabulucuya başvurmak gerektiğini söyleyebiliriz. Ancak Arabuluculuk Daire Başkanlığı tarafından da sigorta tahkim komisyonuna başvuruda arabuluculuğa başvurunun zorunlu olmadığı yönünde görüş bildirilmiş olup,⁷⁹ sigorta tahkim komisyonuna başvurudan önce de arabulucuya başvuru zorunluluğu olması halinde, tahkim komisyonunun hızlı yargılama misyonu ortadan kalkabilecektir. Bu nedenle sigorta tahkim komisyonuna başvurudan önce arabulucuya başvuru zorunluluğu bulunmadığı kabul edilmelidir.

5. UYUŞMAZLIĞIN TÜKETİCİ HAKEM HEYETİ YOLU ÇÖZÜMÜ

6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un 3. Maddesinin k bendinde⁸⁰ tüketicinin, gerçek kişi olabileceği gibi tüzel kişi de olabileceği belirtilmiştir. Tüketici olarak kabul edilecek kişi, bir ticari amaçla hareket ediyor olmamalıdır. Ayrıca ticari amacın yanı sıra tüketici olarak kabul edilen kişinin herhangi bir mesleki amaç içerisinde de olmaması gerekmektedir.⁸¹ Kişinin aynı anda hem mesleki ve ticari hem de şahsi bir amaç güderek bir sözleşmenin tarafı olması durumunda, tüketici sıfatına sahip olup olamayacağı, hangi amacın daha baskın olduğuna bakılarak tespit edilecektir.⁸² Tüketici işlemi ise yine TKHK'nin 3. Maddesinde tanımlanmış olup, tüketici sıfatını haiz kimselerle, ticari ve mesleki amaçla hareket eden kişiler arasında akdedilmiş sözleşmeler tüketici işlemi olarak adlandırılmaktadır. Bu tanıma göre tüketici işleminin taraflarından birisi her zaman tüketici olmalıdır. Tüketicinin karşısında bulunan kişi gerçek kişi yahut tüzel kişi olabilir. Tüketici tanımında,

⁷⁸ Mehmet Çağrı Bağatur- Hande Öge, *Sorularla Sigorta Tahkim*, On İki Levha Yayınları, İstanbul 2017, s.69.

⁷⁹ Arabuluculuk Daire Başkanlığı'nın 26.12.2018 tarih, 99-E.32107 sayılı cevabi yazısı (Şaban Kayıhan- Atakan Adem Selanik, *a.g.e.* s.164.).

⁸⁰ <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6502.pdf>.

⁸¹ Samim Ünan, *Sigorta Tüketici Hukuku*, On İki Levha Yayınları, İstanbul 2016, s. 11.

⁸² Samim Ünan, *Sigorta Tüketici Hukuku*, On İki Levha Yayınları, İstanbul 2016, s. 11.

tüketicinin ticari yahut mesleki bir gaye gütmemesi gerektiğini ifade etmiştik. Oysa tüketici işleminde tüketicinin karşısında bulunan kişi, tam da bu amaçlarla hareket ediyor olmalıdır. Taraflar arasında kurulacak sözleşmenin türü konusunda ise kanunen herhangi bir sınırlamaya gidilmemiştir. Tüketici bir kimse adına tüketici olmayan bir kişi tarafından yaptırılan bir sigorta sözleşmesinde, sözleşme taraflarından birinin tüketici kabul edilmesi pek olanaklı olmayıp, bu sebeple böyle bir işlem tüketici işlemi olarak kabul göremeyecektir.⁸³

Tüketici hakem heyeti, tüketicilerle satıcılar arasında meydana gelen uyuşmazlıklarda taraflara makul bir çözüm bulmayı amaçlayan, kendine özgü yapısı olan bir çözüm mercidir. Hakem heyetleri illerde ve ilçe merkezlerinde kurulabilir.⁸⁴ Tüketici hakem heyetleri, yaşamış oldukları uyuşmazlıklarda tüketicilere kısa bir süre içerisinde çözüm sunmak ve mahkemelerdeki iş yoğunluğunu azaltmak amacıyla ihdas edilmiştir.⁸⁵ Tüketici hakem heyetleri, tüketici mahkemeleri ile aynı türdeki uyuşmazlıklara (tüketici işlemlerinden kaynaklı, tüketicilere ilişkin uyuşmazlıklar)⁸⁶ bakmakla görevli olup, tüketici hakem heyetleri miktar bakımından sınırlanmaktadır. 2023 yılı tüketici hakem heyeti başvuru sınırı, 16.12.2022 tarihli ve 32045 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun 68 İnci Ve Tüketici Hakem Heyetleri Yönetmeliğinin 6 ncı Maddelerinde Yer Alan Parasal Sınırların Artırılmasına İlişkin Tebliğ”⁸⁷e göre, 66.000,00 TL’dir. Bu meblağın altındaki uyuşmazlıklarda tüketici hakem heyetine başvuru zorunludur.

Sigorta sözleşmeleri, bir tarafında sigorta ettirenin, diğer tarafında sigorta şirketinin bulunduğu, nihai amacın sigorta ettirenin mal veya canını meydana gelebilecek bir rizikoya karşı güvenceye almak olduğu sözleşmelerdir.⁸⁸ Buna karşılık sigorta ettiren de akdedilen bu sözleşme ile prim adı verilen belirli bir tutarı ödeme borcu altına girmektedir. Dolayısıyla sigorta ettirenler tamamen kendileri tarafından kullanılmak üzere ticari veya mesleki bir amaç olmaksızın (3. Kişi lehine sigorta sözleşmesi halleri de mesleki veya ticari bir amaç güdülerek gerçekleştirilmediğinde bu kapsamda sayılmalıdır.), piyasada ticari ve mesleki amaçla faaliyet gösteren sigorta şirketlerinden belli bir bedel karşılığı hizmet satın almakta, bu ifadeden de anlaşılacağı

⁸³ Samim Ünan, *Sigorta Tüketici Hukuku*, On İki Levha Yayınları, İstanbul 2016, s. 12.

⁸⁴ Sevda Tuğçe Turan, Tüketici Hakem Heyetleri, *İstanbul Barosu Dergisi*, Cilt:93, Sayı:1, 2019, s.226-230.

⁸⁵ Aydın Zevkliler-Çağlar Özel, *Tüketici Korunması Hukuku*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2016, s.465.

⁸⁶ Aybüke Basım, Tüketici Mahkemelerinin Görevleri - Tüketici Hakem Heyeti Kararlarına İtiraz, *Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 2, Sayı: 2, Temmuz 2016, s.105-108.

⁸⁷ <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2022/12/20221216-6.htm> (Erişim Tarihi: 10.12.2022).

⁸⁸ Detaylı açıklama için bkz. 7.Sigorta Tahkim Komisyonu.

üzere bir tüketici sözleşmesi gerçekleştirmiş olmaktadır. Nitekim sigorta sözleşmeleri de hem tüketici işlemi tanımı kapsamına girdiğinden, hem de tüketici işlemi tanımında ayrıca özel olarak sayılmak suretiyle belirtilmiş olduğundan⁸⁹ tüketici işlemi sayılmakta ve sigorta sözleşmelerinden kaynaklanan uyuşmazlıklarda tüketici hakem heyetine başvuru yolu mümkün olmaktadır.

Belirttiğimiz üzere 66.000,00 TL'yi geçmeyen uyuşmazlıklarda taraflar tüketici hakem heyetine müracaat etmek zorundadır. Ancak sigorta hukukuna ilişkin uyuşmazlıklarda taraflar dilerse tüketici hakem heyetine başvurmak yerine doğrudan sigorta tahkim komisyonuna da başvurabilmektedir.⁹⁰

Doktrinde, sigorta sözleşmesinden kaynaklanan uyuşmazlıklarda tüketici hakem heyetine başvurulması konusunda çeşitli görüşler bulunmaktadır. Kimi yazarlarca, tarafı tüketici olan bir sigorta sözleşmesinden doğan uyuşmazlıkta tüketici hakem heyetine başvurulabileceği kabul edilmekte, ancak söz konusu uyuşmazlıkla ilgili olarak TKHK'de düzenleme mevcut olmaması durumunda TTK'ya başvurulmasının daha hakkaniyetli olacağı savunulmaktadır.⁹¹

Bir diğer görüşe göre ise; TKHK, TTK'ye kıyasla daha koruyucu hükümler içeren bir kanundur. Bu nedenle sigorta sözleşmesine taraf olan tüketiciler TKHK düzenlemesinden faydalanmalıdır.⁹² Kayıhan'a göre, bir tarafı tüketici olan sigorta sözleşmeleri, ticari sözleşme olma özelliğini yitirecektir. Bu sebeple böyle bir durumda taraflar, uyuşmazlığı tüketici mahkemelerinde yahut tüketici hakem heyetinde çözüme kavuşturabilecektir.⁹³

Doktrinde yer alan bu görüşler, hedef olarak bir kanunu baz almaktadır. Kanaatimizce hakkaniyetli bir çözüm için meydana gelen her uyuşmazlık ayrı ayrı değerlendirilmeli ve hangi kanunda daha makul bir çözüm varsa o kanun dikkate alınarak uyuşmazlık çözüme kavuşturulmalıdır. Meydana gelen her somut uyuşmazlık özel olarak değerlendirilmeli ve TTK ve TKHK hükümlerinden hangisinin uygun

⁸⁹ TKHK m.3(1): "...gerçek veya tüzel kişiler ile tüketiciler arasında kurulan, eser, taşıma, simsarlık, sigorta, vekâlet, bankacılık ve benzeri sözleşmeler de dâhil olmak üzere her türlü sözleşme ve hukuki işlemi."

⁹⁰ Mehmet Tuğberk Dekak, *Sigorta Tahkiminde Yargılama Usulü*, Ankara 2019, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 45.

⁹¹ Oğuz Caner, *6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun Özel Sigorta Sözleşmelerine Etkisi*, Feridun Yenisey'e Armağan, Cilt II, Beta Yayınları, 2014, s. 2507.

⁹² Samim Ünan, "2013 Tarihli Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un Sigortaya Etkileri", *Türk-Alman Anonim Şirketler ve Sermaye Piyasası Hukuku'nda ve Sigorta Hukuku'nda Güncel Gelişmeler Sempozyumları*, 19-20 Haziran 2014, s. 167 vd.

⁹³ Şaban Kayıhan- Atakan Adem Selanik, *a.g.e.*, s. 160.

düştüğü saptanarak ona göre bir yol tatbik edilmelidir. Nitekim doktrinde Ünán, taraflarından biri tüketici olan sigorta sözleşmelerine hem TKHK'nin hem de TTK'nin uygulanabileceğini kabul etmektedir.⁹⁴

Sigorta ettirenlerin hâlihazırda Sigortacılık Kanunu ve ilgili mevzuatlar uyarınca geniş bir koruma kapsamı içerisinde olduğu, bu nedenle TKHK'nin korumasından da faydalanmaları gerekmediği de düşünülebilir. Ancak TKHK incelendiğinde, getirilen hükümlerin sigortacılık alanında yapılan düzenlemelere kıyasla çok daha tüketici yanlısı olduğu görülmektedir. O halde yukarıda da bahsettiğimiz üzere bir tüketici işlemi gerçekleştiren ve tüketici sayılan sigorta ettireni de geniş TKHK korumasından mahrum bırakmamak gerekmektedir.⁹⁵ Güncel mevzuat dâhilinde, sigorta ettirenler hem sigorta hukuku kapsamındaki hükümlerden hem de tüketici hukuku kapsamındaki hükümlerden faydalanabilmektedir. Böylece Tüketici Hakem Heyeti de sigorta hukukunda alternatif bir çözüm yolu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ayrıca belirtmek gerekir ki, Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvuru yapabilmek için öncesinde tüketici hakem heyetine başvurulmamış ve dava açmamış olmak gerekmektedir.⁹⁶

6. TEKNİK- HAKEM BİLİRKİŞİ

Teknik- hakem bilirkişi, özellikle uluslararası ticarete son yıllarda popülerlik kazanan bir çözüm yoludur. Taraflar arasında meydana gelen ve çözümü teknik bilgiyi gerektiren uyuşmazlıklarda taraflar doğrudan ilgili konuda uzman bilirkişilere başvurarak uyuşmazlığı çözüme kavuşturmaktadır. Teknik bilirkişi, taraflar arasındaki anlaşmazlığın spesifik bir kısmını incelemekte ve bu spesifik kısım ile sınırlı bir çözüm önerisi getirmektedir. Delil sözleşmesi olarak kabul edilebilecek hakem bilirkişi, tahkim usulünden oldukça farklıdır. Ancak doktrinde hakem-bilirkişi tarafından uyuşmazlığın çözüme kavuşturulamayacağı, hakem-bilirkişi tarafından yapılan tespitlerin, yine hakemler tarafından değerlendirilerek bir çözüme ulaştırılacağı savunulmaktadır.⁹⁷

Milletlerarası Ticaret Odası da bu kurumu dikkate almış ve Uluslararası Teknik Bilirkişilik Merkezi'ni kurmuş, ilgili merkeze ilişkin kuralları da yazılı hale

⁹⁴ Samim Ünán, *Sigorta Tüketici Hukuku*, s.4.

⁹⁵ Samim Ünán, *Sigorta Tüketici Hukuku*, s. 4 vd.

⁹⁶ Şaban Kayıhan- Atakan Adem Selanik, *a.g.e.*, s.92.

⁹⁷ Altan Fahri Gülerci, *Milletlerarası Tahkim ve Tahkim Sözleşmesi Kavramı*, Kocatepe Akademi Yayınları, 2014, 1. Baskı, s. 78.

getirmiştir.⁹⁸ Dolayısıyla sigorta hukukundan kaynaklanan uyuşmazlıklarda da, özellikle uluslararası ticareti de ilgilendiren durumlarda, teknik bilirkişi yoluna başvurulması mümkündür.

7. SİGORTA TAHKİM KOMİSYONU

Sigorta uyuşmazlıklarının sigorta tahkim komisyonu yoluyla çözümü, Türk Hukuk Sistemine 14.06.2007 Tarihli, 26552 Sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan 5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu⁹⁹ ile girmiş olup, sigorta uyuşmazlıklarının çözümünde büyük bir kolaylık getirmiş ve uyuşmazlıkların hızlı bir şekilde çözülmesini sağlamıştır. Tahkim komisyonuna başvuru ihtiyarı bir yol olup¹⁰⁰, taraflar isterse yine mahkemelere başvurarak da uyuşmazlığın çözümlenebilmesini sağlayabilmektedir. Sigorta tahkim komisyonuna başvurabilmek için daha önceden dava yoluna yahut tüketici hakem heyeti yoluna müracaat edilmemiş olması gerekmektedir. Ayrıca HMK kapsamındaki genel tahkim yoluna da başvurulmamış olması gerekmektedir.¹⁰¹

Sigorta tahkim komisyonu, 5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu’nun yanı sıra 17.08.2007 Tarihli, 26616 Sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelikte¹⁰² de düzenleme altına alınmıştır. Yönetmelikte, sigortacılıkta tahkim usulüne yer verilmiştir. Komisyon teşkilatı ve komisyonun işleyişi yönetmelikte düzenleme altına alınmış vaziyettedir.

Sigorta sözleşmeleri, taraflarından birinin sigorta ettiren, diğer tarafının ise sigorta şirketi olduğu iki taraflı rızai sözleşmelerdir. Sigorta sözleşmesi, TTK m.1401’de tanımlanmıştır. İşbu tanıma göre, “Sigorta sözleşmesi, sigortacının bir prim karşılığında, kişinin para ile ölçülebilir bir menfaatini zarara uğratan tehlikenin, rizikonun, meydana gelmesi hâlinde bunu tazmin etmeyi ya da bir veya birkaç kişinin hayat süreleri sebebiyle ya da hayatlarında gerçekleşen bazı olaylar dolayısıyla bir para ödemeyi veya diğer edimlerde bulunmayı yükümlendiği sözleşmedir.” Bu tanıma göre, sigortacının kendisine ödenen prim karşılığında, sigorta ettiren kişinin uğrayacağı zararları giderim borcu altına girmesi sigorta sözleşmesi olarak adlandırılmaktadır. Sigorta sözleşmesi, “sigortacının sigorta himayesi sağlamayı, sigorta ettirenin ise prim ödemeyi taahhüt ettiği bir sözleşme” şeklinde de tanımlanmaktadır.¹⁰³ Bu tanımdan hareketle, TTK m.1401 eleştirilmekte ve

⁹⁸ Tunay Köksal, *Uluslararası İnşaat Hukuku*, Ankara 2011, s. 238.

⁹⁹ <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5684&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (Erişim Tarihi: 05.12.2021).

¹⁰⁰ Şaban Kayıhan- Atakan Adem Selanik, *a.g.e.*, s.76.

¹⁰¹ Şaban Kayıhan- Atakan Adem Selanik, *a.g.e.*, s.92.

¹⁰² <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=11514&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5> (Erişim Tarihi: 05.12.2021).

¹⁰³ Hacı Kara, *Sigorta Hukuku*, 2. Baskı, Onikilevha, İstanbul 2021, s.132.

sigortacının borcunun meydana gelen zararı gidermek değil, sigorta himayesi sağlamak olduğu savunulmaktadır. Ayrıca kanun maddesinde tehlike ve riziko kelimelerinin yan yana kullanılması da eleştirilmiştir.¹⁰⁴ Ancak tehlike ve riziko kelimelerine ilişkin eleştiriye ilişkin olarak doktrinde, kanuni tanımda yer alan “tehlike” kavramının “olay” olarak anlaşılması gerektiği ileri sürülmüştür.¹⁰⁵ Sigorta sözleşmesi, “sigortacının, sigorta ettirenin ödeyeceği prim karşılığında belirli bir rizikoya karşı sigorta himayesini sigorta teminatı süresince üstlendiği tam iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme...”¹⁰⁶ ve “Sigortacının sigorta ettirene bir prim karşılığında muhtemel bir olayın gerçekleşmesi halinde tazminat vermeyi veya bir meblağ ödemeyi veya sair edimlerde bulunmayı taahhüt ettiği sözleşme...”¹⁰⁷ olarak da tanımlanmaktadır. Sigorta sözleşmesi, TTK’da düzenlenmiş diğer sözleşmeler gibi özel tipte bir sözleşmedir.¹⁰⁸

Sigorta tahkim komisyonuna başvurabilmek için adından da anlaşılacağı üzere, sigorta hukukundan doğmuş bir uyuşmazlığın mevcut olması gerekmektedir.

Daha önce de ifade ettiğimiz üzere¹⁰⁹, sigorta tahkim komisyonuna müracaat edebilmek için zmms’de olduğu gibi bir ön başvuru şartı bulunmaktadır. Sigorta şirketine başvuruda bulunulması gerekmektedir. Nitekim 5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu’nun 30. maddesinin 13. Fıkrasında bu durum açıklanmıştır. Başvuru yazılı olarak yapılmalıdır. Yapılan başvuru sonrasında başvuru, sigorta şirketinin cevap vermesini en fazla 15 gün boyunca bekleyecektir. Sigorta şirketince verilecek cevabın kanunen yazılı olması gerekmektedir. 15 gün içinde sigorta şirketinden herhangi bir cevap gelmezse başvuru komisyona başvuru yapabilecektir. Şayet sigorta şirketi cevap verirse, verilen cevaptan memnun olmayan başvuru da cevap tarihinden itibaren 15 günün dolmasını beklemezsin komisyona başvurabilecektir. Sigorta şirketi yapılan bu başvuruya olumlu cevap verirse, uyuşmazlık çözüme kavuşmuş sayılacağından başvuru sigorta tahkim komisyonuna başvurmayacaktır. Dolayısıyla sigorta şirketiyle uyuşmazlık yaşayan kişinin başvurusuna, sigorta şirketi tarafından cevap verilmemiş yahut olumsuz cevap verilmiş olması ihtimalinde sigorta tahkim komisyonuna başvurulması mümkündür. Sigorta şirketi kısmi bir cevap verirse, ilgili kişi çözüme kavuşmayan hususlarda yine tahkim komisyonuna başvurabilecektir.

¹⁰⁴ Hacı Kara, *Sigorta Hukuku*, 2. Baskı, Onikilevha, İstanbul 2021, s.132.

¹⁰⁵ İnci Deniz Kaner, *Sigorta Hukuku*, Filiz Kitabevi, İstanbul 2021, s.6.

¹⁰⁶ Şaban Kayıhan- Özcan Günergök, *Türk Özel Sigorta Hukuku Dersleri*, 6. Baskı, Umutepe Yayınları, İstanbul 2021, s.113.

¹⁰⁷ İnci Deniz Kaner, *Sigorta Hukuku*, Filiz Kitabevi, İstanbul 2021, s.5.

¹⁰⁸ Şaban Kayıhan- Özcan Günergök, *Türk Özel Sigorta Hukuku Dersleri*, s.110.

¹⁰⁹ Bkz. 4.Arabuluculuk.

Sigorta tahkim komisyonuna sigorta şirketi ile uyuşmazlık yaşayan kişilerin yanı sıra Güvence Hesabı ile uyuşmazlık yaşayan kişiler de başvurabilmektedir.¹¹⁰ Güvence Hesabı, genel kapsamda bir tanım yapmak gerekirse, meydana gelen bir haksız fiilde sorumlu kişi ya da kişilerin bulunamadığı hallerde zarara uğrayan kişinin zararını gidermeyi amaçlayan bir fondur. Güvence hesabı, “Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği” ne dâhil bir kuruluştur.¹¹¹ Güvence hesabının tüzel kişiliği de vardır.¹¹² Güvence hesabının karşılayacağı çeşitli sigorta türleri bulunmakta olup, kapsamı yalnızca zorunlu trafik sigortası ile sınırlı değildir.

Güvence Hesabına başvurabilmek için tek yol sorumlu kişilerin bulunmaması değildir. Bu durumun dışında başkaca hallerde de Güvence Hesabı’na başvuruda bulunabilmek mümkündür. Örnek olarak;

- Zorunlu mali mesuliyet sigortasının yaptırılmamış olması,¹¹³
- Sigorta şirketinin iflas etmesi,¹¹⁴
- Sigorta poliçesindeki limit ile zorunlu mali mesuliyet sigortası limiti arasında fark bulunması,¹¹⁵
- Çalıntı araçla kaza gerçekleştirilmesi gibi haller de Güvence Hesabı’nın sorumlu olacağı haller olarak karşımıza çıkmaktadır.

Dolayısıyla sayılan bu gibi hallerde de zarar görenler sigorta tahkim komisyonuna, Güvence Hesabı’na karşı olarak başvurabilmektedir.

Sigorta şirketlerinin acentelerine karşı ise komisyona başvurabilmek mümkün değildir.¹¹⁶ Sigorta tahkim komisyonuna başvuru, taraflar arasında bir sözleşme akdedilmesini gerektirmemektedir. Sigorta tahkim komisyonuna başvuru bu yönüyle bir ihtiyari tahkim türü olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak aleyhine başvuru yapılan sigorta şirketi, komisyona üye olmuş bulunmalıdır.

¹¹⁰ Fatma Dilek Kabukçuoğlu Özer, *Sigortacılık Kanunu Şerhi*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2012, s.508, Ecehan Yeşilova Aras- Bilgehan Yeşilova, “*Sigortacılık Tahkimi – Sigorta Tahkim Usulü ve Ayırdedici Özellikleri*”, Yaşar Üniversitesi E-Dergisi 2013, Aydın Zevkliler’e Armağan, Sayı: 8, s. 292.

¹¹¹ <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2013-108-1315> (Erişim Tarihi: 05.09.2021).

¹¹² <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/980757> (Erişim Tarihi: 17.09.2021).

¹¹³ Sabih Arkan, “Yeni Karayolları Trafik Kanununun Sigorta ve Garanti Fonuna İlişkin Hükümleri Üzerine Bir İnceleme”, *Sigorta Hukuku Dergisi*, Ağustos 1982, c.1, s.2, s.287-290.

¹¹⁴ Esra Yıldız Nomer, *Trafik Sigortasında Garanti Fonu*, 1. Bası, Beta Yayın, Eylül 2000 İstanbul, s.23; Çelik Ahmet Çelik, *Karayoluyla Yolcu Taşıma Taşımacının ve Sigortacının Sorumluluğu*, Legal Yayıncılık, İstanbul 2008, s. 467.

¹¹⁵ Yargıtay 11. H.D. E. 2001/6894, K. 2021/ 7611 11.10.2001, www.sinerjimevzuat.com.tr, (Erişim Tarihi: 11.12.2021).

¹¹⁶ Şaban Kayıhan- Atakan Adem Selanik, *a.g.e.*, s.74.

5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu m.30/1, bu hususu düzenlemektedir. Başvurucular ancak sigorta tahkim komisyonuna üye olan şirketlere karşı komisyon nezdinde bir başvuru yapabilecektir. Bunun için taraflar arasında önceden bir tahkim sözleşmesi akdedilmesi gerekmemektedir. Sigorta şirketi tarafından tahkim sistemine yapılan üyelik, bir nevi bu sözleşme yerine geçmektedir. Ancak yine aynı maddede bu duruma bir de istisna getirilmiştir. Şayet başvuruya konu sigorta sözleşmesi, akdedilmesi zorunlu sigorta sözleşmelerinden ise, sigorta şirketinin komisyon üyeliği sorgulanmayacak ve başvuru komisyona nezdinde hakkını aramasına cevaz verilecektir.¹¹⁷

Sigorta tahkim komisyonuna başvuru için azami bir süre belirlenmemiştir. Ancak her halükârda uyuşmazlığa ilişkin zamanaşımı sürelerinin geçirilmemesi gerekir.

Komisyon başvuru aşamasında, öngörülen başvuru ücretinin ödenmesi gerekmektedir. Aksi takdirde başvuru dikkate alınmayacaktır. Bu durum tıpkı mahkemelere başvuru aşamasında ödenen dava harçları gibi düşünülmelidir. Söz konusu ücret, tahkim konusu edilen uyuşmazlığın değerine göre belirtilecektir.¹¹⁸

Başvurucu, sigorta tahkim komisyonunun internet adresinde¹¹⁹ bulunan başvuru formunu doldurduktan sonra yine aynı sitede yer alan belgeleri ve başvuru ücretinin ödendiğini gösterir dekontu başvuru formuna ekleyerek şahsen veya posta yolu ile komisyona başvuru yapmalıdır. Komisyona başvuruda bulunabilmek için başvuru konusu uyuşmazlığın meydana geldiği tarihte, ilgili sigorta kuruluşu komisyona üye olmuş bulunmalıdır. Diğer bir ifadeyle, başvuru konusu uyuşmazlık, ilgili sigorta şirketinin komisyona üye olduğu tarihten sonraki bir zaman diliminde vuku bulmuş olmalıdır.¹²⁰ Ancak bu durum zorunlu sigortalarda komisyona üye olmayan kuruluşlar için yapılacak başvurularda 18.04.2013 ve sonrasında vuku bulan uyuşmazlıklar ile sınırlandırılmış vaziyettedir. Zira 18.04.2013 tarihli, 28622 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan 6456 Sayılı “Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”¹²¹ un 45. Maddesi ile zorunlu sigortalarda sigorta şirketleri

¹¹⁷ Şaban Kayıhan- Atakan Adem Selanik, *a.g.e.*, s.85.

¹¹⁸ Sigorta Tahkim Komisyonu, Başvuru Ücretleri, http://www.sigortatahkim.org/index.php?option=com_content&view=article&id=67&Itemid=92 (Erişim Tarihi: 10.10.2023).

¹¹⁹ Sigorta Tahkim Komisyonu, Başvuru Formu, http://www.sigortatahkim.org/index.php?option=com_content&view=article&id=51&Itemid=76 (Erişim Tarihi: 14.07.2022).

¹²⁰ Şaban Kayıhan- Atakan Adem Selanik, *a.g.e.*, s.91.

¹²¹ <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/04/20130418-1.htm> (Erişim Tarihi: 10.12.2021).

komisyona üye olmasalar da aleyhlerine komisyona başvuru yapılabileceği düzenlemesi getirilmiştir. Dolayısıyla zorunlu sigortadan kaynaklı uyuşmazlıklarda, komisyona üye olmayan şirketler aleyhine ancak bu tarihten sonra vuku bulan uyuşmazlıklarda komisyona başvurulabilecektir. Başvuru vekil vasıtasıyla gerçekleştirilecekse, vekil tarafından sunulması gereken vekâletname, sigorta tahkim komisyonuna başvuru yetkisini içermelidir.¹²²

8. UYUŞMAZLIĞIN YARGI YOLUYLA ÇÖZÜMLENMESİ

Bu başlığa kadar belirtmiş olduğumuz çözüm yöntemleri, yargı yoluna alternatif yöntemler olup, yargı yolu ise gerek sigorta hukuku gerekse de diğer özel hukuk alanlarında meydana gelen tüm uyuşmazlıkların çözümünde asli yol olarak kabul görmektedir.

Belirtmiş olduğumuz üzere sigorta tahkim komisyonu 2007 yılında yürürlüğe girmiş, 5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu'nda düzenlenmiştir. Bu tarihten önce sigorta hukukundan kaynaklı meydana gelen uyuşmazlıklarda sigorta tahkim komisyonuna başvurulamamakta, diğer alternatif çözüm yolları da sağlanamadığı takdirde taraflar çoğunlukla mahkemelere başvurarak bir çözüm bulmaya çalışmaktaydı.

Sigorta hukukundan meydana gelen uyuşmazlıklar yukarıda da açıkladığımız üzere ticari dava sayılmakta olduğundan, taraflar sigorta uyuşmazlıklarında asliye ticaret mahkemelerine başvurumaktaydılar. Ancak Yargıtay 17. HD. yine sigorta hukukundan kaynaklı bir uyuşmazlık sayılabilecek rücu davalarında bir çeşit ayırım yapmaktadır. Şöyle ki; sigorta şirketi sigorta sözleşmesinden kaynaklı olarak sigorta ettirenin zararını karşıladıktan sonra asıl sorumlu kişiye karşıladığı bu zararı rücu etmek amacıyla bir dava yöneltmekte, Yargıtay 17. HD. bu davanın asliye hukuk mahkemesinde açılması gerektiğini içtihat etmektedir.¹²³ Bu kararın gerekçesi ise rücu davalarında halefiyet ilişkisi ile hareket edildiği, davanın poliçeden kaynaklı bir dava olmadığıdır. Ancak doktrinde bu görüş eleştirilmekte, bu davaların da TTK'da düzenlenmiş olduğu, bu sebeple görevli mahkemenin asliye ticaret mahkemeleri olması gerektiği savunulmaktadır.¹²⁴

¹²² Şaban Kayıhan- Atakan Adem Selanik, *a.g.e.*, s.84.

¹²³ Yargıtay 17. H.D. E. 2013/ 9555, K. 2013/ 10520 K. 02.07.2013, www.sinerjimevzuat.com.tr (Erişim Tarihi: 10.12.2021).

¹²⁴ Levent Börü- İlker Koçyiğit, *Ticari dava*, Turhan Kitabevi, Ankara 2013. s.11, Mustafa İsmail Kaya- Burçak Tatlı, *Ticaret Hukuku I*, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2018, s. 118.

Ayrıca yukarıda belirttiğimiz üzere, sigorta davalarında uyuşmazlığın tüketici uyuşmazlığı sayılarak tüketici mahkemelerine başvuru yapılması da mümkündür. (Tüketici hakem heyetine başvuru zorunluluğunun söz konusu olduğu durumları hariç tutuyoruz.)

Sigorta hukukundan kaynaklı uyuşmazlıklarda mahkemeye başvurulmak istenmesi halinde yazılı bir dilekçe ile yetkili ve görevli mahkemeye başvurulmakta, mahkeme tarafından duruşma açılarak, tanık dinlenerek, gerekirse bilirkişiye başvurularak uyuşmazlık bir çözüme ulaştırılmaya çalışılmaktadır. Ancak bu yol ne yazık ki uzun bir süreç almakta, bu sebeple sigorta tahkim komisyonunun yürürlüğe girmesinden sonra özellikle küçük meblağlı sigorta uyuşmazlıklarında eskisi kadar tercih edilmemektedir.

Fakat yine de yargı yolu gerek sigorta uyuşmazlıkları gerekse diğer özel hukuk uyuşmazlıkları arasında yıllardır bilinen ve alışılan bir yöntem olması sebebiyle, uzun süren yargılamalara rağmen hala sık bir şekilde de tercih edilmektedir. Oysa gelişen ve değişen modern dünyada, teknolojinin de gelişmesi ile beraber her şey hızlanmakta, statik bir konumdan dinamik bir konuma geçmektedir. Tüm bu gelişimin içinde hukuk uyuşmazlıklarının çözüme kavuşturulmasının bu denli uzun bir süre alması, gelişen dünyaya ters düşen bir durumdur. Bu nedenle arabuluculuk, uzlaştırma ve tahkim gibi daha kısa süreli alternatif çözüm yollarının yaygınlaştırılması son derece elzemdir.

İKİNCİ BÖLÜM

SİGORTA HUKUKUNDA TAHKİMİN AYIRT EDİCİ ÖZELLİKLERİ VE SİGORTA HUKUKUNDA TAHKİM YARGILAMA USULÜ

1. TAHKİM KAVRAMI

1.1. TAHKİMİN TARİHİ GELİŞİMİ

Tahkim kurumu devlet mahkemelerinin kurulmasından önceki dönemlerde oldukça aktif bir şekilde kullanılan bir çözüm yoludur. Sonraki yıllarda devlet mahkemeleri kurulunca kısa bir dönem geri planda kalmış, ancak devlet mahkemelerindeki iş yükü arttıkça yeniden önem kazanmış ve yoğun bir uygulama alanına kavuşmuştur.¹²⁵

Tahkim kurumunun ne zaman ortaya çıktığı konusunda net bir bilgi bulunmamaktadır. Ancak tahkim kavramının günümüzdeki modern mahkemelerin ortaya çıkışından çok daha önce ortaya çıkmış olduğu tahmin edilmekle birlikte¹²⁶, bu konuda tam bir görüş birliği bulunduğunu söyleyebilmek de mümkün değildir.¹²⁷

Tahkim kurumu İngilizlerin 1697 yılında ihdas etmiş olduğu tahkim kanunu ile ilk kez bir kanuni düzenlemeye konu olmuştur. Tahkim kurumunun ilk olarak ortaya çıkışı ise Romalılar tarafından gerçekleştirilmiştir. Böylece Medeni usul hukukuna da kaynaklık edilmeye başlandığı da tarihi kaynaklarla doğrulanmaktadır.¹²⁸ Birtakım başka kaynaklara göre ise tarihte ilk tahkim anlaşması Sümerliler arasında akdedilmiştir.¹²⁹

1768 senesinde New York Ticaret Odası'na mevcut görevlerinin yanı sıra tahkim görevi verilmiş olması da yine tahkimin tarihi gelişimi içerisinde dikkate alınması gereken bir gelişmedir.¹³⁰ Günümüze kadar pek çok sayıda tahkim anlaşması imzalanmış, daha uluslararası çaplı büyük anlaşmalar dahi akdedilmemişken 1900'lü yılların başına kadar sayısı 90'ı bulan devletlerarası tahkim anlaşması imzalanmıştır. 1900'lü yılların başında ise küresel çapta bir çalışma olarak kabul edebileceğimiz ve

¹²⁵ Rabi Koral, "İç Hukukumuzda Tahkim", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C.XIII, İstanbul, 1947, s.27-28.

¹²⁶ Resul Şahinol, *Ad Hoc Tahkim*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2006, Yayınlanmamış Doktora Tezi.

¹²⁷ İpek Sevdâ Söğüt, *Roma Hukukunda Tahkim*, İstanbul, 2011, s. 14.

¹²⁸ Cemal Şanlı, "Milletlerarası Ticari Tahkimde Esasa Uygulanacak Hukuk", *Banka ve Ticaret Araştırma Enstitüsü*, 1986, Ankara, s.13.

¹²⁹ Hüseyin Pazarcı, *Uluslararası Hukuk Dersleri*, 4. Kitap, 1. Baskı, Ankara 2000, s. 17.

¹³⁰ Ejder Yılmaz, "Tahkim Hukukuna Genel Giriş ve Ülkemizdeki Gelişim", *Yargı Reformu 2000 Sempozyumu, Konuşmalar, Bildiriler, Tartışmalar, Belgeler*, İzmir Barosu 5, 6, 7, 8 Nisan, İzmir 2000 s. 268.

tahkime yer veren Lahey Sözleşmeleri (1899 ve 1907 yıllarında) akdedilmiştir. Lahey Sözleşmeleri, Hollanda'nın Lahey şehrinde akdedilen seri bildirilerdir. Bu bildirilerde deniz hukuku, savaş hukuku, kara hukuku, devletlerin silah kullanımı, savaş suçları vs. konuları ele alınmıştır. Bu bildiriler ile devletlerarasında meydana gelen uyuşmazlıkların savaş yerine tahkim müessesesi ile çözülmesi için bir düzenleme yapmak hedeflenmiş¹³¹, bu amaçla zorunlu tahkim müessesesi ele alınmak istenmiş fakat milletlerarası görüş ayrılıkları sebebiyle düzenleme altına alınamamıştır. Ancak ihtiyari bir tahkim kurumu olan Daimi Hakemlik Mahkemesi (PCA) kurulmuştur. Her ne kadar böyle bir kurum kurulmuş ise de ülkeler hemen bu kurumu benimseyememişler, çoğunlukla önemsiz gördükleri meselelerde başvurmuşlardır.¹³² Belirtmek gerekir ki, Daimi Hakemlik Mahkemesi, teknik anlamda bir mahkeme olmayıp, her an teşekkül edebilecek hakemlerin kurum nezdinde mevcudiyeti nedeniyle adeta bir mahkeme gibi görev yapmaktadır.¹³³ Türkiye de 12 Haziran 1907 tarihinden beri bu kuruluşa üyedir. Daimi Hakemlik Mahkemesi'nin kayıtlarına göre Türkiye yalnızca 1899 Lahey Sözleşmesi'ne taraftır.

Daimi Hakemlik Mahkemesi, belirttiğimiz üzere devletlerarasındaki sorunların tahkim yoluyla çözümlenmesi amacıyla ihdas edilmiştir. Hatta Türk tarihi açısından önemli sayılabilecek bir karara da imza atmıştır. Daimi Hakemlik Mahkemesi'nin Osmanlı İmparatorluğu'nun tarihte 93 Harbi olarak bilinen, Rusya ile gerçekleştirmiş olduğu savaşa ilişkin bir kararı bulunmaktadır. Söz konusu karar, savaşın kaybedilmesi sebebiyle Osmanlı İmparatorluğu tarafından ödenmesi söz konusu olan tazminatın faizine ilişkindir. Hakemler tarafından yapılan inceleme sonucunda Osmanlı İmparatorluğu haklı bulunmuştur.¹³⁴ Bu karar dışında Türk tarihinde Daimi Hakemlik Müessesesi'ne bir başvuru bulunmamaktadır. Ancak belirtmek gerekir ki 1923 yılında akdedilen Lozan Antlaşmasında Daimi Hakemlik Müessesesi'ne başvurulacak hal ve durumlara yer verilmiş, fakat müesseseye herhangi bir başvuru yapılmamıştır.

Lozan Antlaşması'nda yer verilen Daimi Hakemlik Mahkemesi'ne başvuru maddesi gereğince kuruma yapılmış bir başvuru yok ise de yine Lozan Antlaşmasının başka bir maddesinde de yine tahkim prosedürüne yer verilmiştir. Söz konusu prosedür,

¹³¹ Mahmut R. Belik, *Devletlerin Harp Salahiyetinin Tahdidi ve Milletler Arası İhtilafların Sulh Yolu İle Halli Usulleri*, İstanbul 1956, s. 25.

¹³² İlhan Lütem, *Harb Suçları ve Devletlerarası Hukuk*, Güney Matbaacılık ve Gazetecilik, Ankara 1951, s. 12.

¹³³ Seha L. Meray, *Uluslararası Hukuk ve Uluslararası Örgütler*, Ankara, 1977, s. 215.

¹³⁴ Uğur Bayılıoğlu, "Daimi Hakemlik Mahkemesi'nin Osmanlı İmparatorluğu ile Rusya Arasındaki Tazminat Faizi Uyuşmazlığı İlişkin Kararı Hakkında Bir Değerlendirme", *Cankaya University Journal of Law*, 7 / 2, Nisan 2010, s.175-194.

Milletler Cemiyeti tarafından seçilecek bir hakem tarafından uyuşmazlığın çözüme ulaştırılmasıdır. Osmanlı Devleti'nin borçları hakkında çıkabilecek sorunlara münhasır olarak getirilen bu çözüm yoluna başvurulmuş ve Milletler Cemiyeti tarafından seçilen hakem nezdinde Osmanlı Devletinin borçları tanzim edilmiştir.¹³⁵

Daimi Hakemlik Mahkemesi, günümüzde hala Lahey'de, özel hukuk şahısları ile devletlerarasındaki ve ayrıca uluslararası örgütlere de ilişkin olan sorunlarda bir çözüm merci olarak görev yapmaktadır.

Tahkim, ilerleyen dönemlerde barışçıl bir yol da olması hasebiyle milletlerarası uyuşmazlıkların çözümünde giderek önem kazanan bir kurum olmuştur. Tahkimin aşama kaydetmesinde Amerika'da önemli gelişmeler yaşanmış, Düzenlenen Pan-Amerikan kongresinde Amerika ve Arjantin Ticaret odaları arasında çıkabilecek muhtemel uyuşmazlıklarda uygulanmak üzere bir tahkim anlaşması akdedilmiştir.¹³⁶

Sonrasında yine Amerika'da hazırlanan ve günümüzde de hala geçerliliğini koruyan 10 Haziran 1958 tarihli Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizi Hakkındaki Newyork Sözleşmesi ile birlikte uluslararası tahkim konusunda çok büyük bir adım atılmıştır.¹³⁷ Newyork Sözleşmesi, oldukça geniş bir etki alanına sahip olmuş, 4686 Sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu'na¹³⁸ kaynaklık eden uluslararası bir kanun olan UNCITRAL Model Kanunu'nu da önemli ölçüde etkilemiştir.¹³⁹ Newyork Sözleşmesi'nin tanzimine yol açan temel sebep, sözleşmenin akdedilmesinden önce uluslararası alanda yabancı hakem kararlarının tenfizinin yürürlükte bulunan mevzuat ile çözümlenmesinin oldukça masraflı olmasıdır. Bu nedenle Milletlerarası Ticaret Odası öncülüğünde yeni bir düzenleme getirilmek için çalışmalara başlanmış, sonrasında Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi tarafından Uluslararası Hakem Kararlarının Tenfizi Komitesi oluşturularak Milletlerarası Ticaret Odası'nın yürütmekte olduğu çalışmaları devralmıştır. Gerçekleştirilen çalışmalar sonucu sözleşme 10 Haziran 1958 tarihinde akdedilmiştir. Günümüzde Newyork Sözleşmesi'ne taraf 166 tane devlet bulunmaktadır.

¹³⁵ Donald C. Blaisdell, Çev. Nazım Atıf Bey, Osmanlı İmparatorluğunda Avrupa Malî Kontrolü, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt 10, Sayı 58, 1932, s.1657-1660.

¹³⁶ Ali Yeşilırmak, *ICC Tahkim Kuralları ve Uygulaması (ICC)*, Oniki Levha Yayınları, İstanbul 2018, s. 7-8.

¹³⁷ Tam metin için bkz. <http://tahkim.barobirlik.org.tr/dokuman/newyorksozlesmesi.pdf> (Erişim Tarihi:02.04.2021).

¹³⁸ <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4686.pdf> (Erişim Tarihi: 22.04.2021).

¹³⁹ https://UNCITRAL.un.org/sites/UNCITRAL.un.org/files/media-documents/UNCITRAL/en/06-54671_ebook.pdf, (Erişim Tarihi:27.04.2021).

Türk hukuk sisteminde ise tahkim kurumu 6100 sayılı HMK¹⁴⁰ öncesinde 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nda¹⁴¹ düzenleme altına alınmış olup, bu kanunda yer alan düzenlemeler milletlerarası tahkim düzenlemeleri ile yeknesaklık göstermemekte, bu nedenle uyumsuzluğa neden olmaktaydı. HMK'de ise milletlerarası ve iç tahkim hükümleri birbiriyle uyumlu hale getirilmiştir. HMK'nin 407. Maddesi vd. hükümlerinde tahkim detaylı bir biçimde düzenleme altına alınmıştır. HMK düzenlenirken 4686 Sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu ve UNCITRAL Model Kanunu hükümleri dikkate alınmıştır.

Burada UNCITRAL Model Kanunu'ndan da konunun önemine binaen ayrıca bahsetmek gerekmektedir. UNCITRAL Model Kanunu, Birleşmiş Milletler bünyesinde, uluslararası ticareti geliştirmek ve Birleşmiş Milletler'e üye ülkelere tahkimi tavsiye etmek amacıyla ihdas edilmiş bir kanundur. UNCITRAL kelimesi, "United Nations Commission on International Trade Law"ın baş harflerinin birleştirilmesiyle oluşturulmuş olup Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Komisyonu anlamına gelmektedir. Söz konusu komisyon, Model Kanunu'nu oluştururken kanunun, uluslararası alanda net, tekdüze, değişken ve çağcıl bir kanun olması amacıyla hareket etmiştir. Yukarıda da belirtmiş olduğumuz üzere 1958 Tarihli New York Sözleşmesi de UNCITRAL Model Kanunu'nu önemli ölçüde etkilemiştir. New York Sözleşmesi uluslararası alanda ülkelerin çeşitli uygulamaları arasında bir ahenk sağlamakta sorunlar meydana getirmiş, bu nedenle de UNCITRAL Model Kanunu oluşturulurken uyum meselesi üzerinde de özellikle durulmuştur.¹⁴² Tüm bu hususlar göz önünde bulundurularak bir metin oluşturulmuş ve 21 Haziran 1985 tarihinde kanunun kabulüne karar verilmiş uluslararası alanda uygulanmak üzere ve yürürlüğe konulmuştur.

Milletlerarası hukukta tahkime ilişkin olarak, yabancı hakem kararlarının tenfizine dair hükümler önceleri Türk Hukuk literatüründe 2675 Sayılı Milletlerarası Özel Hukuk Usul Hukuku Hakkında Kanun'da düzenlenmiş iken, bu mevzuat mülga edilmiş ve 5718 Sayılı MÖHUK¹⁴³ yürürlüğe girmiştir. Söz konusu kanunda yabancı hakem kararlarının tenfizi düzenlemelerine 60 ve 63. Maddeler arasında yer verilmiştir.

¹⁴⁰ <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6100.pdf> (Erişim Tarihi:02.04.2019).

¹⁴¹ <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/5.3.1086.pdf> (Erişim Tarihi:15.05.2021).

¹⁴² Kemal Dayınlarlı, *UNCITRAL Kurallarına Göre Uzlaşma ve Tahkim*, Ankara 2000, s.90.

¹⁴³ <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5718&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>, (Erişim Tarihi: 12.05.2021).

1982 Anayasası'nda ise tahkimle ilgili olarak 125. Maddede: “Kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinde bunlardan doğan uyuşmazlıkların milli veya milletlerarası tahkim yoluyla çözülmesi öngörülebilir. Milletlerarası tahkime ancak yabancılık unsuru taşıyan uyuşmazlıklar için gidilebilir” denilmektedir. Bu hükümle birlikte kural olarak çözümünün Danıştay'a bırakılacağı bir husus, tahkim kapsamına alınmıştır. Ancak söz konusu düzenlemeye göre milletlerarası tahkime başvurabilmek için şart olarak uyuşmazlığın yabancılık unsuru taşıması gerekmektedir.

1.2. TAHKİMİN TANIMI VE HUKUKİ NİTELİĞİ

1.2.1. Tahkimin Tanımı

Türk yargı sisteminde kural olarak hakkı ihlal edilen bir kimse, devlet yargısına başvurarak bu hakkının yerine getirilmesinin sağlanmasını talep eder. Nitekim 1982 Anayasası'nın da 9. maddesinde yargılama makamlarının mahkemeler olduğu belirtilmiştir. Tahkim ise bu kurala istisna olarak getirilmiş bir çözüm yoludur. Dolayısıyla hakkı ihlal edilmiş kimseler devlet yargısına başvurmak zorunluluğu altında bulunmayıp, gerekli şartların da vuku bulması durumunda tahkim kurumuna başvurarak haklarının yeniden tesis edilmesini sağlayabilmektedir.¹⁴⁴

Tahkim kurumu meydana gelen bir uyuşmazlıkta devlet mahkemelerine başvurunun bir istisnası olup¹⁴⁵ tahkimin doktrinde birden çok tanımı bulunmaktadır. Genel anlamıyla tahkim, taraflar arasında meydana gelen bir uyuşmazlığın taraflarca anlaşarak devlet yargısı dışarıda bırakılmak suretiyle özel hakemlerin çözümüne bırakılmasıdır. Ancak doktrindeki tanımların her biri tahkimin farklı bir özelliğine vurgu yaparak tahkimi tanımlamış, bu anlamda tahkimi tam olarak kapsayan bir tanım bulmak güçleşmiştir.

Akıncı'ya göre tahkim: “Tahkim, kanunun tahkim yolu ile çözümlenmesine izin verdiği konular kapsamında olmak koşuluyla, taraflar arasında doğmuş veya doğabilecek uyuşmazlıkların devlet yargısında çözümlenmesi yerine, hakem adı verilen kimseler aracılığı ile çözümlenmesi konusunda tarafların anlaşmalarıdır.”¹⁴⁶

¹⁴⁴ Mehmet Tuğberk Dekak, *a.g.e.*, s.57.

¹⁴⁵ Ramazan Arslan vd., *Medeni Usul Hukuku*, 4. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2018, s.779.

¹⁴⁶ Ziya Akıncı, *Milletlerarası Tahkim*, Ankara, 2003, s.23.

Şahin'e göre tahkim: "Uyuşmazlığa düşen tarafların bu uyuşmazlığın çözümünü alanında uzman özel kişi veya kişilere bırakması ve bu kişilerin uyuşmazlığı inceleyerek nihai olarak karara bağlamasıdır."¹⁴⁷

Riskin & Westbroo'ya göre tahkim: "Tahkimde taraflar uyuşmazlığı, bu konuda alt-yapısı, bilgisi ve deneyimi bulunan kendi seçtikleri üçüncü kişiye, yani hakeme götürme konusunda anlaşırılar."¹⁴⁸

Doğan & Özdamar'a göre tahkim: "Mahkemeler dışında uyuşmazlıkların çözümü için geliştirilen alternatif bir yöntemdir."¹⁴⁹

Yılmaz'a göre tahkim: "Bir hak sebebiyle uyuşmazlığa düşmüş tarafların, uyuşmazlığın çözümünü karşılıklı anlaşmak yoluyla özel kişi veya kişilere bırakmalarına ve uyuşmazlığın bu kişi veya kişilerce tetkik edilerek karara bağlanmasına tahkim denir."¹⁵⁰

Şanlı'ya göre tahkim: "Taraflar arasında çıkmış veya çıkabilecek belirli bir uyuşmazlığın, devlet yargısı dışında, taraflarca seçilmiş özel kişiler vasıtasıyla kesin karara bağlanmasını ifade eder."¹⁵¹

Yargıtay'ın 1994 yılında yayınlamış olduğu içtihadı birleştirme kararına göre tahkim: "...kişilerin kamu düzenini ilgilendirmeyen bir konuda hukuki uyuşmazlıklarının çözümünü hakem veya hakemlere bıraktıkları sözleşmeye hakem veya tahkim sözleşmesi denir."¹⁵²

Şanlı & Esen & Ataman Figenmeşe'ye göre tahkim: "Tahkim, milli ve milletlerarası düzenlemelere göre tarafların serbest iradesine istinat eden bir yargılama usulüdür."¹⁵³

Ansay'a göre tahkim: "az çok farklı surette her devlet tahkim yolunda hususi yargıya müsaade etmiştir, bu yolda taraflar anlaşmazlıklarının hallini kendi istekleriyle

¹⁴⁷ Tuğçem Şahin vd., *a.g.e.*, s.18-19.

¹⁴⁸ Leonard L. Riskin- James E. Westbroo, *Dispute Resolution and Lawyers*, Minnesota; West Publishing Co., 1987, s.3, Aktaran Şule Ceylan Şahin, *Geleneksel Toplumdan Modern Topluma Alternatif Uyuşmazlık Çözümü*, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2009, s.302.

¹⁴⁹ Burak Doğan - Murat Özdamar, *Sigorta Hukuku*, Seçkin Hukuk, Ankara 2020, s. 33.

¹⁵⁰ Ejder Yılmaz, *Hukuk Sözlüğü*, Yetkin Yayınları, Ankara 2014, s.771.

¹⁵¹ Cemal Şanlı, *Milletlerarası Ticari Tahkimde Esasa Uygulanacak Hukuk*, s.17.

¹⁵² İnci Biçkin, "Hakem Sözleşmesi ve Hakem Yargılaması", *TBB Dergisi*, Sayı 67, 2006, <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2006-67-282>.

¹⁵³ Cemal Şanlı vd., *Milletlerarası Özel Hukuk*, 6. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2018, s. 612.

bir veya birkaç kimseye bırakabilirler ve bu bırakma, eski hukukumuzdan Arapça bir tabirle tahkimdir.”¹⁵⁴

Alangoya’ya göre tahkim, şahıslar arasında gerçekleşen uyuşmazlıkların, kamu mahkemelerine müracaat seçeneğinin kaldırılarak hakemler tarafından çözülmesidir. ¹⁵⁵

Ekşi ve Karşlı’ya göre tahkim, mevzuatın uygun gördüğü hususlarda, şahıslar arasında vuku bulmuş veya bulacak sorunların, akit ya da mevzuat doğrultusunda kamu mahkemeleri müdahalesi olmaksızın, mevzuatta belirlenen yahut şahıslarca belirlenmiş kişilerce çözüme ulaştırılmasıdır.¹⁵⁶

Koral’a göre tahkim: “Uyuşmazlık taraflarının aralarındaki uyuşmazlığın çözülmesi için dışarıdan bir kişiyi yetkili olarak tayin etmeleridir.”¹⁵⁷

Konuralp’e göre tahkim: “Tarafların uyuşmazlığı çözmek üzere özel kişileri hakem olarak tayin etmesidir.”¹⁵⁸

Kuru’ya göre tahkim: “Tarafların uyuşmazlık konusunu üçüncü bir kişinin tetkik edip çözümlemesi amacıyla üçüncü bir kişiye bırakmasıdır.”¹⁵⁹

Tanrıver’e göre tahkim: “Tarafların, anlaşmak suretiyle, üzerlerinde serbestçe tasarruf edebileceği işlerden kaynaklanan hukuki uyuşmazlıkların çözümünü, devlet mahkemeleri yerine, hakem denen özel kişilere bırakmalarına ihtiyari tahkim denir.”¹⁶⁰

Yeşilirmak’a göre tahkim: “Alternatif çözüm yollarından birisi olan tahkim, uyuşmazlıkların mahkemeler dışında taraflarca görevlendirilmiş hakem veya hakem heyeti tarafından yapılan yargılama faaliyeti sonucunda nihai hakem kararı ile çözümlenmesidir.”¹⁶¹

Nomer/Ekşi/Öztekin Gelgel’e göre tahkim: “Tahkim, kanunun tahkim yolu ile çözümlenmesine izin verdiği konuların kapsamında kalması koşuluyla, taraflar arasında doğmuş ya da doğabilecek uyuşmazlıkların devlet yargısında çözümlenmesi yerine

¹⁵⁴ Sabri Şakir Ansay, *Hukuk Yargılama Usulleri*, 7. Baskı, Güzel Sanatlar Matbaası, Ankara 1960, s. 404.

¹⁵⁵ Yavuz Alangoya, *Medeni Usul Hukukumuzda Tahkimin Niteliği ve Denetlenmesi*, Fakülteler Matbaası, İstanbul 1973, s. 4.

¹⁵⁶ Karşlı, Abdurrahim, a.g.e., s. 815; Nuray Ekşi, *Hukuk Muhakemeleri Kanununda Tahkim*, 2. Bası, Beta Yayınları, İstanbul 2019, s.71.

¹⁵⁷ Rabi Koral, *Yeni ve Eski Hukukumuzda Tahkim*, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul, 1947, s.1.

¹⁵⁸ Cengiz. Serhat Konuralp, a.g.e., s.127.

¹⁵⁹ Baki Kuru, *Hukuk Muhakemeleri Usulü*, C:VI, 6. baskı, Demir Demir, İstanbul, 2001, s.5875.

¹⁶⁰ Süha Tanrıver, a.g.e., s. 171.

¹⁶¹ Ali Yeşilirmak, *Türkiye’de Ticari Hayatın ve Yatırım Ortamının İyileştirilmesi İçin Uyuşmazlıkların Etkin Çözümünde Doğrudan Görüşme Arabuluculuk Hakem-Bilirkişilik ve Tahkim: Sorunlar ve Çözüm Önerileri*, Onikilevha, 2011, s. 58.

hakem adı verilen kimseler aracılığı ile çözümlenmesi hususunda tarafların anlaşmasıdır.”¹⁶²

Ejder’e göre tahkim: “Bir hak sebebiyle uyuşmazlığa düşmüş tarafların, uyuşmazlığın çözümünü karşılıklı anlaşmak yoluyla özel kişi veya kişilere bırakmalarına ve uyuşmazlığın bu kişi veya kişilerce tetkik edilerek karara bağlanmasına tahkim denir.”¹⁶³

6100 Sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu m.412’de yapılan tahkim tanımı ise: “Tahkim sözleşmesi, tarafların, sözleşme veya sözleşme dışı bir hukuki ilişkiden doğmuş veya doğabilecek uyuşmazlıkların tamamı veya bir kısmının çözümünün hakem veya hakem kuruluna bırakılması hususunda yaptıkları anlaşmadır.” şeklindedir.

Görüldüğü üzere doktrinde birden çok tahkim tanımı bulunmakta ve bu tanımların da her biri tahkimin farklı unsurlarını merkez tutarak tahkimi tanımlamaktadır. Bu nedenle tahkim tanımı yapılırken doktrindeki tanımların kapsamıyla sınırlı kalınmamalı, tahkimin tüm unsurları bir arada düşünülerek tahkim kavramı tanımlanmalıdır. Tahkim denildiğinde, uyuşmazlık tarafları, uyuşmazlık konusu, hakemler, hakemlerin uyuşmazlığı çözme konusunda izledikleri yol, tahkim anlaşmasının mevcudiyeti gibi tüm unsurlar akla gelmelidir.

HMK’da yer alan tahkim tanımına dikkat edilecek olursa, söz konusu tanımda esasen bir tahkim anlaşmasının tanımı yapılmaktadır. Belirtmek gerekir ki, tahkim kendi başına literatürde düzenlenen bir kurumun adı iken, tahkim sözleşmesi bu kurumun içerisinde yer alan bir sözleşme türüdür. Tahkimi tam olarak anlayabilmek için tahkim sözleşmesinin tanımını ve özelliklerini de tahkim tanımı başlığı altında ele almak gerekmektedir. Zira tahkim sözleşmesinin varlığı, tarafları tahkim yöntemine sevk eden temel unsurdur.

Taraflar istedikleri konuyu tahkim kurumu ile çözmek konusunda sözleşme akdedebilmekte, hatta tahkim sözleşmesinin konusunu önceden belirlememiş olsalar dahi sözleşme akdedebilmektedirler. Yani taraflar ilerde meydana gelebilecek uyuşmazlıkların tahkim kurumu ile çözüme ulaştırılması konusunda bir sözleşme

¹⁶² Ergin Nomer vd., *Milletlerarası Tahkim Hukuku*, Beta, İstanbul 2008, s. 34.

¹⁶³ Ejder Yılmaz, *Hukuk Sözlüğü*, s.771.

yapabilmektedir. Ancak burada önemli nokta, ileride meydana gelebilecek bu uyuşmazlığın mevcut bir akdi ilişkiden kaynaklanmış olması gerekmektedir.

Taraflar tahkim sözleşmesini ayrıca akdedebilecekleri gibi, akdetmiş oldukları mevcut sözleşmeye de tahkim şartını ekleyebilirler. Önemli olan tarafların meydana gelebilecek uyuşmazlıkları tahkim yoluyla çözüme kavuşturmak konusundaki isteklerinin açık ve anlaşılabilir olmasıdır. Nitekim sözleşmeden bu irade anlaşıldığı takdirde, tarafların uyuşmazlığı tahkime başvurmadan mahkeme önüne taşıma olanağı kalmayacaktır. Tahkim şartı, HMK m.116 vd.'de düzenlenen ilk itirazlardandır.

Tahkim sözleşmesinin şekli, geçerlilik şekli olup, bu durum HMK m.412/3'de belirtilmiştir. Maddeye göre tahkim sözleşmelerinin yazılı halde yapılması sözleşmenin geçerli olarak kurulmuş sayılabilmesi için şarttır. Taraflar anlaştıkları hususları yazılı hale getirerek imzaladıkları takdirde bu şart sağlanmış sayılacaktır. Taraflar bir arada bulunmuyorlarsa, iletişim araçları kullanılmak suretiyle de anlaşma yazılı hale getirilebilir. Taraflardan birinin yazılı bir tahkim sözleşmesinden bahsetmesi ancak karşı tarafın sözleşmenin varlığına ilişkin bir itirazda bulunmaması ihtimalinde de yine sözleşmenin geçerli olduğu kabul edilecektir.

Bu hüküm fıkrasından anlaşılabileceği üzere, tahkim sözleşmesi ancak yazılı şekilde yapılabilmekte olup, söz konusu şekle uyulması tahkim sözleşmesinin geçerli olarak yapılmış sayılabilmesi için aranan temel şartlardan biridir. Ayrıca belirtmek gerekir ki, tahkim anlaşması vekile özel yetki verilmesini gerektiren hallerden biridir.

Doktrinde yer alan tahkim tanımlarından hareketle, taraflar arasında meydana gelen sorunu çözüme ulaştırmak konusunda yetkili merciinin hakem/hakemler olduğu anlaşılmaktadır. Normalde hakemlerin bir uyuşmazlığı çözme konusunda herhangi bir resmi sıfatı yokken, tarafların verdiği yetki sonucu uyuşmazlığı çözümlemeye yetkili merci haline gelmeleri nedeniyle hakemlere hakem mahkemesi de denilmektedir.¹⁶⁴ Şayet uyuşmazlığı çözmeye yetkili hakem sayısı birden fazla ise meydana gelen oluşuma “kurul” adı verilmektedir. Ancak belirtmek gerekir ki, hakem sayısı çift sayıda olamaz.

Uyuşmazlığı çözüme kavuşturmakla yetkili hakem yahut hakemler, uyuşmazlık taraflarınca kendilerine verilen evrak ile uyuşmazlığı incelemekte ve çözüme

¹⁶⁴ Ayşe Elçin Kozanhan, *Sigortacılıkta Tahkimde Yargılama Usulü*, Kadir Has Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul Ağustos 2018, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

kavuşturmaktadır. Verilen kararlar tıpkı mahkeme kararları gibi kesin nitelik taşımaktadır.

Tahkim usulünde uyuşmazlık çözüme kavuşturulmaya çalışılırken temel alınan şey tarafların çözüme dair taşıdıkları istekleridir. Uyuşmazlık, tarafların istedikleri doğrultuda çözüme kavuşturulur. Dolayısıyla taraflar, devletin uyuşmazlıkları çözme konusundaki görevini bir nevi kendi iradeleriyle belirlemiş oldukları hakem ya da hakemlere bırakmış olmaktadır. Bu durum devletin yargılama yetkisini zedeleyen bir durum olarak değerlendirilmemelidir. Zira taraflar bir akit ilişkisi kurarken nasıl serbest bir biçimde hareket edebiliyorsa, kurulan bu akitten ötürü bir uyuşmazlık meydana geldiğinde de serbest bir biçimde bu uyuşmazlığı çözüme kavuşturma yetkisine haiz olmalıdır. Bu özgürlük alanı, hukuk devleti ilkesinin de bir gereğidir.¹⁶⁵

Tahkim yargılamasının, yargı yolundan çok daha kısa bir sürede çözümlenmesi tahkimi cazip hale getiren başlıca unsurdur. Ancak uyuşmazlığın kesintiye uğramaksızın görülmesi, (mahkemelerdeki gibi bir adli tatil uygulamasının olmaması) mahkemelere göre daha gizli bir yargılama yürütülmesi ve yine mahkemelere göre daha ekonomik bir çözüm yolu olması gibi unsurlar da tahkimi mahkemeye kıyasla tercih edilebilir bir çözüm yolu hale getirmektedir.¹⁶⁶

1.2.2. Tahkimin Hukuki Niteliği

Tahkimin hukuki niteliği incelenirken kavramların birbiriyle ilintili olması sebebiyle tahkim sözleşmesinin hukuki niteliğini de ayrıca inceleyeceğiz. Nitekim tahkim kendi başına literatürde düzenlenen bir kurumun adı iken, tahkim sözleşmesi bu kurumun içerisinde yer alan bir sözleşme türüdür. Tahkim sözleşmesinin bir sözleşme olmasından hareketle, maddi hukuka dahil olduğunu savunan görüşler olmuş, bunların karşısında ise usul hukukuna dahil olduğunu savunan görüşler yer almıştır. Tahkimin hukuki niteliği konusunda da kimilerince bu kavram bir özel hukuk kavramı olarak kabul edilmiştir. Ancak bunun tam tersi olarak tahkimi bir kamu hukuku kavramı olarak kabul eden görüşler de mevcuttur. Bu doğrultuda tahkimin zorunlu mu yoksa ihtiyari mi bir yargılama faaliyeti olduğu da tartışılmaktadır.¹⁶⁷

Öncelikle tahkim kavramının hukuki niteliğine bakacak olursak, tahkim doktrinde yaygın olarak hakemlerce gerçekleştirilen bir yargılama olarak görülmekte,

¹⁶⁵ Âlim Taşkın, *Hakem Sözleşmesi*, Ankara 2000, s.6-7.

¹⁶⁶ Kemal Dayınlarlı, *Milletlerarası Tahkim Rehberi*, Ankara 2014, Dayınlarlı Yayıncılık, s.9.

¹⁶⁷ Selvi Nazlı Uluçlar Güvenç, “Tahkim Anlaşmasının Hukuki Niteliği”, İstanbul Ticaret Üniversitesi, *Araştırma Metinleri*, İstanbul 2016,s.50.

gerçekleştirilen bu yargılamanın kural dışı bir yargılama mı yoksa bir seçenek yargılama mı olduğu tartışılmaktadır. Tahkimin kural dışı bir yargılama olduğunu savunan görüşe göre, tahkim yoluna başvurulabilmesi için her iki tarafın da bu konuda bir isteği olması¹⁶⁸, bu konuda bir konsensusa varılmış olması ve devletin de bu tür bir yargılama faaliyetine izin veriyor olması¹⁶⁹ gerekmektedir. Aksi takdirde tahkim yargılamasına başvurulamayacak olmasının tahkimi kural dışı bir yargılama haline getirmekte olduğu savunulmaktadır. Yani bu görüş taraftarlarına göre kural olan faaliyet tahkim değildir.

Tahkimin seçenek yargılama olduğunu savunan görüşe göre ise taraflar haklarını mahkeme yoluyla da arayabilmekte, ancak tahkim yoluna başvurma konusunda ortak bir iradeye kavuştukları takdirde tahkime başvurabilmektedirler. Bu sebeple de tahkimin devlet mahkemelerine bir seçenek olduğu savunulmaktadır.¹⁷⁰

Tahkimin hukuki niteliği konusundaki bu iki görüşten kural dışılık görüşü, daha kabule yatkın ve gerçeğe de daha uygun bir görüştür. Gerçekten de tahkim yoluna başvurabilmek için yerine getirilmesi gereken birden çok şart bulunmakta, devlet mahkemelerine başvurmak ise kural olarak gerçekleştirilmektedir.

Tahkim sözleşmesinin hukuki niteliğine bakacak olursak, bu konudaki asıl tartışma da yukarıda belirttiğimiz üzere, maddi hukuk ve usul hukuk taraftarları arasında yaşanmaktadır. Ayrıca sözleşmenin sui generis bir nitelik taşıdığını savunan görüşler de mevcuttur. Hukuki niteliği tespit etmek, tahkim sözleşmelerinin uluslararası nitelik taşıdığı hallerde bir başka ülkeye tenfize tabi tutulmasında önemini gösterir. Zira sözleşmenin hukuki niteliği ne ise, ilgili olduğu mevzuata tabi tutulacaktır.

Tahkim sözleşmesinin maddi hukuka ilişkin olduğunu savunan görüşlerin temelinde, tarafların ortak bir irade ile bu sözleşmeye vücut veriyor olması yatmaktadır. Bu görüş taraftarlarına göre 5096 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda yer verilen sözleşmenin geçerliliğine ilişkin hükümler de tahkim sözleşmesi hakkında tatbik edilebilmektedir. Sözgelimi bir tahkim kararı irade fesatlığı sebebiyle geçersiz kılınabilmektedir.¹⁷¹ Yine bu görüşe göre tahkim sözleşmesi tarafların konsensüsü

¹⁶⁸ Nuray Ekşi, *Hukuk Muhakemeleri Kanununda Tahkim*, 2. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul 2019, s. 75.

¹⁶⁹ Kemal Dayınlarlı, *"Hakem Kararlarının Bozulması"*, Ankara 1986, s. 775.

¹⁷⁰ Mustafa Serdar Özbek, *Alternatif Uyuşmazlık Çözümü*, a.g.e., s.250.

¹⁷¹ Cevdet Yavuz, *"Türk Hukukunda Tahkim Sözleşmesi ve Tabi Olduğu Hükümler"*, *Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi II. Uluslararası Özel Hukuk Sempozyumu "Tahkim"*, İstanbul, 2009, s.143.

sonucu meydana gelmiş bulunduğundan, tarafların aksine olarak yine bir konsensusla meydana gelen sözleşmeyi sona erdirmeleri de mümkündür.¹⁷²

Yani şöyle ki, tarafların tahkime başvurabilmek için bir tahkim sözleşmesi akdetmeleri gerekmekte, akdettikleri bu sözleşmeye de TBK hükümleri uygulanmaktadır. Zira tahkim sözleşmesi borçlar hukuku kapsamında bir sözleşme olarak kabul edilmektedir.¹⁷³ O halde tahkim sözleşmesi bir maddi hukuk sözleşmesi niteliği taşımaktadır. Tahkim kurumunca verilen karar da yine maddi hukuk kapsamındadır.¹⁷⁴ Borçlar hukukuna tabi bir sözleşme akdedilmesinde tarafların sözleşme konusunun nasıl belirleneceğine dair serbestisi, tahkim sözleşmesinde de tarafların uyuşmazlığın çözüme kavuşturulması hususundaki iradesinde kendisini göstermektedir.¹⁷⁵

Maddi hukuk sözleşmesi görüşünü savunan görüşlerin alt başlığında da çeşitli tasvirler bulunmaktadır. Kimi yazarlara göre, bu sözleşme bir tür sulh sözleşmesidir.¹⁷⁶ Ancak sulh sözleşmesinden ayrıştığı yönler bulunmaktadır. Sözgelimi tahkim sözleşmesi tarafların anlaşmazlığını çözücü bir niteliğe sahip değildir.

Yine sözleşmenin maddi hukuk kapsamında savunan bir başka görüşe göre ise sözleşme, feragat vasfı taşımaktadır.¹⁷⁷

Sözleşmenin maddi hukuka tabi olduğunu kabul eden yazarlar, tahkim sözleşmesinin devlet yargısı tarafından verilen bir hüküm vasfında olmadığını ileri sürmektedirler. Akdi bir vasıf taşımakta olması nedeniyle istek halinde bertaraf edilebileceği düşünülmektedir.¹⁷⁸ Oysa devlet yargısı tarafından verilen bir hüküm kesin nitelik taşımaktadır. Ayrıca tahkim komisyonları tarafından verilen hükümler mahkeme kanalıyla yerine getirilmektedir. O halde tahkim sözleşmesi maddi hukuk niteliği taşımaktadır.¹⁷⁹

Ancak tahkim sözleşmesinin maddi hukuk niteliği taşıdığı görüşünün temelinde yatan düşüncelerin bir kısmı doktrinde diğer yazarlarca ve hatta yasal mevzuat ile çürütülmüş vaziyettedir. Şöyle ki, bu görüş taraftarları tahkim kararının kesin hüküm

¹⁷² Cevdet Yavuz, a.g.e., s.142.

¹⁷³ Altan Fahri Gülerci, a.g.e., s. 36.

¹⁷⁴ Cevdet Yavuz, a.g.e., s.144.

¹⁷⁵ Altan Fahri Gülerci, a.g.e., s. 36.

¹⁷⁶ Baki Kuru, *Medeni Usul Hukuku (Ders Kitabı)*, Legal Yayınevi, İstanbul, 2015, s.430 vd.

¹⁷⁷ Yavuz Alangoya, a.g.e., s.43.

¹⁷⁸ Cevdet Yavuz, a.g.e., s.142.

¹⁷⁹ Cevdet Yavuz, a.g.e., s.142.

teşkil etmediğini savunmaktadır. Oysa tahkim özel hukuk literatüründe düzenlenmiş bulunan diğer alternatif çözüm yolları gibi, taraflar arasında meydana gelen uyuşmazlığı çözüme kavuşturmayı hedefler. Bu yönüyle tahkim mahkemelere alternatif bir çözüm yoludur. O halde hakemlerce verilen hükümler de pek tabi kesin niteliktedir.¹⁸⁰

Yine maddi hukuk taraftarlarınca savunulan, hakem kararlarının ancak mahkeme kanalı ile yerine getirilebileceği görüşü de yasal mevzuatta yanıt bulmuş vaziyettedir. Nitekim HMK m.439'un gerekçesinde bu durum ele alınmıştır¹⁸¹: “Tahkim kurumunu teşvik amacıyla getirilen önemli yeniliklerden birisi de hakem kararlarının verildiği anda icra edilebilir hâle getirilmiş olmasıdır. Bu şekilde tahkimin, süratli bir şekilde gerçekleştirilmesi imkânı yaratılmış olmaktadır. Yetkili mahkemenin, itiraz eden tarafın iptale ilişkin iddiasını ciddi görürse, talep üzerine, hükmolunan para veya eşyanın değerini karşılayacak bir teminat göstermek şartı ile kararın icrasını durdurabileceği dördüncü fıkra düzenlenmiştir.”

Tahkim sözleşmesi usul hukukuna tabi kabul eden düşüncelere göre, tahkim sözleşmesinde tarafların hakeme başvurusu, hakem yargılaması için gerekli argümanları temin etmesi, tarafların karara karşı Yargıtay'a başvuruyor olabilmeleri gibi hususlar sözleşmenin usul hukukuna ilişkin bir sözleşme olduğunu göstermektedir.¹⁸² Bu görüş taraftarlarına göre tahkim sözleşmesi, mahkemelerin yargılama görevini kısıtlayan bir durumdur.¹⁸³ Sözleşmenin temelinde, kuruluş aşamasında maddi hukuk kurallarına başvuruluyor olması, sözleşmenin niteliğini maddi hukuka tabi kılmamaktadır.¹⁸⁴ Tahkim sözleşmesi akdedildikten sonra mahkeme yollarına başvuru olanağının ortadan kalkıyor oluşu da yine sözleşmenin usul hukukuna tabi bir sözleşme olduğunu göstermektedir. Görüş taraftarlarına göre, tahkim yargılaması neticesinde verilen hüküm kesin hüküm niteliği taşımaktadır.¹⁸⁵ Yine bu görüş taraftarlarına göre, tahkim sözleşmesi etkilerini usul hukuku alanında doğurmakta olduğundan, sözleşmenin usul hukukuna tabi bir sözleşme olduğunu kabul etmek gerekmektedir.¹⁸⁶

Ayrıca tahkim sözleşmesinin düzenleme altına alındığı mevzuat nedeniyle de tahkim sözleşmesinin usul hukukuna tabi bir sözleşme olduğu savunulmaktadır. Zira bilindiği üzere, HMK m.407 vd.'de tahkim sözleşmesi düzenleme altına alınmış vaziyettedir. Dolayısıyla usul mevzuatında düzenleme altına alınmış bir hususun usul

¹⁸⁰ Yavuz Alangoya, a.g.e., s.59-60.

¹⁸¹ Ejder Yılmaz, *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi*, Yetkin Yayıncılık, Ankara 2021.

¹⁸² Cevdet Yavuz, a.g.e., s.143.

¹⁸³ Yavuz Alangoya, a.g.e., s.64.

¹⁸⁴ Turgut Kalpsüz, *İnşaat Sözleşmelerinde Tahkimin Genel Esasları*, Ankara 1996, s.353.

¹⁸⁵ İbrahim Özbay, *Hakem Kararlarının Temyizi*, Yetkin Yayınları, 2004, s. 66.

¹⁸⁶ Altan Fahri Gülerci, *Milletlerarası Tahkim ve Tahkim Sözleşmesi Kavramı*, Kocatepe Akademi Yayınları, 2014, 1. Baskı, s. 40.

hukukuna tabi olduğu savunulmaktadır. Tahkim sözleşmesinin usul hukukuna tabi olduğu görüşü, içtihadî kararlarda da yansımasını bulmuştur. Şöyle ki, Yargıtay'ın konuyla ilgili bir içtihadî birleştirme kararı bulunmaktadır. Bu kararda, tahkim sözleşmesinin usul hukuk sözleşmesi olduğu görüşü, usul sözleşmelerinin tanımından hareketle ulaşılan bir sonuçtur. Tahkim sözleşmeleri, doğurduğu tesir bakımından bir usul sözleşmesi niteliğı taşımaktadır. Bu durum da yargılama sırasında süreci şekillendirebilme özelliğı bulunmasından kaynaklanmaktadır.¹⁸⁷

Belirtmek gerekir ki, doktrinde en çok taraftar toplayan görüş sözleşmenin usul hukukuna tabi bir sözleşme olduğu görüşüdür.

Tahkim sözleşmesinin hem usul hem de maddi hukuka ilişkin nitelikte bir sözleşme olduğu görüşüne göre ise sözleşmeyi yalnız maddi hukuka yahut usul hukukuna ilişkin olarak kabul etmek yanlış ve eksik bir kabul olacaktır. Zira tahkim sözleşmesi her iki hukuk dalından da özellikler taşımakta, her iki hukuk dalına ilişkin özellikleri bünyesinde barındırmaktadır. Tarafların ilk etapta aralarında meydana gelen uyuşmazlığı tahkime taşımaları ile sözleşme akdi bir özellik göstermekte, hakemler tarafından yargılama yapılması ile de usuli bir özellik göstermektedir.¹⁸⁸ Delil ikamesi, dilekçe aşaması, yargılama aşaması gibi durumlar sözleşmenin usul hukuku kısmını göstermekte; tarafların ortak anlaşmasıyla vücut bulan bir sözleşme olması, borçlar kanunun hükümlerine tabi olabilmesi gibi özellikler ise sözleşmenin maddi hukuk kısmını göstermektedir.¹⁸⁹ Bu sebeple hukuki niteliğın belirlenmesinde bütüncül bir yaklaşım izlenmesi gerektiğı savunulmaktadır.¹⁹⁰

Bu görüşlerin yanı sıra, doktrinde tahkim sözleşmesinin kendine özgü bir yapısı olduğunu savunan görüşler mevcut olduğu gibi, sözleşmenin niteliğının ancak somut duruma göre belirlenebileceğini savunan görüşler de mevcuttur.¹⁹¹

¹⁸⁷ Yargıtay İçtihadî Birleştirme Kararı, E. 2016/2, K. 2018/4, 13.4.2018, <https://www.lexpera.com.tr> (Erişim Tarihi:27.12.2022).

¹⁸⁸ Altan Fahri Gülerci, Milletlerarası Tahkim ve Tahkim Sözleşmesi Kavramı, Kocatepe Akademi Yayınları, 2014, 1. Baskı, s. 44.

¹⁸⁹ Hakan Pekcanitez, Pekcanitez Usul- Medeni Usul Hukuku, On İki Levha Yayıncılık, 15. Bası, C. 3, İstanbul 2017, s. 694.

¹⁹⁰ Yavuz Alangoya, *a.g.e.*, 4.

¹⁹¹ Yavuz, Cevdet, *a.g.e.*, s.142.

1.3. TAHKİM TÜRLERİ

1.3.1. İhtiyari Tahkim – Zorunlu Tahkim

Tahkimin tanımı başlığı altında değinmiş olduğumuz üzere, tarafların hakkını aramada başvuracakları asli yol devlet mahkemeleridir. Ancak kimi zaman tarafların devlet mahkemelerine başvurmaları tali yol olarak benimsenebilir. Bu gibi durumlarda amaçlanan yegâne durum yargıya hız kazandırmaktır.¹⁹²

Zorunlu tahkim uygulaması da böyle bir ihtiyaçtan doğmuş bir müessesedir. Tahkim kurumunun zorunlu olduğu hallerde taraflar tahkime başvurmadan devlet mahkemelerine başvuramamakta, başvursalar dahi mahkeme tarafından usuli şart eksikliği nedeniyle dava reddedilmektedir.¹⁹³ Zorunlu tahkim hallerine örnek olarak 2822 sayılı kanunda düzenlenen toplu işten kaynaklı başvurular ile 6502 sayılı kanundan kaynaklı tüketici uyuşmazlıkları gösterilebilir. Görüldüğü üzere zorunlu tahkim halleri doğrudan bir kanuni düzenlemenin sonucudur. Bu nedenle de düzenleme kapsamı yalnızca belli durumları içermektedir.¹⁹⁴

Zorunlu tahkimin söz konusu olduğu hallerde, tarafların uyuşmazlığı çözme yolu konusundaki arzuları dikkate alınmamaktadır. Ayrıca taraflar kanunda sayılan bu hallerde ihtiyari tahkim yoluna başvuramazlar.¹⁹⁵

İhtiyari tahkim ise tahkim müessesesi için asli durumdur. Şöyle ki, tahkime taraflar kural olarak isteğe bağlı olarak başvurmakta, yalnızca yukarıda da belirtmiş olduğumuz üzere kanundan kaynaklanan özel durumlarda mecburi tahkim söz konusu olmaktadır. HMK ile 4686 Sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu'nda düzenlenmiş bulunan tahkim hükümleri de ihtiyari tahkimi düzenleme altına almaktadır. İhtiyari tahkimin söz konusu olduğu hallerde taraflar anlaşarak bir tahkim sözleşmesi kaleme almaktadır.¹⁹⁶ Meydana gelen bir uyuşmazlıkta da bu anlaşmaya dayanarak devlet mahkemeleri yerine tahkim müessesesine başvurarak uyuşmazlığın çözümünü kişi veya bir kuruma bırakmaktadır.

Sigorta tahkim komisyonuna başvuru da ihtiyari tahkim yollarından biri olup, konuyla ilişkili olarak Anayasa Mahkemesi'ne yapılmış bir başvuru bulunmaktadır. Söz konusu başvuruda, başvuru tahkim yargılamasında adil yargılanma ilkesine uyulmadığını iddia etmiş, AYM ise vermiş olduğu karar ile başvuru sigorta

¹⁹² Mehmet Özdamar, Sigorta Hukukunda Uyuşmazlıkların Çözümünde Tahkim Sistemi, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 18, S. 1-2, 2013, s. 838.

¹⁹³ Rasih Yeğengil, *Tahkim*, İstanbul 1974, s. 102.

¹⁹⁴ Ziya Akıncı, *a.g.e.*, s. 31.

¹⁹⁵ Rasih Yeğengil, *a.g.e.*, s.102.

¹⁹⁶ L. Şanal Görgün, vd. *Medeni Usul Hukuku*, Ankara 2018, s.765.

tahkim komisyonuna başvurarak, mahkemelerce gerçekleştirilen yargılamalarda dikkate alınan adil yargılanma ilkesinden kendi isteği ile ihtiyari olarak vazgeçtiğini, bu sebeple başvurusunun dikkate alınamayacağını ifade etmiştir. AYM kararından da anlaşıldığı üzere, Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvuru ihtiyari bir tahkim türüdür.¹⁹⁷

Doktrinde zorunlu tahkim hallerinde kanunda boşluk bulunması durumunda bu boşluğun nasıl giderileceği tartışılmış, kimi yazarlarca HMK düzenlemelerinin uygulanabileceği (ihtiyari tahkim düzenlemeleri) savunulmuşken¹⁹⁸, kimi yazarlar bu görüşe katılmamışlardır.¹⁹⁹ Kanaatimizce HMK'nin genel bir kanun olması sebebiyle mecburi tahkim müessesesi uygulamasında da dikkate alınması gerekmektedir.

1.3.2. İç tahkim- Dış tahkim (Milli tahkim- Milletlerarası tahkim)

İç tahkim-dış tahkim ayrımı, tahkime uygulanacak mevzuatın tespit edilebilmesi açısından son derece önemli bir ayrımdır. Nitekim iç yani milli tahkimin söz konusu olduğu durumlarda ülke mevzuatı dikkate alınarak uyuşmazlık çözüme kavuşturulacak, dış tahkim durumunda ise uluslararası kurallar devreye girecektir.

İç tahkim olarak da adlandırılan milli tahkim kavramı 6100 Sayılı HMK m.407 vd.'de düzenleme altına alınan hükümlere işaret etmektedir. HMK iç tahkimi ve kurallarını düzenleme altına almakta, bu durum 407. Maddede belirtilmektedir. Maddeye göre milli tahkimde yabancılık kavramı bulunmamaktadır. Ayrıca tahkim, Türkiye'de gerçekleştirilmektedir.

Dış tahkim adıyla da bilinen milletlerarası tahkim ise Türk Hukukunda 4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu'nun tanımladığı anlamda yabancılık unsuru içeren uyuşmazlıklarda uygulanacaktır. Söz konusu durumlar MTK'nin "Yabancılık Unsuru" başlıklı 2. Maddesinde sayılmış vaziyettedir. Maddede sayılan durumların mevcut olduğu uyuşmazlıklarda tahkim, milletlerarası tahkim vasfına haiz olacaktır. Doktrinde milletlerarası tahkimin milli tahkime nazaran daha özgür bir düzenleme alanı vermekte olduğu, bu sebeple yalnızca yasal mevzuatların çerçevesi içinde kalmadığı savunulmaktadır.²⁰⁰ Ancak belirtmek gerekir ki, HMK'da düzenlenen iç tahkim ile MTK'da düzenlenen dış tahkim hükümleri, oldukça benzerdir.²⁰¹

¹⁹⁷ 31231 Sayılı 01.09.2021 Tarihli Resmi Gazete, Başvuru Nu: 2016/ 58665, 10.06.2020 Tarihli Anayasa Mahkemesi Kararı, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/09/20200901-6.pdf> (Erişim Tarihi:07.11.2021).

¹⁹⁸ Baki Kuru, *a.g.e.*, s. 5918.

¹⁹⁹ Bilge Umar, *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi*, 2. Baskı, Yetkin Yayınları, 2014, s. 1184.

²⁰⁰ Sibel Özel, *Milletlerarası Ticari Tahkimde Kanunlar İhtilafı Meseleleri*, İstanbul 2008, s. 19.

²⁰¹ Altan Fahri Gülerci, *a.g.e.*, s.79.

Milletlerarası tahkim, uluslararası alanda ülkeler tarafından gerçekleştirilen tahkim müessesini de içeren bir tabir olarak kabul edildiğinden, şahıslar arasında gerçekleştirilen tahkimden ayırmak adına milletlerarası ticari tahkim olarak da adlandırılmaktadır.²⁰²

1.3.3. Ad Hoc Tahkim- Kurumsal Tahkim

Ad hoc, Latince bir kavramdır. Anlamca “amaca özel, niyete mahsus” anlamındadır.²⁰³ Ad hoc tahkime bu adın verilmesine sebebiyet veren şey, bu tahkim türünün yalnızca somut bir uyuşmazlığı çözmek amacıyla ihdas ediliyor olmasıdır. Ad hoc tahkimde taraflarca oluşturulan tahkim kuralları yalnızca somut uyuşmazlık açısından uygulanmakta, kalıcı bir nitelik taşımamaktadır.

Ad hoc tahkim; tahkim anlaşması taraflarının herhangi bir kuruma başvurmaksızın, hakemleri ve tahkim kurallarını kendilerinin belirlemiş oldukları tahkim türüdür. Taraflar meydana gelen uyuşmazlığı geniş bir serbesti içinde, diledikleri kurallar bütünü içerisinde çözebilmektedirler. Ad hoc tahkim türünün taraflara geniş bir uygulama serbestisi sunması, bu tahkim türünü popüler hale getirmiş ve hatta uluslararası uyuşmazlıklarda ülke egemenliklerinden sıyrılmak adına oldukça rağbet görmüştür.²⁰⁴ Taraflar uyuşmazlığı ad hoc tahkim yoluyla çözdükleri takdirde, çözüm sürecini istedikleri zaman ve usulde çözebilme keyfiyetine sahip olabilmektedir. Oysaki kurumsal tahkimde, kurumun işleyişine bağlı olarak süreç uzayabilmekte, taraflarca önceden öngörülmeleyen mali külfetler gündeme gelebilmektedir. Ad hoc tahkim, ekonomik açıdan kurumsal tahkime kıyasla daha makul bir sonuç doğurabilmekte, ayrıca çözüm sürecinin yalnızca taraflar arasında yürütülmesi sebebiyle üçüncü kişilerin müdahalesini en aza indirmektedir. Böylece süreç, son derece gizli bir şekilde yürütülebilmektedir.

Ad hoc tahkimde bütün süreci sadece tarafların yürütecek olması, tarafların sürekli bir uyum içerisinde birlikte çalışmasını gerektiren bir durumdur. Taraflar bir araya gelerek izlenmesi gereken prosedürleri düzgün bir biçimde kararlaştıramaz ve yürütemezlerse tahkim sürecinin başarıya ulaşabilmesi mümkün olmayacaktır. Yahut tarafların bir türlü usuli meseleleri aşamaması tahkim sürecinin öngörülmedik bir şekilde uzamasına sebebiyet verebilir. Bu açıdan kurumsal tahkimde tüm sürecin

²⁰² Cemal Şanlı vd., *Milletlerarası Özel Hukuk*, 3. Bası, İstanbul, 2014, s. 552.

²⁰³ https://tr.wikipedia.org/wiki/Ad_hoc (Erişim Tarihi:10.11.2021).

²⁰⁴ Cemal Şanlı, *a.g.e.*, s.256.

profesyonel ekiplerce yürütülüyor olması sebebiyle, kurumsal tahkim daha güvenilir kabul edilebilir.

Ad hoc tahkimin tek sınırı mevzuatın emredici hükümlerine aykırılık taşıyamayacak olmasıdır.²⁰⁵ Ad hoc tahkim kuralları 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun emredici hükümlerine aykırı olamaz. Ad hoc tahkimde her ne kadar kurallar özgür bir biçimde belirlenebilmekte ise de çoğunlukla pratik olması sebebiyle UNCITRAL Tahkim Kuralları'na başvurulduğu görülmektedir. Zira UNCITRAL Tahkim Kuralları, her ihtiyaca cevap verebilen, oldukça geniş kapsamlı uluslararası boyuta sahip ve ayrıca oldukça çağdaş kurallar bütünüdür.²⁰⁶ Bu sebeple pek çok tahkim merkezi tarafından da benimsenmiştir.²⁰⁷

UNCITRAL Tahkim Kuralları, tahkimin tarihçesi başlığı altında detaylı bir biçimde yer vermiş bulunduğumuz UNCITRAL Model Kanunu'ndan farklıdır. Şöyle ki, Model Kanunu daha önce de belirttiğimiz üzere uluslararası ticarette tahkimi yaygınlaştırmayı hedeflemekte olan bir kanundur. Oysaki UNCITRAL Tahkim Kuralları, yine Birleşmiş Milletler bünyesinde hazırlanmış olmakla birlikte gerek ad hoc gerekse kurumsal tahkimde uygulama alanı bulabilen önceden hazırlanmış tahkim kurallarıdır.

Kurumsal tahkim ise ad hoc tahkime göre daha yeni bir tahkim türüdür. Kronolojik olarak önce ad hoc tahkim ortaya çıkmış, kurumsal tahkim ise daha sonra ihdas edilmiştir. Kurumsal tahkim, tarafların tahkim kurallarını ve hakemleri kendilerinin belirleyemedikleri, belirlemelerin yalnızca başvurdukları, tabi olmayı istedikleri kurumun kurallarına göre yapıldığı tahkim türüdür. Kurumsal tahkimde taraflar belli bir tahkim merkezinin kurallarına tabi olmayı kabul etmekte ve uyuşmazlık bu merkezin kurallarına göre yürütülmekte ve sonuçlandırılmaktadır. Kurumsal tahkim önceden belirlenmiş bir sistematige sahip olması nedeniyle ad hoc tahkimden daha hızlı ve profesyonel bir biçimde yürütülebilmektedir.²⁰⁸ Taraflar bu tahkim türünde usuli meselelerle uğraşmamakta, kurumun önderliğinde uyuşmazlığı çözüme ulaştırmaktadır. Ancak bütün süreci profesyonel bir ekibin yürütüyor olması, kurumsal tahkimi ad hoc

²⁰⁵ Hakan Pekcanıtez, vd., *a.g.e.*, s. 2611.

²⁰⁶ Cemal Şanlı, *a.g.e.*, s. 98.

²⁰⁷ Musa Aygül, *Milletlerarası Ticari Tahkimde Tahkim Usulüne Uygulanacak Hukuk ve Deliller*, İstanbul, 2014, s. 17.

²⁰⁸ Hasan Tahsin Gökbulut, *"Sigortacılık Kanunu Çerçevesinde Oluşturulan Tahkim Sisteminin Benzer Sistemler ve Dünya Uygulamalarıyla Birlikte Değerlendirilmesi"*, Yayınlanmamış Hazine Uzmanlığı Yeterlik Tezi Ankara 2010, s.16.

tahkimden daha masraflı bir hale getirmektedir. Kurumlar, uyuşmazlık miktarına göre hesaplanan bir ücret almaktadır.

Kurumsal tahkimi yürüten kurumlar “tahkim merkezi” olarak anılmakta olup, dünya genelinde pek çok tahkim merkezi bulunmaktadır. Türkiye’de bulunan tahkim merkezine örnek olarak İstanbul Tahkim Merkezi gösterilebilir.

Tahkim merkezinin bir uyuşmazlığı çözebilmesi için merkezin uyuşmazlık konusu olayın bulunduğu yerde bulunması gerekmemektedir. Teknolojik imkânlar sayesinde, uyuşmazlık konusundan ya da uyuşmazlık taraflarından başka bir şehirde hatta başka bir ülkede bulunan tahkim merkezi uyuşmazlığı çözüme kavuşturabilmektedir.

2. SİGORTA HUKUKUNDA TAHKİM

2.1. SİGORTA TAHKİM KOMİSYONU

Günlük hayatta insanlar sürekli olarak risk içeren durumlarla karşı karşıya kalmakta, bu riskli durumlardan ötürü de sık sık rizikolar meydana gelmektedir. Meydana gelen rizikoların giderilmesi ise çoğunlukla maddi engellerden ötürü, her zaman mümkün olamamaktadır. Sigorta sistemi tam olarak bu sorundan doğmuş bir kurumdur.²⁰⁹ Sigorta, TDK’ye göre: “Bir şeyin veya bir kimsenin herhangi bir yönden ileride karşılaşılabileceği zararı gidermek için önceden ödenen prim karşılığında bu işle uğraşan kuruluşla yapılan iki taraflı bağlantı sözleşmesi” olarak tanımlanmaktadır. Daha önce doktrinindeki diğer tanımlarla beraber yer verdiğimiz üzere,²¹⁰ TTK m.1401/1’de de sigorta sözleşmesinin tanımı yapılmış olup, bu tanıma göre sigorta sözleşmesi: “Sigorta sözleşmesi, sigortacının bir prim karşılığında, kişinin para ile ölçülebilir bir menfaatini zarara uğratan tehlikenin, rizikonun, meydana gelmesi hâlinde bunu tazmin etmeyi ya da bir veya birkaç kişinin hayat süreleri sebebiyle ya da hayatlarında gerçekleşen bazı olaylar dolayısıyla bir para ödemeyi veya diğer edimlerde bulunmayı yükümlendiği sözleşmedir.”

Bu tanımlar ışığında sigorta kurumunun, meydana gelmesi muhtemel rizikoları gidermek amacı üzerine kurulu olduğu anlaşılabilmektedir. Bu kurumdan faydalanmak isteyenler, bu işlerle uğraşan kuruluşlarla riziko meydana gelmeden önce bir akit imzalamaktadır. İmzalanan bu akit sebebiyle, riziko sahipleri prim ödeme borcu altına girmekte; ilgili sigorta kuruluşu ise sigorta konusu rizikoyu giderme borcu altına girmektedir. İşte sigorta kurumunun temel işleyiş prensibi budur. Sigortacılık sayesinde

²⁰⁹ Rıza Ayhan, *Sigorta Hukuku Ders Kitabı*, Yetkin Yayıncılık, Şubat 2019, s. 5 vd.

²¹⁰ Bkz. 7. Sigorta Tahkim Komisyonu.

insanlar meydana gelen rizikoların maddi külfetlerini sigorta şirketine yükleyebilmektedir.

Ancak sigorta şirketleri ile lehtarlar arasındaki bu ilişki her zaman sorunsuz yürüyememekte, kimi zaman uyuşmazlıklar meydana gelmektedir. Meydana gelen bu uyuşmazlıklara taraflarca bir çözüm bulunamayınca uyuşmazlıklar yargı önüne taşınmaktadır. Ancak bilindiği üzere yargılama sistemindeki yavaşlık, sigorta hukukundan doğan uyuşmazlıklarda da karşımıza çıkmakta, bu durum bireylerin sigorta hukukundan doğan haklarına ulaşma süreçlerini sekteye uğratmaktadır. Yargılama sürecinin uzun sürmesi nedeniyle lehtarlar çoğu zaman sigorta şirketlerince ödenen düşük bedellere razı olmak zorunda kalmaktadır. Ayrıca sigorta hukuku gibi teknik bir alanda ihtisas mahkemelerin de bulunmayışı mahkemelerce verilen kararların kimi zaman hakkaniyetten uzak olmasına da neden olmaktadır.²¹¹ Sigorta yaptırımların, köklü sigorta şirketleri karşısında hak arama yolculuklarında güçsüz konumda bulunmaları da yine mevcut problemlerdendir.²¹²

Sigorta tahkim komisyonu, sigorta hukukuna ilişkin zorlu yargılama süreci güçlüğünü gidermek için tahsis edilmiş alternatif bir kurumdur. Sigorta tahkim komisyonuna başvuru zorunlu olmayıp, başvuru sahiplerinin yargı yolu ile tahkim yolu arasında seçim yapma özgürlüğü mevcuttur.²¹³ Ancak komisyon kurulduktan sonra, sigorta hukukuna dair uyuşmazlıkların büyük bir çoğunluğu komisyon önüne gitmeye başlamış, mahkemelerin iş yükü ciddi anlamda azalmıştır. <http://www.sigortatahkim.org> adresinde yayımlanan 2021 yılı faaliyet raporuna (2022 yılı faaliyet raporu henüz yayınlanmamıştır.) göre tahkim komisyonuna 2020 yılına göre %128,48 daha fazla başvuru yapılmıştır. 2021 yılında komisyon toplam 294.472 başvuruyu incelemiştir.²¹⁴

2.2. KOMİSYONUN KURULUŞU VE AMAÇLARI

Sigorta tahkim komisyonu, yukarıda detaylı olarak izah ettiğimiz üzere sigorta hukukuna ilişkin yargılama sürecini kolaylaştırmak için tahsis edilmiş alternatif bir kurumdur. Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği kapsamında düzenlenen Sigorta Tahkim Komisyonu, 5684 Sayılı SK m.30 ile düzenleme altına alınarak

²¹¹ Mehmet Tuğberk Dekak, *a.g.e.*, s.55.

²¹² Mehmet Özdamar, *a.g.e.*, s.4.

²¹³ Mehmet Özdamar, *a.g.e.*, s.4.

²¹⁴ Sigorta Tahkim Komisyonu 2021 Yılı Çalışmalarına İlişkin Özet Rapor, http://www.sigortatahkim.org.tr/files/FaaliyetRaporu_2021_web.pdf (Erişim Tarihi:05.01.2023).

14.06.2007 tarihinde mevzuatımıza girmiştir. 30. Maddede, komisyona üye şirketler ile başvuruçular arasındaki uyuşmazlıkların komisyonca inceleneceği ifade edilmiştir.

Sigorta tahkim komisyonu oluşturulurken uluslararası mevzuatta düzenleme altına alınan ombudsmanlık sistemi kriter alınmıştır.²¹⁵ Ombudsmanlık sisteminde kendisine “ombudsman” sıfatı verilen kişi, uyuşmazlık tarafları ile görüşerek uyuşmazlığı çözmeye çalışmaktadır. Ombudsman İsveç dilinden geçen bir kelime olup, Türkçe’ye arabulucu, uzlaşmazlığı çözmeye çalışan kişi şeklinde çevirmek mümkündür. Ancak bu kavram Türk hukuk sisteminde yalnızca kamu hukukunda kullanılmaktadır. Türk özel hukukunda ombudsman kavramı yer almamaktadır. Oysa uluslararası hukukta ombudsman, özel hukuk uyuşmazlıklarında da aktif bir rol oynamaktadır. İşte sigorta tahkim komisyonu, uluslararası özel hukukta aktif bir rol oynayan ombudsmanlık kurumu rol model alınarak ihdas edilmiştir.²¹⁶

Sigorta Tahkim Komisyonu, 5684 sayılı kanunun yanı sıra 17.08.2007 Tarihli, 26616 Sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelik içerisinde de düzenleme altına alınmıştır. Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelikte, komisyonun işleyişi, yargılama usulü, teşkilatı ve ilgili sair hükümlere yer verilmektedir. Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelik Uyarınca Sigorta Hakemlerinde Aranacak Mesleki Deneyim ile Sigorta Hakemlerine İlişkin Genelge (2016/23) de de adından da anlaşılacağı üzere sigorta tahkim hakemlerine ilişkin düzenlemeler bulunmaktadır.

5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu ile Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelik 2007 yılında yürürlüğe girmiştir. Bu düzenlemeler ihdas edilmeden önce meydana gelen uyuşmazlıklar, diğer alternatif çözüm yöntemleri bir kenara bırakılırsa, mahkeme nezdinde çözüme kavuşturulmakta, sigorta mevzuatından kaynaklı sorunlarda ise Hazine Müsteşarlığı bünyesinde faaliyet gösteren Sigorta Denetleme Kurulu²¹⁷ görev almaktaydı.²¹⁸ (Söz konusu başvuru usulü SEDDK’ye idari başvuru olarak devam etmektedir.) Ancak bu kurul pek tabii mahkemece görülmesi gereken uyuşmazlıklarda bir rol üstlenememekte, tıpkı Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumunun

²¹⁵ Zekeriya Yılmaz, “Sigortacılık Kanununa Göre Sigortacılıkta Tahkim”, *Terazi Hukuk Dergisi*, Ocak 2008, S.17, s.40-45.

²¹⁶ Gizem Sarıbaş, “Sigortacılıkta Tahkim”, *Terazi Hukuk Dergisi*, Cilt: 16, Sayı: 179, Temmuz 2021, Sayfa: 1354-1360.

²¹⁷ Sigorta Denetleme Kurulu adı ile faaliyet gösteren ve sigorta denetleme uzmanları, uzman yardımcıları, aktüer ve yardımcılarının oluştuğu kurul, 47 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile faaliyetten kaldırılmış ve yerine Sigortacılık ve Özel Emeklilik Denetleme Kurulu ihdas edilmiştir.

²¹⁸ Zihni Metezade, “Sigortada İhtilafların Çözümü”, *Birlik’ten Dergisi*, 2005, S.2, s. 40-43.

bankalar aleyhine yapılan şikâyetleri incelemesi gibi yalnızca idari işleyişten kaynaklı şikâyetleri çözümlemekteydi.

Dolayısıyla bu düzenlemeler ihdas edilmeden önce sigorta ettirenler yukarıda yer vermiş olduğumuz yargılama sisteminin yavaşlığı, sigorta şirketleri karşısında güçsüz konumda kalma gibi sorunlarla karşı karşıya kalmaktaydı. Türk Hukuku'na kazandırılan Sigorta Tahkim Komisyonu sayesinde bu sorunlar sona ermiş, sigorta ettirenler yasal bir güvenceye kavuşmuştur. Sigorta Tahkim Komisyonu, kendisine yapılan başvuruları bünyesinde bulunan hakemler aracılığıyla çözüme kavuşturmaktadır.

Komisyonun amaçları, <http://www.sigortatahkim.org> adresinde şu şekilde sayılmıştır:²¹⁹ “a) Sigorta kuruluşları ile sigorta ettiren veya sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kişiler arasında sigorta sözleşmesinden doğan uyuşmazlıkların çözümünü sağlamak üzere 5684 sayılı Kanun'un 30. maddesi çerçevesinde kurulan tahkim sisteminin etkin bir şekilde çalışmasını sağlamak, b) Sigorta kuruluşları ile sigortalılar arasındaki uyuşmazlıkların, sigortacılık veya sigorta hukukunda ihtisas sahibi kişilerce kısa sürede ve daha düşük maliyetle çözülmesini sağlamak suretiyle mahkemelerin iş yükünü azaltmak, c) Uyuşmazlıkların etkin bir şekilde çözülmesine katkıda bulunarak sigorta sektörüne duyulan güveni pekiştirmek, d) İlgili düzenleyici ve denetleyici birimlere sunacağı faaliyet raporlarıyla sektörün işleyişinde olabilecek eksikliklere dikkat çekmek ve bu suretle yapılabilecek yeni düzenlemelere katkı vermek.”

Bu maddelerden anlaşıldığı üzere komisyonun amacı; sigorta hukukunda meydana gelen uyuşmazlıkların yargı yolundan daha ekonomik, kısa ve adil bir biçimde çözüme kavuşturulmasını sağlamak olarak özetlenebilir.

3. SİGORTA TAHKİM KOMİSYONU TEŞKİLATI

Merkezi İstanbul'da bulunan sigorta tahkim komisyonu; başkanlık, müdürler, müdür yardımcıları ve raportörler ile başkaca görevlilerden oluşmaktadır. Komisyon başkanlığı beş üyeden oluşmakta olup, Sigortacılık ve Özel Emeklilik Denetleme Kurumu'nu temsilen bir kişi, Türkiye Sigortalar Birliği'nin temsilcisi iki kişi, hukukçu akademisyen bir kişi ve bir de bir tüketici derneğinin bir temsilcisi şeklinde teşkil etmektedir.²²⁰ Belirtmek gerekir ki, komisyon başkanlığında SEDDK temsilcisi bir kişinin yer alması STİY m.5/3'te yapılan 10.08.2021 tarihli değişiklikle hukukumuza

²¹⁹ Sigorta Tahkim Komisyonu, Komisyonun Amaçları, http://www.sigortatahkim.org/index.php?option=com_content&view=article&id=55&Itemid=81, (Erişim Tarihi:03.02.2022).

²²⁰ STİY m.5/3.

girmiş vaziyettedir. Değişiklik öncesi komisyon başkanlığında SEDDK temsilcisi bir üyenin yerine Hazine ve Maliye Bakanlığı üyesi bir temsilci yer almaktaydı.²²¹

Komisyon başkanlığında yer alan hukukçu akademisyen üye, SEDDK tarafından seçilmekte olup, üyenin en az doktor unvanına haiz olması gerekmektedir. Üye bu unvana medeni hukuk, hukuk usulü yahut sigorta alanında sahip olmalıdır. Belirtmek gerekir ki hukukçu akademisyen üyenin SEDDK tarafından seçilmesi de yine 10.08.2021 değişikliğidir.

Zira yönetmelikte yer alan “Bakanlık” (Hazine ve Maliye Bakanlığı) ibarelerinin tamamı 10.08.2021 tarihli ve 31564 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik ile “Kurum” (SEDDK) olarak değiştirilmiştir. Nitekim bu değişiklik öncesi hukukçu üyeyi de Hazine ve Maliye Bakanlığı seçmekteydi.²²² Ancak belirtmek gerekir ki komisyon başkanlığının oluşumuna dair SK’nin 30. maddesinde de açıklamalar yer almakla birlikte SK’de hala üyelerin seçiminde Bakanlığın görevli olduğuna dair eski hükümler yer almaktadır. Bu anlamda SK ile STİY uyumsuz vaziyettedir.

Komisyon başkanlığında yer alan üyelerden tüketici derneğince seçilecek üye de yine SEDDK tarafından seçilir. Seçim, en fazla üyesi bulunan dernek tarafından önerilecek üç üye arasından yapılır.

Komisyon üyeleri iki yılda bir seçilir. Üyeliklerden birinin boşalması durumunda yerine kalan süreyi tamamlayacak şekilde bir üye seçimi yapılır. Üyelerin mevzuatla belirlenecek belirli suçlardan hüküm giymemiş olması ile konkordato ilan etmemiş yahut iflas etmemiş olması gerekmektedir.²²³

Komisyon başkanlığı üyeleri başkan ve başkan yardımcısını kendi aralarından seçer. Başkan yardımcısı seçmek zorunlu olmayıp, komisyon üyelerinin isteğine bırakılmıştır. Toplantı yeter sayısı salt çoğunluk kuralına göre belirlenir.

Komisyon başkanlığının STİY m.6’da sayılan görevleri yerine getirmekle yetkili olduğunu ve komisyon adına bu görevlerin Başkanlık tarafından yerine getirildiğini belirtmek gerekir. Komisyon bütçesinin nasıl oluştuğu ise STİY m.11’de detaylı bir biçimde ele alınmış vaziyettedir. Bu düzenlemeye göre, komisyonun gelirleri üyelerin

²²¹ Işıl Ulaş, “Sigortacılıkta Tahkim”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, Cilt: 24, Sayı: 2, Aralık 2007, s. 239-266.

²²² Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik m.2.

²²³ STİY m.5/4.

ödediği aidatlar, başvuru ücretleri ve sisteme üye sigorta şirketlerince ödenen katılım paylarından oluşmaktadır. Komisyon üyelerine yapılan ödemeler, hakemlerin ücretleri ve başkaca personel ödemeleri de gider hanesini oluşturmaktadır. Ayrıca komisyon her sene bir bütçe hazırlayıp TSB'ye sunmaktadır. TSB, komisyonda mali azalmalar yaşandığı takdirde komisyona yardımda bulunabilme yetkisine de haizdir.²²⁴

3.1. MÜDÜR VE YARDIMCILAR

Komisyon teşkilatı içerisinde yer alan komisyon müdürü, komisyon başkanlığına bağlı olarak görev yapmaktadır. Komisyon müdürünü belirlemek, komisyonun SK m.30/ 3'te sayılmış bulunan görevlerinden birisidir. Komisyon müdürünün görevine son verilmesinde de yine komisyon yetkilidir. SK m.30/5'e göre komisyon müdürünün, sigortacılık alanında belirlenmiş süreler içerisinde tecrübe sahibi olması gibi haiz olması gereken birtakım şartlar bulunmaktadır. Komisyona sayısı iki tane olmak üzere bir de müdür yardımcısı seçimi yapılır. Müdür yardımcılarında da müdür olabilmek için belirlenen şartlar aranmakla birlikte, sigorta hukukunda veya sigortacılıkta deneyim şartı aranmamaktadır. Ancak sayısı iki olmak üzere seçilen müdür yardımcılarında asgari birinin sigorta alanında iki senelik tecrübesi bulunması gerekmektedir. STİY m.6/ğ bendine göre, müdür ve müdür yardımcılara verilecek görevleri belirlemeye komisyon başkanlığı yetkilidir. STİY m.7/3'te de komisyon müdürünün görevleri ayrıca sayılmıştır. Buna göre komisyon müdürünün, komisyonda çalışacak kişilerin seçiminden, komisyonda verilen kararların tebliğine kadar geniş bir görev alanı bulunmaktadır. Bunların yanı sıra kendisine komisyon tarafından bildirilen işleri de yapmakla mükelleftir.

Komisyon müdürü ile müdür yardımcılara yapılacak ödemelerin meblağ tespiti komisyon başkanlığınca yapılır. Yine müdür ve yardımcılarının ne kadar süre ile görevlerini ifa edeceklerini belirlemeye de komisyon başkanlığı yetkilidir.²²⁵

3.2. RAPORTÖRLER

Raportörler, tahkim komisyonunda bir ön inceleme merci olarak görevlerini ifa etmekte bulunan görevlilerdir. Ancak raportörlerce gerçekleştirilen faaliyet bir yargılama faaliyeti değildir. Nitekim bu durum STİY m.8/3 'te belirtilmiştir. Bu düzenlemeye göre, raportörler esasa girmeden, ön inceleme mahiyetinde bir görevi ifa ederler. Maddenin açık

²²⁴ STİY m.12.

²²⁵ STİY m.7/4.

lafzına karşın yine de doktrinde raportörlerin gerçekleştirdiği görevin yargılama faaliyeti olup olmadığı tartışılmıştır. Fakat raportörler yalnızca ön inceleme görevi gerçekleştirmektedir.²²⁶

Raportörlerin, SK m.30/ 5'te sayılmış bulunan komisyon müdüründe aranan şartları taşıyor olmaları gerekmektedir. Raportörlere yapılacak ödemelerin meblağ tespiti komisyon başkanlığınca yapılır. Yine raportörlerin ne kadar süre ile görevlerini ifa edeceklerini belirlemeye de komisyon başkanlığı yetkilidir.²²⁷

Raportörler çözümlemekle görevli oldukları konulara göre bir tasnife tabi tutulurlar. Yani her bir raportör yalnızca belirli konuları incelemeye yetkilidir. Bu tasnif sigorta konusunun hayat sigortası yahut diğer sigorta türünde olmasına göre yapılır.²²⁸ Raportörlerin incelemelerini yaparken uyuşmazlık taraflarına eşit mesafede hareket etmesi, dosyada yer alan taraflara ait özel nitelikteki hususları kimseyle paylaşmaması, bu anlamda son derece titiz bir şekilde hareket etmesi gerekmektedir.²²⁹

3.3. HAKEMLER

Hakemler, bilindiği üzere uyuşmazlığı incelemeye ve karara bağlamaya yetkili nihai mercidir. SK m.30/7'de hakemlerin de raportörler gibi uyuşmazlık konularına göre incelemelerini gerçekleştirmekte oldukları belirtilmiştir. Hakemlerin taşınması gereken şartlar SK m.30/8'de belirtilmiş olup, komisyon müdürü ile raportörler için aranan şartlarla hemen hemen aynıdır. Tek farklı durum, kıdem şartıdır. Müdür ve raportörler için “sigorta hukuku alanında en az iki yıl, sigortacılıkta beş yıl kıdem şartı” aranmakta iken; hakemler için sigorta hukukunda asgari beş yıl, sigortacılıkta asgari on yıl kıdem şartı aranmaktadır. Ayrıca belirtmek gerekir ki, STİY m.13/3(g) maddesine göre, itiraz hakem heyeti olarak adlandırılan heyette yer alacak hakemlerin daha uzun bir deneyim süresine sahip olmaları aranmaktadır.

Komisyonunda hakem olmak isteyenlerin, SEDDK tarafından gerçekleştirilecek sigorta hakemliği sınavında başarılı olmalarının akabinde, komisyona başvuruda bulunmaları gerekmektedir. İtiraz hakem heyeti ile diğer hakemlikler birbirinden farklı sınavlara tabidir. Başvurusu kabul edilen hakemler, yine itiraz hakem heyeti için oluşturulan liste farklı olmak üzere ayrı ayrı listelere kaydedilir. Hakemler SK

²²⁶ Ecehan Yeşilova Aras – Bilgehan Yeşilova “Sigortacılıkta Tahkim Kararları ve Kanun Yolları”, *Sigorta Hukukunda Güncel Sorunlar Sempozyumu*, Bursa, 2-3 Şubat 2018, s. 530.

²²⁷ STİY m.8/2.

²²⁸ SK m.30/7.

²²⁹ Işıl Ulaş, *a.g.e.*, s.239-266.

m.30/11'da belirtilen hallerde hakemlik listesinden silinirler. Bu haller, hakem olabilmek için sahip olunması gereken vasıfların yitirilmiş olması, dosyalarda taraf kayırması ve dosyaları sürüncemede bırakarak neticeye geç ulaştırması olarak sayılabilir.

Hakemlerin de uyuşmazlıkları çözüme kavuştururken, raportörler gibi hatta raportörlerden çok daha hassas bir şekilde uyuşmazlık taraflarına eşit mesafede hareket etmesi, dosyada yer alan taraflara ait özel nitelikteki hususları kimseyle paylaşmaması, bu anlamda son derece titiz bir şekilde hareket etmesi gerekmektedir.²³⁰

Sigorta hakemlerinin bazı görevlerde çalışan kişiler olmaması da gerekmektedir. SK m.30/19'da sigortacılık alanında çeşitli görevlere sahip olan kişiler sayılmış ve bu kişilerin sigorta hakemi olamayacakları belirtilmiştir. Bu kapsamda örneğin, sigorta şirketi ortağı olan bir kişi sigorta hakemliği yapamayacaktır. İlgili maddenin devamında ise HUMK m.28 hükmünün hakemler hakkında da tatbik olunacağı belirtilmiştir. Ancak HUMK, bilindiği üzere HMK ile yürürlükten kaldırılmış vaziyettedir. SK'da hala HUMK ibaresinin yer alıyor olması güncel mevzuata uyumlu bir durum değildir. Sigorta hakemlerinin, tıpkı mahkeme hakimleri gibi reddedilebilmesi yahut hakemlerin çekinebilmesi de mümkündür. Bu durumlar STİY m.17 ve 18'de tek tek sayılmıştır.²³¹

3.4. BÜROLAR

Sigorta tahkim komisyonunca gerekli görülen hallerde, bazı illerde büro açılabilir. Açılan bu bürolar, söz konusu ilin iş hacmine göre tahsis edilir. Büroların yalnızca bir ilde açılması zorunlu olmayıp, yine iş hacmine göre birkaç ili kapsayan ortak bir büro da tahsis edilebilir. Açılan büroya müdür ve raportör ile ilgili diğer

²³⁰ Işıl Ulaş, *a.g.e.*, s. 239-266.

²³¹ "Hakemi red nedenleri MADDE 17 – (1) Aşağıdaki hallerde taraflar, atanan hakem veya hakemleri, atamayı öğrendiği tarihten itibaren (Değişik ibare: RG-10/8/2021-31564) beş iş günü içinde yazılı olarak reddedebilir. a) Hakem taraflardan birine öğüt vermiş ya da yol göstermişse. b) Hakem taraflardan biri veya ilgili bir üçüncü kişi karşısında kanunen gerekmediği halde görüşünü bildirmişse. c) Hakem, tanık, bilirkişi, Hukuk (Mülga ibare: RG-19/1/2016-29598) (...) Muhakemeleri anlamında hakem, veya hakim sıfatıyla dinlenmiş veya hareket etmişse. ç) Hakem taraflardan biriyle dördüncü dereceye kadar yansoy hısımlığı varsa. d) Hakem ile taraflardan biri arasında bir dava veya düşmanlık bulunuyorsa. e) Hakemin tarafsızlığından şüpheye düşülmesini gerektirecek önemli sebepler varsa. Hakemin uyuşmazlığa bakamayacağı haller, MADDE 18 – (Değişik:RG-19/1/2016-29598) (1) Hakem, aşağıdaki hâllerde uyuşmazlıklara bakamaz, talep olmasa bile çekinmek zorundadır: a) Kendisine ait olan veya doğrudan doğruya ya da dolayısıyla ilgili olduğu davada, b) Aralarında evlilik bağı kalksa bile eşinin davasında, c) Kendisi veya eşinin altsoy veya üstsoyunun davasında, ç) Kendisi ile arasında evlatlık bağı bulunanın davasında, d) Üçüncü derece de dâhil olmak üzere kan veya kendisini oluşturan evlilik bağı kalksa dahi kayın hısımlığı bulunanların davasında, e) Nişanlısının davasında, f) İki taraftan birinin vekili, vasisi, kayyumu veya yasal danışmanı sıfatıyla hareket ettiği davada, g) Tahkim sırasında, yönetiminde bulunduğu tüzel kişiye ait uyuşmazlıklar, ğ) (Danıştay Onuncu Dairesinin 13/10/2021 tarihli ve E.:2016/735; K.:2021/4719 sayılı kararı ile iptal bent; Danıştay İDDK'nın 6/10/2022 tarihli E.:2022/1096, K.:2022/2746 sayılı Onama kararı ile mezkûr karar kesinleşmiştir.)"

personel görevlendirilir.²³² Büro müdürünün taşınması gereken şartlar komisyon müdürü ile aynıdır.

Tahkim komisyonuna başvuruda bulunmak isteyen vatandaşlar, bürolara da başvuru yapabilme olanağına sahiptir.²³³

4. SİGORTA TAHKİM KOMİSYONU VE YARGILAMA USULÜ

4.1. KOMİSYONA BAŞVURU

SK m.30 hükmünde belirtilmiş olduğu üzere sigorta tahkim komisyonuna başvuru, bir sigorta şirketi ile uyuşmazlık yaşayan “sigorta ettirenler” ile “sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayanların” başvurabileceği bir yoldur. Menfaat sağlayanlar kavramına, bir sorumluluk sigortası türü olan zmms’de “zarar gören” kişiler de dâhildir.²³⁴ Ayrıca güvence hesabı ile sorun yaşayan kişiler de yine komisyona başvurabilmektedir. Tüzel kişiler tarafından da başvuru yapılabilmesi mümkündür.²³⁵ 15.01.2022 tarihinden önce komisyona başvuru, komisyon merkezine yahut komisyonun gerekli gördüğü illerde kurduğu, uyuşmazlığın meydana geldiği yerde bulunan yahut başvuruicunun ikamet ettiği yerde bulunan bürolara gerçekleştirilmekteydi.²³⁶ Başvuru, posta aracılığı ile de gerçekleştirilebilmekteydi. Ancak 15.01.2022 tarihinden sonra komisyona yalnızca online başvurular kabul edilmeye başlanmıştır.²³⁷ Dolayısıyla artık başvurular elektronik ortamda yapılacaktır. Başvuru zamanının tespiti, tahkim davasının açılmış sayıldığı tarihi tespit edebilmek açısından önem arz etmektedir.²³⁸ Başvuru tarihinde dava açılmış sayılır.

Komisyona başvuru için, başvuruicunun ile sigorta şirketi arasında bir tahkim sözleşmesi imzalanmış olup olmadığı aranmamaktadır. Nitekim daha önce de ifade etmiş olduğumuz üzere, sigorta tahkim komisyonu taraflar arasında sigorta tahkim sözleşmesi akdedilmesini gerektirmeyen, kendine özgü ve ihtiyari bir tahkim türüdür. Ancak sigorta şirketinin, zorunlu sigortalar hariç, komisyona üye olmuş bulunması aranmaktadır. Bu şartın sağlanmış olması durumunda komisyona başvuruda bulunabilmek mümkündür. Ayrıca yine belirtmek gerekir ki, tahkim komisyonuna

²³² Zekeriya Yılmaz, *a.g.e.*, s.37-48.

²³³ Işıl Ulaş, *a.g.e.*, s.239-266.

²³⁴ Şaban Kayıhan- Atakan Adem Selanik, *a.g.e.*, s.84.

²³⁵ Mehmet Tuğberk Dekak, *a.g.e.*, s.61.

²³⁶ STİY m.16.

²³⁷ Sigorta Tahkim Komisyonu, Duyurular, http://www.sigortatahkim.org/index.php?option=com_content&view=article&id=65:sigorta-tahkim-komisyonundan (Erişim Tarihi: 10.01.2023).

²³⁸ Selçuk Öztekin, “Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu Yönünden Sigortacılıkta Tahkime Bakış”, *MİHDER* 2009/2, s.221-249.

başvurmadan önce sigorta şirketine uyuşmazlıkla ilgili olarak yazılı bir başvuru yapılmış ve fakat 15 gün içerisinde cevap alınamamış yahut olumsuz bir cevap alınmış olması gerekmektedir. Belirlenen şartların sağlanması halinde komisyona başvuru yapılarak meydana gelen uyuşmazlığın, komisyon nezdinde çözümlenmesi sağlanabilmektedir.

4.2. YARGILAMA USULÜ

Sigorta tahkim komisyonunda uygulanacak yargılama usulü hakkında SK'de ve STİY'de açıklayıcı düzenlemelere yer verilmemiştir. Bu nedenle SK m.30/22 gereği, HMK hükümleri uygulanmaktadır.²³⁹ Bu doğrultuda HMK'da düzenlenmiş bulunan ve hakimlerce uygulanması gereken ilkeler (aydınlatma yükümlülüğü gibi) hakemler tarafından da uygulanacaktır. Genel tahkime ilişkin olarak HMK m.424'te, başvuru sahiplerinin tahkim usulünü istedikleri şekilde belirleyebilmekte oldukları düzenlenmiştir. Ancak taraflar herhangi bir usul seçmek zorunda da değildir. Bu durumda hakemler dosyayı istedikleri usulde inceleyeceklerdir. SK ve STİY'de ise bu doğrultuda bir hüküm bulunmadığı gibi, SK m.30/15'te yer alan hüküm gereğince, hakemler dosyayı kendilerine sunulmuş evrak üzerinden inceleyeceklerdir. Doktrinde bu durum, HMK m.424'e bir istisna kabul edilmektedir.²⁴⁰ Ancak bu hükmün geniş değerlendirilmesi gerekmektedir.

Sigorta tahkimde uygulanacak yargılama usulünü, taraflar HMK m.424'te olduğu gibi kararlaştıramamaktadır.²⁴¹ Sigorta tahkim komisyonunda hakemler, yargılamayı gerçekleştirirken SK ve STİY'in yanı sıra, özel hukuk alanındaki diğer mevzuatı da dikkate almak zorundadırlar.²⁴² Özel hukuk mevzuatlarında yer alan ve aksi kararlaştırılmaz nitelikte olan hükümler, sigorta hakemlerini de bağlayıcı niteliktedir. Ayrıca yukarıda belirtmiş olduğumuz üzere SK m.30/23'te yapılan atıf gereği hakemler HMK hükümlerini dikkate alacaklardır.

4.2.1. Ön İnceleme

Başvurucunun başvurusunu alan tahkim komisyonu, başvuruyu ilk olarak uyuşmazlık konusuna göre incelemeye yetkili raportöre havale eder. Raportörler, başvuruda temel kriterlerin yerine getirilip getirilmediğini incelerler. Raportör

²³⁹ Selçuk Öztekin, a.g.e., 221–230., Işıl Ulaş, a.g.e., s.255-256, Şaban Kayıhan- Atakan Adem Selanik, a.g.e., s. 109.

²⁴⁰ Işıl Ulaş, a.g.e., s.256.

²⁴¹ Şaban Kayıhan- Atakan Adem Selanik, a.g.e., s. 119.

²⁴² Tuğba Çiftçi, "Türk Hukukunda Sigorta Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk ve Tahkim Kurumlarının Karşılaştırılması", *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 2017, s.245-250. Mehmet Tuğberk Dekak, a.g.e, s.74-75.

tarafından gerçekleştirilen bu faaliyet “ön inceleme” olarak adlandırılır. Burada yapılan inceleme, mahkemelerde gerçekleştirilen “ön inceleme” safhasından oldukça farklıdır. Zira bir “yargılama süreci” söz konusu değildir.²⁴³ Raportör, yapılan başvurunun komisyon nezdinde incelenebilmesi için gerekli şartları haiz olup olmadığını tespit eder. Dolayısıyla usul açısından bir inceleme yapılır.²⁴⁴ Raportör, inceleme sırasında kendiliğinden bir araştırma yapmamaktadır. Dosyada bulunan belge ve bilgilerle hareket etmektedir.²⁴⁵ Raportör, gerçekleştirdiği inceleme sonunda bir hüküm de vermemektedir. Yalnızca başvuru hakkında bir rapor tanzim etmektedir.²⁴⁶ Hakemler bu raporu aldıktan sonra dosyayı incelemeye başlamaktadır.

Raportör tarafından incelenmesi gereken kriterler STİY m.16/2’de belirtilmiştir. Başvurucunun komisyona başvurmadan önce sigorta kuruluşuna yazılı başvuruda bulunup bulunmadığı hususu ile uyuşmazlığın daha önceden mahkeme yahut tüketici hakem heyeti önüne taşınıp taşınmadığı hususları ilk etapta raportörler tarafından incelenmesi gereken hususlardır. Maddede açık bir şekilde belirtilmemiş olsa da raportör ayrıca sigorta şirketinin komisyona üye şirketlerden biri olması gerekliliği hususunu da araştıracaktır.²⁴⁷ Zira SK m.30/1’de sigorta tahkim komisyonuna üye olmayan sigorta şirketleri yönünden tahkime başvurulabilmesinin tek bir istisnası olduğu belirtilmiştir. Söz konusu istisna, başvuru konusu sigortanın zorunlu sigortalardan biri olmasıdır. Zorunlu sigortanın söz konusu olduğu hallerde raportör, sigorta şirketinin komisyona üye olup olmadığını incelemeyecektir. Zorunlu sigorta söz konusu değil ise bu durumu inceleyecektir. Şayet sigorta şirketi komisyona üye olmamışsa, başvuru hakkında ret kararı verilecektir.²⁴⁸ Ayrıca yine bu kapsamda bir durum olarak doktrinde sigorta şirketleriyle acentelerin birbirleriyle yaşadıkları sorunlarda da tahkim komisyonuna başvurulabileceği savunulmaktadır.²⁴⁹ Ancak Özdamar’a göre, sigorta ettirenlerin de acenteye karşı tahkime başvurulabilmesi de mümkündür.²⁵⁰ Doktrinde buna karşılık yalnızca zorunlu sigortalar bakımından, sigorta

²⁴³ Şaban Kayıhan, Özcan Günergök, *Türk Özel Sigorta Hukuku Dersleri*, s.284.

²⁴⁴ Nesibe Konca Kurt, *Sigorta Uyuşmazlıklarının Tahkim Yoluyla Çözümü*, Prof. Dr. Fırat Öztan’a Armağan, C. 1, Ankara 2010, s. 1343- 1365.

²⁴⁵ Nesibe Konca Kurt, *Sigorta Uyuşmazlıklarının Tahkim Yoluyla Çözümü*, Prof. Dr. Fırat Öztan’a Armağan, C. 1, Ankara 2010, s. 1343- 1365.

²⁴⁶ Şaban Kayıhan, Özcan Günergök, *Türk Özel Sigorta Hukuku Dersleri*, s.284.

²⁴⁷ Işıl Ulaş, *a.g.e.*, s.239-266.

²⁴⁸ Gökbulut, Hasan Tahsin, *Sigortacılık Kanunu Çerçevesinde Oluşturulan Tahkim Sisteminin Benzer Sistemler ve Dünya Uygulamalarıyla Birlikte Değerlendirilmesi*, Hazine Uzmanlığı Yeterlik Tezi (Yayınlanmamış), Ankara 2010, s.60, Rauf Karasu, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, s.49-69, Rauf Karasu, *Trafik Sigortası*, Ankara, 2016, s.142.

²⁴⁹ Rauf Karasu, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, s. 57.

²⁵⁰ Mehmet Özdamar, *a.g.e.*, s. 838.

şirketinin tahkim komisyonuna üye olması zorunluluğu bulunmaması sebebiyle, acenteye karşı da tahkime başvurulabileceğini savunan görüşler de bulunmaktadır.²⁵¹

Raportör, uyuşmazlık hakkında daha önce başka mercilere yapılmış başvurular olup olmadığını ilgisinin ifadesine göre araştıracaktır.²⁵² Dolayısıyla bu hususu kendiliğinden araştırması gibi bir ödevi yoktur. Bu hususu başvurucuya ve sigortacıya sorarak aydınlatması gerektiği kabul edilmektedir.²⁵³ Raportörün inceleme kapsamında bu hususun da bulunması mahkemelere başvuru yapıldıktan sonra tahkime başvurulmasının önünü kapatması yönünden eleştirilmektedir. Zira HMK m.140/2 gereği mahkemeler, tarafları sulhe ve arabuluculuğa yönlendirmekle mükelleftir. Bu husus öne sürülerek, dava açan tarafların sonradan tahkime de başvurabilmesi gerektiği iddia edilmektedir.²⁵⁴ Kanaatimizce, tahkim; sulh ve arabuluculuktan oldukça farklı bir çözüm yöntemidir. Her iki çözüm yönteminde de çözüme ulaşmak tarafların kontrolü altında olan bir husustur. Oysa tahkim usulünde de tıpkı mahkemeler gibi tarafların arzusundan mündemiç bir hüküm verilmektedir. Her ne kadar madde gerekçesinde²⁵⁵, dava aşamasının başlamış olmasının diğer alternatif yargılama usullerine başvuruyu engellemeyeceği belirtilmiş ise de tahkimin bizce bu kapsamda değerlendirilmesi mümkün değildir.

Ayrıca burada şu hususa da değinmek gerekir ki; başvuru sigorta şirketine yazılı başvuruda bulunmazsa başvurusu dikkate alınmayacaktır. Fakat başvuru, komisyona bir sigorta şirketi aleyhine değil de güvence hesabı aleyhine başvuruyorsa o takdirde de aynı prosedürü işletmesi gerekecek midir? Sigorta hukukuna ilişkin mevzuatta bu hususa dair bir açıklama bulunmamaktadır. Ancak doktrinde, yazılı başvuru şartının bu durumda da yerine getirilmesi gereken bir şart olduğu savunulmaktadır.²⁵⁶ Yazılı başvuru gerçekleştirildikten sonra sigorta şirketinin cevabı ile komisyona başvurulabilir. Sigorta şirketi cevap vermemişse, başvuruyu ispatlayan

²⁵¹ Rauf Karasu, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, s.58, Ayşe Elçin Kozanhan, a.g.e., s.51, Fikri Tunç Keskin *Uygulamada Sigorta Hukuku* (Birinci Baskı.), Adalet Yayınevi, Ankara 2017, s.328.

²⁵² Ayşe Elçin Kozanhan, a.g.e., s.79.

²⁵³ Serdar Kale, Müjgan Tunç Yücel, “*Sigortacılık Kanunu’nda Tahkim*”, *Haluk Konuralp Anısına Armağan*, Yetkin Yayınları, 2009, s. 461- 477.

²⁵⁴ Ali Cem Budak, Sigortacılıkta Tahkim Sigortacılık Kanunu’nun 30.maddesi, HMK.’nın Yürürlüğe Girmesi ve 6237 Sayılı Kanun Değişikliğinden Sonra Nasıl Yorumlanmalıdır? *Uluslararası Ticaret ve Tahkim Hukuku Dergisi*, Cilt 2, Sayı 2, 2013, s.61-65.

²⁵⁵ <http://www.turkhukuksitesi.com/serh.php?did=10158> (Erişim Tarihi:09.05.2022).

²⁵⁶ Ali Cem Budak, Sigortacılıkta Tahkim Sigortacılık Kanunu’nun 30.maddesi, HMK.’nın Yürürlüğe Girmesi ve 6237 Sayılı Kanun Değişikliğinden Sonra Nasıl Yorumlanmalıdır? *Uluslararası Ticaret ve Tahkim Hukuku Dergisi*, Cilt 2, Sayı 2, 2013, s.61-65, Mehmet Özdamar, a.g.e., s. 842.

bir evrak ile bu şart sağlanabilecektir.²⁵⁷ Ancak SK m.30/13 hükmünde yer alan, sigorta şirketinin başvuru tarihinden itibaren on beş iş günü içerisinde cevap vermemesi ifadesi esasen sıkıntılı bir ifadedir.²⁵⁸ Zira elden yapılmayan başvurularda tebliğ sırasında geçen zaman dilimi bu on beş güne dahil edilirse oldukça önemli bir süre kaybedilmiş olacaktır. Kanun maddesi lafzına göre yorumlanırsa tebliğ süresinin de dahil edilmesi gerekecektir. Kanaatimizce başvuru tarihinden ifadesi tebliğ tarihinden olarak değiştirilmelidir. STİY’de konuyla ilgili yer alan düzenlemede de bu husus açıklanmamıştır.²⁵⁹

Şayet sayılan bu kriterlerden biri eksikse, başvuru dikkate alınmaz ve başvurucudan alınan başvuru ücretinin yalnızca % 10’u alınarak gerisi iade edilir. Başvurucu, başvuru yaptıktan sonra kendi isteğiyle de başvurusundan vazgeçmiş olabilir, bu durumda da yine başvuru ücretinin yalnızca %10’u alınarak, kalan kısım başvurucuya iade olunur.²⁶⁰

Raportör, ön inceleme aşamasını tamamladıktan sonra başvurucunun belgelerini incelemeye geçer. Başvuru belgelerinde, başvurunun kabul edilmesini engelleyecek bir eksiklik var ise, dosya komisyona ileilmeksizin kapatılır ve yatırılan başvuru ücretinin %50’si başvurucuya iade olunur. Şayet dosyada bir eksiklik yoksa raportör dosyadaki incelemesini tamamlayarak, bir rapor tanzim eder ve gerekli ise raporla birlikte, değilse yalnızca dosyayı komisyona tevdi eder. Raportörün belgelerde eksiklik bulunması durumunda dosyayı kapatması doktrinde eleştirilmiştir. Raportör tarafından belge eksikliği nedeniyle dosyanın kapatılamayacağı, sunulan belgeleri denetleme görevinin hakemlere ait olduğu ve raportörün öncelikle taraflara eksik belgeleri tamamlamaları için süre vermesi gerektiği,²⁶¹ raportörün eksik belge tespiti yapması halinde öncelikle bunu taraflara bildirmesi gerektiği, bildirim yapması halinde dosyayı kapatabileceği²⁶², raportörün taraflara kesin süre vererek, bu süre içerisinde eksikliğin giderilmemesi halinde dosyayı kapatması gerektiği²⁶³ doktrinde savunulan görüşlerdendir.

²⁵⁷ Erkan Özcan, *Sigorta Tahkim Komisyonu Nezdinde Tahkim Uygulaması*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, 2014, s.17.

²⁵⁸ Ecehan Yeşilova Aras- Bilgehan Yeşilova, “Sigortacılık Tahkimi – Sigorta Tahkim Usulü ve Ayırdedici Özellikleri”, *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, 2013, Aydın Zevkliler’e Armağan, Sayı: 8, s. 340.

²⁵⁹ STİY m.16/2.

²⁶⁰ STİY m.16/3 vd.

²⁶¹ Gökbulut, Hasan Tahsin, *Sigortacılık Kanunu Çerçevesinde Oluşturulan Tahkim Sisteminin Benzer Sistemler ve Dünya Uygulamalarıyla Birlikte Değerlendirilmesi*, Hazine Uzmanlığı Yeterlik Tezi (Yayınlanmamış), Ankara 2010, s.61, Mehmet Çağrı Bağatur- Hande Öge, *Sorularla Sigorta Tahkim*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2017, s.69, Mehmet Çağrı Bağatur- Hande Öge, *Sorularla Sigorta Tahkim*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2017, s.22.

²⁶² Fatma Dilek Kabukçuoğlu Özer, *Sigortacılık Kanunu Şerhi*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2012, s.511.

²⁶³ Rauf Karasu, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Yıl: 7, Sayı: 26, Nisan 2016, s. 59-63.

Kanaatimizce de belge eksikliği durumunda doğrudan dosyanın kapatılması tarafları mağdur edebilecek bir uygulamadır. Bu nedenle taraflara kesin süre verilmesi akabinde böyle bir yaptırım uygulanabilmelidir.

Dosyanın raportör önünde geçireceği süre on beş gündür.²⁶⁴ Ancak bu sürenin beş iş günü aleyhine başvuru yapılan sigorta şirketinden cevap beklenerek geçer. Raportör, cevap hakkını kullanabilmesi için dosyayı sigorta şirketine tevdi eder ve beş iş günü içerisinde cevaplarını sunmasını bekler.²⁶⁵ Anlatılan bu usuli süreç tamamlandığı takdirde ön inceleme aşaması da sona ermiş olur.

Ön inceleme aşamasının sonunda raportör tarafından dosyanın kapatılması durumunda, verilen bu karara karşı herhangi bir yol öngörülmemiştir. Ancak böyle bir durumun vuku bulması durumunda başvurucunun hakkını devlet yargısı ile elde etmeye çalışması gerektiği kabul edilmektedir.²⁶⁶

Tahkim yargılamasında raportörlerin oynadığı rol, doktrinde tartışılmış; kimi yazarlar tarafından raportörlerin de tıpkı hakemler gibi bir yargılama görevi icra ettiği, bu anlamda iki görevin birbirine denk olduğu savunulmuşken²⁶⁷, başkaca yazarlar ise hakemlerin icra ettikleri görevin kendilerine has olduğunu, dosyayı yalnızca hakemlerin neticelendirme yetkisi olduğunu savunmuştur.²⁶⁸

Raportörlere verilen “ön inceleme” görevi de doktrinde pek çok eleştiriye uğramıştır. Raportörlerin yargılama niteliğinde bir görevi icra etmesinin, raportörleri hakemlerle eş görmek anlamına geleceği, bu durumun da kabulü mümkün bir durum olmadığı savunulmaktadır.²⁶⁹ Ayrıca SK düzenlemeleri uyarınca, raportörlere verilen görevler²⁷⁰ dışında STİY’de hakemlerce gerçekleştirilmesi gereken başkaca görevler öngörülmüş olmasının SK ve STİY arasında bir uyumsuzluk doğurduğu ileri sürülmektedir.²⁷¹ Tahkim komisyonuna başvurmadan önce mahkemeye, tüketici hakem heyetine yahut diğer yargılama makamlarına başvurulup başvurulmadığı, sigortacıya

²⁶⁴ STİY m.16/6, SK m.30/15, Şaban Kayıhan- Atakan Adem Selanik, *a.g.e.*, s. 96.

²⁶⁵ Oya Çakan, *a.g.e.*, s.91.

²⁶⁶ Şaban Kayıhan, *Sigorta Sözleşmesinde Prim Ödeme Borcu*, Seçkin Yayınevi, Ankara 2004, s. 60, Mertol Can, *Türk Özel Sigorta Hukuku (Ders Kitabı)*, İmaj Yayınları, Ankara 2005, s.99, Ayşegül Bölükbaşı- Baturalp Pamukçu, *Sigortanın Temel Prensipleri*, 1. Baskı, Türkmen Kitabevi, İstanbul 2009, s.3, Nesibe Konca Kurt, *Sigorta Uyuşmazlıklarının Tahkim Yoluyla Çözümü*, Prof. Dr. Fırat Öztan’a Armağan, C. 1, Ankara 2010, s. 1343- 1365, Murat Özbolat, *Temel Sigortacılık*, 9. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2017, s. 71, Işıl Ulaş,a.g.e., s.239-266, Enver Alper Güler - Afıtap Öndaş Güler, *Sigortacılık*, 8. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2018, s. 43.

²⁶⁷ Ecehan Yeşilova Aras- Bilgehan Yeşilova,, *a.g.e.*, s.316.

²⁶⁸ Işıl Ulaş, *a.g.e.*, s.239-266.

²⁶⁹ Işıl Ulaş, *a.g.e.*, s.239-266.

²⁷⁰ SK m.30/7, SK m.30/15.

²⁷¹ Ecehan Yeşilova Aras- Bilgehan Yeşilova, *a.g.e.*, s. 292.

yazılı başvuruda bulunulup bulunulmadığı konularını hakemlerin incelemesi gerektiği, raportörlerin görevinin evrak kontrolü ile sınırlı kalması gerektiği de yine doktrinde ileri sürülen görüşlerdendir.²⁷² Ayrıca belirtmemiz gerekir ki, raportörler hakkında hakemler hakkında düzenlenmiş bulunan çekinme ve ret hükümleri düzenlenmemiştir. Bu sebeple de raportörlere verilen yargılama görevi ayrıca eleştirilmektedir.²⁷³

SK m.30/19'da hakemlerle birlikte raportörler de anıldığından, raportörlere de dosya incelerken tarafsız davranma ödevi yüklendiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla raportörler de önlerine gelen bir dosyada taraflara eşit mesafede durmalı, dosyayı incelerken elde etmiş olduğu şahıslara ait bilgileri saklamalıdır.²⁷⁴ Ancak bir suça konu olan hususlar, ilgili kurum ve kuruluşlara bildirilmelidir.²⁷⁵

Raportörlere görevleri karşılığında yapılacak ödeme ve diğer ilgili hususları belirleme yetkisi Sigorta Tahkim Komisyonu'na aittir.

4.2.2. Dosyanın Hakemlerce İncelenmesi

Hakemler, tahkim uyuşmazlıklarında uyuşmazlığı inceleyen ve nihai sonuca ulaştıran kişilerdir. Genel tahkim usulünde, taraflarca seçilmesi nedeniyle hakimden ayrılmaktadır. Yine hakimlerden farklı olarak, hakemler bakmakta oldukları uyuşmazlıklarla ilgili olarak, kanunlar ve CBK'lar açısından öngörölmüş bulunan somut norm denetimi yoluna başvuramazlar.²⁷⁶

Sigorta tahkim komisyonunda “uyuşmazlık hakemi” ile “itiraz hakemi” olmak üzere iki tür hakem bulunmaktadır. Ancak sigorta tahkim komisyonu hakemlerini, taraflar seçmemekte²⁷⁷, kurum kendisi belirlemektedir.²⁷⁸ Sigorta tahkim bu yönüyle ihtiyari tahkim usulünden farklıdır. Hakemlerin taraflarca belirlenemiyor oluşu, görüş farklılıklarına yol açmıştır. Tarafların hakemleri seçmeleri gerektiği, böylece tarafların komisyona güven duyacağı ileri sürölmüştür. İhtiyari bir tahkim sisteminde hakemler konusunda tüm inisiyatifin kurumda olması doktrinde eleştirilmiş, tarafların da bu konuda aktif bir rol oynaması gerektiği savunulmuştur.²⁷⁹ Kimi yazarlar ise, hakemlerin

²⁷² Şaban Kayıhan- Atakan Adem Selanik, *a.g.e.*, s. 100.

²⁷³ Ecehan Yeşilova Aras- Bilgehan Yeşilova, *a.g.e.*, s. 292.

²⁷⁴ Işıl Ulaş, *a.g.e.*, s.239-266.

²⁷⁵ SK m.30/19.

²⁷⁶ Şaban Kayıhan- Atakan Adem Selanik, *a.g.e.*, s. 100.

²⁷⁷ Tuğba Semerci Vuraloğlu, “5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu'nda Yer Alan Tahkim Hükümleri ile 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'ndaki Tahkim Hükümlerinin Karşılaştırılması”, *YÜHFD*, Cilt:13 Sayı:2, İstanbul 2016, s.278-285.

²⁷⁸ Fatma Dilek Kabukçuoğlu Özer, *a.g.e.*, s.511.

²⁷⁹ Işıl Ulaş, *a.g.e.*, s.239-266.

tarafarla seçilmesi halinde tarafsızlıklarını yitireceklerini²⁸⁰ ve bu durumun yargılamayı uzatabileceğini²⁸¹ savunmuştur.

Sigorta tahkim komisyonu nezdinde hakem görevi üstlenebilmek için taşınması gereken kriterler SK’da sayılmıştır.²⁸² Sigorta hakemleri, görevlerini yerine getirirken “tarafsız” ve “bağımsız” hareket etmelidir. Bu doğrultuda gerekli şartları taşımayacağı düşünülen kişiler²⁸³ ile şartları kaybeden kişiler²⁸⁴ hakemlik görevi yapamayacaklardır.

Raportörlerce ön inceleme aşamasında kapatılmayan dosyalar, komisyona tevdi edilerek hakemlerin incelemesine sunulur. Bu aşamada hakemlerin, raportörlerce incelenmesi gereken hususları tekrar incelemesi gerektiği savunulmuştur. Böylece raportör tarafından gözden kaçırılan bir husus, hakem tarafından tespit edilebilecektir.²⁸⁵ Ancak bu durumun yargılamayı uzatabileceği de bu öneriye getirilen bir eleştiridir.²⁸⁶ Dosya heyet şeklinde teşkil eden hakemler tarafından incelenebileceği gibi tek bir hakem tarafından da incelenebilir. Ancak uyuşmazlık miktarı “ Sigortacılık Kanunu’nun 30’uncu maddesinin On İkinci ve On Beşinci Fıkralarında Yer Alan Parasal Sınırların Artırılmasına İlişkin Tebliğ”²⁸⁷ uyarınca yirmi dört bin Türk Lirası ve üzeri ise o takdirde dosyanın asgari üç kişiden oluşan heyet tarafından incelenmesi gerekmektedir. Ancak dosyanın kapsamı genişse ve içeriğinde birden fazla konuyu barındırmaktaysa yine uyuşmazlığın heyet tarafından incelenmesi gerekecektir.²⁸⁸ Ayrıca uyuşmazlık miktarı sonradan arttırılmak suretiyle yirmi dört bin Türk Lirası’nın üzerine çıkarsa, uyuşmazlığa bakmak üzere heyet tayini yapılmaktadır. Bu durum taraflara haber verilmektedir.²⁸⁹ Hukuk mezunu üye bulunmaktaysa, üç kişilik heyette mutlaka bir kişinin hukuk mezunu üye olması gerekir. Dosyanın komisyona tevdi edilmesinden sonra ilk aşama olan heyet gerekliliği araştırmasından sonra uyuşmazlığın konusu belirlenir. Uyuşmazlık konusuna göre dosya ilgili konuda uzman hakemlere verilir. Hakemler komisyonca tutulan listeden seçilir. Listede tutulan bir sıra olup, şayet

²⁸⁰ Rayegan Kender, “Sigorta Hukukunda Tüketicinin Korunması”, 2011, *YÜHFD*, 8(2), s.346-350.

²⁸¹ Rauf Karasu, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, s.55-58.

²⁸² Bkz. SK m. 30/19, m.30/8.

²⁸³ Bkz. SK m.30/19.

²⁸⁴ SK m.30/11: “Sigorta hakeminin ismi; a) Sigorta hakemliği yapmak için gereken nitelikleri kaybetmişse veya tarafsızlık ilkesine aykırı hareket ettiği tespit edilmişse sürekli olarak, b) Kendisine ulaşan dosyaları bir yıl içinde en fazla üç kez zamanında sonuçlandırmamışsa bir yıl süreyle, Listedenden silinir.

²⁸⁵ Işıl Ulaş, *a.g.e.*, s.239-266.

²⁸⁶ Yusuf Enes Beggi, *Sigorta Hukukundan Kaynaklanan Uyuşmazlıkların Sigorta Tahkim Komisyonu Nezdinde Çözümlemesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 2022, s.95.

²⁸⁷ <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2022/04/20220416-9.htm> (Erişim Tarihi: 10.12.2022).

²⁸⁸ Işıl Ulaş, *a.g.e.*, s.239-266.

²⁸⁹ Mehmet Çağrı Bağatur- Hande Öge, *a.g.e.*, s.69.

sıradaki hakem ya da hakemler o konuda uzman değilse, sıra atlanarak o konuda uzman hakem ya da hakemler dosyaya atanır. Hakem seçiminde ilgili hakem ya da hakemlerin dosya yoğunluğu ve bulundukları coğrafi bölge de dikkate alınır.²⁹⁰ Dosyaya bakacak hakem ya da hakemler, taraflara “derhal” haber verilir.²⁹¹

SK m.30/15’te hakemlerin karar verme sürecinde, yalnızca taraflarca dosyaya sunulmuş belgeleri dikkate alacağı düzenlenmiştir. Ancak kanaatimizce, böyle bir durumda tarafların hak kayıpları söz konusu olabilecektir. Hakem, tıpkı HMK düzenlemesinde olduğu gibi, davayı aydınlatma görevi üstlenmeli, bu doğrultuda birtakım araştırmalar yapabilmelidir. Aksi durumda verilen karar adil bir karar olmayabilecektir. Nitekim SK m.30/23 gereğince de hakemlerin uyuşmazlığı aydınlatma görevi olduğu söylenebilecektir.²⁹² Uygulamada da hakemlerin bu şekilde hareket etmekte olduğu görülmektedir. Hakemler, taraflardan sunulmamış belgeleri talep edebilmekte, bilirkişi incelemesinden faydalanabilmektedir.²⁹³ Yargılama sırasında taraflar, hakemlerden delillerinin ikame edilmesini talep edebilirler. Başvuru dilekçesi usule aykırılıklar taşımakta ise, hakem ya da hakemler başvurucudan eksikliğin tamamlanmasını talep edebilecektir. Tahkim yargılaması sırasında tarafların kendiliğinden bir anlaşmaya varması da mümkündür. Bu durumda şayet anlaşma konuları tahkim komisyonu tarafından hükme bağlanabilecek mahiyette ise hükme geçirilecektir.²⁹⁴

Kendilerine komisyon tarafından seçildikleri bildirilen hakemler, daha önce belirtmiş olduğumuz STİY m.18’de yazılı hallerden birinin vuku bulmuş olması durumunda dosyadan çekinebilirler. Dosyaya bakmakla görevli kılınan hakemler, dosya taraflarına da bildirilir. Taraflar da STİY m.17’de yazılı hallerden birinin mevcut olması durumunda hakemin reddini talep edebilirler. Tarafların hakemin reddi talebinde bulunabilmek için beş iş günleri vardır. Süre, öğrenmeden itibaren başlar. Tarafların bu konudaki istemlerini komisyon müdürü inceler. İstemlerin neticelendirilmesi için tanınan süre de beş iş günüdür.²⁹⁵ Doktrinde bu süre kısa olduğu ve bu süre içerisinde etkin bir araştırma yapılamayacağı gerekçesiyle eleştirilmektedir.²⁹⁶ Hakemin reddi sebeplerine dair ilgili mevzuatta hüküm bulunmayan hallerde HMK uygulanacaktır. Nitekim SK

²⁹⁰ Mehmet Tuğberk Dekak, *a.g.e.*, s.65.

²⁹¹ STİY m.16/2, 16/9.

²⁹² Şaban Kayıhan- Atakan Adem Selanik, *a.g.e.*, s. 121.

²⁹³ Şaban Kayıhan- Atakan Adem Selanik, *a.g.e.*, s. 109.

²⁹⁴ Şaban Kayıhan- Atakan Adem Selanik, *a.g.e.*, s. 110.

²⁹⁵ Zekeriya Yılmaz, *a.g.e.*, s.37-48.

²⁹⁶ Ecchan Yeşilova Aras- Bilgehan Yeşilova, *a.g.e.*, s.332.

m.30/23'de bu duruma cevaz verilmiştir. Ancak söz konusu düzenlemeye HMK'ya yapılması gereken atfın HUMK'a yapılmış olması eleştirilmesi gereken bir durumdur.

HMK'da düzenlenmiş bulunan tahkim hükümlerine göre, tahkim süreci 1 yıl içerisinde sonuçlandırılırken²⁹⁷, tahkim komisyonu hakemleri kendilerine tevdi edilen uyuşmazlığı azami dört aylık bir süre içerisinde sonuçlandırmakla yükümlüdür. Genel tahkim ile sigorta tahkimi arasında böyle bir zaman farkı bulunmasının sebebi, işleyişin daha hızlı olmasının amaçlanmasından ileri gelmektedir.²⁹⁸ Dört aylık süre, dosyanın hakem ya da hakemlere tebliği²⁹⁹ ile başlar. Ancak taraflar karşılıklı olarak anlaşarak bu sürenin uzatılmasını kabul edebilirler.³⁰⁰ Söz konusu anlaşma, azami sürenin bitmesinden önce yapılmalıdır.³⁰¹ Süre sona erdikten sonra uzatmaya karar verilemez. Böyle bir karar batıl olacaktır.³⁰² HMK hükümlerine göre, tarafların karşılıklı anlaşması söz konusu olmaksızın taraflardan yalnız biri mahkemeden süre uzatımı talep edebilmektedir. Oysa sigorta tahkim açısından böyle bir düzenleme öngörülmüş değildir. Sigorta tahkiminde böyle bir düzenleme olmaması, süresinde sona eremeyeceği anlaşılan bir yargılamada, taraflardan birini diğerinin inisiyatifine terk etmek manasına gelecektir.³⁰³ Bu nedenle HMK'da var olan bu düzenlemenin sigorta tahkim uyuşmazlıkları bakımından da uygulanması uygun olacaktır.³⁰⁴ Kanaatimizce de bu, adil bir yargılama için gereklidir. Komisyonca verilen karar, taraflara tebliğ edilir. Komisyon müdürü bu konuda görevlidir. Kararlar azami “üç iş günü” içinde tebliğ edilir.

Tahkim komisyonu uyuşmazlık hakemleri için azami karar verme süresi dört ay iken, itiraz hakem heyetleri için azami süre iki ay olarak öngörülmüştür. Burada gerçekleşen yargılama sırasında da sürenin uzatılabilmesi için uyuşmazlık taraflarının rızası bulunması gerekmektedir.³⁰⁵

²⁹⁷ HMK m.427/1.

²⁹⁸ Şaban Kayıhan- Atakan Adem Selanik, a.g.e., s. 110.

²⁹⁹ Tuğba Semerci Vuraloğlu, a.g.e., s.278, Rauf Karasu, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, s.61-65.

³⁰⁰ STİY m.16/ 10.

³⁰¹ Selçuk Öztekin, a.g.e., s. 236, Tuğba Semerci Vuraloğlu, a.g.e., s. 278, Serdar Kale, Müjgan Tunç Yücel, a.g.e., s. 469, Tuğçe Nimet Yaşar, “Sigorta Hukukunda Tahkim”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Yıl:9, Sayı:36 2018, s. 231-237.

³⁰² Tuğba Semerci Vuraloğlu, a.g.e., s. 278, Serdar Kale, Müjgan Tunç Yücel, a.g.e., s. 469.

³⁰³ Ecehan Yeşilova Aras- Bilgehan Yeşilova, “*Sigortacılık Tahkimi – Sigorta Tahkim Usulü ve Ayırdedici Özellikleri*”, s.348.

³⁰⁴ Şaban Kayıhan- Atakan Adem Selanik, a.g.e., s. 111.

³⁰⁵ Şaban Kayıhan- Atakan Adem Selanik, a.g.e., s. 112.

4.2.3. Tahkimde Deliller

Tahkim yargılamasında hakemlerce nasıl bir yol izleneceği ve başvurabilecekleri deliller konusunda SK'de ve STİY'de detaylı düzenlemeler bulunmamaktadır. Bu nedenle bu konuda yukarıda da yer verdiğimiz SK m.30/23 yollaması gereği çoğunlukla HMK hükümlerine başvurulmaktadır.

Tahkim yargılamasında başvurunun öncelikle raportörler tarafından inceleneceğini belirtmiştik. Bu doğrultuda tahkimde sunulan deliller hakemlerin yanı sıra raportörler tarafından da değerlendirilmektedir.³⁰⁶ Zira raportörler dosyayı kapatma yetkisine dahi sahiptir. Ancak raportörler tarafından ön inceleme yapılmış olsa dahi, bir uyuşmazlık hakkında hakemler tarafından incelendiği sırada da tahkime tabi olmadığı itirazı yapılabilir. Bu durumda savunulan bir görüşe göre, hakemler söz konusu itirazı ileri süren tarafa yargı yoluna başvurarak söz konusu durumu açıklığa kavuşturması için süre tanımalı ve söz konusu yargılamanın sonucunu da bekleyerek ona göre tahkim yargılamasına devam etmelidir.³⁰⁷ Ancak bu konuda SK ve STİY'de bir düzenleme bulunmadığı için konunun çözüme ulaştırılmasında öncelikle HMK hükümlerine bakılmalıdır. HMK m.422/1'e göre kendi yetkileriyle ilgili olarak karar verebilme hususunda hakemler yetkili kılınmış durumdadır. Anılan düzenleme gereği hakemlerin kendi yetkileri hakkında karar vererek, yargılamaya devam edip etmeme konusunda yetkileri bulunmaktadır.³⁰⁸ O halde böyle bir itirazla karşılaşan hakem, bu itirazı kendisi inceleyerek bir neticeye kavuşturabilecektir.

Dosyanın tahkime tabi olduğu konusunda bir itirazın olmadığı yahut var olan itirazın mahkemelerce reddedildiği durumlarda hakemlerce incelemeye devam edilecektir. Hakemler önlerine gelen uyuşmazlığı titizlikle her yönden incelemek ve bir neticeye ulaştırmakla mükelleftir. Her ne kadar SK m.30/15 hükmü uyarınca dosya üzerinden inceleme yapılarak hüküm verileceği belirtilmiş olsa da hakemlerin uyuşmazlığı aydınlatabilmek adına gerekli delilleri toplamaları gerekir. Aksi durumda tarafların yargılanma hakları zedelenmiş olacaktır ki bu durum tahkimin kendisine aykırı olacaktır.³⁰⁹ Doktrinde bu konuda çeşitli görüşler bulunmakta olup, kimi yazarlar bu maddeyi yalnızca hakemin kendiliğinden araştırma yapmasını engelleyen bir hüküm olarak yorumlamışlar, hakemin duruşma yapabilmesine ilişkin olarak ise bu hükmün bir

³⁰⁶ Işıl Ulaş, *a.g.e.*, s.239-266.

³⁰⁷ Selçuk Öztekin, *a.g.e.*, s.221-249.

³⁰⁸ Mehmet Tuğberk Dekak, *a.g.e.*, s.68.

³⁰⁹ Rauf Karasu, *Trafik Sigortası*, Ankara, 2016, s.135.

engel teşkil etmediğini ileri sürmüşlerdir.³¹⁰ Yine aynı doğrultuda bir görüş olarak, hakemlerin tanık dinleyebilecekleri, bu sebeple tanık dinleyebilen bir merciinin, duruşma da yapabilme yetkisine haiz olduğu da ileri sürülmüştür.³¹¹ Ancak doktrinde, hakemin duruşma yapamayacağını, yalnızca tarafların görüşlerini alabileceğini savunan görüşler de bulunmaktadır.³¹² Bunun yanı sıra hakemlerin kendilerine sunulan evrak üzerinden karar verebileceği, sunulmamış bir evrak hakkında ekstra araştırma yapıp yapmamak konusunda serbest olduğu da ileri sürülmektedir.³¹³ Kanaatimizce de SK m.30/15 hükmü, hakemlere kendiliğinden araştırma külfeti yüklememektedir. Ancak adil bir yargılama gereği bu hüküm dar yorumlanmamalı ve hakemlerin her türlü delili toplayabileceği kabul edilmelidir.

Bu doğrultuda hakemler önlerine gelen uyuşmazlığı aydınlatmak adına tıpkı mahkemeler gibi bilirkişi deliline başvurabilir ve uyuşmazlık konusu ile ilgili olarak keşif yapabilir.³¹⁴ Yine gerekli durumlarda ilgili mercilere müzekkere yazarak ihtiyaç duyduğu bilgi ve belgelerin kendisine verilmesini sağlayabilir. Ayrıca yine mahkemeler gibi tanık da dinleyebilir. Hakemlerin “tarafların eşitliği” ve “hukuki dinlenilme hakkı” gibi ilkelere de riayet etmesi gerektiği kabul edilmektedir.³¹⁵

SK’de ve STİY’de hakemlerin başvurabileceği deliller konusunda detaylı düzenlemeler bulunmamakla beraber, bilirkişi deliline STİY m.16/12’de açık bir şekilde yer verilmiştir: “Hakem, çözümü hukuk dışında özel veya teknik bilgiyi gerektiren hallerde, taraflardan birinin talebi üzerine yahut kendiliğinden, bilirkişinin oy ve görüşünün alınmasına karar verir...” Mevcut düzenleme HMK’da düzenlenen bilirkişilik müessesesi ile hemen hemen aynı düzenlemeleri içermektedir. Hakemlerce başvuru bilirişiler hakkında da yasaklılık ve red iddiaları gündeme gelebilecektir.

SK m.30/15 düzenlemesi dar yorumlanır ise, uyuşmazlıklar çıkmaza sürüklenebilecektir. Hakemlerin en basitinden bilirkişi deliline başvurması kaçınılmaz bir durumdur. Bu husus ise kanunda düzenlenmeyip, yönetmelikte düzenlenmiştir. Yönetmelik gereği hakemlerin bilirkişi deliline başvurabileceği söylenebilirse de bu hususun kanunda düzenlenmemiş olması hukuka aykırı bir durumdur. Oysa hakemler

³¹⁰ Selçuk Öztekin, *a.g.e.*, s. 233, Tuğba Semerci Vuraloğlu, *a.g.e.*, s. 287, Serdar Kale, Müjgan Tunç Yücel, *a.g.e.*, s. 471, Fikri Tunç Keskin, *a.g.e.*, s.320.

³¹¹ Aymelek Erdemir, *Sigorta Hukuku Uyuşmazlıklarında Tahkim*, Seçkin Yayınları, Ankara 2017.

³¹² Rauf Karasu, *Trafik Sigortası*, Ankara, 2016, s.144.

³¹³ Şaban Kayıhan- Atakan Adem Selanik, *a.g.e.*, s. 121.

³¹⁴ Halil Kılıç, *Açıklamalı- İctihatlı 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu*, C:2, Ankara 2011, s.3047-3048.

³¹⁵ Ramazan Arslan vd., *Medeni Usul Hukuku*, 4. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2018, s. 829, Baki Kuru, Burak Aydın, *Medeni Usul Hukuku El Kitabı*, C. 2, Yetkin Yayıncılık, 2. Basım, Ankara, 2021, s.1891.

her zaman önlerine gelen konuda uzmanlık sahibi olmayabilirler. Önlerine gelen konunun çözümü teknik bilgiyi gerektirebilir. Bu gibi durumlarda hakemler mecburen bilirkişi görüşüne başvuracak ve dosyayı o şekilde çözüme ulaştıracaklardır. Hakemler gerekirse bilirkişinin raporuna ek rapor dahi aldırabilirler.³¹⁶ Dolayısıyla SK m.30/15'te yer alan bu ifadeyi geniş yorumlamak ve hakemlerin dosyayı çözüme kavuşturmak adına gerekli delillere başvurabileceğini kabul etmek gerekmektedir. Hatta belirtmek gerekir ki Yargıtay vermiş olduğu bir kararda tahkim komisyonunca bilirkişiye başvurulmadan karar verilmiş olmasını eksik inceleme olarak kabul etmiştir.³¹⁷ Yine bu doğrultuda hakemler uyuşmazlık konusunu birebir gidip görmek amacıyla keşif deliline de başvurabilir. Ancak hakemlerin keşif deliline başvuramayacağı doğrultusunda olan komisyon kararları da bulunmaktadır.³¹⁸

Ancak belirtmek gerekir ki bu tezimiz içeriğinde de yer vermiş olduğumuz bir AYM kararında, başvurucunun tahkim komisyonuna başvuru yaptığı takdirde mahkemelerce uygulanan adil yargılanma ilkesinden kendi isteği ile vazgeçtiği kabul edilmiş ve AYM başvurusu reddedilmiştir. Dolayısıyla her ne kadar tahkim komisyonunca gerçekleştirilen yargılamada dosya her yönüyle ele alınarak çeşitli delillere başvurulabilmekte ise de bu AYM kararına göre adil yargılanma ilkesinin tam olarak işletilmesi beklenmemelidir.³¹⁹ Bizce bu karar Sigorta Tahkim Komisyonu'na gerçekleştirilecek başvurularda düşüşe dahi sebebiyet verebilecek niteliktedir. Zira yargılamanın hızlı olması başvuru sahiplerini tahkim komisyonuna sevk etmekle beraber, yargılamada “adil yargılanma ilkesi” nin uygulanmayacak olması yeniden mahkemelere dönüşü sağlayabilecek mahiyettedir. Ancak bu durumun SK m.30/ 23'te yer alan Sigortacılık Kanunu'nda hüküm bulunmayan hallerde HMK'nin uygulanacağı hususu ile çeliştiği gözden kaçırılmamalıdır. Nitekim doktrinde HMK'da düzenlenen yargılamaya ilişkin ilkelerin sigorta tahkim komisyonu tarafından gerçekleştirilecek yargılamalarda da uygulanması gerektiği savunulmaktadır.³²⁰

Sigorta Tahkim Komisyonu nezdinde gerçekleştirilen yargılamalara üçüncü kişilerce müdahale edilip edilemeyeceği ve davanın üçüncü kişilere ihbar edilip edilmeyeceği de doktrinde tartışılmıştır. Tahkim komisyonunun da bir nevi yargılama

³¹⁶ Rauf Karasu, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, s. 60.

³¹⁷ Yargıtay 17.HD. E. 2013/7897, K. 2014/789, 23.01.2014, www.sinerjimevzuat.com.tr (Erişim Tarihi: 10.12.2022).

³¹⁸ Oya Çakan, *a.g.e.*, s.91.

³¹⁹ 31231 Sayılı 01.09.2021 Tarihli Resmi Gazete, Başvuru Nu: 2016/ 58665 10.06.2020 Tarihli Anayasa Mahkemesi Kararı, <https://www.resmigazete.gov.tr/fihrist?tarikh=2020-09-01>.

³²⁰ Mehmet Tuğberk Dekak, *a.g.e.*, s.77.

olmasından hareketle davanın ihbarı ve davaya müdahale araçlarının tahkim açısından da uygulanması gerektiğini savunan yazarlar bulunduğu gibi tam tersini savunan yazarlar³²¹ da bulunmaktadır. 29598 Sayılı ve 19.01.2016 Tarihli Resmî Gazete’de ilan edilen tebliğ ile yürürlükten kaldırılan Sigorta Tahkim Usûlü ve Sigorta Hakemlerine İlişkin 2009/1 Sayılı Tebliğ m.7/1(d) bendinde davaya müdahale ve davanın ihbarı kurumuna cevaz verilmişti. Ancak söz konusu tebliğ yürürlükten kaldırıldığı için şu anda tahkim komisyonunda davaya müdahale ve davanın ihbarı kurumunun mümkün olup olmadığı yalnızca doktrin yorumları ile değerlendirilmektedir. SK’da davaya müdahale ve ihbar kurumları konusunda bir düzenleme yapılması yerinde olacaktır.³²² Kanımızca, söz konusu kurumların, yine SK’nın 30. Maddesinin 23. Fıkrası gereği SK’da bulunmayıp HMK’da bulunmasından ötürü tahkim komisyonu açısından da ihtiyaç duyulan hallerde uygulanması gerekmektedir. Zira sigorta hukuku, rücu uygulamasının en çok uygulandığı hukuk dallarından birisi olup, davaya müdahale ve ihbar kurumları da bu amaca hizmet edebilecek niteliktedir.³²³ Ancak doktrinde, davanın ihbarı için rıza gerektiğini savunan bir görüş de bulunmaktadır. Bu görüşe göre tarafların yanı sıra üçüncü kişinin de rızası aranmalıdır. Ayrıca hakem ya da hakemler ihbara başvurulabilmesi için gerekli koşulların haiz olup olmadığını denetlememelidir. Üçüncü kişi, kendisine yapılan ihbarı kabul etmiş yahut açık bir beyanla geri çevirmemiş ise ihbar koşulları oluşmuş sayılmalıdır.³²⁴

Tahkim komisyonu yargılamasında sulh, kabul ve feragat düzenlemelerine başvurulabilmesi de mümkün olup, bu konuda HMK hükümleri geçerli olacaktır.³²⁵

4.2.4. Geçici Tedbirler

Türk hukuk sisteminde geçici tedbirler, dava konusu hakkı güvence altına almayı amaçlayan tedbirlerdir. HMK’nin yanı sıra İİK, TTK ve diğer kanunlarda da düzenlenmiş bulunan geçici tedbirler bulunmaktadır. HMK’da düzenlenen geçici tedbirler; “delil tespiti”, “ihtiyati tedbir” ve “diğer geçici hukuki korumalardır.” Uygulamada en çok başvuru alan tedbirlerden biri olan “ihtiyati haciz” ise 2004 Sayılı İcra ve İflas Kanunu’nda düzenleme altına alınmıştır.

³²¹ Murat Atalı, *Medeni Usul Hukukunda Davanın İhbarı*, Ankara 2007, s.216 vd., Ecehan Yeşilova Aras- Bilgehan Yeşilova, *a.g.e.*, s.344-345; Rauf Karasu, *a.g.e.*, s.60-61.

³²² Şaban Kayıhan- Atakan Adem Selanik, *a.g.e.*, s. 125.

³²³ Oya Çakan, *a.g.e.*, s.91.

³²⁴ Mustafa Özgen, *Sigorta Hukukunda Arabuluculuk ve Tahkim*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2022, s.100.

³²⁵ Mustafa Özgen, *a.g.e.*, s.101-105.

SK’de ve STİY’de geçici tedbirler konusunda herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. İhtiyati tedbir ile ihtiyati haciz konusunda, sigortacılık mevzuatı içerisinde yer alan ve şu anda mülga olmuş bulunan Sigorta Tahkim Usûlü ve Sigorta Hakemlerine İlişkin 2009/1 Sayılı Tebliğ m.7/1(ç)’³²⁶ de hakemlerin karar veremeyeceği düzenleme altına alınmıştı. Ancak bu durum uygulamada kafa karışıklıklarına ve mağduriyetlere yol açmaktaydı. Nihayet 2009/1 Sayılı Tebliğ’in yürürlükten kalkması ile sigorta tahkimde ihtiyati tedbir ve ihtiyati hacze başvurma hali hala daha yasal bir dayanağı bulunmamakla beraber, yasal bir engeli de kalmamıştır.

İhtiyati tedbir, HMK m.389 vd. maddelerde düzenlenmiştir. HMK m.389’da: “Mevcut durumda meydana gelebilecek bir değişme nedeniyle hakkın elde edilmesinin önemli ölçüde zorlaşacağından ya da tamamen imkânsız hâle geleceğinden veya gecikme sebebiyle bir sakıncanın yahut ciddi bir zararın doğacağından endişe edilmesi hâllerinde, uyuşmazlık konusu hakkında ihtiyati tedbir kararı verilebilir” olarak tedbire başvurulabilecek haller belirtilmiştir. Bu hükümden anlaşılacağı üzere ihtiyati tedbir, uyuşmazlık konusunun yargılama sona erene kadar güvence altına alınmasını sağlamaktadır.

Tahkimde ihtiyati tedbir, HMK m.414 vd. maddelerde düzenleme altına alınmıştır. Tahkim yargılamasında hakemler tarafından verilen ihtiyati tedbir kararlarının icrası mahkemeler tarafından gerçekleştirilmektedir. Hakemler, tedbir kararı verirken taraflardan teminat yatırımlarını da isteyebilir. Şayet hakemler tedbir kararı verebilecek durumda değillerse, bu durumda taraflar ihtiyati tedbir ve delil tespiti taleplerini mahkemeden de isteyebilirler.³²⁷ Hakemlerin tedbir kararı veremeyecek olması hali dışında mahkemeden talepte bulunabilmek mümkün değildir. Hakem ya da hakem heyetinin onayı gerekmektedir. Yahut uyuşmazlık taraflarının yazılı bir akit düzenlemiş olması gerekmektedir.³²⁸ Tarafların mahkemeden bir ihtiyati tedbir kararı almış oldukları durumlarda, hakem ya da hakemler bu tedbir kararıyla tamamen bağlı değildir. Kararda değişiklik yapma yetkisine sahiptir.³²⁹ Tahkim komisyonunca verilen kararın icra edilebilir hale gelmesi durumunda ve davanın reddedilmesi durumunda ise verilen ihtiyati tedbir kararı kalkacaktır.³³⁰

³²⁶ <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2009/01/20090121-6.htm> (Erişim Tarihi: 15.04.2022).

³²⁷ Yusuf Enes Beggi, *a.g.e.*, s.104.

³²⁸ Şaban Kayıhan- Atakan Adem Selanik, *a.g.e.*, s. 129.

³²⁹ Şaban Kayıhan- Atakan Adem Selanik, *a.g.e.*, s. 129.

³³⁰ Şaban Kayıhan- Atakan Adem Selanik, *a.g.e.*, s. 130.

Sigorta Tahkim Usûlü ve Sigorta Hakemlerine İlişkin 2009/1 Sayılı Tebliğ m.7/1(ç)'in yürürlükten kalkması ile sigorta hakemlerinin ihtiyati hacze de başvurabileceği düşünülebilir ise de ihtiyati haczin mahkemelerce hükme bağlanıyor olması bu duruma engel teşkil etmektedir. Kaldı ki SK'nin yanı sıra genel tahkim hükümlerini içeren HMK'da da bu konuda bir düzenleme bulunmamaktadır. Doktrinde de hakemler tarafından ihtiyati haciz kararı verilemeyeceği, ihtiyati haciz kararının mahkemeden alınması gerektiği savunulmuştur.³³¹ HMK genel hükümleri kapsamında ihtiyati hacze başvurunun da mümkün olduğu düşünülebilir ise de doktrinde, tahkim yargılamasında hiçbir ihtiyati haciz kararına rastlanılmadığından hareketle bu düşüncenin geçersiz olduğunu savunan görüşler de bulunmaktadır.³³² Bir başka görüşe göre ise hem HMK'de tahkim hükümleri içerisinde, hem de SK'de ihtiyati haciz konusunda bir hüküm yer almaması, “bilinçli” olarak değerlendirilmiş ve tahkimde ihtiyati hacze başvurulamayacağı kabul edilmiştir.³³³ Kanaatimizce de ihtiyati haciz, mahkemeden alınması gereken bir hüküm olup tahkim yargılamasına uyarlanabilmesi mümkün değildir.

³³¹ Hakan Pekcanitez vd., *Medeni Usul Hukuku*, İstanbul 2018, s.597.

³³² Mehmet Çağrı Bağatur- Hande Öge, *a.g.e.*, s. 46, Murat Atalı, İbrahim Ermenek, Ersin Erdoğan, *Medeni Usul Hukuku*, 4. Baskı, Yetkin yayıncılık, Ankara 2021, s. 753.

³³³ Yusuf Enes Beggi, *a.g.e.*, s.104.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KASKO VE ZORUNLU MALİ MESULİYET SİGORTASI KONULU SİGORTA TAHKİM KOMİSYONU HAKEM KARARLARININ İNCELENMESİ

1. SİGORTA TAHKİM KOMİSYONU HAKEM KARARLARI

1.1. SİGORTA TAHKİM KOMİSYONU HAKEM KARARLARININ ÖZELLİKLERİ

SK m.30/16'ya göre, hakemlerin hüküm vermek için azami dört ayları bulunmaktadır. Ancak daha önce de izah ettiğimiz üzere, taraflar anlaşarak bu süreyi uzatabilmektedir. Hakemler önlerine gelen dosyada gerekli araştırmaları yaparak, gerekli delilleri de topladıktan sonra taraflarca aksine bir anlaşma yoksa belirtilen süre içerisinde dosya hakkındaki kararlarını verirler. SK m.30/16'nın devamında ise hakemlerce verilen kararın komisyon müdürü tarafından taraflara bildirilmekte ve karar aslının komisyonda saklanmakta olduğu belirtilmiştir. SK m.30/16'da değişiklik yapılmış olup, değişiklik yapılmadan önce komisyon kararı, komisyonla aynı yerde bulunan mahkemede muhafaza edilmekteydi. 28 Temmuz 2020 Tarih ve 31199 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanan 7251 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 56. Maddesi ile yapılan bu değişiklik sonucu komisyon kararlarının görevli mahkemeye gönderilmesi ve mahkemece saklanması usulü sona ermiş, kararlar komisyon tarafından saklanmaya başlanmıştır. Bu anlamda, sigorta tahkimin diğer tahkim hallerinden ayrıştığını söylemek de mümkündür. Nitekim HMK m.436/3'e göre tahkim kararlarının mahkemeye gönderilmesi ve mahkemece saklanması gerekmektedir. SK, özel bir düzenleme olduğundan güncel mevzuat gereği, sigorta tahkim kararlarının HMK düzenlemesinden farklı olarak komisyonca saklanması gerekmektedir.

SK m.30/12'de ise itiraz sınırı olan meblağlar düzenlenmiştir. Bu meblağlar, 16.04.2022 Tarihli, 31811 Sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan "Sigortacılık Kanununun 30 Uncu Maddesinin On İkinci Ve On Beşinci Fıkralarında Yer Alan Parasal Sınırların Artırılmasına İlişkin Tebliğ"³³⁴ ile güncellenmiştir. Tebliğ'in 3. maddesine göre verilen kararlar sekiz bin Türk Lirasının altında ise kesindir. Sekiz bin Türk Lirasından yüksek meblağlı uyuşmazlıklarda ise karara karşı itiraz yolu açıktır. Ancak itiraz üzerine verilen kararlar kesindir. Uyuşmazlık tutarı yüz yedi bin Türk Lirasının üzerinde ise itiraz yolu açık olmakla beraber, itiraz sonrasında temyiz yoluna da başvurulabilmektedir.

³³⁴ <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2022/04/20220416-9.htm>.

Sigorta tahkim komisyonu tarafından verilen hakem kararları neticesinde de tıpkı mahkemelerde olduğu gibi, yargılama giderlerinden kabul edilen vekâlet ücretine hükmedilmektedir.³³⁵ Nitekim SK m.30/17’de bu durum belirtilmiş, ancak burada genel düzenlemelerden farklı olarak “talebi kısmen ya da tamamen reddedilenler aleyhine” hükmolunacak vekâlet ücretinin Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi’nde belirlenen ücretin beşte biri olacağı kabul edilmiştir. Kanunda yer alan bu düzenlemeye karşılık STİY m.16/13’te ise, talebi reddedilenler şeklinde bir ayırım yapılmaksızın taraflar aleyhine hükmedilecek vekalet ücreti AAÜT’de belirlenen ücretin beşte biri olarak kabul edilmiştir. Doktrinde bu durum yoğun bir şekilde tartışılmıştır. Zira kanun ve yönetmelik arasında çelişki bulunmaktadır. STİY m.16/13’ün yürürlüğe girmesinden sonra Yargıtay verdiği kararlarda yönetmeliğin hükmü doğrultusunda her iki taraf aleyhine olan vekalet ücretlerini de beşte bir oranında hesaplamıştır.³³⁶ Hakem kararları ve itiraz hakem heyeti kararlarında ise kimi kararlarda STİY düzenlemesi, kanuna aykırı kabul edilerek, SK düzenlemesi uyarınca başvuru lehine tam³³⁷ vekâlet ücretine hükmedilmiştir. Ancak tam tersi yönde kararlar da mevcuttur. SK m.30/17’nin bu şekilde yorumlanması tahkim komisyonunun tercih edilirliğine zarar getirebilecek mahiyettedir.³³⁸ Kanaatimizce, yönetmelik hükmü ile kanuna aykırı bir düzenleme getirilemeyeceğinden, yönetmelik hükmü dışlanarak SK doğrultusunda başvuru lehine tam vekalet ücretine hükmedilmelidir.

Sigorta tahkim komisyonu hakem kararları, www.sigortatahkim.org adresinde üç ayda bir yayınlanan Hakem Karar Dergisinde yayınlanmaktadır. Hakem Karar Dergisinde yayınlanan kararlarda, öncelikle başvuru konusu, tarafların sunduğu deliller ve iddialar ile sigorta şirketinin savunmaları özetlenir. Sonrasında uyuşmazlığa uygulanacak kanuni düzenlemelere yer verilir. Ardından değerlendirme ve gerekçeli karar kısmına yer verilir. Son kısımda da karar metni yer alır.

Sigorta tahkim komisyonu hakem kararlarında nelerin yer alması gerektiğine ilişkin SK’de ve STİY’de herhangi bir hüküm yer almamaktadır. Yürürlükten kalkmış bulunan Sigorta Tahkim Usûlü ve Sigorta Hakemlerine İlişkin 2009/1 Sayılı Tebliğ’in 8. Maddesinde ise uyuşmazlık konusu, kararın gerekçesi, yargılama konusu olay ve

³³⁵ Şaban Kayıhan-Mustafa Ünlütepe, “Sigorta Tahkim Yargılamasına Konu Uyuşmazlıklarda Hükmedilecek Vekâlet Ücreti”, *Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 6, Sayı: 12, Temmuz 2016, Sayfa: 111-115.

³³⁶ Yargıtay 17. HD. E. 2016/11893, K. 2017/ 7995, 20.09.2017, (Şaban Kayıhan- Atakan Adem Selanik, a.g.e., s. 130.

³³⁷ Kararlar için bkz. Şaban Kayıhan- Atakan Adem Selanik, a.g.e., s. 150-151.

³³⁸ Rauf Karasu, *Trafik Sigortası*, s.153.

yargılama ücretleri kararda yer alması gereken asgari unsurlar olarak belirtilmişti. Bu düzenleme, hakem kararlarında bulunması gereken temel unsurları içermekle beraber, kanımızca eksik bir içeriğe sahiptir. Mahkeme kararları ile kıyas edilecek olursa, bir hakem kararının da tıpkı mahkeme kararları gibi taraf ve hakem/hakemlerin (mahkeme yargılamasında hakim/ hakimler) bilgilerine yer vermesi gerektiği şüphesizdir. Nitekim bu düzenleme uygulamada iken dahi hakem kararında yer alması gerekenler konusunda HMK'ya başvurulması gerektiği ileri sürülmekteydi.³³⁹ Ancak bilindiği üzere, söz konusu düzenlemenin mülga olması karşısında sigorta tahkime dair mevzuatta hâlihazırda eksik diyebileceğimiz bir düzenleme dahi bulunmamaktadır. Dolayısıyla hakem kararlarının nasıl olması gerektiği konusunda da SK m.30/23 yollaması ile HMK'ya bakmak gerekecektir. HMK m.436/1'de tahkim kararının neleri içermesi gerektiği sayma suretiyle açıklanmıştır. Bu madde gereği, sigorta tahkim komisyonu hakem kararlarında da sayılan bu şartların bulunması gerekmektedir. Ancak sigorta tahkim komisyonu hakem kararları, diğer tahkim hallerinden farklı olarak mahkemeden kesinleşme şerhi alınmasını gerektirmemektedir.³⁴⁰ Karar verildikten sonra doğrudan icraya konulabilmektedir.

Hakemler tarafından verilen kararların da yine tıpkı mahkeme kararları gibi gerekçeli olması gerekmektedir. Zira aksi durumda, hakem kararlarının objektifliği tartışma konusu olabilecektir.³⁴¹

1.2. İCRA EDİLEBİLİRLİK

Hakem kararının icra edilebilirliği, şüphesiz ki en önemli hususlardan birisidir. Zira komisyona yapılan başvurularda öncelikli amaç yitirilen hakka hızlı bir şekilde kavuşma isteği olup, icra edilebilirlik de bu amaçla sıkı sıkıya ilintilidir. Nitekim komisyonda gerçekleştirilen yargılamalar ne kadar hızlı olursa olsun, elde edilen kararın icra edilebilirliği zor ise yargılamanın hızlı olmasının başvuruculara hiçbir faydası olmayacaktır. Gerek mahkemelerden gerekse komisyondan alınan bir karar ancak icra edilebildiği kadar hukuk dünyasında var olabilir.

SK m.30/16'da yapılan değişiklikle birlikte komisyon tarafından verilen kararların görevli mahkemeye gönderilmesi usulüne son verilmiş, böylece komisyon tarafından verilen kararlar doğrudan icra edilebilir bir mahkeme kararı statüsüne

³³⁹ Ecehan Yeşilova Aras, Bilgehan Yeşilova, *a.g.e.*, s. 507- 555.

³⁴⁰ Ayşe Elçin Kozanhan, *a.g.e.*, s.125.

³⁴¹ İbrahim Taşbaşı, "Sigorta Tahkiminde İtiraz Mekanizması", *TSBD*, S. 36, Nisan Haziran 2014, s. 36.

kavuşmuştur. Tahkim komisyonu kararları konusu para olan hakem kararlarıdır. Bu nedenle de ilamların icrasına ilişkin hükümlere göre icra olunması gerekir. Nitekim Yargıtay 12. HD. 2018/7239 Esas, 2019/7199 Karar sayılı kararında bu durum ele alınmış ve tahkim komisyonu kararlarının ilamların icrasına ilişkin hükümlere göre icra olunması gerektiği belirtilmiştir.³⁴²

Dolayısıyla sigorta tahkim komisyonu hakem kararları İİK m.32 vd.'de düzenlenen hükümlere göre icra dairesi kanalıyla icra edilebilecektir. Yine söz konusu Yargıtay kararında da belirtilmiş olduğu üzere, tahkim komisyonu hakem kararlarının icraya konulabilmesi için kesinleşmiş olmasına da gerek yoktur.

1.3. HAKEM KARARLARINA KARŞI BAŞVURU YOLLARI

Hakem kararlarına karşı itiraz ve temyiz olmak üzere iki başvuru yolu mevcuttur. 16.04.2022 Tarihli, 31811 Sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan "Sigortacılık Kanununun 30 Uncu Maddesinin On İkinci ve On Beşinci Fıkralarında Yer Alan Parasal Sınırların Artırılmasına İlişkin Tebliğ" uyarınca sekiz bin TL'nin altındaki uyuşmazlıklarda hakem tarafından verilen karar kesin iken; verilen kararlar sekiz bin Türk Lirasını geçmekte ise hakem kararına karşı itiraz edebilmek mümkündür. İtiraz neticesinde elde edilen hükme karşı ise başvurulabilecek bir kanun yolu bulunmamakta olup, hüküm kesindir. Yüz yedi bin Türk Lirasını geçen başvurularda ise, itiraz yolu açık olmakla beraber, itiraz neticesinde elde edilen hükme karşı da ayrıca temyize başvurulabilmektedir. Karara itiraz süresi, kararın ilgililere tebliğinden itibaren on gün olup, komisyonca belirlenen bir başvuru ücretinin komisyona ödenmesi

³⁴² "Yukarıda tarih ve numarası yazılı mahkeme kararının müddeti içinde temyizen tetkiki alacaklı tarafından istenmesi üzerine bu işle ilgili dosya mahallinden daireye gönderilmiş olup, dava dosyası için Tetkik Hâkimi ... tarafından düzenlenen rapor dinlendikten ve dosya içerisindeki tüm belgeler okunup incelendikten sonra işin gereği görüşülüp düşünüldü:

Şikayet eden alacaklı vekili icra mahkemesine başvurusunda; borçlu aleyhine 27.06.2014-2014/E.4149.14 başvuru, 15.12.2014-2014/4616 tarih ve Karar sayılı Sigorta Tahkim Komisyonu Uyuşmazlık Hakem kararına dayanılarak ilamlı icra takibi için icra müdürlüğüne başvurduğunu, icra müdürlüğün talebi reddettiğini, icra müdürlüğü işleminin iptali için şikayeti üzerine mahkemece; hakem kararının ilam yada ilam niteliğinde bir belge olmadığı gerekçesi ile şikayetin reddine karar verilmesi üzerine hüküm; şikayetçi alacaklı vekili tarafından temyiz edilmiştir.

Takibe konu kararın, 3533 sayılı Tahkim Yasası gereğince verilmiş konusu para olan Hakem Heyeti kararı olduğu, 3533 sayılı yasanın 7. maddesi gereğince Hakem Heyeti kararlarının, mahkeme ilamlarının icrasına ilişkin genel hükümler uyarınca yerine getirileceği, takibe konu Hakem kararı da para alacağına ilişkin olup, HMK 367. maddesi gereğince kesinleşmesi gerekmediğinden davacının şikayetinin kabulüne, ... 1. İcra Müdürlüğü'nün 05.02.2015 tarihli kararın iptaline karar verilmesi gerekirken yazılı gerekçe ile şikayetin reddine karar verilmesi isabetsizdir.

SONUÇ: Alacaklının temyiz itirazlarının kabulü ile mahkeme kararının yukarıda yazılı nedenlerle İİK'nin 366. ve HUMK'un SE 428. maddeleri uyarınca (BOZULMASINA), peşin alınan harcın istek halinde iadesine, ilamın tebliğinden itibaren 10 gün içinde karar düzeltme yolu açık olmak üzere, 30/04/2019 gününde oy birliğiyle karar verildi. ", www.sinerjimevzuat.com.tr (Erişim Tarihi: 10.12.2022).

gerekmektedir.³⁴³ Sigorta tahkim kararlarına karşı başvurulabilecek yollar bu maddede de belirtilmiş olduğu üzere itiraz ve temyiz olup, HMK m. 439’da düzenlenmiş bulunan iptal davasına, sigortacılıkta tahkime dair mevzuatta yer verilmemiştir. SK’nin HMK’ya göre özel bir kanun olmasından hareketle de sigorta tahkim komisyonu kararlarına karşı iptal davası açma imkânı olmadığı kabul edilmektedir.³⁴⁴ Nitekim Yargıtay, vermiş olduğu bir kararda, sigorta hakem kararına karşı yapılan temyiz başvurusunun, iptal yoluna başvurulması gerektiğinden hareketle reddedilmesini uygun bulmamış, sigorta hakem kararlarına karşı temyiz yoluna başvurulabileceğini kabul etmiştir.³⁴⁵

Hakem kararlarına karşı kanun yollarına başvuruda dikkate alınan uyuşmazlık meblağında, hakemler tarafından kabul edilen kısım değil, başvurucunun başvuru anında belirtmiş olduğu meblağ dikkate alınmaktadır. Dolayısıyla mahkemelerde alışkın olduğumuz hakimler tarafından uyuşmazlık sonunda verilen karara göre bir meblağ belirlemesi yapılmamakta, başvuru meblağ olarak ne belirttiyse ona göre kanun yollarına başvurusu sağlanmaktadır.³⁴⁶

Hakem kararlarına karşı itiraz yoluna başvurulduğu takdirde, kararın icrasının duracağı kabul edilmektedir.³⁴⁷

1.3.1. İtiraz

“Sigortacılık Kanununun 30 uncu Maddesinin On İkinci Ve On Beşinci Fıkralarında Yer Alan Parasal Sınırların Artırılmasına İlişkin Tebliğ”³⁴⁸ m.3’te belirtilmiş olduğu üzere, sekiz bin Türk lirası ve üzerindeki uyuşmazlıklara karşı itiraz edilebilmektedir. Bu itiraz, sigorta tahkim komisyonu kararının tebliğinden itibaren 10 gün içinde yapılmalıdır. İtiraz sonucunda verilen kararlar kesin olup, istisnası uyuşmazlık miktarının yüz yedi bin Türk Lirası ve üzerinde olduğu hallerdir. Bu hallerde itiraz sonrasında temyiz yoluna başvurulabilmektedir.

İtiraz incelemesini itiraz hakem heyeti adı verilen üç kişiden oluşan bir heyet gerçekleştirmektedir. Dolayısıyla anlaşılacağı üzere, itiraz incelemesi komisyon bünyesinde gerçekleştirilmektedir. İtiraz incelemesi neticesinde heyet yeni bir karar vermekte, heyet tarafından verilen karar artık uyuşmazlık hakkında verilen karar halini

³⁴³ Şaban Kayıhan- Atakan Adem Selanik, a.g.e., s. 139.

³⁴⁴ Fatma Dilek Kabukçuoğlu Özer, *Sigortacılık Kanunu Şerhi*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2012, s.499-500.

³⁴⁵ Yargıtay 17. HD, E. 2013/4229, K. 2013/5904 Karar 29.04.2013, www.sinerjimevzuat.com.tr (Erişim Tarihi: 13.02.2022).

³⁴⁶ Mehmet Tuğberk Dekak, a.g.e., s.92.

³⁴⁷ Şaban Kayıhan- Atakan Adem Selanik, a.g.e., s. 140.

³⁴⁸ <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2022/04/20220416-9.htm> (Erişim Tarihi: 10.12.2022).

almaktadır. Dolayısıyla itiraz başvurusunda heyetin kararda bir hukuka aykırılık tespit etmesi durumunda, dosyayı ilk hakemlere göndermesi gibi bir usul yoktur.³⁴⁹ Heyet ya yeni bir karar verir ya da başvuruyu reddeder.

İtiraz hakem heyeti, itiraz başvurusu hakkında iki ay içerisinde karar verir. Kanunda iki aylık sürenin taraflarca anlaşarak uzatılması gibi bir imkân öngörülmemiştir. Ancak aksini düzenleyen bir hüküm de bulunmadığından bu sürenin düzenleyici süre olduğu kabul edilmektedir.³⁵⁰ KAYIHAN'a göre, taraflar karşılıklı anlaşarak SK m.30/16'da belirtilen dört aylık sürenin uzatılmasında olduğu gibi bu süreyi de uzatabilmektedir.³⁵¹

1.3.2. Temyiz

SK m.30/12'de temyiz yoluna başvurulabilecek üst sınıra yer verilmiştir. (Kanunda bu sınır hala eski düzenleme olan kırk bin Türk Lirası şeklindedir.) Ancak aynı maddede bu durumun bir de istisnalarına yer verilmiştir. Buna göre süre, talep dışı bir durum hakkında hüküm verilmesi, talep hakkında karar verilmemiş olması yahut hakemlerin yetki aşımı yapması hallerinde uyuşmazlık miktarı kırk bin Türk Lirasının altında olsa dahi, temyiz yoluna başvurulabilmek mümkündür. Ancak belirtmek gerekir ki, kanun düzenlemesinde doğrudan temyiz yoluna başvuru şeklinde bir usul yoktur. Öncelikle itiraz yoluna, sonrasında temyiz yoluna başvurulmaktadır. Dolayısıyla sayılan bu istisnai durumlarda uyuşmazlık miktarının sekiz bin Türk Lirası altında olsa dahi itiraz yoluna ve sonrasında temyiz yoluna başvurulabileceği düşünülebilir. Nitekim Yargıtay'ın da bu görüşü destekleyen bir kararı bulunmaktadır.³⁵² Söz konusu kararda uyuşmazlık miktarı dört bin beş yüz Türk Lirası olup, Yargıtay mevcut olayda SK m.30/12'de sayılan miktara bakılmaksızın temyiz yoluna başvurulabilen istisnai hallerden birinin bulunmadığına karar vermiştir.

Bilindiği üzere Bölge Adliye Mahkemeleri, 2016 yılında faaliyete başlamıştır. (20.07.2016) Bu doğrultuda SK m.30/12'de hala daha temyiz ifadesi korunmakta olsa da verilen kararlara karşı temyizden önce istinaf yoluna başvurulup başvurulamayacağı doktrinde ve yüksek mahkeme kararlarında çelişki oluşturmuştur. 19.06.2020 tarihine kadar, gerek Yargıtay tarafından gerekse Bölge Adliye Mahkemeleri tarafından farklı doğrultuda pek çok karar verilmiştir. Ancak nihayet 19.06.2020 tarihinde Yargıtay

³⁴⁹ Rauf Karasu, *Trafik Sigortası*, s.148.

³⁵⁰ Ayşe Elçin Kozanhan, *a.g.e.*, s.136.

³⁵¹ Şaban Kayihan- Atakan Adem Selanik, *a.g.e.*, s. 140.

³⁵² Yargıtay 11.HD. E. 2015/14245, K. 2016/47 11.01.2016, www.sinerjimevzuat.com.tr (Erişim Tarihi:12.05.2022).

İçtihadı Birleştirme Kararı yayınlanmış ve tartışmalar son bulmuştur. Bu kararda istinaf mahkemelerinin göreve başladığı tarih baz alınmıştır. Bu tarihten sonra çıkan komisyon kararları temyize tabi kabul edilmiştir. Bu durum kararın gerekçesinde, sigorta tahkim komisyonunun mahkemelere alternatif olarak hızlı yargılama gerçekleştirme amacıyla kurulduğu, bu sebeple tahkim kararlarına karşı istinaf yoluna da başvurulma imkânı tanınırsa bu amaçtan sapılmış olacağı şeklinde açıklanmıştır.³⁵³ Yargıtay tarafından verilen bu karardan sonra taraflarca istinaf yoluna başvuru yapılırsa, başvuru bölge adliye mahkemeleri tarafından Yargıtay’a gönderilmek üzere ilk derece mahkemelerine gönderilmektedir. İlk derece mahkemeleri tarafından da taraflara eksik istinaf harcının temyiz harcına tamamlanması için muhtıra çıkarılmakta, harcın tamamlanması halinde dosya Yargıtay’a gönderilmektedir.³⁵⁴

Yargıtay’ın bu kararı sigorta tahkim komisyonu kararlarına karşı başvuru yolları açısından son derece önemlidir. Kararda, yukarıda da bahsetmiş olduğumuz SK m.30’da yapılan komisyon kararlarının mahkemelerde saklanması düzenlemesine son verilerek, kararların komisyon müdürünce saklanacağı düzenlemesine de değinilmiş, söz konusu maddede bir değişiklik yapılırken kanun yolları konusunda herhangi bir değişiklik yapılmamış olması kanun koyucunun temyiz başvuru yolunu muhafaza etmek istediği şeklinde yorumlanmıştır.³⁵⁵ Bu görüşten hareketle istinaf kanun yolu benimsenmediği gibi, HMK’da genel tahkim düzenlemesi altında yer verilen iptal davaları da sigorta tahkim kararları için benimsenmemiştir. Böylece sigorta tahkim kararları için iptal yoluna başvurulup başvurulamayacağı hususundaki kafa karışıklıkları da son bulmuştur.

1.3.3. Yargılamanın İadesi

SK ve STİY’de düzenleme altına alınmamış bu kanun yolu, HMK’da genel tahkim başlığı altında düzenlenmiştir. Bu sebeple sigorta tahkim komisyonu kararlarına karşı da yargılamanın iadesi yoluna başvurulabileceği kabul edilmektedir.³⁵⁶ Yargılamanın iadesi olağanüstü bir kanun yolu olup, kesinleşmiş veya kesin olarak verilmiş hükümlere karşı başvurulabilmektedir. Tahkim kararlarına karşı yargılamanın iadesi yolu HMK m.443’te düzenleme altına alınmıştır.

³⁵³ Yargıtay İçtihadı Birleştirme Hukuk Genel Kurulu Kararı, E. 2019/4 Esas, K. 2020/1, 19.6.2020, www.lexpera.com.tr (Erişim Tarihi:06.05.2022).

³⁵⁴ <http://www.durukan.av.tr/upload/753305sigortatahkimkomisyonukararlarinakarsitirazkanunyolu.pdf> (Erişim Tarihi: 12.10.2022).

³⁵⁵ Yargıtay İçtihadı Birleştirme Hukuk Genel Kurulu Kararı, E. 2019/4 K. 2020/1 Karar, 19.6.2020, www.lexpera.com.tr (Erişim Tarihi: 11.12.2022).

³⁵⁶ Mehmet Tuğberk Dekak, *a.g.e.*, s. 97.

2. SİGORTA TAHKİM KOMİSYONUNUN KASKO VE ZORUNLU MALİ MESULİYET SİGORTASI KAPSAMINDAKİ HAKEM KARARLARININ İNCELENMESİ

SK'nin 30. Maddesi ile düzenleme altına alınarak 14.06.2007 tarihinde mevzuatımıza giren Sigorta Tahkim Komisyonu, sigorta hukukundan kaynaklanan tüm uyuşmazlıklarda mahkemelere alternatif olarak başvurulabilen bir yoldur.

2009 yılının Ağustos ayında başvuru kabul etmeye başlayan sigorta tahkim komisyonunun, 2009 yılından beri incelemiş olduğu sigorta mevzuatından kaynaklı pek çok kararı bulunmaktadır. Çalışmamızda, komisyon kararları kasko ve zmms ile sınırlandırılarak incelenecektir. Ancak bu inceleme gerçekleştirilirken de kasko ve zmms'den kaynaklı kararların TTK'nin altıncı kitabında m.1401 vd.'de düzenlenen "sigorta hukuku" hükümleri kapsamında değerlendirilebilecek ve mevzuata katkı sağlayabilecek kararlar olmasına dikkat edilecektir. Bu nedenle de özellikle vekalet ücreti vb. usuli konulardan kaynaklı uyuşmazlıklara çalışmamız içerisinde yer verilmeyecektir. Aynı konuda verilmiş farklı kararların varlığı durumunda da sadece bir tanesi incelenecektir. Ayrıca her ne kadar tahkim komisyonu 2009 yılından beri başvuru kabul etmeye başlamış ise de bilindiği üzere 6102 sayılı TTK 01.07.2012 tarihinde uygulanmaya başlanmıştır. Dolayısıyla komisyon tarafından bu tarih öncesinde verilmiş kararlarda bulunan ve güncel mevzuatta karşılığı bulunmayan kanun maddeleri de inceleme kapsamımız dışında tutulacaktır. Zmms kararları da yine TTK kapsamında değerlendirilebilecek kararlar ile sınırlandırılacaktır. Nitekim zmms'den kaynaklı uyuşmazlıkların büyük bir çoğunluğu bilindiği üzere 6047 sayılı Karayolları Trafik Kanunu ışığında çözüme kavuşturulmaktadır. Bu sebeple zmms kararları incelenirken TTK çerçevesinde çıkan uyuşmazlıklarla sınırlı tutularak tez kapsamı dışına çıkılmamaya gayret edilmiştir. Bu çalışmamız ile kasko ve zmms'den kaynaklı esasa ilişkin kararlar değerlendirilecek ve mevzuattaki farklı görüşler de bir araya getirilerek güncel sorunlara ışık tutulmaya çalışılacaktır.

Karar incelemesi yalnızca kasko ve zmms'den kaynaklı uyuşmazlıklarla sınırlı tutulacağı için, incelemeye geçmeden önce kasko ve zmms'den kaynaklı uyuşmazlıkların sigorta tahkim komisyonu ile ilişkilerini ele almamız gerekmektedir. Bilindiği üzere kasko, ihtiyari bir sigorta türüdür. İhtiyari sigortalardan kaynaklı uyuşmazlıkların sigorta tahkim nezdinde çözüme ulaştırılabilmesi için, sigorta şirketlerinin sigorta tahkim komisyonuna üye olması gerekmektedir. Sigorta şirketleri,

komisyona üye olma konusundaki isteklerini yazılı olarak komisyona bildirmelidir.³⁵⁷ Sigorta şirketleri komisyona üye olduktan sonraki tarihte kendilerine karşı komisyon nezdinde yapılan başvurulara itiraz edemeyecektir.³⁵⁸ Başvurucunun komisyona üye bir şirkete karşı komisyon nezdinde başvuru yapmış olması, sürecin sigorta tahkim komisyonu tarafından yürütülmesi için yeterli olmaktadır.³⁵⁹ Yine özellikle belirtmek gerekir ki, komisyona üye olmuş bir sigorta şirketine karşı meydana gelen bir uyuşmazlıkta, tahkim komisyonuna başvurmak zorunlu değildir. Sigorta şirketi komisyona üye olmuş bulursa da başvuru doğrudan mahkemelerde dava açma yoluna gidebilir.³⁶⁰ Sigorta şirketlerinin komisyona üye olduktan sonra katılım payı adı verilen bir meblağı ödemeleri gerekir. STİY m.15/2'ye göre sigorta şirketleri bu ödemeyi kendilerine verilen süre içerisinde de yapmazlarsa üyelikten çıkarılacaklardır. Fakat sistemden çıkarılan şirketlerin sisteme üye oldukları dönemde gerçekleşen uyuşmazlıklardan ötürü ilgililerin komisyona başvuru hakkı devam edecektir. Bu düzenlemenin sigorta şirketlerinin kendi istekleri ile sistemden çıktıkları takdirde de uygulanıp uygulanmayacağı tartışılmıştır.³⁶¹

Zorunlu sigortalar açısından ise, sigorta şirketlerinin komisyona üye olması aranmaksızın zorunlu sigortalardan kaynaklı olarak meydana gelen uyuşmazlıklarda, sigorta tahkim komisyonuna başvurulabilmektedir. Bu doğrultuda KTK'nin 91. maddesinde zorunlu bir sigorta olduğu düzenlenmiş bulunan zmms açısından, sigorta şirketlerinin komisyona üye olması aranmamaktadır. Aynı şekilde güvence hesabına karşı da üyelik aranmaksızın komisyona başvuru yapılabilmektedir. Zorunlu sigortalardan kaynaklı bir uyuşmazlıkta sigorta tahkim komisyonuna başvuru yapılmış olması durumunda sigorta şirketleri komisyon nezdinde başvuru yapılmış olmasına itiraz edemeyecektir.³⁶² Bir başka deyişle, zorunlu sigortalardan kaynaklı uyuşmazlıklarda sigorta şirketleri, sigorta tahkim komisyonu tarafından gerçekleştirilecek yargılamayı ve buna ilişkin sistemi kabul etmediklerini söyleyemeyeceklerdir.

³⁵⁷ Şaban Kayıhan- Atakan Adem Selanik, *a.g.e.*, s.65.

³⁵⁸ Mehmet Çağrı Bağatur- Hande Öge, *a.g.e.*, s.12.

³⁵⁹ Ecehan Yeşilova Aras- Bilgehan Yeşilova, “*Sigortacılık Tahkimi – Sigorta Tahkim Usulü ve Ayırdedici Özellikleri*”, s.300.

³⁶⁰ Şaban Kayıhan- Atakan Adem Selanik, *a.g.e.*, s.77.

³⁶¹ Detaylı bilgi için bkz. Ecehan Yeşilova Aras- Bilgehan Yeşilova, “*Sigortacılık Tahkimi – Sigorta Tahkim Usulü ve Ayırdedici Özellikleri*”, s.298.

³⁶² Şaban Kayıhan- Atakan Adem Selanik, *a.g.e.*, s.77.

2.1. KASKO KAPSAMINDAKİ SİGORTA TAHKİM KOMİSYONU HAKEM KARARLARI

2.1.1. 12.01.2010 Tarih ve K-2010/2 Sayılı Hakem Heyeti Kararı³⁶³ (TTK m.1409/2 Gereği Sigortacının İspat Yükü)

2.1.1.1. Kararın Özeti

İncelenen hakem heyeti kararında, kaza alkollü bir sürücü tarafından gerçekleştirilmiştir. Heyet tarafından kaza tutanakları ve ilgili belgeler incelenerek, kazanın oluşumu aydınlatılmaya çalışılmıştır. Kazanın meydana geldiği yol geniştir. Olay günü hava, kazaya sebebiyet verilmeyecek bir açıklıktadır. Yolda kazaya sebebiyet verebilecek herhangi bir engel bulunmamaktadır. Sürücünün tarlada 110 m sürüklenmiş olduğu bilgisi mevcuttur. Tüm bu hususlar göz önüne alınarak, kazanın münhasıran sürücü kusuru olduğu anlaşılmıştır. Nitekim sürücü beyanında da kendisi dışında herhangi bir kusurdan bahsedilmemiştir. Sürücü, direksiyon hâkimiyetini kaybetmesi sonrasında kazanın meydana gelmiş olduğunu beyan etmiştir. Heyetçe tüm bu unsurlar incelenmiş ve kazanın münhasıran alkol sebebiyle meydana geldiğine kanaat getirilerek sigorta kapsamı dışında kaldığı kabul edilmiştir. Bu sebeple de başvurunun reddine karar verilmiştir.

2.1.1.2. Kararın Değerlendirilmesi

İncelenen kararda, başvurusunun reddine karar verilmiştir. Karara gerekçe olarak, başvurusunun alkollü araç kullanması sebebiyle kazaya sebebiyet vermiş olması gösterilmiştir. Ancak söz konusu durumun detaylı bir şekilde araştırılması gerekmektedir. Nitekim Yargıtay'ın yerleşik içtihatlarında da³⁶⁴, gerçekleşen bir kazada alkolün tek başına kişiyi kusurlu yapmayacağı, gerçekleşen kazayı alkollü olmayan birinin de gerçekleştirip gerçekleştiremeyeceğinin araştırılması gerektiği ifade edilmektedir. Alkol unsuru, rizikoyu doğrudan kapsam dışına çıkartmamaktadır. TTK m.1409'da, poliçede yer verilen rizikolardan birinin sigorta kapsamı içerisinde olmadığı iddia ediliyorsa, bu durumu açığa kavuşturması gerekenin sigortacı olduğu kabul edilmektedir.³⁶⁵ Bundan ötürüdür ki, böyle bir olayla karşılaşan sigortacı, kazanın salt alkol sebebiyle vuku bulmuş olduğunu kanıtlamalıdır. Mevcut

³⁶³ Sigorta Tahkim Komisyonu Hakem Karar Dergisi Ocak-Mart 2010, Sayı: 1, s.1-5, http://www.sigortatahkim.org/attachments/139_Hakem%20Karar%20Dergi%2006042010.pdf, (Erişim Tarihi: 13.01.2022).

³⁶⁴ Yargıtay 17. Hukuk Dairesi E. 2018/ 4623 K. 2018/ 11940, 10.12.2018, <http://kazanci.com.tr/gunluk/17hd-2018-4623.htm> (Erişim Tarihi: 03.05.2022), Yargıtay 17.Hukuk Dairesi E. 2016/ 12186, K.2019 / 5678, 08.05.2019, www.sinerjimevzuat.com.tr (Erişim Tarihi:12.05.2022), Vural Seven, "Alkollü Araç Kullanma İle İlgili Karayolları Trafik Kanunu'nda Yapılan Değişikliğin Sigorta Şirketinin İspat Yüküne Etkisi", *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 22 Sayı: 3, 2016, s.2523-2527.

³⁶⁵ TTK m.1409/2.

olayda da trafik uzmanı ve nörolog hekimden bilirkişi raporu aldırılarak söz konusu durumun aydınlatılması sağlanmaya çalışılmıştır. Alınan raporlar neticesinde meydana gelen kazanın salt alkol etkisinde olunması neticesinde direksiyon hâkimiyetinin kaybedilmesi sonucu meydana geldiği anlaşılmıştır. Bu nedenle de başvurusunun reddine karar verilmiş olması kanaatimizce yerinde olmuştur.

2.1.2. 23.02.2010 Tarih ve K-2010/23 Sayılı Hakem Kararı³⁶⁶ (TTK m.1459, 1409/1 Gereği Sigortacının Zararı Giderim Yükümlülüğü ve TTK M.1462 Eksik Sigorta)

2.1.2.1. Kararın Özeti

Başvuru konusu olayda başvuru, aracının meydana gelen kaza sonucu hasarlanması nedeniyle aracını servise teslim etmiştir. Ön tampon ve ön sağ çamurlukta hasar bulunmaktadır. Serviste hasarlı yerler boyanmıştır. Başvuru, aracını teslim almaya gittiğinde hasarlı yerlerin boyanmış olmasına karşı, tamponda hasar bulunması nedeniyle boyanın kötü bir görüntüye sebebiyet verdiğini fark etmiştir. Servis yetkililerine tamponun değiştirilmesi gerektiğini, değiştirilmeden yapılan boyanın bir çözüm olmayacağını, nitekim kötü bir görüntü oluşmuş olduğunu beyan etmiştir. Servis yetkilileri ise kendilerinin de bu durumu fark etmiş olduklarını, ancak durumu ekspere ilettiklerinde, eksperin önceden meydana gelmiş hasarları gidermeyi, sigorta şirketinin kabul etmeyeceğini beyan etmiş olduğunu söylemişlerdir. Başvuru bunun üzerine sigorta şirketi ile görüşmüş, ancak onlardan da aynı cevabı almıştır. Bunun üzerine ön çamurluğun değiştirilmesi ve tazminat bedelinin eksiksiz bir şekilde ödenmesi için tahkim komisyonuna başvuruda bulunmuştur. Yapılan bu başvuruya karşılık sigorta şirketi tarafından, hasarın tazmin edilmiş olduğu beyan edilmiştir. Hakem heyeti tarafından eksperce düzenlenmiş rapor incelenmiştir. Yapılan incelemede, meydana gelen hasarın tamir ile giderilebileceğinin belirtilmiş olduğu görülmüştür. Ancak aracın tamponunda önceden de bir hasar bulunduğu, bu sebeple yapılan onarım işlemlerinin tamamen sonuç vermeyebileceği de yine aynı raporda belirtilmiştir. Meydana gelen hasar “çok” niteliğindedir. Yapılan onarımlar sonucu araç eski haline dönmeyecektir. Bu sebeple de sigortacı tarafından onarım yapılmaması sebebiyle başvuru aracını önceki haliyle kullanamayacaktır. Hakem heyetince, sigorta şirketinin kendi ekonomisini düşünerek başvurucuyu eski halinden uzak bir aracı kullanmaya zorlayamayacağına karar verilmiştir. Başvuru konusu sigorta eksik sigorta olduğundan,

³⁶⁶ Sigorta Tahkim Komisyonu Hakem Karar Dergisi Ocak-Mart 2010, Sayı: 1, s.5-9, http://www.sigortatahkim.org/attachments/139_Hakem%20Karar%20Dergi%2006042010.pdf, (Erişim Tarihi: 13.01.2022).

başvurucuya eksik sigorta hükümleri doğrultusunda ödeme yapılmasına karar verilmiştir.

2.1.2.2. Kararın Değerlendirilmesi

Başvuru sahibi, başvuruya konu olayda aracının hasarlanması sebebiyle aracını sigorta şirketine bağlı olarak çalışan ekspere götürmüştür. Ekspere, yaptığı değerlendirmede araçta meydana gelen hasarları “çok” olarak nitelendirmesine karşın, hasarı boya ile gidermeye çalışmıştır. Ancak hasar, yapılan bu işlem sonucu tamamen giderilememiş; başvuru sahibinin hasarlı parçaların yenisiyle değiştirilmesi taleplerinin de sigorta şirketi tarafından reddedilmesi nedeniyle tahkim komisyonuna başvuru gerçekleştirilmiştir. Konuyla yakından ilgisi olması bakımından belirtmek gerekir ki, sigorta şirketlerinin hasarlı araçlarda parça değişimi yapmak yerine onarma yoluna gitmesi yahut parça değişimini orijinal parçalarla yapmaması zıms’den kaynaklı olarak da çeşitli sorunlara yol açmıştır. Bu nedenle Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Şartlarında³⁶⁷ düzenleme yapılmıştır. 2021 yılında yapılan değişiklik ile şartlarda, rizikonun tamir ile eski haline döndürülmesi mümkün değilse özgün bir değişiklikle rizikonun giderilmesi gerektiği güncellemesi yapılmıştır. TTK açısından başvuru konusu olaya bakacak olursak TTK m.1409/1’de ve m.1459’da sigortacının, sigorta ettirenin uğradığı zararı tazmin edeceği düzenlenmiştir. Gerek mevcut yasal mevzuat gereği, gerekse mülga 6762 sayılı TTK gereği sigortacının yükümlülüğü, meydana gelen gerçek zararı tamamıyla gidermektedir.³⁶⁸ Bu nedenle sigorta şirketinin meydana gelen hasarı tam olarak gidermemesi hukuka aykırıdır.

Başvuruya konu olayda başvuru aracının aracı 23.000 TL değerindedir. Sigorta bedeli ise 22.000 TL’dir. Dolayısıyla tazminat hesabı yapılırken TTK m. 1462 hükmünde düzenlenmiş bulunan eksik sigorta hükümlerinin uygulanması gerekmiştir. Komisyon da bunu dikkate alarak başvuru aracının hak etmiş olduğu tazminatı 22/23 oranı üzerinden hesaplamıştır. Eksik sigorta, kimi zaman sigorta ettirenin daha az prim ödemek için sigorta bedelini olduğundan daha düşük göstermesi neticesinde, kimi zaman ise sigorta konusu malın değerinde sonraki süreçlerde meydana gelen bir artış nedeniyle söz konusu olabilmektedir.³⁶⁹ Zarar sigortalarında karşımıza çıkan bu duruma meblağ sigortalarında rastlanılmamaktadır. Nitekim eksik sigorta durumunda, başvuru

³⁶⁷ <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.2918.pdf> (Erişim Tarihi:10.05.2022).

³⁶⁸ Mustafa Çeker, *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Sigorta Hukuku*, 2019, 20. Baskı, Karahan Kitabevi, Adana, s.63.

³⁶⁹ Mehmet Özdamar-Burak Doğan, *a.g.e.*, s. 100.

konusu olayda da olduğu gibi sigorta bedeli ile sigorta değeri arasında fark oluşmakta, bu nedenle sigortacı bu iki değeri oranlayarak ödeme yapmaktadır. Zira aksi durumda sigortacı kendisine daha az prim ödenmiş olmasına karşın daha yüksek tutarda tazminat ödemek zorunda kalacaktır.³⁷⁰ Dolayısıyla eksik sigortadan söz edebilmemiz için sigorta bedelini biliyor olmamız gerekmektedir. Oysa meblağ sigortalarında bilindiği üzere sigorta bedeli belirli değildir.³⁷¹ Eksik sigortaya ilişkin kural TTK m.1462’de: “Sigorta bedeli, sigorta değerinden az olduğu takdirde, sigorta edilmiş menfaatin bir kısmının zarara uğraması hâlinde sigortacı, aksine sözleşme yoksa sigorta bedelinin sigorta değerine olan oranına göre tazminat öder” şeklinde hükme bağlanmıştır. Ancak belirtmemiz gerekir ki, söz konusu hükmün aksi taraflarca kararlaştırılabilmektedir. Bu durumda sigortacı oranlama yapmaksızın, sigorta değerini ödemektedir.³⁷² Şayet taraflar sözleşmede böyle bir husus kararlaştırmışlarsa, akdedilen sigorta sözleşmesinin türü “ilk riziko sigortası” olacaktır.³⁷³ Bu durumda sigortacının zarara uğrayacağı düşünülebilir ise de sigortacı zararı tam olarak ödememekle birlikte sigorta bedelini tamamen ödemekte ancak buna ilişkin primi de sigorta ettirenden tahsil etmektedir. Böylece sigorta ettiren de sebepsiz zenginleşmiş olmamaktadır.³⁷⁴

Ayrıca TTK m.1462’nin lafzına dikkat edilecek olursa sigortacının, menfaatin bir kısmının zarara uğraması durumunda oranlama yoluyla tazminat ödeyeceği belirtilmektedir. Dolayısıyla şayet menfaatin tamamı zarara uğramış ise, bu durumda sigortacı sigorta bedelini ödeyecektir.³⁷⁵

2.1.3. 13.01.2010 Tarih ve K-2010/4 Sayılı Hakem Heyeti Kararı³⁷⁶ (TTK m.1430 vd. Sigorta Ettirenin Prim Ödeme Borcu Ve M.1424/1 Poliçe Teslim Borcu)

2.1.3.1. Kararın Özeti

Uyuşmazlık konusu olayda, hakem heyetince incelenen husus sigorta şirketinin sorumluluk başlangıcıdır. Başvurucu ile sigorta şirketi arasında 1 yıllık sigorta sözleşmesi akdedilmiş, 1 yılın sonunda sözleşme yenilenmiştir. Ancak başvurucu tarafından yenilenen döneme ilişkin prim ödemesi yapılmamıştır. Başvurucunun araçları sel sebebiyle zarar görmüş, bu nedenle sigorta şirketine başvuru yapılmıştır. Sigorta

³⁷⁰ M. Barış Günay, *Sigorta Hukuku*, Seçkin Hukuk, Ankara 2021, s.161.

³⁷¹ M. Kemal Omağ, *Eksik Sigorta*, Hüseyin Ülgen’e Armağan, C.I, İstanbul 2007, s.958.

³⁷² M. Barış Günay, *Sigorta Hukuku*, Seçkin Hukuk, Ankara 2021, s.162.

³⁷³ Mertol Can, *Birden Çok Sigorta*, İmaj Yayınları, Ankara 2004, s.29.

³⁷⁴ Mertol Can, *a.g.e.*, s.99.

³⁷⁵ Tamer Bozkurt, *Sigorta Hukuku (Ders kitabı)*, Yetkin Yayınları, Ankara 2022, s. 262.

³⁷⁶ Sigorta Tahkim Komisyonu Hakem Karar Dergisi, Ocak-Mart 2010, Sayı: 1, s.9-16, [http://www.sigortatahkim.org/ attachments/139_Hakem%20Karar%20Dergi%2006042010.pdf](http://www.sigortatahkim.org/attachments/139_Hakem%20Karar%20Dergi%2006042010.pdf), (Erişim Tarihi: 12.02.2022).

şirketi, “lütuf ödemesi” adı altında başvurucuya ödeme yapmış, ancak başvurucu, zararlarının tam olarak karşılanmadığı gerekçesiyle tahkim komisyonuna başvurmuştur. Komisyonca yapılan incelemede, başvurucunun yeni dönem sigorta sözleşmesine ilişkin prim borcunu yerine getirmediği tespit olunmuştur. TTK m.1295 gereği, sigortacının sorumluluğu sigorta primi ödenmedikçe başlamayacaktır. Sigorta şirketinin lütuf ödemesi yapmış olması hiçbir şekilde bu kuralı ortadan kaldırmayacaktır. Başvurucu, başvuru dilekçesinde açık bir şekilde riziko meydana geldikten sonra sigorta poliçesinin akıllarına gelmiş olduğunu ve hemen prim ödemesi yapmış olduklarını belirtmiştir. Hakem heyetince, bu ifadenin bir ibraname sayılacağı, bu sebeple de sigorta şirketi poliçeyi teslim etmemiş olsa dahi prim bedellerinin ödenmemiş olması sebebiyle sigorta şirketinin sorumluluğunun başlamayacağı kabul edilmiştir. Ayrıca yine bu sebeple, poliçenin teslim edilip edilmediği hususunun araştırılmasına gerek olmadığına karar verilmiştir. Rizikodan sonra yapılan prim ödemesi, sigorta şirketinin söz konusu rizikodan ötürü sorumlu olmasına sebebiyet vermeyecektir. Hakem heyetince bu gerekçelerle başvurunun reddine karar verilmiştir.

2.1.3.2. Kararın Değerlendirilmesi

Sel afeti sebebiyle meydana gelen zararlarını tazmin ettirmek isteyen başvurucu şirket, sigorta şirketi tarafından zararlarının tazmin edilmemesi nedeniyle tahkim komisyonuna başvurmuştur. Mevcut olayda temel uyuşmazlıklar, sigorta poliçelerinin teslim edilip edilmediği, edilmemişse bunun hukuki sonuçlarının ne olacağı, sigorta primlerinin ödenip ödenmediği ve yine ödenmemişse bunun hukuki sonuçlarının ne olacağı konuları üzerinde yoğunlaşmaktadır.

Ayrıca burada değerlendirilmesi gereken bir diğer husus da sigortacı ile başvurucu şirket arasında daha önceden akdedilmiş bir sigorta sözleşmesinin varlığının sigorta sözleşmesinin başlangıcına etki edip etmeyeceğidir. Bir diğer ifadeyle, belli bir dönem için yapılan sigorta sözleşmesinin dönemi sona erdikten sonra yeniden sözleşme yapılması halinde yeni sigorta sözleşmesinin primi/ilk taksiti henüz ödenmeye başlanmamış olsa bile sigortacının sorumluluğu söz konusu olacak mıdır? Yargıtay’a göre sigorta sözleşmesi yeniden akdedilse bile prim ödeme borcu yerine getirilmemişse sigortacının tazmin borcu doğmayacaktır.³⁷⁷ Nitekim komisyon karar gerekçesinde bu karara değinilerek, başvurucu şirketin prim ödeme borcunu yerine getirmesi gerektiğine

³⁷⁷ Yargıtay 11.Hukuk Dairesi E. 2000/ 10557 K. 2001 / 1501, 22.02.2001, www.sinerjimevzuat.com.tr (Erişim Tarihi: 12.03.2022).

değnilmiştir. Yargıtay’ın daha yakın tarihli bir kararında da benzer bir eğilim içerisinde olunmuştur: “Somut olayda, daimi mürtehin sıfatına sahip davalı banka tarafından davacıların mirasbırakınına 2011,2012 ve 2013 yıllarında hayat sigortası yapıldığı, 22.10.2014’te hayat sigortası sona ermesine rağmen yenilenmediği, ancak 20.10.2014’te dask sigortasının, 21.10.2014 de ise benim evim sigortasının yenilendiği dosya kapsamında bulunan belgelerden anlaşılmaktadır. Her ne kadar mahkemece bilirkişi raporu hükme esas alınarak en son 22.10.2013 tarihinde yenilenen hayat sigortasının bitim tarihinden iki gün önce prim borcuna yetecek kadar müteveffa tarafından hesaba para yatırılmasına rağmen güven kurumu olan davalı bankanın öncelikle müşterisinin haklarını korumak adına söz konusu paradan hayat sigortasının prim borcunu tahsil ederek hayat sigortasını yenilemesi gerekirken, geçmiş sigorta borçlarını tahsil ederek basiretli bir tutum sergilemediğinden davacıların murisine kusur atfedilmeyeceği gerekçesi ile kalan bakiye borçtan sorumlu olmadığına karar verilmiş ise de, davalı banka geçmiş prim borçlarını tahsil ettiği gibi konut sigortalarının yenilenmesini de sağlamıştır. Kaldı ki, hayat sigortasının yenilenmesinde menfaati olan murisin sigortanın yenilenip yenilenmediğini takip etme yükümlülüğünün kabulü zorunludur. O halde mahkemece, tarafların sigortanın yenilenmesi kapsamında müterafik kusurlu oldukları kabul edilerek, sonucuna göre bir hüküm kurulması gerekirken, yazılı şekilde davanın tam kabulüne karar verilmiş olması usul ve yasaya aykırı olup, bozmayı gerektirir.”³⁷⁸ Yargıtay, verdiği bu kararında prim ödeme borcunu yerine getirmiş olmasına rağmen, sigorta sözleşmesinin yenilenip yenilenmediğini kontrol etmemiş olması sebebiyle sigorta ettireni kusurlu bulmuştur. Bununla beraber, sigorta şirketini de ödenen prim borcunu geçmiş sigorta borçlarından düşmesi nedeniyle kusurlu bulmuştur. Başvuruya konu olayda prim ödeme borcu yerine getirilmemiştir ancak prim ödenseydi de Yargıtay kararı doğrultusunda sigorta ettirenin sözleşmenin yenilenip yenilenmediğini takip etmesi gerekecek idi.

TTK m.1430’a göre sigorta ettiren, prim adı altında bir ödemeyi yapmakla mükelleftir. Ödemenin peşin yahut taksitle yapılacağı taraflar arasında kararlaştırılabilir. Primin ödenme yeri ise yine TTK’da düzenleme altına alınmış vaziyettedir. TTK m. 1432’de sigorta priminin, sigorta ettirenin yerleşim yerinde ödeneceği belirtilmiştir. TTK m.1432 düzenlemesi, bu şekliyle TBK m.89’dan ayrılmaktadır. Şöyle ki, TBK m.89’a göre para borçları, “alacaklının ödeme zamanındaki yerleşim yerinde” ödenmelidir. Oysa TTK m.1432, bir para borcu olan³⁷⁹ prim borcunun ödeme yerini alacaklı olan sigorta şirketinin merkezi olarak kabul etmemiş, tam tersine borçlu sigorta ettirenin yerleşim yerinde ödenmesi gerektiğini öngörmüştür. Bu düzenleme uyarınca sigorta şirketinin, sigorta ettirenin prim ödemesini sigorta ettirenin yerleşim yerinden

³⁷⁸ Yargıtay 13.Hukuk Dairesi E. 2018/ 2377, K. 2020/4630, 12.06.2020, www.sinerjimevzuat.com.tr (Erişim Tarihi:12.03.2022).

³⁷⁹ Şaban Kayıhan- Özcan Günergök, *a.g.e.*, s.213.

alması gerekeceği kuşkusuzdur. TTK m.1432’de sigorta ettirene prim ödeme konusunda kolaylık olması amaçlanmıştır. Dolayısıyla sigorta şirketi, sigorta primini sigorta ettirenin yerleşim yerinde talep etmelidir.³⁸⁰ Şayet sigorta şirketi, sigorta primini sigorta ettirenin yerleşim yerinde talep ettiyse ve buna rağmen sigorta ettiren primi ödemediyse sigortacının sorumluluğunun başlamayacağı kabul edilecektir.³⁸¹

TTK m.1424/1’e göre sigorta şirketinin, sigorta ettirene poliçe verme borcu bulunmaktadır. Düzenlenecek poliçede şirket yetkililerinin imzası bulunmalıdır. Ancak sigorta ettirenin imzası bulunması gerekli değildir.³⁸² Sigorta ettirenin prim borcu, sigortacının poliçe verme borcunu yerine getirmesi ile muaccel hale gelir.³⁸³ TTK m.1424’de sigortacıya, poliçeyi teslim etmesi için azami süreler tayin edilmiştir. Dolayısıyla sigortacı bu borcu zamanında yerine getirmez ve bu sebeple sigorta ettirenin bir zararı doğar ise meydana gelen zararı gidermek de yine sigortacının borcu olacaktır. Poliçe teslimi, götürülecek borçlardan olup, bu borcun da sigorta ettirenin yerleşim yerinde ifa edilmesi gerekmektedir. Sigorta poliçesinin teslimi, sigorta sözleşmesinin kurulması için gerekli değildir. Poliçenin teslim edilmediği hallerde de sözleşme kurulmuş sayılır. Dolayısıyla sigorta poliçesi, sözleşmenin geçerliliğine etki etmemekte, fakat ispat hususunda önem arz etmektedir.³⁸⁴ Sigorta poliçesi teslim edilmese dahi, sigorta ettiren prim borcunu ödemek istiyor ise bunu tahsil etmeyen sigorta şirketi temerrüde düşmüş kabul edilebilecek ve sigorta ettiren sigorta himayesinden faydalanabilecektir.³⁸⁵ Ancak burada şu hususa da dikkat çekmemiz gerekmektedir. Kendisine sigorta poliçesi teslim edilmeyen sigorta ettiren, sigortacının bu görevini uzunca bir süre yerine getirmemesi durumunda sigorta şirketine hatırlatmada bulunmalı ve poliçenin verilmesini talep etmelidir. Aksi takdirde meydana gelecek rizikodan sigorta şirketi sorumlu olacak olmakla beraber, sigorta ettiren de uzunca bir süre poliçenin teslimini beklediği için kusurlu sayılarak kusuru oranında tazminattan indirim yapılabilecektir.³⁸⁶

Yargıtay, poliçenin teslim edilmesi gereken tarihte teslim edilmemesi durumunda rizikonun, poliçenin teslim edilmesi beklendiği süre içerisinde gerçekleşmesi halinde sigorta ettirenin müsbet zararının karşılanması gerektiğine

³⁸⁰ Şaban Kayıhan- Özcan Günergök, *a.g.e.*, s.217.

³⁸¹ Şaban Kayıhan- Özcan Günergök, *a.g.e.*, s.192.

³⁸² Hacı Kara, *Sigorta Hukuku*, *a.g.e.*, s.134.

³⁸³ Şaban Kayıhan- Özcan Günergök, *a.g.e.*, s.220.

³⁸⁴ Şaban Kayıhan- Özcan Günergök, *a.g.e.*, s.187.

³⁸⁵ Şaban Kayıhan- Özcan Günergök, *a.g.e.*, s.187.

³⁸⁶ Şaban Kayıhan- Özcan Günergök, *a.g.e.*, s.189.

hükmetmiştir³⁸⁷ Yargıtay kararına konu ilamda sigorta şirketi, sigorta poliçesini teslim ettiğini şahitler aracılığı ile ispatlamış, bu sebeple de sigorta ettirenin prim borcunu yerine getirmemiş olması sebebiyle davanın reddine karar verilmiştir. Ancak söz konusu kararın karşı oy yazısında ise sigorta poliçesini teslim etmek ve akabinde sigorta primini tahsil etmek sigorta şirketine yüklenmiş bulunan bir borç olarak kabul edilmiş, sigorta poliçesinin teslim edilip edilmediği hususunun sigorta şirketinin tacir olmasından hareketle tanık delili ile ispatlanamayacak bir husus olduğu ifade edilmiştir. Karşı oy yazısında belirtilen sigorta poliçesini teslim etmek ve akabinde sigorta primini tahsil etmek borcunun sigorta şirketine ait bir borç olduğu hususuna katılıyoruz.

Yine doktrinde de konuyla ilgili olarak bir görüşte, sigorta şirketinin poliçeyi zamanında teslim etmeyip geciktirmesi durumunda meydana gelen rizikolarda nasıl bir yol izlenmesi gerektiği tartışılmış, bu durumda poliçenin geç verilmesi sebebiyle prim ödenememişse ve bu zaman zarfında bir riziko meydana gelmişse sigortacının sorumlu olması gerektiği savunulmuştur.³⁸⁸ Yine aynı doğrultuda bir başka bir görüşe göre de, poliçenin teslim edilmemesi sebebiyle prim ödenememişse, sigortacı meydana gelen rizikolardan sorumlu olacaktır.³⁸⁹

Karara konu olayda başvuru, kendisine sigorta poliçelerinin teslim edilmediğini iddia etmiştir. Bu nedenle de prim ödemesi yapmamıştır. Oysa yukarıda izah edildiği üzere, sigorta şirketi poliçeyi sigorta ettirenin yerleşim adresinde teslim etmelidir, etmediyse teslim etmesi gereken zaman zarfında meydana gelen zararlardan sorumlu tutulabilecektir. Ayrıca sigortacı, sigorta primini sigorta ettirenin yerleşim yerine giderek talep ve tahsil etmelidir. Olayda sigorta şirketi, poliçeyi teslim etmemiştir. Kararda sigortacının, sigorta ettirenden sigorta primini talep ettiğine dair bir bilgi de bulunmamaktadır. Kanaatimizce bu durumda, meydana gelen uyuşmazlık sigorta teminatı kapsamında olacaktır.

Komisyon kararında ise sigorta ettirenin ibraname verdiği kabul edilerek sigorta poliçesinin teslim edilip edilmediği hususu araştırılmaksızın karar verilmiştir. İbraname olarak kabul edilen ifade: “....teminatın başlaması için hasardan önce ödenmesi şart olan prim ödemesini hasar meydana geldikten sonra yatırmamıza ve bu nedenle teminatın başlamamasına karşın..” şeklinde olup, sigorta ettirenin prim ödemesini riziko

³⁸⁷ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi E. 1982/74, K. 1982/1125 26.01.1982, www.sinerjimevzuat.com.tr (Erişim Tarihi: 12.03.2022).

³⁸⁸ M. Barış Günay, *a.g.e.*, s.88.

³⁸⁹ Rayegan Kender, *Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku*, İstanbul 2017, s. 276.

meydana geldikten sonra yapmış olduğuna ilişkindir. Ancak sigorta ettirenin bu prim ödeme borcunu başlatan olgu, sigortacının poliçe teslim borcu olmakla beraber, sigorta şirketi sigorta primini de sigorta ettirenin yerleşim yerinde talep etmemiştir. Dolayısıyla ilk etapta sigorta şirketinin poliçe teslim borcunu, azami süre içerisinde yerine getirip getirmediği ve sigorta primini sigorta ettirenden talep edip etmediği hususları titizlikle araştırılmalıdır. Kanaatimizce, sigorta ettirenin beyanı ibraname kabul edilerek, komisyonca hiçbir araştırma yapılmadan başvurunun reddine karar verilmesi hatalı olmuştur.

2.1.4. 05.04.2010 Tarih ve K-2010/92 Sayılı Hakem Heyeti Kararı³⁹⁰ (TTK m.1446 Riziko Gerçekleştiğinde Beyan Yükümlülüğü, TTK M.1430 Prim Ödeme Borcu)

2.1.4.1. Kararın Özeti

Meydana gelen uyuşmazlık, sigorta priminin sorumluluk başlangıcına etkisi ile ilgilidir. Başvurucu, sigorta şirketi ile sigorta sözleşmesi akdetmiş, ancak sigorta priminin tamamını yahut ilk taksitini ödememiştir. Kararın gerekçesinde, mülga TTK m.1295'e atıf yapılmış olup, bu hükme göre sigorta priminin poliçe teslimi karşılığında ödenmesi gerekmektedir. Kanun koyucu her zaman primin tamamının ödenmesini öngörmemiş, taksitle ödeme kararlaştırılmış olduğu durumlarda primin ilk taksitinin ödenmesini de yeterli saymıştır. Ancak başvuru konusu olayda, başvuru ödemesi gereken zamanda sigorta primini ödememiştir. Ayrıca rizikoya sebebiyet veren olayı da sigorta şirketine ihbar süresi içerisinde bildirmemiştir. Sigorta primini, kaza gerçekleşikten sonra sigorta tazminatı alabilmek için ödemiştir. Dolayısıyla başvuru yasal yükümlülüklerini yerine getirmedeği gibi, dürüstlük kuralına aykırı davranışlarda da bulunmuştur. Bu sebeple komisyon tarafından başvurusunun reddine karar verilmiştir.

2.1.4.2. Kararın Değerlendirilmesi

Başvurucu, aracına kasko yaptırmış ancak aracının kasko kapsamında olmadığını düşünerek aracında oluşan zararı kendisi tamir ettirmiştir. Daha sonrasında ise kontrol ettiğinde aracın kaskosunun devam ettiğini, ancak prim ödemesi yapmamış olduğunu fark etmiştir. Bunun üzerine sigorta şirketini arayarak prim ödemesi yapmak istediğini beyan etmiştir. Bunun üzerine sigorta şirketi yetkilileri de ısrarla aracında bir hasar olup olmadığını sormuş, ancak başvuru aracında bir hasar olmadığını

³⁹⁰ Sigorta Tahkim Komisyonu Hakem Karar Dergisi, Nisan-Haziran 2010, Sayı: 2, s. 1-4, http://www.sigortatahkim.org/attachments/139_KararDergi.pdf (Erişim Tarihi: 13.02.2022).

söylemiştir. Nitekim başvurucunun amacı primi ödeyerek aracında meydana gelen zararı sigorta şirketine tazmin ettirmektir. Meydana gelmesi muhtemel rizikodan ötürü sigorta şirketinin sorumlu kılınması, prim ödemesi ile mümkündür. Bir nevi, sigorta primi ile riziko takas edilmektedir.³⁹¹ Ancak prim ödemesi emtia ile yapılamaz. Para ile ödenmesi gerekir.³⁹² Bilindiği üzere TTK m. 1421 düzenlemesi uyarınca aksi kararlaştırılmadıkça, sigortacının sorumluluk başlangıcı sigorta priminin ödenmesi ile başlayacaktır.³⁹³ Bu durum sözleşmenin sıhhati bakımından hayati öneme sahip olup, primlerin taksite bağlandığı durumlarda dahi ilk taksitin peşin olarak ödenmesi tavsiye edilmektedir.³⁹⁴ Sigorta primi daha önce de izah ettiğimiz üzere³⁹⁵, sigorta ettirenin yerleşim yerinde ödenecek olup, sigorta şirketinin sigorta ettirenden prim ödemesi talebinde bulunması gerekmektedir. Talebe rağmen ödeme yapılmadı ise sigorta himayesinin başlamadığı kabul edilecek, aksi takdirde sigortacı meydana gelen rizikodan sorumlu kabul edilecektir. Somut olayda sigorta ettiren, prim ödemesini riziko meydana geldikten sonra yapmıştır. Sigorta poliçesi, sigorta ettirene teslim edilmiştir. Ancak sigorta şirketinin sigorta primini talep ettiğine ilişkin bir bilgi bulunmamaktadır.

Somut olayda söz konusu olmasa da belirtmek gerekir ki, taraflar sigorta şirketinin sorumluluk başlangıcını sigorta primi ödenmeden öncesine alabilirler. Ancak sonrasına alamazlar. Bu sebeple prim ödeme konusundaki kuralın “yarı emredici” olduğu söylenebilir.³⁹⁶ Bu görüşe zıt olarak TTK m.1421’in “aksi kararlaştırılmadıkça” ibaresi ile başlaması, TTK m.1452/3 hükmü nedeniyle eleştirilmiş, bu ibareye karşın aksinin kararlaştırılamayacağı savunulmuştur.³⁹⁷ Ancak TTK m.1452/3’te 1421. Maddenin sigorta ettiren, sigortalı ve lehtar aleyhine değiştirilemeyeceği hüküm altına alınmıştır. Dolayısıyla aksi kararlaştırılmadıkça ifadesini, sigortalı, lehtar ve sigorta ettiren aleyhine olamayacak şekilde aksinin kararlaştırılabileceği şeklinde anlamak gerekir.

Başvuru konusu olaya dönecek olursak, sigorta ettiren, rizikonun meydana geldiğini sigorta şirketine haber vermemiştir. Sigorta şirketi yetkililerinin “Aracınızda hasar mı var?” diye sormasına rağmen, başvurucu aracında meydana gelen hasarı şirket

³⁹¹ Mustafa Çeker, *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Sigorta Hukuku*, 2019, 20. Baskı, Karahan Kitabevi, Adana, s.75.

³⁹² İrem Aral Eldeleklioğlu, 6102 Sayılı Ticaret Kanunu Uyarınca Sigorta Ettirenin Prim Borcu, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl: 11, Sayı: 22, s.205-208.

³⁹³ Şaban Kayıhan- Özcan Günergök, *a.g.e.*, s.187.

³⁹⁴ Hacı Kara, *a.g.e.*, s.241.

³⁹⁵ 2.1.3.2.Kararın Değerlendirilmesi.

³⁹⁶ Hacı Kara, *a.g.e.*, s.241.

³⁹⁷ Emine Yazıcıoğlu- Zehra Şeker Ögüz, *Sigorta Hukuku*, Filiz Kitabevi, İstanbul 2022, s.145.

yetkililerinden gizlemiştir. Oysa sigorta ettirenin ve kanunda sayılan ihbara yetkili diğer kişilerin, riziko gerçekleştiğinde gecikmeksizin sigorta şirketine bildirimde bulunması gerekmektedir.³⁹⁸ İhbar doğrudan sigorta şirketine yapılabileceği gibi, acentesi varsa acentesine de yapılabilir.³⁹⁹ Sigortacıya bildirim yapılması gerekliliğinin temel sebebi, sigortacının meydana gelen riziko sebebiyle oluşan zararı ve bu zarara karşı alınabilecek tedbirleri belirlemesini sağlamaktır.⁴⁰⁰ Komisyon kararının gerekçesinde başvurusunun prim ödemesinin sonradan yapılması nedeniyle reddedildiği ifade olunmuş ancak ihbar külfetini yerine getirmemiş olması hususu da bir ret sebebi olarak gösterilmiştir. TTK m. 1446/1’de konuyla ilgili olarak: “Sigorta ettiren, rizikonun gerçekleştiğini öğrenince durumu gecikmeksizin sigortacıya bildirir.” Denilmektedir. Kararın gerekçesinde eski TTK’ya dayanılarak, zararın ihbarı için sigorta ettirenin beş günlük bir ihbar süresi olduğundan bahsedilmiştir. Söz konusu hüküm 6102 sayılı TTK’da revize edilmiş ve ihbarın gecikmeksizin yapılması gerektiği belirtilmiştir. Ancak bu süre her sigorta türü ve her durum açısından farklılık gösterebilecektir. Nitekim TTK’da yapılan revizenin amacı da budur. Zira her olaya beş günlük ihbar süresi öngörülmüş olması adil olmayan sonuçlara sebebiyet verebilmektedir.⁴⁰¹

Kasko, “Aktif sigortası” ve “Pasif sigortası” olarak iki gruba ayrılan zarar sigortaları içerisinde “aktif sigortası” grubunda yer almaktadır.⁴⁰² TTK m.1446 gereği, bir zarar sigortası olarak kasko bakımından riziko gündeme geldiği vakit, zarar oluşmuş demektir.⁴⁰³ İşte bu durumda beyan yükümlülüğü de gündeme gelmektedir. Beyan yükümlülüğünün ihlal edilmesi durumu TTK’da yaptırıma bağlanmıştır. TTK m.1446/2’de, beyan yükümlülüğünün ihlali halinde, sigortacının tazminatı yahut bedeli indirebileceği düzenleme altına alınmıştır. Bu düzenleme uyarınca, sigortacının geç ihbar yapılması sebebiyle sorumluluğu tamamen sona ermemektedir. Ancak bu durumun söz konusu olabilmesi için sigorta ettirenin kusurlu bir şekilde ihbarda bulunmamış olması gerekmektedir.⁴⁰⁴ Nitekim tazminattan yahut bedelden indirim, sigorta ettirenin kusuru ile orantılı olacaktır. Doktrinde kusurun ağırlığına göre indirim yapılacağından, kimi durumlarda sigortacının tazmin sorumluluğunun tümüyle sona

³⁹⁸ Kübra Yetiş Şamlı, *Zarar Sigortalarında Sigorta Ettirenin/ Sigortalının Rizikonun Gerçekleşmesine Bağlı Görevleri, Sigorta Hukuku Sempozyumları*, İstanbul 2018, s. 557-590.

³⁹⁹ M. Barış Günay, *a.g.e.*, s.128.

⁴⁰⁰ Rayegan Kender, *a.g.e.*, s. 280.

⁴⁰¹ Şaban Kayıhan- Özcan Günergök, *a.g.e.*, s.246.

⁴⁰² Şaban Kayıhan, *Zarar “Sigortalarında Sigortacının Halefiyeti”*, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 22, Sayı:3, 2016, s.1596-1598.

⁴⁰³ Şaban Kayıhan- Özcan Günergök, *a.g.e.*, s.247.

⁴⁰⁴ Şaban Kayıhan- Özcan Günergök, *a.g.e.*, s.248.

erebileceği de ileri sürülmektedir.⁴⁰⁵ Ayrıca belirtmemiz gerekir ki, sigorta ettiren, rizikonun meydana geldiğini sigortacının bildiğini ispat ederek, ihbar yükümünün ihmaline bağlanan sonuçları bertaraf edebilir.⁴⁰⁶

Başvuru konusu olayda, sigorta ettiren ihbar yükümlülüğünü yerine getirmemiştir. Ancak sigorta şirketi, sigorta ettirenden sigorta primini talep etmemiştir. Bu sebeple kanaatimizce sigorta himayesinin devam ettiği kabul edilmelidir. Bu doğrultuda sigorta ilişkisinin kurulmamış olması sebebiyle ret kararı veren komisyon görüşüne katılmamaktayız. Fakat başvuru konusu olayda sigorta ettiren, dürüstlük kurallarına aykırı bir şekilde meydana gelen rizikoyu sigorta şirketinden gizlemiştir. Bu sebeple kusurunun ağırlığı göz önünde bulundurularak⁴⁰⁷ kanaatimizce başvurusunun reddine karar verilmelidir.

2.1.5. 12.07.2010 Tarih ve K-2010/294 sayılı Hakem Heyeti Kararı⁴⁰⁸ (TTK m.1409/2 Sigorta Şirketinin İspat Yükü)

2.1.5.1. Kararın Özeti

Uyuşmazlık, meydana gelen rizikonun anlatıldığı şekilde gerçekleşip gerçekleşmediği ile ilintilidir. Başvurucu, aracıyla bir kazaya karışmış olduğunu iddia ederek sigorta şirketinden tazminat ödemesi talebinde bulunmuştur. Sigorta şirketi ise olayın anlatıldığı şekilde olmadığından bahisle başvurucunun talebini reddetmiştir. Mer'î mevzuata göre, meydana gelen rizikonun sigorta teminatı kapsamında olmadığı iddia ediliyorsa, sigortacı bu iddiayı ispatla mükelleftir. Bu durumda normalde sigorta ettiren üzerinde olan ispat yükü sigortacıya geçmektedir. Ancak sigortacının bu ispatı alelade delillerle yapamayacağı da yine kanunda düzenlenmiş vaziyettir. Sigortacı, rizikonun anlatıldığı şekilde meydana gelmediğini somut delillerle ispatlamalıdır. Karar gerekçesinde Yargıtay'ın somut delil konusundaki görüşlerine de yer verilmiştir. Başvuru konusu olayda sigorta şirketinin rizikonun anlatılan şekilde gerçekleşmediğine ilişkin delilleri; eksper ve özel araştırma raporudur. Söz konusu raporlarda, meydana gelen kaza sonucu bu şekilde bir hasar gelmeyeceği iddia edilmektedir. Ayrıca sigorta poliçesi tanzim edilirken sigortaya konu araç görülmemiş olduğundan sigorta şirketinin bu konuda bir bilgisi bulunmamaktadır. Sigorta poliçesi düzenlendikten sekiz gün sonra başvuruya konu kazanın meydana gelmesi de yine sigorta şirketinin dayandığı

⁴⁰⁵ Hacı Kara, a.g.e., s.262.

⁴⁰⁶ Şaban Kayıhan- Özcan Günergök, a.g.e., s.249.

⁴⁰⁷ Hacı Kara, a.g.e., s.262.

⁴⁰⁸ Sigorta Tahkim Komisyonu Hakem Karar Dergisi, Temmuz-Eylül 2010, Sayı: 3, s.12-17, <http://www.sigorta-tahkim.org/files/hkmmkararr.pdf> (Erişim Tarihi: 11.03.2022).

argümanlardandır. Karar gerekçesinde tüm bu deliller ele alınmış, ancak bu delillerin kaza tutanağının aksini ispatlayamadığına kanaat getirilmiştir. Bu nedenle de başvurucunun talebinin kabulüne karar verilmiştir.

2.1.5.2. Kararın Değerlendirilmesi

Riziko, sigorta sözleşmelerinin ana konusudur. Doktrinde çeşitli şekillerde tanımlanmıştır. Riziko, ileride gerçekleşme ihtimali olan, gündeme geldiği durumda bir eksikliğe sebebiyet veren vakıadır.⁴⁰⁹ Riziko, ne zaman vuku bulacağı, hatta vuku bulup bulmayacağı önceden bilinmeyen bir olgudur. Gündeme gelmesi halinde mali bir gereksinim doğurmaktadır.⁴¹⁰ Riziko, sigortacıyı meydana gelen zararı giderim borcu altına sokan durumdur.⁴¹¹ Riziko, meydana geldiğinde mali külfetlerin yanı sıra olağan dışı durumlar da meydana getirmektedir.⁴¹² Riziko, ne zaman meydana geleceği kesin olmayan bir durumdur.⁴¹³ Doktrinde riziko ile tehlike kavramlarının aynı şey olup olmadığı tartışılmaktadır. Kaner'e göre riziko bir durum iken, tehlike bu durumun meydana gelmesi olasılığıdır.⁴¹⁴ Kimi görüşlere göre ise her iki kavram da aynı şeye karşılık gelmektedir.⁴¹⁵ Sigorta hukuku açısından iki kavram arasında belirgin bir farklılık bulunmamaktadır.⁴¹⁶ Her iki kavram arasında, gramer farklılığından öteye geçebilecek bir ayrım yoktur.⁴¹⁷ Türk Hukuku'nda riziko ve tehlike kavramları aynı hususu karşılamak için kullanılmaktadır. Nitekim TTK'da da bu şekilde bir ayrım yoktur.⁴¹⁸ Kanaatimizce, pratikte bir önem taşımıyor ise de iki kavram arasında anlam farklılığı bulunmaktadır.

Bilindiği üzere sigorta sözleşmeleri, gerçekleşmesi muhtemel bir rizikodan ötürü sigorta ettirenin/ sigortalının uğrayacağı zararları karşılamak amacıyla akdedilmektedir. Dolayısıyla sigorta şirketinin ana edimi, rizikodan doğacak zararları karşılamak olarak

⁴⁰⁹ Rayegan Kender, *a.g.e.*, s. 311-312, Merih Kemal Omağ, *Türk Sigorta Hukukunda Rizikonun Ağırlaşması Sorunu*, 1. Baskı, İstanbul, Sigorta Hukuku Türk Derneği, 1985, s. 9.

⁴¹⁰ Nurdan Orbay Ortaç, "Sigortalanan Olaya Kusur İle Sebebiyet Verilmesinin Sigorta Teminatına Etkisi", *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Yıl: 2021, Cilt: 16 Sayı:2, s.82, Emine Yazıcıoğlu- Zehra Şeker Öğüz, *Sigorta Hukuku*, Filiz Kitabevi, İstanbul 2022, s.76.

⁴¹¹ Hacı Kara, *a.g.e.*, s.174.

⁴¹² Tekin Memiş, *Yangın Sigortasında Riziko*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1998, s.7.

⁴¹³ Aktan Özkan, "Rizikonun Genelliği/Özelliği Perspektifinden Covid-19'un Sigorta Sözleşmelerine Etkisi", *Yaşar Hukuk Dergisi*, Cilt:2, Sayı:2, 2020, s.1.

⁴¹⁴ İnci Kaner, "Zarar Sigortalarında Sigorta Ettirenin Tehlike İle İlgili Görevleri", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt: 54, Sayı:1-4., 1994, (Yayın Tarihi:12.07.2011), s.303.

⁴¹⁵ Hacı Kara, *a.g.e.*, s.175.

⁴¹⁶ Memiş, T., *a.g.e.*, s.22.

⁴¹⁷ Şaban Kayıhan- Özcan Günergök, *a.g.e.*, s.178.

⁴¹⁸ Şaban Kayıhan- Özcan Günergök, *a.g.e.*, s.178.

tanımlanmaktadır.⁴¹⁹ Bu edimin, “sigorta himayesi sağlamak” olarak tanımlanması da mümkündür.⁴²⁰ Doktrinde sigorta şirketinin ana edimi, “rizikoyu taşımak” olarak da kabul edilmektedir.⁴²¹ TTK m.1427’nin gerekçesinde : “Riziko gerçekleştiği zaman sigorta tazminatını ödeme borcu sigortacının sigorta sözleşmesinden doğan en temel borcudur.” ifadesi ile sigortacının tazminat ödeme borcu, riziko gerçekleştiği zaman en temel borç olarak kabul edilmiştir.⁴²²

Sigorta şirketi, sözleşme akdedilmesinin akabinde sigorta ettirenin uğrayabileceği rizikoları/ tehlikeleri üstlenmekte ve bu rizikolardan/tehlikelerden dolayı oluşabilecek zararları gidermekle sorumlu olmaktadır.⁴²³ Bu amacı gerçekleştirebilmesi için de sigorta şirketine prim ödenmektedir.⁴²⁴

İnceleme konusu olayda da riziko temel edimi, taraflar arasında ihtilafa yol açmıştır. Şöyle ki; sigorta şirketi, başvurusunun iddia ettiği şekilde bir zarara uğramamış olduğu gerekçesiyle sigorta tazminatını ödememiş, başvuru da tahkim komisyonuna başvurmuştur. Komisyon 6762 sayılı Kanun m. 1281 vd. ile Yargıtay kararları doğrultusunda incelemesini gerçekleştirmiştir. Güncel mevzuat 6102 Sayılı TTK ışığında olayı değerlendirecek olursak, öncelikle TTK m. 1409 hükmünde sigortacının riziko meydana gelince sorumlu olacağı, ancak rizikonun teminat dışında kaldığını iddia ediyorsa bunu ispatlaması gerekeceği ifade edilmektedir. Bu hüküm ile sigorta ettiren/sigortalı tarafından gerçekleştiği iddia edilen rizikonun teminat kapsamı dışında kaldığını ispat konusunda mükellefiyet sigorta şirketine yüklenmiştir.⁴²⁵ Ancak madde lafzından açıkça anlaşılmamakla birlikte, yerleşik Yargıtay içtihatları doğrultusunda sigorta şirketinin ispat külfetine belli bir ağırlık kazandırılmıştır. Buna

⁴¹⁹ M. Barış Günay, *a.g.e.*, s.72, Hacı Kara, *a.g.e.*, s.198.

⁴²⁰ Şaban Kayıhan- Özcan Günergök, *a.g.e.*, s.199.

⁴²¹ Tamer Bozkurt, *a.g.e.*, s.172.

⁴²² <https://www.muglabarosu.org.tr/Upload/files/pdf/TTK%20Madde%20Gerek%C3%A7leri.pdf>. (Erişim Tarihi: 10.06.2022).

⁴²³ Yasemen Mergen Bayer, *Sigorta Hukukunda Riziko Ağırlaşması*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2019, s.5.

⁴²⁴ Şaban Kayıhan- Özcan Günergök, *a.g.e.*, s.130.

⁴²⁵ Yargıtay 11.HD., E. 2001/11243, K. 2002/3686, 18.04.2002, “*Dava, kasko sigorta sözleşmesine dayalı tazminat istemine ilişkindir. Rizikonun gerçekleşmesi halinde TTK’nın 1292. maddesinde öngörülen yükümlüklerini kasten yerine getirilmemesi hariç sigorta hakları zayi olmaz ve bu durumda hiç ihbar olmaması dahi sigortacıyı, gerçek zararı tazmin yükümlülüğünden kurtarmaz. Dosyadaki bilgi ve belgelerin incelenmesinde, doktor olan davacının, olay meydana geldiği sırada, acil bir hastaya yetişmeye çalıştığı, aracı ile yol kenarındaki kayalıklara çarptıktan sonra da aynı nedenle kaza mahallinden ayrıldığı, daha sonra geri döndüğü ve olay yerinin yakınındaki polis karakoluna müracaat ettiği, olay tarih ve saatinde alkolsüz olduğu, ayrıca davalı sigorta şirketine de ihbarda bulunduğu anlaşılmıştır. Hasarın sigorta teminatı dışında kaldığı hususu da TTK 1281/2. maddesi uyarınca davalı sigorta şirketi tarafından ispat edilmiş değildir. Bu durum karşısında tespit edilen gerçek zarar bedeline göre davanın kabulüne karar vermek gerekirken, yazılı olduğu şekilde karar verilmesi doğru görülmemiş ve bozmayı gerektirmiştir.*” www.sinerjimevzuat.com.tr (Erişim Tarihi: 12.04.2022), Rıza Ayhan, Hayrettin Çağlar, Mehmet Özdamar, *Sigorta Hukuku Ders Kitabı*, Yetkin Yayıncılık, Şubat 2019, s.151, Şaban Kayıhan- Özcan Günergök, *a.g.e.*, s.198, İnci Deniz Kaner, *a.g.e.*, s.19, Emine Yazıcıoğlu- Zehra Şeker Ögüz, *a.g.e.*, s.171.

göre sigorta şirketi, rizikonun teminat kapsamı dışında kaldığını soyut delillerle değil, somut delillerle ispatlamalıdır.⁴²⁶ Olayda ise sigorta şirketi trafik kaza tutanağının aksini ispatlayan somut bir delil sunamamıştır. Bu sebeple başvurunun kabulüne karar verilmesi yerinde olmuştur.

2.1.6. 30.06.2011 Tarih ve K-2011/542 sayılı Hakem Heyeti Kararı⁴²⁷ (TTK m.1467 Çifte Sigorta)

2.1.6.1. Kararın Özeti

Uyuşmazlık konusu olay, birden fazla sigorta poliçesi yaptırılmış olması durumunda hangisinin geçerli olacağına ilişkindir. Sigorta poliçelerinin ikisi de geçerli olarak kurulmuştur. Komisyonca, TTK'nin çifte sigorta düzenlemeleri uyarınca, uyuşmazlık incelenmiştir. Çifte sigorta durumunda, kural bir değer birden çok sigorta ettirilemeyeceğidir. Ancak bazı durumlarda birden çok sigorta geçerli olabilmektedir. Bu istisnai haller, sigortacının ikinci sigortaya onay vermesi, sigorta ettirenin ilk sigortaya dair haklarını diğer sigortacıya bırakması yahut haklarından vazgeçmesi ya da sigortacılardan birinin, diğerinin ödemediği kalemleri ödemesi şartıyla anlaşılması olarak sayılabilir. Başvuru konusu olayda ise söz konusu istisnalardan hiçbirinin bulunmadığı komisyonca tespit edilmiştir. Dolayısıyla yaptırılan sigortalardan birisi geçersiz olacaktır. Geçersiz olan sigorta sonra yaptırılmış olan sigorta olacaktır. Komisyonca hangi sigortanın daha önce yaptırıldığını tespit etmek amacıyla, poliçe başlangıç tarihlerine bakılmış, ancak başlangıç tarihi daha önce olan sigorta sözleşmesinin tanzim tarihinin diğer sigorta sözleşmesinin başlangıç tarihi ile aynı olduğu görülmüştür. Bu nedenle poliçelerin düzenlenme saatlerine bakılmış, saati daha önce olan poliçe geçerli sayılmış, diğer poliçe geçersiz sayılmıştır.

2.1.6.2. Kararın Değerlendirilmesi

Çifte sigorta, 6102 sayılı TTK'nin 1467. Maddesinde düzenleme altına alınmış bir husustur. Bu maddeye göre bir menfaat, bir örnek rizikolar bakımından, eş zaman

⁴²⁶ Yargıtay 17.HD. E. 2009/10052 K. 2010/3243, 08.04.2010.: “Rizikonun ihbar edilenden farklı şekilde gerçekleştiğini ispat külfeti sigortacıda bulunmaktadır. Dava, kasko sigortası sözleşmesinden kaynaklanan maddi tazminat istemine ilişkindir. Rizikonun ihbar edilenden farklı şekilde gerçekleştiğini ispat külfeti sigortacıda bulunmaktadır. İspat külfeti somut olayda sigortacıda olmakla, sigortacı rizikonun ihbar edilen yerden farklı şekilde oluştuğunu, aracın sigorta teminatı dışında ve başka yerde hasarlanıp olay yerine getirildiğini soyut iddialarla değil somut delillerle kanıtlamalıdır.” www.sinerjimevzuat.com.tr (Erişim Tarihi:11.05.2022), Bkz. aynı doğrultuda: Yargıtay 11.HD. E. 2005/13443, K. 15.01.2007, Yargıtay 17.HD. E. 2009/10052 K. 2010/3243, 08.04.2010 Sayılı İlamları, <https://www.tazminathukuku.com/yargitay-kararlari/trafik-kazalarinda-ve-sigortalarda-ispattyuku.htm#:~:text=%C4%B0spat%20k%C3%BClfeti%20somut%20olayda%20sigortac%C4%B1da,iddialarla%20de%C4%B1l%20somut%20delillerle%20kan%C4%B1tlamal%C4%B1d%C4%B1r> (Erişim Tarihi: 12.05.2022).

⁴²⁷ Sigorta Tahkim Komisyonu Hakem Karar Dergisi, Temmuz-Eylül 2011, Sayı: 7, s.3-6, <http://www.sigortatahkim.org/files/KararDergisiSayi7.pdf> (Erişim Tarihi: 10.03.2022).

dilimleri için sigorta teminatı altına alınmayacaktır.⁴²⁸ Eş zaman dilimleri için sigorta teminatı altına alınmış bulunan menfaat, kendisi için ödenen sigorta bedelinden daha düşük kalmışsa çifte sigorta durumu söz konusudur.⁴²⁹ Çifte sigorta yapıldığının doğru olarak tespit edilebilmesi için, sigorta teminatı altına alınan menfaatin her iki sözleşmede de tam olarak aynı değeri ifade ediyor ve aynı rizikolara karşı sigorta teminatı altına alınıyor olması gerekir. Bu doğrultuda bir taşınmazın hem yangına hem de sel afetine karşı sigortalanması durumunda çifte sigortadan bahsedilemeyecektir.⁴³⁰ Ayrıca dikkat edilmesi gereken bir diğer husus da, her iki sigorta sözleşmesinin de geçerli olduğu zaman dilimlerinin aynı olmasıdır. Ortak zaman kümesinde buluşan iki sigorta sözleşmesinin varlığı halinde çifte sigorta söz konusu olacaktır.⁴³¹

Ancak böyle bir durum gerçekleşmişse, bazı istisnai hallerde ikinci sigorta geçerli sayılabilecektir. İlgili maddede sayılan istisnai haller şunlardır : “sonraki ve önceki sigortacıların onay vermesi, sigorta ettirenin önceki sigortadan doğan haklarını ikinci sigortacıya devretmesi yahut o haklardan feragat etmesi (devir yahut feragatin ikinci sigorta sözleşmesine yazılması şartı ile) ve sonraki sigortacının önceki sigortacının ödemediği tazminattan sorumlu kabul edilmesi (önce yapılmış sigortanın ikinci sigorta poliçesine yazılması şartı ile.)” Anılan düzenlemeye göre ancak kanunda sayılan hallerde ikinci sigorta geçerlilik kazanmaktadır.

Başvuru konusu olayda ise madde kapsamında sayılan ve çifte sigortayı geçerli hale getiren bir durum mevcut değildir. Böyle bir durum mevcut değilse, zamansal olarak daha sonra yapılan sigortanın geçerli olmadığı kabul edilmektedir.⁴³² Sözleşme geçersiz sayıldığından ötürü, ödenmiş bulunan primlerin geri verilmesi gerekecektir. Ancak sigorta ettiren, çifte sigorta durumuna bilerek sebebiyet vermiş ise primleri geri alamayacağı da kabul edilebilir.⁴³³ Şenocak, çifte sigortanın kanunda sayılan hallerde geçerlilik kazanabileceğinden hareketle “askıda geçersiz” olduğunu ileri sürmektedir.⁴³⁴ Çifte sigortanın geçersiz olarak kabul edilmesinin temelinde yatan düşünce, aynı menfaatin birden çok kez sigortalanması durumunda sebepsiz zenginleşmeye sebebiyet verilecek olmasıdır. Bu durumun yanı sıra aynı menfaatin farklı rizikolara karşı birden çok kez sigortalanmasında bir sakınca bulunmamaktadır. Burada yasaklanan durum, aynı menfaatin aynı süreler içerisinde ve birden fazla kez sigortalanmış olmasıdır. Yine

⁴²⁸ Tamer Bozkurt, *a.g.e.*, s. 22.

⁴²⁹ Şaban Kayıhan- Özcan Günergök, *a.g.e.*, s.70.

⁴³⁰ Emine Yazıcıoğlu- Zehra Şeker Ögüz, *a.g.e.*, s.186.

⁴³¹ Emine Yazıcıoğlu- Zehra Şeker Ögüz, *a.g.e.*, s.187.

⁴³² M. Barış Günay, *a.g.e.*, s.128.

⁴³³ Şaban Kayıhan- Özcan Günergök, *a.g.e.*, s.71.

⁴³⁴ Kemal Şenocak, *Çifte Sigorta*, Turhan Kitabevi, Ankara 2002, s.62.

sigorta konusu malın, farklı menfaatler çerçevesinde birden fazla kez sigortalanabilmesi de mümkündür. Çifte sigorta, mal sigortalarında karşımıza çıkan bir durumdur. Meblağ sigortalarında, önceden belirlenen bir tutarın ödenmesi söz konusu olduğundan çifte sigorta hükümleri gündeme gelmeyecektir. Zira meblağ sigortaları için sebepsiz zenginleşme yasağı söz konusu olmayacaktır.⁴³⁵ Ancak mal sigortalarında çifte sigorta durumu söz konusu olduğunda da, bu durumun sigortacıya bildirilmesi gerekmektedir.⁴³⁶ Sigorta ettiren bu konudaki bildirimi yapmakla mükelleftir. Zmms ve Kasko sigortalarının da aynı menfaate ilişkin olduğundan çifte sigortaya sebebiyet verip vermeyeceği düşünülebilir. Ancak söz konusu sigortaların aynı zaman diliminde, aynı menfaatlara ve aynı rizikolara karşı yapılması, yasal bir zorunluluktur. Bu nedenle bu durumda çifte sigortanın varlığından bahsedebilmek söz konusu olmayacaktır.⁴³⁷

Çifte sigorta durumunda, sonradan yapılan sigorta geçersiz olacağı için komisyonca başvuru konusu olayda sigorta başlangıç tarihleri tespit edilerek buna göre bir karar verilmesi yerinde olmuştur. Nitekim TTK'nin çifte sigorta düzenlemesi, aksi kararlaştırılmaz mahiyettedir.⁴³⁸

2.1.7. 07.09.2011 Tarih ve K-2011/764 sayılı Hakem Heyeti Kararı⁴³⁹ (TTK m.1409/1, m.1461/1 Sigortanın Kapsamı)

2.1.7.1. Kararın Özeti

Uyuşmazlık konusu olay, poliçe kapsamı ile ilgilidir. Başvurucu, transmikserin hasara uğraması sebebiyle sigorta şirketine başvuruda bulunmuştur. Sigorta şirketi ise transmikserde meydana gelen hasarın poliçe kapsamında olmadığı gerekçesi ile başvurusunun taleplerini kabul etmemiştir. Sigorta şirketi, poliçeyi düzenlerken araç ruhsatını dikkate almıştır. Ruhsatta araç transmikser takılır çekici cinsinde gözükmektedir. Transmikser ayrıca sigortalanması gereken bir kalem olduğundan, poliçe kapsamında düzenlenmemiş olması sebebiyle komisyonca meydana gelen riziko sigorta kapsamı dışında kabul edilmiş ve başvuru reddedilmiştir.

⁴³⁵ Kemal Şenocak, *a.g.e.*, s.5

⁴³⁶ Şaban Kayıhan- Özcan Günergök, *a.g.e.*, s.244.

⁴³⁷ Hacı Kara, *a.g.e.*, s.308.

⁴³⁸ Rıza Ayhan, Hayrettin Çağlar, Mehmet Özdamar, *a.g.e.*, s.293.

⁴³⁹ Sigorta Tahkim Komisyonu Hakem Karar Dergisi, Temmuz-Eylül 2011, Sayı: 7, s.6-9, <http://www.sigorta-tahkim.org/files/KararDergisiSayi7.pdf> (Erişim Tarihi: 10.03.2022).

2.1.7.2. Kararın Değerlendirilmesi

TTK m.1401’de sigorta sözleşmesi: “sigortacının bir prim karşılığında, kişinin para ile ölçülebilir bir menfaatini zarara uğratan tehlikenin, rizikonun, meydana gelmesi hâlinde bunu tazmin etmeyi ya da bir veya birkaç kişinin hayat süreleri sebebiyle ya da hayatlarında gerçekleşen bazı olaylar dolayısıyla bir para ödemeyi veya diğer edimlerde bulunmayı yükümlendiği sözleşmedir” şeklinde tanımlanmaktadır. Başvuru konusu olayda bir kasko sigortası söz konusu olup, kasko sigortaları doktrinde mal/zarar sigortaları kategorisinde kabul edilmektedir.⁴⁴⁰ Dolayısıyla kasko sözleşmesinin temelinde para ile ölçülebilir bir menfaat bulunmaktadır. Para ile ölçülebilir bu menfaatin bir rizikoya uğraması durumunda sigorta şirketi, yükümlenmiş olduğu miktardaki edimi sigorta ettirene ödemekle mükelleftir. Sigortacının yüklenmiş olduğu edimi yerine getirebilmesi için, sözleşme içeriğinde sorumluluk kapsamının açık ve net bir şekilde belirtilmiş olması gerekmektedir.⁴⁴¹ Aksi takdirde akdedilen bir sigorta sözleşmesi ile sigorta ettiren; sahip olduğu bütün malvarlığının uğrayacağı her türlü rizikoda, sigorta şirketinin sorumlu olduğunu iddia edebilir.⁴⁴² 6762 Sayılı Kanun m.1299 hükmünde düzenlenmiş bulunan ve sigorta şirketini yalnızca yüklenmiş olduğu tutar miktar ile sorumlu tutan hüküm 6102 Sayılı Kanun’un çeşitli maddelerinde yer almıştır. “Sigortanın Kapsamı” başlıklı m.1409/1 başlığından da anlaşılabileceği üzere sigortanın kapsamını düzenlemektedir: “Sigortacı, sözleşmede öngörülen rizikonun gerçekleşmesinden doğan zarardan veya bedelden sorumludur.” 1461. Maddenin 1. fıkrasında ise: “Sigortacının sorumluluğu sigorta bedeli ile sınırlıdır. Sigorta bedeli, rizikonun gerçekleştiği andaki sigortalı menfaatin değerini aşsa bile, sigortacı uğranılan zarardan fazlasını ödemez” denilmektedir.

Başvuru konusu olayda, sigorta poliçesinde ayrı bir şekilde düzenlenmesi gereken transmikserin yer verilmemiş olması transmikserin sigorta kapsamı dışında kalmasına neden olmuştur. Nitekim TTK’nin anılan maddelerinde de sigortacının sorumluluğunun sözleşmede öngörülen riziko ve bedel ile sınırlı olduğu düzenlenmiş vaziyettedir. Sigortacının sorumluluğu, riziko ile sınırlı olup, belirtmek gerekir ki her türlü riziko, sorumluluk kapsamına da girmeyecektir. TTK m.1404’te düzenlenmiş olduğu üzere, “Kanunun emredici hükümlerine, ahlaka, kişilik haklarına ve kamu

⁴⁴⁰ Şaban Kayıhan- Özcan Günergök, *a.g.e.*, s.31, İnci Deniz Kaner, *a.g.e.*, s.38, Hacı Kara, *a.g.e.*, s.292.

⁴⁴¹ Şaban Kayıhan- Özcan Günergök, *a.g.e.*, s.198.

⁴⁴² Mehmet Özdamar- Burak Doğan, *a.g.e.*, s. 55.

düzenine aykırı” hususlardan doğan rizikolar, sigortacıyı sorumlu kılmayacaktır.⁴⁴³ Sigorta sözleşmesi, inceleme konusu kararda da belirtilmiş olduğu üzere, sigortacının sorumluluk kapsamını belirlemekte olduğundan, sigortacının sözleşme gereği üzerine düşen yükümlülüğün tespiti açısından önem arz etmektedir. Bu noktada karşımıza “sigorta bedeli” olarak adlandırılan kavram çıkmaktadır ki sigorta bedeli, zarar sigortalarında (ayrıca can sigortalarında da)⁴⁴⁴ sigortacının azami sorumluluğunu göstermektedir.⁴⁴⁵ Bu bedele, poliçede yer verilerek, sigortacının sorumluluğu net bir şekilde belirlenmiş olacaktır. ⁴⁴⁶ Akdedilen bir sigorta sözleşmesinde başvuru konusu olayda olduğu gibi, sigorta konusu yahut bedelinde herhangi bir ihtilaf yaşamamak adına, sigorta konusunun açık bir şekilde tespiti taraflarca dikkatli bir şekilde yapılmalıdır. Ancak akdedilen sözleşme, zorunlu bir sigorta sözleşmesi ise bu durumda sigorta bedelini taraflar belirlemeyecektir. Zorunlu sigortalara ilişkin bedeller, Resmi Gazete’de yayımlanmakta ve muhatapları açısından bağlayıcı olmaktadır.⁴⁴⁷ Burada bir de sigorta değerinden de bahsetmek gerekmektedir. Nitekim bir tür mal/zarar sigortası olan kasko sigortasında “sigorta değeri” kavramı da bulunmaktadır. “Sigorta değeri, sigorta konusu edilen menfaatin maddi değeridir.”⁴⁴⁸ Sigortacı, bir riziko meydana geldiğinde sigorta tazminatı ödemesini, sigorta bedelini aşmamak üzere ödeyecektir.⁴⁴⁹ Bütün bu bilgiler ışığında yeniden başvuru konusu olaya dönecek olursak, sigorta şirketinin iddiası meydana gelen rizikonun sigorta sözleşmesi kapsamında olmadığıdır. Dolayısıyla esasen TTK m.1409/2 hükmünün tatbik edilmesi ve sigortacının, meydana gelen rizikonun teminat kapsamında olmadığını ispat etmesi gereklidir.⁴⁵⁰ Olayda, sigorta sözleşmesinde transmikser düzenlenmemiştir. Dolayısıyla sigorta konusu olmayan bir hususun teminat kapsamı dışında olacağı açıktır. Başvurunun reddine karar verilmesi yerinde olmuştur.

⁴⁴³ Hacı Kara, a.g.e., s.198.

⁴⁴⁴ Şaban Kayıhan- Özcan Günergök, a.g.e., s.244.

⁴⁴⁵ Haydar Arseven, Sigorta Hukuku, B.2, İstanbul, 1991, s.47, Huriye Kubilay, Yeni Değer Sigortası, Ankara 1994, s.139, Huriye Kubilay, Özel Sigorta Hukuku, İzmir 1999, s.39, İsmet Sayhan, Sigorta Sözleşmelerinin Konusu (Aşkın Sigorta- Eksik Sigorta-Sigorta Tazminatının Hesaplanması), Ankara 2001, s.159, Ali Bozer, Sigorta Hukuku, Ankara 2004, s.27-28, Mertol Can, *Birden Çok Sigorta*, İmaj Yayınları, Ankara 2004, s.20.

⁴⁴⁶ Emine Yazıcıoğlu- Zehra Şeker Ögüz, a.g.e., s.163.

⁴⁴⁷ Emine Yazıcıoğlu- Zehra Şeker Ögüz, a.g.e., s.163.

⁴⁴⁸ Şaban Kayıhan- Özcan Günergök, a.g.e., s.45-46.

⁴⁴⁹ M. Kemal Omağ, a.g.e., s.956.

⁴⁵⁰ Yargıtay 11. HD. E. 1995/2938 K.1995/3945 . 01.05.1995 Tarih, (Şaban Kayıhan- Özcan Günergök, a.g.e., s.180).

2.1.8. 09.12.2011 Tarih ve K-2011/1032 sayılı Hakem Heyeti Kararı⁴⁵¹ (Kasko Sigortası Genel Şartları)

2.1.8.1. Kararın Özeti

Karara konu olayda, akdedilen kasko sigortası geçerlidir. Araçta meydana gelen rizikonun gerçekleşme şekli konusunda hem sigorta şirketi hem de başvuru mutabık kalmıştır. Ancak meydana gelen rizikonun sigorta kapsamı içerisinde olup olmadığı başvuru konusudur. Zira araç, yıldırım çarpması sonucunda oluşan elektriksel etki nedeniyle hasara uğramıştır. Akdedilen kasko poliçesinin yıldırım düşmesi sonucu meydana gelen zararları kapsayıp kapsamadığının anlaşılabilmesi için komisyonca kasko sigortasının kapsamı incelenmiştir. Kararda Yargıtay kararlarına yer verilmiş, kasko sigortasının yalnızca araçta meydana gelen hasarlarla sınırlı olmadığı, yangın ve hırsızlık durumlarında da geçerli olduğu belirtilmiştir. Kasko sigortası karma nitelikte bir sigorta olup, zarar ve mal sigortası kapsamına girmektedir. Dolayısıyla sigorta konusu aracın bir kazaya karışmasının yanı sıra, yıldırım çarpması sonucunda bir hasar alması da yine kasko sigortası kapsamında olacaktır.

Başvuru konusu olayda, araca doğrudan yıldırım çarpması da yıldırım sebebiyle meydana gelen elektriksel etki sebebiyle araç hasar görmüştür. Komisyonca yapılan inceleme sonucunda bu hasarın kasko kapsamı içinde olduğu kabul edilmiş ve başvurunun kabulüne karar verilmiştir.

2.1.8.2. Kararın Değerlendirilmesi

Kısaca “kasko” olarak adlandırılan kara taşıtları sigortası, kara taşıtlarının uğrayabileceği çeşitli rizikoları teminat altına almayı amaçlamaktadır. Kasko sigortasının konusu, yapılacak prim ödemesine binaen, araçta meydana gelecek hasarların sigorta şirketi tarafından giderilmesidir.⁴⁵² Kasko sigortaları, doktrinde mal/zarar sigortaları kategorisinde kabul edilmektedir.⁴⁵³ Kasko, “Aktif sigortası” ve “Pasif sigortası” olarak iki gruba ayrılan zarar sigortaları içerisinde de “aktif sigortası” grubunda yer almaktadır.⁴⁵⁴

TTK’de kasko poliçesinin tanımı olmaması nedeniyle, kasko poliçesi konusunda çıkan uyuşmazlıklarda Yargıtay kararları, doktrin görüşleri ve Kara Araçları Kasko

⁴⁵¹ Sigorta Tahkim Komisyonu Hakem Karar Dergisi, Ekim-Aralık 2011, Sayı: 8, s.5-7. <http://www.sigorta-tahkim.org/files/karardergisisayii8.pdf>, (Erişim Tarihi: 12.04.2022).

⁴⁵² Hayri Taşyürek, *Kasko Sigortası*, Seçkin Yayıncılık, İstanbul, 2001, s. 22.

⁴⁵³ Şaban Kayıhan- Özcan Günergök, *a.g.e.*, s.31, İnci Deniz Kaner, *a.g.e.*, s.38, Hacı Kara, *a.g.e.*, s.292.

⁴⁵⁴ Şaban Kayıhan, “Zarar Sigortalarında Sigortacının Halefiyeti”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 22, Sayı:3, 2016, s.1596.

Sigortası Genel Şartları yol gösterici olmaktadır. Ayrıca pek tabi TTK’de yer alan genel sigorta hükümleri de yine kaskoya ilişkin uyumsuzluklarda uygulama alanı bulacaktır. Başvuru konusu olayda, araca yıldırım çarpması sigorta şirketi tarafından kasko kapsamında kabul edilmemiş, bu nedenle tazminat ödemesi yapılmamıştır. Ancak taraflar arasında akdedilen sigorta poliçesinde yangın rizikosu da kasko içerisinde teminat altına alınmıştır. Ayrıca Kasko Sigortası Genel Şartları, söz konusu durumu teminat dışında bırakmış değildir⁴⁵⁵. Yine konuyla ilgili olarak Yargıtay, kasko sigortası kapsamındaki bir araçta meydana gelen yanma rizikosunu teminat kapsamında kabul etmiştir.⁴⁵⁶ Ayrıca belirtmek gerekir ki, başvuru konusu olayda meydana gelen yangın rizikosu, sigorta ettirenin kusuru sebebiyle de meydana gelmemiştir. Bu sebeple başvurusunun kabulüne karar verilmiş olması yerinde olmuştur.

2.1.9. 17.07.2012 Tarih ve K-2012/ 803 sayılı Hakem Kararı⁴⁵⁷ (TTK m.1429 Rizikonun Gerçekleşmesinde Kusur)

2.1.9.1. Kararın Özeti

Kararda, sigorta şirketinin somut delillerle ispat yükümü incelenmiştir. Bilindiği üzere TTK m.1409/2 gereği, meydana gelen bir rizikonun sigorta teminatı içinde olmadığına dair ispat yükünü sigorta şirketi yerine getirmek zorundadır. Sigorta şirketi bu ispatı somut delillerle gerçekleştirmelidir. Başvurucu, meydana gelen kazada araç sürücüsünün başkası olduğunu iddia etmiş, ancak sigorta şirketi özel raporlar ve kaza tespit tutanağı doğrultusunda olayın anlatılan şekilde olmadığını ispatlamıştır. Kaza tespit tutanağı, aksi ispat edilmedikçe doğru sayılan belgelerdendir. Kaza tespit tutanağı sigorta şirketinin iddialarını doğrulamaktadır. Kaza sırasında araç sürücüsünün alkollü olduğu somut delillerle ispatlanmıştır. İspat yükünün somut delillerle yerine getirilmiş olduğu durumlarda, ispat yükü sigorta ettirene geçecek ve durumun aksini ispat etmesi beklenecektir. Ancak başvuru, sigorta şirketinin iddialarının aksini ispatlayamamıştır. Başvurucu, hakkını dürüstlük kurallarına aykırı bir şekilde kullanmış ve meydana gelen rizikoyu olduğundan farklı bir şekilde aktarmıştır. Bu nedenle komisyonca başvurusunun iyi niyet iddialarının da dikkate alınmaması gerektiği ifade edilmiştir. Dolayısıyla komisyonca kazaya alkollü bir sürücünün sebebiyet vermiş olduğu kabul

⁴⁵⁵ https://tsb.org.tr/media/attachments/Kara_Araclar%C4%B1_Kasko_Sigortas%C4%B1_Genel_Sartlar%C4%B1.pdf (Erişim Tarihi:02.03.2022).

⁴⁵⁶ Furkan Emiralioğlu, *Yargıtay 17. Hukuk Dairesinin Sigorta Ettirenin Rizikonun Gerçekleşmesindeki Kusurunun Etkisine Dair E. 2016/646 k. 2016/1427 Sayılı Kararının İncelenmesi*, Sayı: 49, 2022, s.588.

⁴⁵⁷ Sigorta Tahkim Komisyonu Hakem Karar Dergisi, Temmuz- Eylül 2012, Sayı: 11 s.9-16, <http://www.sigortatahkim.org/files/KararDergisiSayi11.pdf> (Erişim Tarihi:15.04.2022).

edilmiş ve sürücünün yasal sınırın üzerinde bir alkol almış olmasından hareketle başvurunun reddine karar verilmiştir.

2.1.9.2. Kararın Değerlendirilmesi

Sigortacının tazminat borcu, TTK m.1427 vd. düzenleme altına alınmış bir husustur. Buna göre, prim ödeme borcu ile poliçe tanzim etme ve sonrasında tazminat ödeme borcu karşılıklı borçlardır.⁴⁵⁸ TTK m.1427'ye göre, sigorta şirketi meydana gelen hasarı aynen yahut nakden ödeyebilir. Sözleşmede bu konuda herhangi bir kararlaştırma bulunmuyorsa, nakden ödeme yapılacaktır.⁴⁵⁹ Sigortacı, tazminat ödemesini geciktirmemekle mükelleftir.⁴⁶⁰ Ancak sigortacı, zarar sigortalarında diğer özel hukuk sözleşmelerinin aksine muacceliyet bakımından daha uzun bir süreye sahiptir. Zarar sigortalarında sigorta şirketinin borcu her halde, kendisine rizikonun gerçekleştiği bildirildikten kırk beş gün sonra muaccel olur. Sigortacının borcu riziko meydana gelince muaccel olmuş sayılmayacaktır. Şayet sigortacı, rizikonun meydana geldiğini sigorta ettirenin ihbarından önce kendiliğinden öğrenmişse, bu durumda öğrenme tarihinden itibaren kırk beş günlük süre işlemeye başlayacaktır.⁴⁶¹ Kanaatimizce TTK m.1427/2 lafzı anlaşılması biraz güç bir maddedir. Şöyle ki maddede, kırk beş günlük sürenin başlaması için ihbar bildirimin yanı sıra, meydana gelen olaya ilişkin gerekli evrakın da sigortacıya tevdi edilmesi gerekliliği ve sigortacının da gerekli araştırmalarını tamamlaması aranmaktadır. Maddenin devamında ise sigorta alacağının “her halde” ihbardan başlayan kırk beş günlük sürenin sonunda muaccel olacağı düzenlenmiştir. Buradaki “her halde” ifadesinin neye referans yapmakta olduğu ilk etapta anlaşılamamaktadır. Doktrinde bu ifadenin, sigortacının araştırmalarını tamamlamamış olması haline vurgu yaptığı ileri sürülmüştür.⁴⁶²

Muacceliyetin sonuçlarından birincisi alacak hakkındaki zamanaşımı süresinin işlemeye başlamasıdır.⁴⁶³ İkinci durum ise, temerrüdün gerçekleşmesidir. Kanun koyucu, temerrüdün gerçekleşmesi için sigorta ettirene ayrıca bir ihtar yükümü yüklememiştir. TTK m.1427/4 gereği, sigorta borcu muaccel hale gelince temerrüt de gerçekleşmiş kabul edilecektir. Ancak sigortacı yapması gereken araştırmaları kırk beş

⁴⁵⁸ Mustafa Çeker, *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Sigorta Hukuku*, 2019, 20. Baskı, Karahan Kitabevi, Adana, s.85.

⁴⁵⁹ İnci Deniz Kaner, a.g.e., s.16.

⁴⁶⁰ SK m.32/3.

⁴⁶¹ Şaban Kayıhan- Özcan Günergök, a.g.e., s.200.

⁴⁶² İnci Deniz Kaner, a.g.e., s.17.

⁴⁶³ Mehmet Özdamar- Burak Doğan, a.g.e., s. 93, Şaban Kayıhan- Özcan Günergök, a.g.e., s.268, İnci Deniz Kaner, a.g.e., s.17, Rıza Ayhan, Hayrettin Çağlar, Mehmet Özdamar, a.g.e., s.250, Ali Haydar Yıldırım, *Sigorta Tazminatı ve Bedelinin Muacceliyeti*, Ankara 2020, s.21, Emine Yazıcıoğlu- Zehra Şeker Ögüz, a.g.e, s.177.

gün içerisinde tamamlanamamışsa, alacak muaccel olmuş kabul edilemeyeceğinden, temerrüt de gerçekleşmeyecektir.⁴⁶⁴ Bilindiği üzere temerrüt durumunda borca temerrüt faizi eklenir. TTK m.1427/ 5'e göre, sigorta sözleşmesinde sigorta şirketinin temerrüt faizi ödemeyeceği şeklinde bir kararlaştırma geçersiz kabul edilmektedir. Bu kabulün temelinde, sigorta ettirenin sigorta şirketine kıyasla daha güçsüz bir statüde bulunuyor olması yatmaktadır.⁴⁶⁵ Doktrinde, sigortacının rizikonun meydana geldiğini sigorta ettirenin ihbarı olmaksızın haricen öğrendiği hallerde, temerrüt için ayrıca ihtar çekilmesi gerektiği savunulmuştur.⁴⁶⁶ Görüldüğü üzere sigorta şirketinin tazminat ödeme borcu sıkı bir şekilde düzenleme altına alınmış vaziyettedir. Ancak pek tabi sigorta şirketinin borcunu ortadan kaldıran/ azaltan yahut genişleten haller de kanunda düzenleme altına alınmıştır. Sigorta şirketinin tazminat ödeme borcunu genişleten hallerden biri olarak TTK m. 1429/1 sayılabilir. Bu maddeye göre, sigorta şirketi yalnızca sigorta ettirenin fiilleri sonucu gerçekleşen rizikolardan sorumlu tutulmamıştır. "Hukuken fiillerinden sorumlu olunan kişilerin" fiillerinden de sorumludur.⁴⁶⁷

Başvuru konusu olayda da, sigorta ettiren kişi araç sürücüsü olmayıp, alkollü olmasından ötürü alkol kullanmayan bir arkadaşının arabayı kullandığını ileri sürmüştür. TTK m.1429'a göre, araç sürücüsünün ihmal kaynaklı fiillerinden ötürü meydana gelen rizikolarda da sigorta şirketinin sorumluluğu doğacaktır. Ancak başvuru konusu olayda sigorta şirketi kaza anında araç sürücüsünün, sigorta ettiren tarafından iddia edilen kişi olmadığını ileri sürmektedir. Bilindiği üzere TTK m. 1409 gereği, sigortacı meydana gelen rizikonun teminat kapsamı dışında olduğunu ispatlamakla mükelleftir.⁴⁶⁸ Başvuru konusu olayda sigorta şirketi, üzerine düşen ispat külfetini yerine getirmiş vaziyettedir. Ancak başvuru, sigorta şirketinin ispat yükünü yerine getirmesinden sonra kendisine geçen ispat külfetini yerine getirememiş, meydana gelen kazanın alkol etkisi olmadan ve iddia edilen araç sürücüsü tarafından gerçekleştirildiğini ispatlayamamıştır. Bu nedenle başvurunun reddine karar verilmesi yerinde olmuştur.

⁴⁶⁴ İnci Deniz Kaner, *a.g.e.*, s.18.

⁴⁶⁵ Emine Yazıcıoğlu- Zehra Şeker Ögüz, *a.g.e.*, s.171.

⁴⁶⁶ Şaban Kayıhan- Özcan Günergök, *a.g.e.*, s.201.

⁴⁶⁷ Detaylı bilgi için bkz. Nurdan Orbay Ortaç, *a.g.e.*, s.101.

⁴⁶⁸ Şaban Kayıhan- Özcan Günergök, *a.g.e.*, s.198, İnci Deniz Kaner, *a.g.e.*, s.19, Emine Yazıcıoğlu- Zehra Şeker Ögüz, *a.g.e.*, s.171, Rıza Ayhan, Hayrettin Çağlar, Mehmet Özdamar, *a.g.e.*, s.151.

2.1.10. 08.04.2013 Tarih ve K-2013/632 Sayılı Hakem Kararı⁴⁶⁹ (TTK m.1448 Zararı Önleme, Azaltma Ve Sigortacının Rücu Haklarını Koruma Yükümlülüğü)

2.1.10.1. Kararın Özeti

Başvuru konusu olayda, komisyonca incelenen durum, sigortalı araçta meydana gelen hırsızlık olayının sigorta kapsamı içerisinde olup olmadığıdır. Karar gerekçesinde öncelikle kasko sigortasının türüne yer verilmiş ve kaskonun zarar/mal sigortaları başlığı altında sayılmış olduğu, bu sebeple hırsızlık durumunda da sigortacının mesul olacağı kabul edilmiştir. Ancak sigortalı aracın çalınmasından ötürü sigorta şirketinin sorumlu olabilmesi için gerçekleşmesi gereken birtakım şartlar vardır. Karar gerekçesinde, Kasko Sigortası Genel Şartları içerisinde düzenlenmiş bulunan bu şartlara yer verilmiştir. Buna göre, meydana gelen hırsızlığın ancak aracın tamir, bakım, yıkama, park sebebiyle bırakıldığı yerlerde meydana gelmiş olması gerekmektedir. Ayrıca böyle bir durumda başvuru, sorumlular hakkında yasal yollara başvurmuş olmalıdır. Bu durumda dahi sigorta şirketi, meydana gelen zararın %20'sini sigorta ettiren üzerinde bırakarak başvuruyu kabul etmektedir. Bunun dışındaki hallerde meydana gelen hırsızlık olaylarında ise sigorta şirketi sorumlu olmayacaktır. Başvuru konusu olayda, başvuru aracının, üzerinde anahtar takılı vaziyette, kontak çalışırken çalınmıştır. Bu sebeple de sigorta kapsamı içerisinde olmadığı kabul edilmiştir. Ayrıca başvuru konusu olayı sigorta teminatı dışına çıkaran bir husus daha bulunmaktadır ki, başvuru aracını kira akdi ile bir başkasına kullandırmış, kullandığı kişi anahtarı araç üzerinde bırakarak çalınmasına sebebiyet vermiştir. Oysa kararda, akdedilen sigorta poliçesinde aracın kiralanmasının, meydana gelen rizikoyu teminat dışına çıkaran hallerden olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla başvuru aracını kiraya vermesi, kiralayan kişinin de anahtarı üzerinde bırakması sebebiyle meydana gelen hırsızlıktan ötürü sigorta şirketinin sorumlu olmayacağı kabul edilmiş ve başvurunun reddine karar verilmiştir.

2.1.10.2. Kararın Değerlendirilmesi

Başvuru konusu olay 08.04.2013 tarihli olmasına karşın, karar gerekçesinde de belirtilmiş olduğu üzere 6103 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun m.39'da 6762 Sayılı Ticaret Kanunu yürürlükte iken yapılmış sigorta sözleşmelerine, 1 yıl süre ile 6762 Sayılı Ticaret Kanunu'nun uygulanacağı ifade

⁴⁶⁹ Sigorta Tahkim Komisyonu Hakem Karar Dergisi, Nisan-Haziran 2013, Sayı: 14, s.1-6, <http://www.sigortatahkim.org/files/KararDergisiS14.pdf> (Erişim Tarihi: 15.05.2022).

olunmuştur.⁴⁷⁰ 01.07.2012 tarihinde ise 6102 Sayılı TTK uygulanmaya başlanmıştır. Bu nedenle başvuru konusu olaya 6762 Sayılı Kanun'un uygulanması gerekmiştir.

Başvuru konusu olayda, sigorta ettirenin aracı poliçede hususi otomobil olarak belirtilmiş olmasına karşın, sigorta ettiren aracı kiralamış ve kiraladığı kişi de araç üzerinde anahtarlarını bırakarak aracın çalınmasına sebebiyet vermiştir. 6762 Sayılı Kanun m.1293 hükmüne karşılık gelen 6102 Sayılı TTK m.1448: “Sigorta ettiren, rizikonun gerçekleştiği veya gerçekleşme ihtimalinin yüksek olduğu durumlarda, zararın önlenmesi, azaltılması, artmasına engel olunması veya sigortacının üçüncü kişilere olan rücu haklarının korunabilmesi için, imkânlar ölçüsünde önlemler almakla yükümlüdür. Sigorta ettiren, sigortacının bu konudaki talimatlarına olabildiğince uymak zorundadır. Birden çok sigortacının varlığı ve bunların birbirlerine aykırı talimatlar vermeleri hâlinde, sigorta ettiren, bu talimatlardan zararın azaltılması ve rücu haklarının korunması bakımından en uygun olanını dikkate alır. (2) Bu yükümlülüğe aykırılık sigortacı aleyhine bir durum yaratmışsa, kusurun ağırlığına göre tazminattan indirim yapılır. (3) Sigortacı sigorta ettirenin birinci fıkra gereğince yaptığı makul giderleri, bunlar faydasız kalmış olsalar bile, sigorta tazminatından veya bedelinden ayrı olarak tazmin etmekle yükümlüdür. Eksik sigortanın yapıldığı hâllerde 1462 nci madde hükmü kıyas yoluyla uygulanır. (4) Sigortacı, sigorta ettirenin istemi üzerine giderlerin karşılanması amacıyla gerekli tutarı avans olarak ödemek zorundadır” şeklindedir. Akdedilen bir sigorta poliçesinde, sigortacıya yüklenen yükümlülükler bulunduğu gibi, sigorta ettirene yüklenen yükümlülükler de bulunmaktadır. Bunlar TTK m.1430 vd.’de sayılmış olup; “beyan yükümlülüğü” , “rizikoyu ihbar etme yükümlülüğü”, “bilgi ve araştırma yapılmasına izin verme yükümlülüğü” ve “zararı önleme, azaltma ve sigortacının rücu haklarını koruma yükümlülüğü” olarak sayılabilir.⁴⁷¹

Başvuru konusu olayda sigorta ettiren, üzerine düşen yükümlülükleri yerine getirmemiştir. Nitekim başvuru, poliçede teminat dışı olduğu belirtildiği halde aracı kiralık olarak bir başkasına kullandırmış; sigortalı aracı kiralayan kişi de zararı önlemek adına hiçbir girişimde bulunmamış, aracı doğması muhtemel bir zarara karşı korumasız bir şekilde bırakmıştır. Karar gerekçesinde de belirtilmiş olduğu üzere, aracın otopark, vale benzeri yerlere bırakılması halinde çalınması durumunda sigortanın sorumluluğunun devam ettiği kabul edilmektedir. Ancak sigorta ettirenin yahut başvuru konusu olayda olduğu gibi sigorta konusu aracı kiralayan kişinin araç üzerinde anahtar bırakması suretiyle meydana gelen çalıntı durumlarında rizikonun sigorta kapsamı

⁴⁷⁰ <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6103.pdf> (Erişim Tarihi: 13.04.2022).

⁴⁷¹ Didem Light Algantürk, Sigorta Sözleşmesi Süresi İçinde Sigorta Ettirenin Yükümlülükleri, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl:11 Sayı: 22, 2012, s.1- 8, Belin Köroğlu Ölmez, Sigorta Ettirenin Beyan Yükümlülüğü, *Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt:1, Sayı:2, 2016, s.265-266, Emine Yazıcıoğlu-Zehra Şeker Ögüz, *a.g.e.*, s.140 vd., Hacı Kara, *a.g.e.*, s.240 vd., İnci Deniz Kaner, *a.g.e.*, s.24 vd., Şaban Kayıhan- Özcan Günergök, *a.g.e.*, s.213 vd., Tamer Bozkurt, *a.g.e.*, s. 185 vd.

dışında kaldığı kabul edilmektedir. Nitekim Yargıtay'ın görüşü de bu yöndedir.⁴⁷² Bu nedenle de meydana gelen hasar teminat kapsamı dışında kalmıştır.

2.1.11. 23.10.2013 Tarih ve K-2013/2145 sayılı Hakem Kararı⁴⁷³ (TTK m.1409/1, m.1461/1 Sigortanın Kapsamı)

2.1.11.1. Kararın Özeti

Komisyonca incelenen durum, başvurucunun zararlarının sigorta teminatı içerisinde olduğunun kabul edilmesi, ancak yapılan ödemeye KDV tutarının eklenmemesidir. Başvurucu meydana gelen zararını sunduğu faturalarla ispat etmiş, sigorta şirketi de meydana gelen zararın teminat kapsamı içerisinde olduğunu kabul ederek zarar tutarını ödemiştir. Ancak faturalarda bildirilen zarara ek olarak bir de KDV bedelini ödemesi gerekirken, bu ödemeyi yapmamıştır. Komisyonca, eksik ödenen tutarın başvurucuya ödenmesine karar verilmiştir.

2.1.11.2. Kararın Değerlendirilmesi

Başvuru konusu uyuşmazlık, sigorta teminatının kapsamına ilişkindir. Başvurucu meydana gelen rizikoyu gidermek için yaptığı masraf faturasını sigorta şirketine sunmuş, ancak sigorta şirketi, başvuru tarafından ödenen KDV bedelini ödememiştir. Uyuşmazlık, ödenmeyen KDV bedelinden kaynaklanmaktadır. Sigortacının tazmin yükümlülüğü 6102 sayılı TTK'nin çeşitli maddelerinde düzenlenmiş olup, sigortacı meydana gelen zararı tümüyle karşılamakla yükümlüdür (Bkz. TTK m. 1459 ve 1409).

Gerek mevcut yasal mevzuat gereği, gerekse mülga 6762 sayılı TTK gereği sigortacının yükümlülüğü, meydana gelen gerçek zararı tamamıyla gidermektedir.⁴⁷⁴ Yerleşik Yargıtay içtihatlarına göre KDV, sigorta tazminatı kapsamının içerisinde dâhil edilmesi gereken, sigorta ettirenin zararlarından birini oluşturan bir kalemdir.⁴⁷⁵ Hatta Yargıtay, sigorta ettiren fatura kestirmemiş olsa dahi, zararını oluşturan kalemler KDV'ye tabi ise hesaplanarak sigorta ettirene ödenmesi gerektiğini içtihat etmektedir.⁴⁷⁶

⁴⁷² Yargıtay 17. Hukuk Dairesi, E. 2008/2572 K. 2008/4869 27.10.2008, www.sinerjimevzuat.com.tr (Erişim Tarihi: 20.06.2022).

⁴⁷³ Sigorta Tahkim Komisyonu Hakem Karar Dergisi, Ekim- Aralık 2013, Sayı:16, s.6-8, <http://www.sigortatahkim.org/files/KararDergisiS16.pdf> (Erişim Tarihi:20.05.2022).

⁴⁷⁴ Mustafa Çeker, *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Sigorta Hukuku*, 2019, 20. Baskı, Karahan Kitabevi, Adana, s.63.

⁴⁷⁵ Yargıtay 11. HD. E. 2004/15096 K. 2005/12713 Karar, 22.12.2005, www.sinerjimevzuat.com.tr (Erişim Tarihi:10.06.2022).

⁴⁷⁶ Işıl Ulaş, *Uygulamalı Sigorta Hukuku*, Turhan Kitabevi, Ankara, 2002, s. 570, Yargıtay 11. HD. E. 2003/6714, K. 2004/1395, 17.02.2004, Yargıtay 17. HD. E. 2016/18474, K. 2017/10417 13.11.2017, www.sinerjimevzuat.com.tr (Erişim Tarihi: 12.06.2022).

Dolayısıyla sigorta şirketinin KDV'yi ödememesi usul ve esaslara aykırı bir uygulama olmuştur. Başvurunun kabulüne karar verilmesi yerindedir.

2.1.12. 15.01.2014 Tarih ve K-2014/111 sayılı Hakem Kararı⁴⁷⁷ (İspat Yükünün Yer Değiştirmesi)

2.1.12.1. Kararın Özeti

Komisyonca incelenen bu başvuruda başvuru, aracında meydana gelen hasardan ötürü sigortacıya başvurmuş, sigortacı meydana gelen olayın anlatıldığı gibi olmadığı gerekçesi ile başvuru taleplerini reddetmiştir. Bilindiği üzere, meydana gelen zararın teminat kapsamı dışında olduğuna dair olgu sigorta şirketi tarafından ortaya konulmak zorundadır. Sigorta şirketi, olayın gerçek oluşumunu ispatlayabilmek için özel bir şirketten araştırma raporu aldırılmıştır. Alınan raporda, meydana gelen kazada karşı aracın sürücüsü olan kişinin, aracı kullanan kişinin sonradan değiştirildiğine dair bir beyan vardır. Söz konusu beyana göre, kaza sırasında aracı kullanan kişi genç bir kız olup sonradan araçta bulunan bir erkek, ifade sırasında kaza anında aracı kendisinin kullandığını ileri sürmüştür. Yine olayı gören başkaca görgü tanıkları da bu beyanı doğrulamıştır. 17-18 yaşlarında bir kız kazaya sebebiyet vermiş, ancak kızın ehliyeti olmadığını söyleyen bir erkek, kızın yerine geçmiş ve kız olay mahallini terk etmiştir. Bu beyanlar karşısında komisyonca, sigorta şirketi tarafından ispat yükünün somut delillerle yerine getirilmiş olduğu kabul edilmiştir. Bu durumda meydana gelen rizikonun teminat kapsamı içerisinde olduğuna dair ispat yükü sigorta ettirene geçmiştir. Buna karşılık başvuru, sigorta şirketi tarafından ileri sürülen iddiaların aksini ispatlayamamıştır. Komisyonca, olay akabinde tutulan kaza tespit tutanağının da ispat gücü olmadığı kabul edilmiştir. Zira araç sürücüsü genç kız, kaza tespit tutanağı tanzim edilmeden olay yerinden ayrılmış, tutanakta gerçek durum tespit edilememiştir. Bu nedenle meydana gelen hasarın teminat kapsamı içerisinde olduğu ispatlanamamış, komisyonca başvurunun reddine karar verilmiştir.

2.1.12.2. Kararın Değerlendirilmesi

Başvuru konusu olayda rizikonun teminat kapsamı içerisinde olup olmadığı tartışılmıştır. TTK m.1409/2 gereği meydana gelen rizikonun teminat kapsamı dışında kaldığını, sigortacı ispatla mükelleftir. Ancak Yargıtay tarafından, sigorta ettiren meydana gelen olayı olduğundan farklı bir şekilde aksettirirse, olayın bu şekilde gerçekleştiğini ispatlamak zorunda olduğunu, sigorta şirketinin bu durumu ispatlamak

⁴⁷⁷ Sigorta Tahkim Komisyonu Hakem Karar Dergisi Ocak- Mart 2014, Sayı: 17, s.4-6, <http://www.sigortatahkim.org/files/KararDergisiS17.pdf> (Erişim Tarihi: 12.05.2022).

zorunda olmayacağı kabul edilmiştir.⁴⁷⁸ Bir başka deyişle, sigorta ettiren iyiniyetli bir şekilde meydana gelen rizikoyu bildirmiş ise, sigortacı bu rizikonun sigorta kapsamı dışında olduğunu ispatla mükelleftir. Ancak sigorta ettiren meydana gelen olayı, olduğundan farklı bir şekilde aksettirmişse, o halde ispat yükü yer değiştirecek ve olayın anlattığı şekilde meydana gelmiş olduğunu sigorta ettiren ispat etmekle mükellef olacaktır.⁴⁷⁹ “İspat yükünün yer değiştirmesi” olarak bilinen bu durum TTK’da açık bir şekilde düzenlenmemiş olmakla birlikte, yerleşik Yargıtay içtihatları doğrultusunda tanımlanmaktadır.⁴⁸⁰ Konuyla ilgisi bakımından sigorta ettirenin tazminat ödemesi alabilmek amacıyla rizikonun gerçekleşmesini sağlaması halinde, sigortacının ödeme yapmama hakkı olacağı ve kendisine ödenen primleri iade etmeyebileceği de belirtilmelidir.⁴⁸¹ Mevcut olayda sigortacı, araştırma raporu ve tanık beyanları ile sigorta ettirenin beyanlarının doğru olmadığını somut delillerle ispatlamıştır. Dolayısıyla ispat yükü sigorta ettirene geçmiş, ancak sigorta ettiren meydana gelen rizikonun teminat kapsamı içerisinde olduğunu ispat edemediğinden başvurusunun reddine karar verilmesi yerinde olmuştur.

2.1.13. 28.06.2014 Tarih ve K-2014/ 2098 sayılı Hakem Kararı⁴⁸² (Aktif Husumet Ehliyeti, TMK M.879/1 Rehinli Alacaklının Muvafakati)

2.1.13.1. Kararın Özeti

İnceleme konusu kararda, sigorta ettiren, aracında meydana gelen hasardan ötürü sigorta şirketinden tazminat talebinde bulunmuştur. Akdedilen sigorta poliçesi üzerinde, aracın kredi ile alınmış olmasından dolayı banka lehine rehin bulunmaktadır. Komisyonca, rehin bulunan durumlarda, sözleşmenin tarafı sigorta ettiren olmasına ve sözleşmeden doğan haklara haiz olmasına karşılık, tazminatın rehin hakkı sahibine verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Üzerinde rehin bulunan araç için ödenecek sigorta tazminatı ya rehin sahibine verilmeli ya da rehin sahibinin bu bedelin sigorta ettirene

⁴⁷⁸ Yargıtay HGK E. 1998/11- 872, K. 1998/905, 16.12.1998 Tarih, www.sinerjimevzuat.com.tr (Erişim Tarihi:20.05.2022), Yargıtay 11.HD E. 2005/13443 K. 2007/172, 15.01.2007, Yargıtay 17.HD. E. 2009/7535, K. 2010/882, 08.02.2010, HGK. E. 2010/17-655, K. 2010/688 22.12.2010, <https://www.tazminathukuku.com/yargitay-kararlari/trafik-kazalarinda-ve-sigortalarda-ispay-yuku.htm> (Erişim Tarihi: 12.04.2022), Hasan Tahsin Gökcan, *Hukuki Sorumluluk, Tazminat, Sigorta ve Rücu Davaları*, Seçkin Yayıncılık, 2018, s. 312,

⁴⁷⁹ Yargıtay 11. HD. E. 1998/5509, K. 1998/7215 27.10.1998, (Şaban Kayıhan- Özcan Günergök, *a.g.e.*, s.198), Yargıtay 17. HD. E. 2014/23577, K. 2017/5650, 18.05.2017, (Emine Yazıcıoğlu- Zehra Şeker Ögüz, *a.g.e.*, s.171.).

⁴⁸⁰ Hasan Can Yilgür- Özge Özdemir, *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu ve Yargıtay Kararları Doğrultusunda Sigorta Sözleşmesinde Öngörülen Riziko Hakkında İspat Yükü ve İspat Yükünün Yer Değiştirmesi*, 2020, <https://yavuz-uyanik.av.tr/tr/haber-yayin/6102-sayili-turk-ticaret-kanunu-ve-yargitay-kararlari-dogrultusunda-sigorta-sozlesmesinde-ongorulen-riziko-hakkinda-%C4%B0spat-yuku-ve-%C4%B0spat-yukunun-yer-degistirmesi/> (Erişim Tarihi: 10.06.2022).

⁴⁸¹ Şaban Kayıhan- Özcan Günergök, *a.g.e.*, s.198.

⁴⁸² Sigorta Tahkim Komisyonu Hakem Karar Dergisi, Nisan-Haziran 2014, Sayı: 18, s.6-8, <http://www.sigortatahkim.org/files/KararDergisiS18.pdf> (Erişim Tarihi: 14.06.2022).

ödenmesi konusunda muvafakati bulunmalıdır. Nitekim komisyon kararında atıf yapılan TMK m.879 hükmünde bu durum izah edilmektedir. Başvuru konusu olayda komisyon tarafından bankanın sigorta tazminatının sigorta ettirene ödenmesi konusunda rızası bulunup bulunmadığı araştırılmıştır. Ancak banka tarafından ödemenin yapılmasına muvafakat edilmediği anlaşılmıştır. Bu nedenle tazminatı alma konusunda hakkı bulunmayan başvurucunun başvurusunun aktif husumet yokluğu sebebiyle reddine karar verilmiştir.

2.1.13.2. Kararın Değerlendirilmesi

Başvuru konusu olay, aktif husumet ehliyetine ilişkindir. Husumet ehliyeti, bir kimsenin bir davada davacı yahut davalı olma konusunda menfaatinin bulunması olarak tanımlanabilir.⁴⁸³ Aktif husumet ehliyeti, davacı için kullanılan bir terimdir.⁴⁸⁴ Başvuru konusu olayda da davacının sigorta tazminatını alma konusunda husumet ehliyeti bulunup bulunmadığı tartışılmıştır. Husumet ehliyeti maddi hukuka ilişkin, menfaat kavramı ile örtüşmesi gereken bir durumdur.⁴⁸⁵ TMK m.879/1 gereği, sigorta alacaklarında ise rehinli alacaklıların onayı olmadan sigorta ettirene tazminat ödemesi yapılmayacağı kabul edilmektedir. Nitekim Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 18.04.2018 Tarih, 2017/11-91 Esas, 2018/924 Karar Sayılı İlamında, kredi kartı işsizlik sigorta poliçesine dayalı sigorta tazminatı istemi davasında davacı kredi kartı ödemelerini gerçekleştirmiştir. Bu nedenle de davacının aktif husumet ehliyeti bulunduğu karar verilmiştir.⁴⁸⁶ Zira TTK m. 1453 ve 1454’de rizikonun gerçekleşmemesinde menfaati bulunanların, menfaatlerinin sigorta ettirilebileceği düzenlenmiştir. Başvuru konusu olayda bankanın menfaatlerinin de teminat altına alınması gerekmektedir. Dolayısıyla rehinli alacaklı varken ve henüz alacağı da ödenmemişken, sigorta tazminatının sigorta ettirene ödenebilmesi için rehinli alacaklıların muvafakat etmesi gerekmektedir.

⁴⁸³ Yargıtay 3. Hukuk Dairesi, E. 2014/12514, K. 2015/5042 Karar, 26.03.2015, <https://adanabarasu.org.tr/tr/barodan-haberler/yargitay-hukuk-dairesi-karari> (Erişim Tarihi:15.12.2022).

⁴⁸⁴ Yargıtay 3. Hukuk Dairesi E. 2014/12514, K. 2015/5042, 26.03.2015, <https://adanabarasu.org.tr/tr/barodan-haberler/yargitay-hukuk-dairesi-karari> (Erişim Tarihi: 15.12.2022).

⁴⁸⁵ Emel Hanağası, *Davada Menfaat*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk (Medeni Usul ve İcra İflas Hukuku) Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara 2007, s.195.

⁴⁸⁶ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu E. 2017/11-91 K. 2018/924, 18.04.2018.: “Somut uyuşmazlığa gelindiğinde, kredi kartı işsizlik sigortası sertifikasında dain-i mürtehinin dava dışı Akbank T.A.Ş. Şubesi olduğu belirtilmiştir. Davacı tarafça da kredi kartı borcunun dain-i mürtehin bankaya ödendiği iddia edilerek, dosyaya bir kısım hesap ekstreleri sunulmuştur. Bu durumda mahkemece, davaya konu kredi kartı borçlarının davacı tarafça dain-i mürtehin bankaya ödenip ödenmediği bilirkişi incelemesi ile tespit edilerek, davaya konu üç ayrı kredi kartı olduğu da gözetilerek taraflar arasında düzenlenen sigorta poliçesinde hangi kredi kartlarının yazılı olduğu, hangisi ya da hangileri bakımından davacının aktif husumetinin (sıfat) bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekmektedir. Başka bir ifadeyle, davacının yapmış olduğu kredi kartı ödemeleri bağlamında dava dışı dain-i mürtehin banka davaya muvafakat vermese bile, davacının davada aktif husumet (sıfat) ehliyetinin bulunduğu kabulü gerekir.”, Aynı yönde bkz: Yargıtay HGK. E. 2012/17-394 K.2012/643, 28.09.2012, www.sinerjimevzuat.com.tr (Erişim Tarihi:10.06.2022).

Başvuru konusu olayda ise böyle bir muvafakat bulunmamaktadır. Bu nedenle başvurunun husumet yokluğundan reddine karar verilmesi yerinde olmuştur.

2.1.14. 20.10.2016 Tarih ve K-2016/29745 Sayılı Hakem Kararı⁴⁸⁷ (TTK m.1409 Sigortacının Sorumluluğu, TTK M.1452 Emredici Hükümler)

2.1.14.1. Kararın Özeti

Komisyon tarafından incelenen bu kararda uyuşmazlık, başvurucunun gerçek zararının sigorta şirketi tarafından ödenmemesi ve ayrıca poliçede sigorta ettirenin gerçek zararının ödenmesini kısıtlayan hükümler ihdas edilmiş olmasıdır. Başvurucu, aracında meydana gelen hasardan dolayı sigorta şirketine başvurmuş, ancak taraflar rayiç bedel hususunda anlaşmaya varamamıştır. Karar gerekçesinde, Sigortacılık Kanunu, Türk Ticaret Kanunu ayrıca ilgili yönetmelik maddeleri incelenmiştir. Kararda sigorta sözleşmesinin özellikleri de detaylı olarak incelenmiş, sigorta ettirenlerin sigorta şirketlerine nazaran güçsüz konumda oldukları, bu nedenle sigorta ettirenler lehine yorum yapılması gerektiği ifade edilmiştir. Karar gerekçesinde, sigorta şirketinin sigorta ettirenin gerçek zararını tazmin etmesi gerektiği belirtilmiş ve TTK'nin ilgili maddelerine atıf yapılmıştır. Yine bu doğrultuda, sigorta ettirenin gerçek zararının ödenmesini kısıtlayan düzenlemeler yapılamayacağı ifade edilmiştir. Komisyon tarafından başvuruya konu poliçe incelenmiştir. Poliçede ve sigorta genel şartlarında rayiç bedel konusunda bir üst sınır getirilmiş olduğu görülmüştür. Oysaki TTK uyarınca sigorta ettirenin gerçek zararı kısıtlanamayacaktır. Kararda, aksine düzenlenmiş bir sözleşmenin geçerli olmayacağı ifade edilmiştir. Fakat başvuru konusu olayda zararın doğmuş olduğu ifade edilmiş, bu nedenle de sözleşmenin geçerli olacağı fakat aleyhe hükümlerin geçersiz olacağı kabul edilmiştir. Bu durumdan hareketle de başvurucunun gerçek zararının tespit edilebilmesi için dosyada bilirkişi raporu aldırılmış, belirlenen değer sigorta şirketi tarafından aleyhe hükümler geçersiz sayılarak ödenmesine karar verilmiştir.

2.1.14.2. Kararın Değerlendirilmesi

Başvuru konusu olayda, sigorta ettirenin gerçek zararının ödenmemesi uyuşmazlık konusu olmuştur. Başvurucu, aracında meydana gelen hasarın tamamen tazmin edilmesini istemekte, ancak sigorta şirketi başvurucunun zararının poliçe kapsamında daha az olduğunu iddia etmektedir. Sigorta sözleşmesi, bir tarafında sigorta ettirenin diğer tarafında sigorta kuruluşunun bulunduğu, tarafların irade serbestisi ilkesi doğrultusunda

⁴⁸⁷ Sigorta Tahkim Komisyonu Hakem Karar Dergisi, Ekim-Aralık, Sayı: 28, s.10-16, <http://www.sigortatahkim.org/files/karardrgs28.pdf> (Erişim Tarihi:20.06.2022).

akdetmiş bulundukları bir tür özel hukuk sözleşmesidir.⁴⁸⁸ Doktrinde, sigorta sözleşmelerinin rizikoya konu olabilecek pek çok alanı kapsadığı ileri sürülerek, kanuni bir tanıma yer verilmesinin uygunsuz olduğu ileri sürülmüştür.⁴⁸⁹ Nitekim “Alman Sigorta Sözleşmesi Kanunu” sigorta sözleşmesinin tanımını düzenlememiştir.⁴⁹⁰ TTK’da ise sigorta sözleşmesi: “Sigorta sözleşmesi, sigortacının bir prim karşılığında, kişinin para ile ölçülebilir bir menfaatini zarara uğratan tehlikenin, rizikonun, meydana gelmesi hâlinde bunu tazmin etmeyi ya da bir veya birkaç kişinin hayat süreleri sebebiyle ya da hayatlarında gerçekleşen bazı olaylar dolayısıyla bir para ödemeyi veya diğer edimlerde bulunmayı yükümlendiği sözleşmedir.” Şeklinde tanımlanmış vaziyettedir. Doktrindeki tanımlardan birine göre sigorta sözleşmesi, “rizikonun giderilmesi hakkı veren bir talep” tir.⁴⁹¹ Sigorta sözleşmesi hakkında basit bir tanımlama olarak, tarafların karşılıklı yükümlülükleri baz alınmış ve “sigortacının himaye sağlamasına karşılık, sigorta ettirenin prim ödeme borcu altına girdiği bir akit” tanımı ortaya çıkmıştır.⁴⁹² Sigorta sözleşmesi, “sigortacının, sigorta ettirenin ödeyeceği prim karşılığında belirli bir rizikoya karşı sigorta himayesini sigorta teminatı süresince üstlendiği tam iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme...”⁴⁹³ ve “Sigortacının sigorta ettirene bir prim karşılığında muhtemel bir olayın gerçekleşmesi halinde tazminat vermeyi veya bir meblağ ödemeyi veya sair edimlerde bulunmayı taahhüt ettiği sözleşme...”⁴⁹⁴ olarak da tanımlanmaktadır.

Sigorta sözleşmelerinde, sigorta ettiren sigortacıya göre daha güçsüz bir konumdadır.⁴⁹⁵ Zira her ne kadar sigorta sözleşmeleri iki tarafın serbest iradesi ile akdedilmekte ise de sigortacı önceden tek taraflı olarak hazırladığı sözleşmeyi sigorta ettirene sunmakta, sigorta ettiren de önüne gelen şartları kabul etmek zorunda kalmaktadır. Sigorta ettirenin içinde bulunduğu bu güçlüğü aşması adına, sigorta hukukunda sigorta ettiren lehine yorum ilkesi benimsenmiştir.⁴⁹⁶ TTK’nın sigorta hukuku hükümlerinin konuluş amacında her zaman, sigorta ettirenin güçsüz konumda kalmaması

⁴⁸⁸ Mehmet Özdamar – Burak Doğan, *a.g.e.*, s. 49.

⁴⁸⁹ Rayegan Kender, *Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku*, İstanbul 2008, s.141-142.

⁴⁹⁰ Hacı Kara, *a.g.e.*, s.131.

⁴⁹¹ Rayegan Kender, *a.g.e.*, 2017, s.164 vd.

⁴⁹² Hacı Kara, *a.g.e.*, s.132.

⁴⁹³ Şaban Kayıhan- Özcan Günergök, *a.g.e.*, s.113.

⁴⁹⁴ İnci Deniz Kaner, *Sigorta Hukuku*, Filiz Kitabevi, İstanbul 2021, s.5.

⁴⁹⁵ Şaban Kayıhan- Özcan Günergök, *a.g.e.*, s.93, TTK m.1427 gerekçesi: “...Sigortacının sigorta ettirene göre daha güçlü bir konumda olduğu göz önünde bulundurularak tazminat ödeme borcunda sigortacının temerrüde düşmesi için 411 sigortacıya ihtar gönderilmiş olması aranmamış ve sigortacıyı temerrüt faizi ödemekten kurtaran anlaşmaların geçersiz olduğu kabul edilmiştir.”, <https://www.muglabarosu.org.tr/Upload/files/pdf/TTK%20Madde%20Gerek%C3%A7eleri.pdf>, Erişim Tarihi: 10.07.2022).

⁴⁹⁶ TTK m.1425 gerekçesi: “...Her ne kadar ahde vefa ilkesi gereği, yapılan sözleşmede sonradan tarafların karşılıklı irade beyanları olmadan değişiklik yapılması mümkün değilse de, sigorta sözleşmeleri sigortalı lehine yorumun esas olduğu sözleşme türlerindendir.”, <https://www.muglabarosu.org.tr/Upload/files/pdf/TTK%20Madde%20Gerek%C3%A7eleri.pdf>, (Erişim Tarihi:11.07.2022), Hacı Kara, *a.g.e.*, s.145.

amaçlanmıştır. Madde gerekçelerinden bu durum anlaşılmaktadır. Sosyal bir hukuk devletinde de bu durumun tesis edilmesi gerekmektedir: Anayasa Mahkemesi’ne göre: “Sosyal devlet, güçsüzleri güçlüler karşısında koruyarak gerçek eşitliği yani sosyal adaleti ve toplumsal dengeyi sağlamakla yükümlü devlettir.”⁴⁹⁷ Dolayısıyla güçsüzler ve güçlüler arasındaki eşitliği sağlamak görevi sosyal devlet olmanın da bir gereğidir. Sigortacılık alanındaki sigorta ettiren lehine yorum ilkesi bu yönüyle iş hukukunda yer bulan “işçi lehine yorum” ilkesinin öteki bir benzeridir. (İşçi lehine yorum ilkesi için bkz.⁴⁹⁸) Ayrıca belirtmek gerekir ki, sigorta sözleşmeleri, TBK’nin yanı sıra TKHK hükümlerine de tabi olabilmektedir.⁴⁹⁹ Nitekim Yargıtay 17. HD.’nin bir kararında da : “Davacı ile davalı sigorta şirketi arasında kurulan kasko sigorta poliçesine ilişkin sözleşmenin 6502 sayılı TKHK’nin 3. Maddesi anlamında bir tüketici işlemi olduğu” denilmek suretiyle bu durum belirtilmiştir.⁵⁰⁰ Sigorta ettirenin “tüketici” sıfatını haiz olduğu sigorta sözleşmeleri, aynı zamanda bir tüketici işlemi sayılacak ve sözleşme ilişkisine tüketicileri koruyucu hükümler de tatbik edilecektir.⁵⁰¹ Dolayısıyla sigorta ettirenin sigorta hukukunun yanı sıra, tüketici hukuku gereği de güçsüz konumunda kabul edilerek, özel düzenlemelere tabi tutulması gerekmektedir. Ayrıca sigorta sözleşmelerinin hem TBK hem de TKHK’ye tabi olmasından hareketle sigorta ettiren, poliçe şartlarına karşı ilgili kanunlarda düzenlenmiş bulunan geçersizlik hükümlerine başvurabilmektedir.⁵⁰²

Başvuru konusu olayda, sigorta poliçesinde tazmin edilmesi gereken zarar miktarı yasal düzenlemeler nispetinde belirlenmemiş, sigorta şirketi sigortacının tazmin edilmesi gereken gerçek zararını tek yanlı olarak sınırlandırmıştır. Ayrıca sigorta genel şartlarında da rayiç değer konusunda azami bir sınır getirilerek sigorta ettirenin gerçek zararını tazmin edebilmesi engellenmiştir. TTK m.1452 hükmünde, sigorta sözleşmesi ile aksi kararlaştırılmayacak hükümler sayılmıştır. TTK m.1409 yarı emredici bir hükümdür. Şöyle ki, TTK m.1409 hükmü, sigorta sözleşmesi taraflarının aleyhine değiştirilemeyecektir. Ancak sigorta ettiren lehine bir değişiklik yapılması mümkündür.⁵⁰³ Bu düzenleme gereği zararı giderme borcu, emredici bir şekilde

⁴⁹⁷ E. 1988 / 19, K. 1988 / 33, 26.10.1989 Tarihli AYM Kararı, www.sinerjimevzuat.com.tr (Erişim Tarihi: 12.04.2022).

⁴⁹⁸ A. Can Tuncay- Ömer Ekmekçi, *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, Yenilenmiş 14. Bası, Beta Yayınevi, İstanbul, 2011, s.81.

⁴⁹⁹ Hacı Kara, a.g.e., s.30.

⁵⁰⁰ M. Barış Günay, a.g.e., s.151. (Yargıtay 17. HD. E. 2015/ 7027, K. 2015/ 1072 18.04.2018.).

⁵⁰¹ Samim Ünan, *Sigorta Tüketici Hukuku*, s.6.

⁵⁰² Mehmet Özdamar – Burak Doğan, a.g.e., s. 48, Rıza Ayhan, Hayrettin Çağlar, Mehmet Özdamar, a.g.e., s.110, Samim Ünan, a.g.e., s.8.

⁵⁰³ Şaban Kayıhan- Özcan Günergök, a.g.e., s.102.

sigortacıya ait bir borçtur. SK m.11 gereği sigorta şirketleri, sigorta sözleşmelerini hazırlarken genel şartlara riayet etmelidir. Sigorta Genel Şartları, Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu tarafından onaylanan şartlardır.⁵⁰⁴ Taraflar arasında akdedilen sigorta sözleşmeleri, sigorta genel şartlarını değiştirebilir. Ancak yapılan değişiklikler, TTK'nin emredici hükümlerine aykırı olamayacaktır.⁵⁰⁵ Bu kapsamda bir sigorta şirketinin hazırlamış olduğu poliçede yer alan ve sigortacının gerçek zararını ödeme yükümlülüğünü ihlal etmekte olan hükümler, TTK'nin emredici hükümlerine aykırılık taşıdığından geçersiz olacaktır.⁵⁰⁶ Dolayısıyla poliçede yer alan söz konusu hükümlerin geçersiz olduğu kabul edilmeli ve başvurunun gerçek zararı tespit edilerek tazmin edilmesi sağlanmalıdır. Başvuru konusu olayda ise yalnızca poliçenin değil, sigorta genel şartlarının da rayiç bedel konusunda azami bir sınır getirmekte olduğu tespit edilmiştir. Bu durum TTK'nin emredici hükümlerine aykırı olduğundan, sigorta tahkim komisyonunca isabetli olarak sigorta ettirenin gerçek zararının tazmin edilmesine karar verilmiştir. Nitekim sigorta sözleşmelerinde dikkate alınması gereken düzenlemeler, sırası ile “Emredici hükümler, Sigorta özel şartları, Sigorta genel şartları, TTK hükümleri, Ticari örf ve adet hükümleri, genel hükümler” şeklindedir.⁵⁰⁷ Sigorta sözleşmesi emredici hükümlere aykırılık taşıdığı oranda geçersiz sayılacaktır.

2.1.15. 13.06.2017 Tarih ve K-2017/6276 Sayılı Hakem Kararı⁵⁰⁸ (TTK m.1447 Bilgi Verme ve Araştırma Yapılmasına İzin Verme Yükümlülüğü)

2.1.15.1. Kararın Özeti

Komisyonca başvuruda bulunan başvurunun iddiası, aracının anahtarlarının oğlunun ev arkadaşı tarafından habersizce alınarak kullanılmış olması neticesinde bir kaza meydana gelmiş olduğudur. Araç anahtarının rızası dışında bulunduğu yerden alınmasının sigorta teminatı kapsamı içerisinde olduğu iddia edilmektedir. Sigorta şirketi ise, söz konusu kişinin araç anahtarlarını alması ve ehliyetsiz olması hususları bağlamında başvurunun teminat kapsamı dışında kaldığını, kaldı ki başvurunun daha önce daha az bir meblağ talep etmiş olduğunu, şu an talep edilen tutarın fahiş olduğunu ileri sürmüştür. Komisyonca Türk Ticaret Kanunu, Sigortacılık Kanunu, Türk Medeni Kanunu, sigorta poliçesi ve ilgili diğer hükümler incelenerek uyuşmazlık çözüme

⁵⁰⁴ Emine Yazıcıoğlu- Zehra Şeker Ögüz, a.g.e, s.146.

⁵⁰⁵ Hacı Kara, a.g.e., s.145.

⁵⁰⁶ Hacı Kara, a.g.e., s.145.

⁵⁰⁷ Hacı Kara, a.g.e., s.143.

⁵⁰⁸ Sigorta Tahkim Komisyonu Hakem Karar Dergisi, Nisan-Haziran, Sayı: 30, s.1-6, <http://www.sigortatahkim.org/files/karardrgs30.pdf> (Erişim Tarihi: 12.07.2022).

kavuşturulmaya çalışılmıştır. Komisyonca Kasko Sigortası Genel Şartları incelenmiş, bu şartlara göre aracın birlikte yaşanan kişi tarafından habersizce alınması sebebiyle meydana gelen zararlar ile aracın kullanımına dair ilgili evraka sahip olmayan kişilerce kullanılması nedeniyle vuku bulan zararların teminat dışı olduğu görülmüştür. Ancak taraflar arasında akdedilen sigorta poliçesi incelendiğinde, araç anahtarının araç sahibinin bilgisi dışında ev veya iş yerinden alınması ve riziko meydana gelmesi hallerinde meydana gelen zararın teminat kapsamında olacağının kararlaştırıldığı görülmüştür. Bu nedenle komisyonca meydana gelen zararın teminat içinde olduğu kabul edilmiştir. Fakat başvuru, zararına ilişkin iddialarını ispatlayamamış, zira zararını gösterir belgeleri dosyaya sunmamıştır. Bu nedenle komisyonca başvurunun reddine karar verilmiştir.

2.1.15.2. Kararın Değerlendirilmesi

Başvuru konusu olayda uyuşmazlık konusu, başvuru konusunun meydana gelen zararının tazmin edilmemiş olduğunu ileri sürmesinden kaynaklanmaktadır. Sigorta şirketi, uyuşmazlığın teminat içinde olmadığını iddia etmiştir. Ancak tanzim edilen sigorta poliçesinde aracın, araç sahibinin bulunduğu yerden alınması, kaçırılması vb. durumlar teminat kapsamında kabul edildiğinden, tahkim komisyonunca da isabetli olarak meydana gelen riziko teminat kapsamında kabul edilmiştir. Daha önce de belirtmiş olduğumuz üzere⁵⁰⁹, taraflar akdetmiş oldukları sigorta sözleşmesinde, sigorta genel şartlarına aykırı düzenlemeler yapabilir. Ancak bu düzenlemelerin emredici kurallara aykırı olmaması gerekir. Emredici kurallara aykırılık halinde ise söz konusu düzenlemeler geçersiz kabul edilecektir. Başvuru konusu olayda, sigorta genel şartlarında teminat kapsamında olmayan bir husus, özel şartlar ile teminat kapsamına alınmış durumdadır. TTK m.1409'da düzenlenmiş bulunan, sigortacının sözleşmede öngörülen riziko veya bedelden sorumlu olduğu hususu uyarınca, sigorta sözleşmesinde sigorta genel şartlarına aykırı olarak bir husus teminat kapsamına alınmış olsa da bu kararlaştırma sigorta ettiren lehine olduğundan geçerli kabul edilecektir.⁵¹⁰ Bu yönüyle başvuru konusu olayda aracın izinsiz anahtarları alınarak kullanılması teminat kapsamında olacaktır. Ancak sigorta özel şartlarında aracın ehliyetsiz biri tarafından kullanılmasının teminat kapsamı dışında kaldığına dair bir hüküm olup olmadığına karar gerekçesinde yer verilmemiştir. Bu nedenle bu hususu değerlendirebilmek

⁵⁰⁹ Bkz. 2.1.14.2.

⁵¹⁰ Bkz. 2.1.14.2.

mümkün olmamıştır. Karar gerekçesinde meydana gelen olayın teminat kapsamı içinde olduğu kabul edildiğinden, böyle bir kararlaştırma bulunmadığını kabul etmek yerinde olacaktır. Fakat mevcut olayda, meydana gelen riziko teminat kapsamı içinde kabul edilmiş olsa dahi, başvuru üzerine düşen beyan yükümlülüğünü ihlal etmiştir. Şöyle ki; TTK m. 1447 gereği, riziko gerçekleştikten sonra sigorta ettiren, rizikoyla ilgili gerekli bilgi ve belgeleri sigortacıya vermekle yükümlüdür. Bu yükümlülük “makul bir süre” içerisinde yerine getirilmelidir. Sigorta ettirenlerin gerekli bilgi ve belgeleri sigortacısına vermemesi halinde, kötü niyetli olarak tazminat talebinde bulunan sigorta ettirenlerin, sigortacılar tarafından tespit edilebilmesi mümkün olmayacaktır. Oysa sigortacı, “gerçek zararı” ödemekle mükelleftir.⁵¹¹ Yine bu kapsamda sigorta ettiren, sigortacıya rizikonun gerçekleştiği yeri inceleyebilmesi için de izin verme külfeti altındadır. Sigortacı, rizikonun meydana geldiği yerde gerekli araştırmaları yaparak ortada gerçekten tazmin edilmesi gerekli bir zarar bulunup bulunmadığını tespit edecektir. İşte tüm bunların gerçekleşebilmesi için sigorta ettiren yasa gereği üzerine düşen yükümlülükleri yerine getirmelidir.⁵¹²

Bu yükümlülüğün ihlali nedeniyle rizikonun artması durumunda sigortacı, sigorta ettirenin kusuru oranında tazminattan indirim yapılabilecektir. Sigorta ettirenin hiçbir kusuru yoksa indirim yapamayacaktır.⁵¹³ Yine bu yükümlülüğün yerine getirilmemesi durumunda, TTK m.1427’de öngörülen muacceliyete ilişkin süre işlemeyecektir.⁵¹⁴ TTK m.1452/3 düzenlemesi uyarınca, sigorta ettirenin bilgi verme ve araştırma yapılmasına izin verme yükümlülüğüne ilişkin düzenlemenin aksi sigorta ettiren aleyhine olacak şekilde kararlaştırılamaz. Nisbi emredici bir düzenlemedir.⁵¹⁵

Ancak başvuru konusu olayda, söz konusu yükümlülüğün ihlali nedeniyle artan bir zarar söz konusu değildir. Sigorta ettiren tarafından hasarın tayin ve tespitini sağlayacak belgeler dosyaya sunulmamıştır. TTK m. 1409/2 gereği, rizikonun akdedilen sigorta sözleşmesi gereği karşılanması gerekmediğini sigortacı ispatlamalıdır. Bu durumun tam tersi durumu ise sigorta ettiren ispatlamalıdır.⁵¹⁶ Başvuru konusu olayda,

⁵¹¹ <https://www.muglabarosu.org.tr/Upload/files/pdf/TTK%20Madde%20Gerek%C3%A7leri.pdf> (Erişim Tarihi: 10.07.2022).

⁵¹² M. Barış Günay, *a.g.e.*, s.129, Tamer Bozkurt, *a.g.e.*, s.226, Emine Yazıcıoğlu- Zehra Şeker Öğüz, *a.g.e.*, s.159,

⁵¹³ Didem Light Algantürk, *a.g.e.*, s.6, Tamer Bozkurt, *a.g.e.*, s.226, Şaban Kayıhan- Özcan Günergök, *a.g.e.*, s.253, Nurdan Gürgen, 6102 Sayılı *Türk Ticaret Kanunu Kapsamında Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Mesleki Sorumluluk Sigortası*, Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2016, Cilt:2 Sayı:3, s.259.

⁵¹⁴ İnci Deniz Kaner, *Sigorta Hukuku*, s.35.

⁵¹⁵ Emine Yazıcıoğlu- Zehra Şeker Öğüz, *a.g.e.*, s.159.

⁵¹⁶ Yargıtay 11.HD. E. 2001/10260, K. 2002/2686, 25.3.2002, www.sinerjimevzuat.com.tr (Erişim Tarihi:11.05.2022).

sigorta ettiren zararına ilişkin belgeleri sigortacıya sunmamış, zararını ispatlayamamıştır. Zarar yoksa tazmin sorumluluğu da doğmayacaktır. Ancak karar gerekçesinde sigorta tahkim komisyonunun evrak üzerinden inceleme yapmakla yükümlü olduğu açıklanarak ekstra hiçbir araştırma yapılmaksızın salt başvurunun zararını gösterir belgeleri dosyaya sunmadığından hareketle başvurusunun reddine karar verilmiştir. Daha önce izah ettiğimiz üzere, her ne kadar SK m.30/15 hükmü uyarınca sigorta hakemlerince dosya üzerinden inceleme yapılarak hüküm verileceği belirtilmiş olsa da hakemlerin uyuşmazlığı aydınlatabilmek adına gerekli delilleri toplamaları gerekir. Aksi durumda tarafların yargılanma hakları zedelenmiş olacaktır ki bu durum tahkimin kendisine aykırı olacaktır.⁵¹⁷ Bu nedenle başvuru konusu olayda kanaatimizce sunulmayan belgelerin başvurucudan talep edilmesi, başvurunun sunulan belgeler ışığında çözüme kavuşturulması gerekmekte idi. Eksik inceleme ile karar verildiği kanaatindeyiz.

2.1.16. 15.12.2017 Tarih ve K-2017/17409 Sayılı Hakem Kararı⁵¹⁸ (TTK m.1429/1 Sigorta Ettirenin Kastı, TTK m.1409/2 İspat Yükü)

2.1.16.1. Kararın Özeti

Başvurucu, aracında sel sebebiyle meydana gelen zararların giderilmesi için sigorta şirketine başvurmuştur. Sigorta şirketi tarafından meydana gelen rizikonun teminat kapsamı dışında kaldığı iddia olunmuş ve tazminat ödemesi yapılmamıştır. Ancak bilindiği üzere meydana gelen rizikonun teminat kapsamı dışında olduğuna ilişkin ispat yükü, sigorta şirketi üzerindedir. Komisyonca sigorta şirketinin bu hususu somut delillerle ispatlayıp ispatlamadığı araştırılmış, ancak dosyadan bu yönde bir bulgu elde edilememiştir. Bu nedenle dosya bilirkişiye verilerek, başvurunun gerçek zararı belirlenmiştir. Sigorta şirketince aksi ispatlanamayan zararın karşılanmasına karar verilmiştir.

2.1.16.2. Kararın Değerlendirilmesi

Başvuru konusu olayda uyuşmazlık konusu, sigorta şirketinin başvurunun teminat kapsamı dışında olduğunu iddia etmesinden kaynaklanmaktadır. Sigorta şirketi, başvuru konusu rizikonun başvurunun kasti sonucu gerçekleştiğini iddia etmektedir. Sigorta sözleşmelerinde, sigorta ettirenler kimi zaman rizikonun gerçekleşmesine sebebiyet verebilirler. Bu durumu öngören kanun koyucu, TTK m.1429/1 hükmünü

⁵¹⁷ 4.2.3.Tahkimde Deliller.

⁵¹⁸ Sigorta Tahkim Komisyonu Hakem Karar Dergisi, Ocak-Mart, Sayı: 33, s.1-4, <http://www.sigortatahkim.org/files/karardrgs33.pdf> (Erişim Tarihi: 11.07.2022).

ihdas etmiş ve “Sigortacı, aksine sözleşme yoksa sigorta ettirenin, sigortalının, lehtarın ve bunların hukuken fiillerinden sorumlu bulundukları kişilerin ihmallerinden kaynaklanan zararları tazmin ile yükümlüdür. Sigorta ettiren, sigortalı ve tazminat ödenmesini sağlamak amacıyla bunların hukuken fiillerinden sorumlu oldukları kişiler, rizikonun gerçekleşmesine kasten sebep oldukları takdirde, sigortacı tazminat borcundan kurtulur ve aldığı primleri geri vermez” hükmünü sevk etmiştir. Söz konusu düzenleme emredici nitelikte olup, aksine bir sigorta sözleşmesi akdedebilmek mümkün değildir.⁵¹⁹ Dolayısıyla sigorta ettirenin rizikonun gerçekleşmesine kasten sebebiyet vermesi durumunda, sigorta şirketi tazminat borcundan kurtulacaktır.

Başvuru konusu olayda ise sigorta şirketi, rizikonun başvurucunun kastı ile gerçekleştiğini ispat edememiştir. Sigorta ettiren, meydana gelen rizikonun teminat kapsamında olduğunu iddia etmekle birlikte, sigortacı bu durumun aksini ispatlayamamıştır. Nitekim TMK m.1409 hükmü gereği, rizikonun teminat kapsamı dışında olduğunu sigortacı ispatlamalıdır. Ancak sigortacı bu konuda dosyaya somut bir delil sunamadığından, meydana gelen rizikonun başvurucunun kastı ile gerçekleşmediği kabul edilmiş ve isabetli olarak başvurunun kabulüne karar verilmiştir.

2.1.17. 29.08.2018 Tarih ve K-2018/57489 Sayılı Hakem Kararı⁵²⁰ (TTK m.1427/2 Sigorta Tazminatının Muacceliyeti)

2.1.17.1. Kararın Özeti

Başvurucu tarafından, meydana gelen zararının sigorta şirketi tarafından tazmin edilmediğinden bahisle, komisyona başvurulmuştur. Komisyonca yapılan ilk incelemede başvurunun taraflara ilişkin şartları taşıdığı, uyuşmazlığın meydana gelen zararın ödenmemesinden kaynaklanmakta olduğu anlaşılmıştır. Sigorta şirketi, başvurucunun başvurusunun zamanaşımı sebebiyle reddedilmesi gerektiğini iddia etmiştir. Bu nedenle komisyonca esasa geçilmeden zamanaşımı iddiası incelenmiştir. Komisyonca uyuşmazlığın çözümünde izlenmesi gereken sıra, sigorta poliçesinde yer alan ve mevzuata aykırı olmayan hükümler, TTK ve sonrasında TBK olarak belirtilmiştir. TTK’ya göre, sigorta şirketinin edimi, kendisine başvuru yapılmasını müteakip gerekli araştırmaları bitirdiği tarihten yahut kendisine yapılan başvuru tarihinden itibaren işleyecek belli bir sürenin sonunda muaccel hale gelmektedir. Bu süre, kırk beş gündür. Yine Kasko Sigortası Genel Şartları da paralel bir düzenleme içermekte ve bu süreyi kırk beş gün olarak belirtmektedir. Başvuru konusu olayda,

⁵¹⁹ Tamer Bozkurt, *a.g.e.*, s. 180.

⁵²⁰ Sigorta Tahkim Komisyonu Hakem Karar Dergisi, Temmuz-Eylül 2018, Sayı: 35, s.6-11, <http://www.sigortatahkim.org/files/karardrgs35.pdf> (Erişim Tarihi:11.07.2022).

başvurucunun ne zaman sigorta şirketine başvuru yaptığı ile ne zaman komisyona başvuru yaptığı hususları araştırılmıştır. Başvurucunun sigorta şirketine yaptığı başvuru üzerinden kırk beş gün geçmeden komisyona başvurduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle de henüz sigorta şirketi temerrüde düşmeden yapılan başvurunun, komisyonca usulden reddine karar verilmesi gerektiğine hükmedilmiştir.

2.1.17.2. Kararın Değerlendirilmesi

Başvuru konusu olayda uyuşmazlık, hasar bedelinin ödenmemesidir. Başvurucu, meydana gelen riziko sebebiyle sigortacısına başvurduğunu ancak sigortacısının kendisine ödeme yapmadığını ileri sürerek tahkim komisyonuna başvuruda bulunmuştur. Sigorta şirketi tarafından henüz temerrüde düşmedikleri ileri sürülerek bu başvuruya itiraz edilmiştir. Komisyonca yapılan inceleme sonucunda da sigorta şirketinin iddiaları haklı görülmüş ve başvurunun reddine karar verilmiştir.

Sigortacının sigorta tazminatı ödeme borcunun muaccel hale gelmesi TTK'da özel olarak düzenleme altına alınmış vaziyettedir. TTK m.1427/ 2'ye göre: "Sigorta tazminatı veya bedeli, rizikonun gerçekleşmesini müteakip ve rizikoyla ilgili belgelerin sigortacıya verilmesinden sonra sigortacının edimine ilişkin araştırmaları bitince ve herhâlde 1446 ncı maddeye göre yapılacak ihbardan kırkbeş gün sonra muaccel olur. Can sigortaları için bu süre onbeş gündür. Sigortacıya yüklenemeyen bir kusurdan dolayı inceleme gecikmiş ise süre işlemez."

Dolayısıyla riziko gerçekleştiği vakit sigortacının borcu muaccel hale gelmeyecektir. Sigorta alacağının muaccel hale gelmesi, belgelerin sigortacıya verilmesi ile sigortacının araştırmalarını sona erdirmesi ön şartına tabidir. Ancak doktrinde bu sürenin her halde 45 gün ile sınırlandırılmış olması, sigorta şirketinin daha uzun süreli araştırmalar yapmaya ihtiyaç duyduğu durumlarda hakkaniyete aykırı durumlara yol açılabileceği endişesiyle eleştirilmiştir.⁵²¹ Bizce de 45 gün, özellikle büyük çaplı zararların meydana geldiği durumlarda son derece yetersiz bir süredir. Bu sürenin can sigortalarında daha kısa tutulmuş olması da kuşkusuz zarar sigortalarında sigortacıların daha uzun sürelere ihtiyaç duyacağı düşüncesinden kaynaklanmaktadır.⁵²² Nitekim can sigortalarında meydana gelen zarar daha kolay belirlenebilir durumdadır.⁵²³ Ancak sürenin 45 gün olarak öngörülmesi sigorta şirketlerinin ihtiyaçlarını karşılayamamaktadır. İncelemenin, sigortacıya yüklenemeyen bir kusur nedeniyle

⁵²¹ Samim Ünan, *Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku Cilt I Genel Hükümler*, İstanbul 2016, s.283.

⁵²² M. Barış Günay, *a.g.e.*, s.92.

⁵²³ Tamer Bozkurt, *a.g.e.*, s. 177.

gecikmesi halinde sürenin işlemeyeceği hükmü de bu anlamda can kurtarıcı bir hükümdür. Sigorta borcunun muaccel hale gelmesi, pek tabi sigortacının da temerrüde düşmesine neden olacak, 45 günlük süre geçirildikten sonra sigorta ettiren temerrüt faizi talep edebilecektir. Sigortacının temerrüde düşmesi için TTK m. 1427/4 düzenlemesi gereği, ihtara gerek yoktur. 45 günlük süre dolunca sigortacı temerrüde düşmüş kabul edilmektedir.⁵²⁴ Burada özel olarak şu hususa da değinmek yerinde olacaktır; şöyle ki, şayet sigortacı rizikonun meydana geldiğini sigorta ettirenin ihbarı olmaksızın kendi yanından öğrenmişse, bu durumda borcunun muaccel hale gelmesi için sigorta ettirenin ihbarı aranmayacaktır.⁵²⁵

Başvuru konusu olayda, 30.05.2018 tarihinde riziko meydana gelmiş ve sigorta ettiren 21.06.2018 tarihinde sigorta şirketine ihbarda bulunarak gerekli belgeleri vermiş ve meydana gelen zararının giderilmesini talep etmiştir. O halde TTK m. 1427/2 gereği 21.06.2018 tarihinden itibaren 45 gün sonrasına bakılarak borcun ödenmesi gereken tarih belirlenecektir. Ancak sigorta ettiren 17.07.2018 tarihinde sigorta tahkim komisyonuna başvuruda bulunarak sigort

a tazminatının ödenmesini talep etmiştir. Dolayısıyla henüz muaccel hale gelmemiş bir borçtan ötürü tahkim komisyonuna başvuruda bulunulmasında bir hukuki yarar bulunmamaktadır. Başvurunun reddine karar verilmesi yerinde olmuştur.

2.1.18. 15.06.2019 Tarih ve K-2019/49997 Sayılı Hakem Kararı⁵²⁶ (TTK m.1420 Zamanaşımı)

2.1.18.1. Kararın Özeti

Başvurucu, uğramış olduğu zararın sigorta şirketi tarafından eksik ödenmiş olduğu iddiası ile sigorta şirketine başvurmuştur. Komisyonca yapılan ilk incelemede tarafların ehliyetleri tam olup, başvurunun incelenmesine geçilmiştir. Sigorta şirketi tarafından başvurunun zamanaşımına uğramış olduğu iddia edilmiştir. Bu nedenle komisyonca ilk etapta bu husus incelenmiştir. Kasko sigortasından doğan talepler için kısa bir zamanaşımı süresi öngörülmüştür. Bu süre alacağın muaccel olduğu tarihten itibaren işlemeye başlar. 2 yıllık bir süre söz konusudur. Bu süre, TTK'da ve Kasko Sigortası Genel Şartlarında düzenleme altına alınmış vaziyettedir. Bu düzenleme doğrultusunda, komisyonca başvurunun zamanaşımına uğrayıp uğramadığı

⁵²⁴ Ali Haydar Yıldırım, *Sigorta Tazminatı ve Bedelinin Muacceliyeti*, Ankara 2020, s.21.

⁵²⁵ Tamer Bozkurt, *a.g.e.*, s. 177.

⁵²⁶ Sigorta Tahkim Komisyonu Hakem Karar Dergisi, Nisan-Haziran, Sayı: 38, s. 8-11, <http://www.sigortatahkim.org/files/karardrgs38.pdf> (Erişim Tarihi: 15.08.2022).

değerlendirilmiştir. Zamanaşımı süresinin başlangıcı, alacağın muaccel olduğu gündür. Komisyonca alacağın muaccel olduğu tarih, sigorta ettiren tarafından hasarın meydana geldiğinin öğrenildiği tarihten itibaren başlayan beş günlük sürenin sona erdiği gün olarak kabul edilmiştir. Yapılan incelemeler sonucunda başvurunun alacağın muaccel olduğu tarihten itibaren 2 yıl geçirildikten sonra yapıldığı, dolayısıyla zamanaşımına uğradığı tespit edilmiş ve başvurunun reddine karar verilmiştir.

2.1.18.2. Kararın Değerlendirilmesi

Başvuru konusu olayda uyuşmazlık, başvurunun aracında meydana gelen zararın giderilmediği iddiasından kaynaklanmaktadır. Sigorta şirketi, zamanaşımı iddiasında bulunmaktadır. Sigorta sözleşmesinden doğan alacakların tabi olacağı zamanaşımı süresi TTK m. 1420/1’de açıklanmış vaziyettedir. Bu hükme göre: “Sigorta sözleşmesinden doğan bütün istemler, alacağın muaccel olduğu tarihten başlayarak iki yıl ve 1482 nci madde hükmü saklı kalmak üzere, sigorta tazminatına ve sigorta bedeline ilişkin istemler her hâlde rizikonun gerçekleştiği tarihten itibaren altı yıl geçmekle zamanaşımına uğrar.”

TBK’da alacakların iki ve on yıllık zamanaşımı süreleriyle sınırlandırılmış olmasına karşın, sigorta hukukunda altı yıllık bir zamanaşımı öngörülerek genel düzenlemeden sapılmıştır.⁵²⁷ İşbu maddede öngörülen altı yıllık zamanaşımı süresi, sorumluluk sigortaları dışında tüm sigortalar için geçerlidir. Ayrıca söz konusu sürelerin sigorta sözleşmeleri ile değiştirilebilmesi de mümkün değildir. Nitekim TTK m.1452/2 gereği, TTK m.1420’de yer alan düzenleme değiştirilemeyecektir.⁵²⁸ Aksini içeren sözleşme şartları geçersiz olacaktır. Dolayısıyla bu süreler iki taraf için de aleyhlerine yahut menfaatlerine olacak şekilde değiştirilemeyecektir. Bu süreler, her iki tarafın birbirine olan borçları açısından da geçerlidir.⁵²⁹ Ancak belirtmek gerekir ki, altı yıllık zamanaşımı süresi maddede belirtilmiş olduğu üzere yalnızca sigorta tazminatı ve sigorta bedelinin ödenmesine ilişkin olduğundan, altı yıllık zamanaşımına konu talepler sigorta ettirenin sigortacıya ilişkin talepleri olacaktır. İki yıllık zamanaşımı süresine ilişkin talepler ise hem sigortacının hem de sigorta ettirenin karşılıklı talepleri olarak karşımıza çıkacaktır.⁵³⁰ Bununla beraber, sözleşme tarafı olmayan kişiler hakkında TTK m.1420’de düzenlenen zamanaşımı süreleri uygulanmayacaktır. Genel zamanaşımı

⁵²⁷ Mehmet Özdamar- Burak Doğan, *a.g.e.*, s. 71.

⁵²⁸ Şaban Kayıhan- Özcan Günergök, *a.g.e.*, s.97.

⁵²⁹ M. Barış Günay, *a.g.e.*, s.144, Emine Yazıcıoğlu- Zehra Şeker Ögüz, *a.g.e.*, s.178.

⁵³⁰ Emine Yazıcıoğlu- Zehra Şeker Ögüz, *a.g.e.*, s.178.

süreleri uygulanacaktır.⁵³¹ Ayrıca belirtmek gerekir ki, zamanaşımını durduran ve kesen sebepler hakkında TBK hükümleri uygulanacaktır.⁵³²

TTK m.1420’de öngörülen zamanaşımı süresine dair gerekçe şu şekilde açıklanmıştır: “6762 sayılı Kanunun 1268 inci maddesinde sigorta sözleşmesinden doğan bütün taleplerin iki yılda zamanaşımına uğrayacağı hüküm altına alınmış, Kanun gerekçesinde iki yıllık sürenin gerçek ihtiyaçlara daha uygun olduğu ifade edilmiştir. Yeni düzenlemede iki yıllık süreye sadık kalınmış olunmakla birlikte bir de azami zamanaşımı süresi öngörülmüştür. Şöyle ki, 6762 sayılı Kanunda olduğu gibi Tasarı da muacceliyet, rizikonun gerçekleştiğini bildirmeye bağlanmıştır. Halbuki, sigortalı veya sigortadan faydalanan kimse rizikonun gerçekleştiğini, olay tarihinden itibaren, örneğin beş yıl sonra da öğrenebilir. Bu durumda sigortacı, her zaman için sigorta tazminatının ödenmesi talebiyle karşı karşıya kalabilir. Bu nedenle, menfaatler dengesinin korunması amacıyla, sigortacının tazminat ödeme borcundaki zamanaşımı için 6762 sayılı Kanunun 1268 inci maddesinde düzenlenen iki yıllık süre yanında mutlak bir zamanaşımı süresi daha getirilmiş ve bu süre de rizikonun gerçekleştiği tarihten başlatılmıştır. Ancak, sigortacıyı da oldukça uzun sürelerle karşı karşıya bırakmamak ve gaiplik hali de dikkate alınmak suretiyle azami süre altı yıl olarak belirlenmiştir.”⁵³³ Madde gerekçesinde sigorta tazminatı ve sigorta bedeline ilişkin olarak altı yıllık zamanaşımı süresinin öngörülmüş olması, rizikonun meydana geldiğinin çok uzun zaman sonra öğrenilmesinin pratikte çok da karşılaşılan bir sorun olmadığından hareketle eleştirilmiştir.⁵³⁴

Belirtilen bu sürelerin istisnası ise yine aynı maddenin ikinci fıkrasında düzenleme altına alınmıştır. TTK m.1420/2’ye göre, diğer kanunlarda zamanaşımı hakkında yer alan hükümler geçerliliğini korumakta, yani TTK’ya göre daha özel bir kanunda başka bir zamanaşımı düzenlemesi var ise ona uyulması gerekmektedir. Ancak belirtmek gerekir ki, Yargıtay’ın 1972 tarihli İçtihadı Birleştirme Kararı gereği rücu davalarında bu süreler uygulanmayacaktır.⁵³⁵

Zamanaşımı konusunda genel düzenlemeden ayrılan bir diğer durum da sorumluluk sigortaları hakkındadır. Şöyle ki; TTK m.1482’de sorumluluk sigortalarından doğacak tazminat istemleri on yıllık bir zamanaşımı süresi ile sınırlandırılmış durumdadır.⁵³⁶

⁵³¹ Şaban Kayıhan- Özcan Günergök, *a.g.e.*, s.269, Ömer Bağcı, *Sigorta Sözleşmelerinden Kaynaklanan Taleplerde Zamanaşımı*, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2016, Cilt: 6 Sayı: 11 s.165. Aksi görüş için bkz. Emine Yazıcıoğlu- Zehra Şeker Ögüz, *a.g.e.*, s.179.

⁵³² Emine Yazıcıoğlu- Zehra Şeker Ögüz, *a.g.e.*, s.182-183.

⁵³³ <https://www.muglabarosu.org.tr/Upload/files/pdf/TTK%20Madde%20Gerek%C3%A7leri.pdf> (Erişim Tarihi:10.05.2022).

⁵³⁴ Emine Yazıcıoğlu- Zehra Şeker Ögüz, *a.g.e.*, s.177.

⁵³⁵ Tamer Bozkurt, *a.g.e.*, s. 177. (Yargıtay İBK E. 1970/2, K. 972/1.).

⁵³⁶ Emine Yazıcıoğlu- Zehra Şeker Ögüz, *a.g.e.*, s.178.

Başvuru konusu olayda, zarar sigortaları başlığı altında düzenlendiği kabul edilen kasko sigortası söz konusudur. Dolayısıyla zamanaşımı konusunda TTK m.1420 hükmü yol gösterici olacaktır. Başvurucu, 07.02.2017 tarihinde gerçekleşen kazadan ötürü, 22.02.2017 tarihinde kaza ihbarında bulunmuş, tahkim komisyonuna ise 29.04.2019 tarihinde başvuruda bulunmuştur. TTK m.1427/2 gereği, sigortacının borcunun ihbar bildiriminden itibaren 45 gün sonra muaccel olacağı kabul edildiği takdirde, 08.04.2017 tarihinde sigorta şirketinin borcu muaccel hale gelmiş kabul edilecektir. (TTK m.1427/2’de düzenlenen ve muacceliyeti etkileyen, rizikoyla ilgili belgelerin verilmesi ve sigorta şirketinin araştırma süresi olguları bilinmediğinden değerlendirme kapsamına alınamamıştır.) 08.04.2017 tarihinde muaccel hale gelen sigorta alacağı için iki yıllık zamanaşımı süresi 08.04.2019 tarihinde dolmuş olacaktır. Tahkim komisyonu kararında da başvuru zamanaşımı sebebiyle reddedilmiş, ancak karar gerekçesinde 45 günlük süreye ilişkin hesaplama yer verilmemiş ve hatalı olarak 6762 sayılı eski kanunda yer alan beş günlük süreden bahsedilmiştir. Bu yönüyle gerekçesi eksik ve hatalı fakat sonuç itibarıyla doğru bir karar olmuştur.

2.1.19. 2.1.19.05.03.2020 Tarih ve K-2020/35999 Sayılı Hakem Kararı⁵³⁷ (TTK m.1486, m.1452 Emredici Hükümler, TTK M.1409 Sigortacının İspat Yükü)

2.1.19.1. Kararın Özeti

Başvurucu, çekici ve buna bağlı yarı römork araçta meydana gelen hasar nedeniyle sigorta şirketine başvurmuş, sigorta şirketince bir kısım ödeme yapılmış ise de ödenen miktar tam olarak zararı karşılamamış, bu nedenle eksik kalan kısım için komisyona başvurulmuştur. Çekici ve römork tek taraflı bir kazaya karışılması sonucu hasarlanmıştır. Sigorta şirketince, ekspertiz raporu doğrultusunda ödeme yapılmış olduğu, başvurucunun da bu ödeme sonrası kendilerine ibraname vermiş olduğu, dolayısıyla bu aşamada bakiye kalan bedel gibi bir talebin söz konusu olamayacağı iddia edilmiştir. Komisyonca başvuru, usuli yönlerden incelenmiş ve bir eksiklik bulunmadığı tespit olunarak esasa geçilmiştir. Dosya bilirkişiye tevdi edilmiş, bilirkişi tarafından yapılan incelemede başvurucunun bakiye tazminat alacağı bulunduğu anlaşılmıştır. Komisyonca sigorta ettirenin hukuki durumu geniş bir çerçevede incelenmiş, sigorta ettiren lehine yorum yapılması gerektiği ifade edilmiştir. Bu doğrultudaki TTK ve ilgili mevzuat hükümleri de karara eklenmiştir. Nitekim sigortacının, sigortalının gerçek zararını tazmin etmesi gerektiği ve bunu sınırlayan

⁵³⁷ Sigorta Tahkim Komisyonu Hakem Karar Dergisi, Nisan-Haziran 2020, Sayı:42, s.1-8, <http://www.sigortatahkim.org/files/karardrgs42.pdf> (Erişim Tarihi:10.08.2022).

hükümlerin geçersiz olacağı da bu kapsamdaki hükümlerdendir. Yine sigorta ettirenin gerçek zararının sigortacı tarafından tazmin edilmesi gerekmekte olup, bu hükmün sigorta ettiren aleyhine değiştirilmesi mümkün değildir. Komisyonca bu gerekçelerle, sigorta ettiren tarafından ibraname verilmiş olması, gerçek zarardan vazgeçtiği olarak yorumlanmamış ve başvurunun kabulüne karar verilmiştir.

2.1.19.2. Kararın Değerlendirilmesi

Başvuru konusu olayda uyuşmazlık, sigorta şirketi tarafından pert bedelinin eksik ödenmesinden kaynaklanmaktadır. Başvurucu, ödenmesi gereken tazminat bedelinin eksik ödendiğini ileri sürmektedir. Sigorta şirketi ise, başvurucuya ödeme yapmış olduklarını, başvurunun ibraname-mutabakatname ve tazminat makbuzu karşılığında bu ödemeyi almış olduğundan başkaca bir alacağı kalmadığını iddia etmiştir. Komisyonca aldırılan bilirkişi raporunda başvurucuya 12.000 TL tutarında bakiye pert bedeli ödenmesi gerektiği belirtilmiştir.

Sigorta ettiren, TTK altıncı kitap düzenlemesinin genel kabulü gereği, sigortacıya göre zayıf konumda kabul edilmektedir.⁵³⁸ Bu nedenle de kanuni düzenlemeler yapılırken, sigortacıyı koruma eğilimi gösterilmiştir. Bunun en temel örneklerinden biri sigorta genel şartlarının Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu tarafından denetlenmesidir.⁵³⁹ Sigorta sözleşmelerinde yer alan genel şartlar Kurum denetiminden geçmekte, şirketler tarafından sözleşmeye eklenecek özel şartlar da bu genel şartlarla uyumlu olmaktadır.⁵⁴⁰ Aksi durum, sigorta ettirenlerin matbu sigorta sözleşmeleri karşısında ezilmelerine yol açacaktır.⁵⁴¹ TTK m.1425’de sigorta poliçelerinin içeriği düzenlenmiş olup, madde gerekçesinde: “Benzer şekilde sigortalı lehine yorum ilkesinden hareketle, poliçe ve zeyilname içeriğinin, teklifnameden ve kararlaştırılan hükümlerinden farklı olması halinde de, sigortalının, lehtarın ve sigorta ettirenin aleyhinde olan değişikliklerin geçersiz olduğu düzenlenmiştir. Söz konusu düzenleme, sigorta sözleşmesinin yapılıp sözleşmenin yazılı hale getirilmesinde sonra yazılı hükümlerin kararlaştırılan hükümlerden farklı olması ile ilgilidir. Bu nedenle de, Tasarının 1423 üncü maddesinden farklı bir düzenlemeyi içermektedir” denilmek suretiyle sigortalı lehine yorum ilkesinin benimsenmiş olduğu belirtilmektedir.⁵⁴² Kaldı ki sigorta sözleşmeleri, tüketici sıfatını haiz kişi tarafından

⁵³⁸ Bkz. 2.1.14.2.

⁵³⁹ Emine Yazıcıoğlu- Zehra Şeker Ögüz, *a.g.e.*, s.13.

⁵⁴⁰ Detaylı bilgi için bkz.2.1.14.2.

⁵⁴¹ Mehmet Özdamar- Burak Doğan, *a.g.e.*, s. 47.

⁵⁴² <https://www.muglabarosu.org.tr/Upload/files/pdf/TTK%20Madde%20Gerek%C3%A7leri.pdf> (Erişim Tarihi:12.10.2022).

akdedildiğinde aynı zamanda tüketici işlemi olarak kabul edildiğinden sigorta ettirenlerin tüketici olarak da yine özel olarak korunması gerekmektedir.⁵⁴³

TTK m.1409 gereği, meydana gelen zarardan ve bunun doğurduğu parasal eksiklikten sigortacı sorumludur. TTK m.1452/3’de ise TTK m.1409’un sigorta sözleşmesinin tarafları aleyhine olacak şekilde değiştirilemeyeceği hüküm altına alınmıştır. Ancak sigorta ettiren lehine bir değişiklik yapılması mümkündür.⁵⁴⁴ Emredici hükümlere aykırılık halinde sigorta sözleşmesi hükümleri değil, TTK hükümleri geçerli olacaktır. Yine TTK’de düzenlenen bir diğer koruyucu madde de TTK m.1486 hükmü olup, bu maddeye göre ise sigorta ettirenin gerçek zararının ödenmesini engelleyen sözleşmeler geçersiz sayılacaktır.

Başvuru konusu olayda, sigorta şirketi, başvurucunun ibraname imzalamış olduğunu ileri sürerek gerçek zararı ödemekten kaçınmaktadır. Ancak anılan hükümler gereği sigorta ettirenin gerçek zararının ödenmesi gerekmektedir.

Olayda, başvuru tarafından imzalanan bir ibraname söz konusudur. Kararın gerekçesinde imzalanan ibranamenin makbuz hükmünde kabul edildiği açıklanmış ancak gerekçesi açıklanmamıştır. Yargıtay’a göre böyle bir durumda davacının haklarını saklı tutup tutmadığına dair bir beyanı olup olmadığı araştırılması gerekmektedir.⁵⁴⁵

Dolayısıyla tahkim komisyonu kararında başvuran tarafından herhangi bir ihtirazi kayıt ileri sürülüp sürülmediği araştırılmaksızın başvurunun kabulüne karar verilmiş olması bizce hatalı olmuştur.

2.1.20. 07.05.2021 Tarih ve K-2021/57781 Sayılı Hakem Kararı⁵⁴⁶ (TTK m.1446 Rizikonun Gerçekleştiğini Beyan Yükümlülüğü)

2.1.20.1. Kararın Özeti

Başvurucu, yağmurlu havanın etkisiyle direksiyon hâkimiyetini kaybederek, bariyerlere çarptığını, aracında meydana gelen zararların giderilmesi için durumu sigortacıya bildirdiğini ifade etmiştir. Ancak sigorta şirketi tarafından yapılan bir ödeme yoktur. Sigorta şirketi, olayın anlatıldığı biçimde gerçekleşmediğini iddia etmektedir. Zira sigorta ettirenin, olay yerini terk ettiğini ikrar etmiş olmasının ve hava yastıkları açılan bir araçla yola devam etmesinin meydana gelen hasarın anlatıldığı şekilde

⁵⁴³ Samim Ünan, Sigorta Tüketici Hukuku, s.5-6.

⁵⁴⁴ Şaban Kayıhan- Özcan Günergök, *a.g.e.*, s.102.

⁵⁴⁵ Yargıtay 17. Hukuk Dairesi E. 2016/14093, K. 2017/6940, 19.06.2017, www.sinerjimevzuat.com.tr (Erişim Tarihi: 13.06.2022).

⁵⁴⁶ Sigorta Tahkim Komisyonu Hakem Karar Dergisi, Nisan-Haziran, Sayı: 46, s.16, <http://www.sigortatahkim.org/files/karardrgs46.pdf> (Erişim Tarihi: 10.08.2022).

meydana gelmediğine dair bir karine teşkil edeceği iddia edilmektedir. Bu durumda meydana gelen olayın sigorta teminatı dışında kabul edilmesi gerektiği savunulmaktadır. Ayrıca sigorta şirketi tarafından, başvurunun taleplerine avans faizi değil, yasal faiz işletilmesi gerektiği iddia edilmiştir. Dosya kapsamında bulunan, araştırma şirketleri tarafından hazırlanan raporlarda, kazanın başvuru tarafından anlatıldığı şekilde gerçekleşmediği kabul edilmiştir. Başvurucuların mücbir sebep yokken olay yerini terk etmeleri ve anlatılan şekilde bir kazanın meydana gelmesi durumunda araçta oluşacak hasarın çok daha fazla olması gerektiği bu duruma delil olarak kabul edilmiştir. Kazadan sonra olay yeri terk edildiğinden, olay saati, olay mahalli ve kaza sırasındaki araç sürücüsü dahi sigorta şirketince net olarak tespit edilememiştir. Komisyonca her ne kadar sigorta şirketinin meydana gelen zararın teminat kapsamı dışında olduğuna dair ispat yükü altında olduğu kabul edilmişse de, somut olayda meydana gelen kazaya ilişkin veriler bilinmediğinden sigorta şirketinin bu yükümlülüğü yerine getirebilmesinin mümkün olmadığı kabul edilmiştir. Başvurucunun zararını tam olarak ispatlayamadığı, bu külfetin başvuru tarafından yerine getirilmeden sigorta şirketine ispat külfeti yüklenemeyeceği kabul edilmiştir. Güncel Yargıtay kararlarına da karar gerekçesinde yer verilmiş ve kazanın nasıl gerçekleştiği ispatlanamamış olmasından dolayı başvurunun reddine karar verilmiştir.

2.1.20.2. Kararın Değerlendirilmesi

Başvuru konusu olayda uyuşmazlık, başvurunun hasar kapsamında olduğunu iddia ettiği rizikonun, sigorta şirketi tarafından kabul edilmemesinden kaynaklanmaktadır. Sigorta şirketi, rizikonun başvurunun iddia ettiği şekilde gerçekleşmediğini ileri sürmekte, başvuru ise bu durumu ispat yükünün sigorta şirketi üzerinde olduğunu iddia etmektedir. Bilindiği üzere TTK m.1409, rizikonun teminat kapsamı dışında kaldığına dair ispat yükünü sigorta şirketine yüklemiş vaziyettedir. Ancak sigortacının meydana gelen rizikoyu gerektiği şekilde ihbar etmemesi halinde durum nasıl olacaktır? Sigorta ettirene, “tam iki tarafa borç yükleyen rızai bir akit olan sigorta sözleşmesi”⁵⁴⁷ gereği pek çok yükümlülük yüklenmiş bulunmaktadır. “Beyan

⁵⁴⁷ Mertol Can, “Sigorta Ettirenin Sigorta Primini Ödeme Borcunu İfade Temerrüde Düşmesinin Sonuçları”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, Cilt: 23, Sayı:1, 2005, s.155-158, Sinem Camcı, “Sigorta Ettirenin Sigorta Prim Borcunu Ödememesinin Hukuki Boyutu”, *Terazi Hukuk Dergisi*, Cilt:14, Sayı: 155, 2019, s.1385-1387, Mehmet Özdamar- Burak Doğan, *a.g.e.*, s. 50, Emine Yazıcıoğlu- Zehra Şeker Ögüz, *a.g.e.*, s.75, Didem Light Algantürk, *a.g.e.*, s.2., Detaylı bilgi için bkz. Şaban Kayıhan- Özcan Günergök, *a.g.e.*, s.113-116.

yükümlülüğü” ile “bilgi verme ve araştırma yapılmasına izin verme yükümlülüğü” de bunlardan ikisidir.⁵⁴⁸

Başvuru konusu olayda, sigorta türü kasko sigortası olup, kasko sigortasının zarar sigortaları başlığı altında sayılan mal sigortaları kapsamında olduğu kabul edilmektedir.⁵⁴⁹ Zarar sigortalarında sigortacının sorumluluğu, bir zararın meydana gelmesi ile doğar. Sigorta ettirenin beyan yükümlülüğü de yine bu zararın meydana gelmesi ile gündeme gelecektir. Sigorta ettirenin, rizikonun gerçekleştiğinden bizzat haberdar olduğu anda sigortacıya bildirimde bulunma yükümlülüğü doğmaktadır. Sigorta ettirenin beyan yükümlülüğü, olayın gerçekleşme şekli, yeri ve zamanı gibi pek çok detayın da aktarılmasını gerektirmektedir. Zira bu hususların aktarılmaması durumunda sigortacı olayı araştıramayacaktır.⁵⁵⁰ TTK m.1446: “Sigorta ettiren, rizikonun gerçekleştiğini öğrenince durumu gecikmeksizin sigortacıya bildirir. Rizikonun gerçekleştiğine ilişkin bildirim yapılmaması veya geç yapılması, ödenecek tazminatta veya bedelde artışa neden olmuşsa, kusurun ağırlığına göre, tazminattan veya bedelden indirim yoluna gidilir. Sigortacı rizikonun gerçekleştiğini daha önce fiilen öğrenmişse, ikinci fıkra hükmünden yararlanamaz” hükmünü içermekte olup, bu maddeye göre sigorta ettirenin meydana gelen hasarı hiç veya zamanında bildirmemesi tazminat veya bedelden indirim sonucunu doğurmaktadır. Madde gerekçesinde kusurun ağırlığına göre sigortacının hiçbir ödeme yapmayabileceği belirtilmektedir: “Bu noktada, kasti olarak bildirim yükümlülüğü ihlal edilmişse, yine tazminattan indirim yapılacaktır. Ancak, indirim kusurun ağırlığına göre olacağından, somut olaya göre sigortacının tazminat ödeme borcu tamamen de ortadan kalkabilecektir.”⁵⁵¹ Başvuru konusu olayda sigorta ettiren, meydana gelen rizikonun teminat kapsamında olduğunu iddia etmektedir. Bir riziko meydana gelmiş olduğunu sigorta şirketine beyan etmiştir. Bu beyanında rizikonun nasıl meydana gelmiş olduğunu bildirmiş olmakla beraber bu konuda hiçbir delil sunmamıştır. Kaza tespit tutanağı tutulmamıştır. Komisyon tarafından başvurucudan zararın nasıl meydana geldiğinin ispatlanması beklenmektedir. Olayda başvurucunun iyiniyet kurallarına aykırı bir şekilde ihbar bildiriminde bulunduğu dair herhangi bir veri yoktur. Dolayısıyla olayda

⁵⁴⁸ Didem Light Algantürk, *a.g.e.*, s.1- 8, Emine Yazıcıoğlu- Zehra Şeker Öğüz, *a.g.e.*, s.140 vd., Hacı Kara, *a.g.e.*, s.240 vd., İnci Deniz Kaner, *a.g.e.*, s.24 vd., Şaban Kayıhan- Özcan Günergök, *a.g.e.*, s.213 vd., Tamer Bozkurt, *a.g.e.*, s. 185 vd., Belin Köroğlu Ölmez, *a.g.e.*, s.265-266.

⁵⁴⁹ Damla Küçük, “Kara Taşıtları Kasko Sigortası Bağlamında, Türk Ticaret Kanunu’nun 1429/1. Maddesinde geçen “Sigorta Ettiren veya Sigortalının fiilinden sorumlu olduğu kişiler” Kavramına İlişkin Kısa Bir –Değerlendirme”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, s.39-55, 2020.

⁵⁵⁰ Merve Gülmez, *Sigorta Sözleşmelerinde Sigorta Ettirenin Beyan Yükümlülüğü*, Yüksek Lisans Tezi, Kto Karatay Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, Aralık 2019, s.117 vd.

⁵⁵¹ <https://www.muglabarosu.org.tr/Upload/files/pdf/TTK%20Madde%20Gerek%C3%A7leri.pdf>, (Erişim Tarihi:13.09.2022).

ispat yükünün yer değiştirdiği söylenemeyecektir. Buradaki temel tartişma rizikonun nasıl meydana gelmiş olduğudur. Doktrinde ispat külfetinin hangi taraf üzerinde olduğunun tespitinde, genellik ve özellik prensibi olarak iki görüşten bahsedilebileceği ileri sürülmüştür. Genellik prensibine göre, sigorta ettiren tarafından ispat edilmesi gereken tek husus bir zararın meydana gelmiş olduğudur. Zararın teminat kapsamına giren bir husustan doğmuş olduğuna dair bir ispat külfeti altında değildir. Özellik prensibine göre ise sigorta ettiren hem meydana gelen zararı hem de zararın teminat kapsamındaki durumlardan birisi çerçevesinde meydana gelmiş olduğunu ispatlamalıdır.⁵⁵² Kanaatimizce genellik prensibi dikkate alınarak meydana gelen uyuşmazlıklarda ispat külfetinin kime ait olacağı belirlenmelidir. Zira sigorta ettirenin bir illiyet bağı ispatlama külfetine sahip olduğu kabul edildiği takdirde TTK m.1409/2 hükmü işlevini yitirecektir. Başvuru konusu olayda, araçta bir zarar meydana gelmiş olduğu tartişmasıdır. Fakat bu zararın nasıl meydana gelmiş olduğu belirsizdir. Bu durum ise sigorta ettirenin beyan yükümlülüğüne aykırı davranmasından kaynaklanmaktadır. Sigorta ettirenin beyan yükümlülüğüne aykırı davranması durumunda, belirtmiş olduğumuz üzere tazminattan indirim yapılacaktır. Ancak kusurun ağırlığına göre tazminat ödemesinin yapılmayacağı da kararlaştırılabilir. Başvuru konusu olayda başvurucu, olay yerini terk ettiğinden kaza tutanağı tutulmamıştır. Dosya kapsamında, meydana gelen zararın sigorta ettiren tarafından beyan edilen şekilde gerçekteşmeyeceğine dair alınmış raporlar bulunmaktadır. Tüm bu hususlar değerlendirildiğinde kanaatimizce başvurucunun beyan yükümlülüğünü yerine getirmemesinde kusurlu olması ve olayın nasıl meydana geldiği konusunda tereddütler bulunması sebebiyle sigorta şirketinin tazmin yükümü tamamen ortadan kalkmalıdır. Bu doğrultuda başvurucunun meydana gelen olayı ve bu olayın teminat kapsamında olduğunu ispatlaması gerektiği, bu konuda bir ispat yükü altında bulunduğu şeklinde ifade edilen komisyon gerekçesine katılmamaktayız. Kanaatimizce burada beyan yükümlülüğünün kusurlu bir şekilde ihlal edilmesi nedeniyle sigorta şirketinin tazminat borcu ortadan kalkacaktır.

⁵⁵² şaban Kayıhan- Özcan Günergök, *a.g.e.*, s.198.

2.2. ZORUNLU MALİ MESULİYET SİGORTASI KAPSAMINDAKİ SİGORTA TAHKİM KOMİSYONU HAKEM KARARLARI

2.2.1. 10.05.2010 Tarih ve K-2010/143 Sayılı Hakem Heyeti Kararı⁵⁵³ (TTK m.1478 Doğrudan Dava Hakkı, M.1429 Rizikonun Gerçekleşmesinde Kusur, 1409/2 İspat Yükü)

2.2.1.1. Kararın Özeti

Başvurucu, aracının başka bir araçla çarpışması nedeniyle hasara uğramış olduğunu, meydana gelen kazada karşı taraf araç sürücüsünün yüzde yüz kusurlu olduğunu, ancak sigorta şirketince zararlarının ödenmediğini belirterek komisyona başvurmuştur. Sigorta şirketi, başvurunun üçüncü şahıs olduğu için kendi sigorta ettireni ile arasındaki bir ilişkiden ötürü komisyona başvuruda bulunamayacağını iddia etmiştir. Meydana gelen hasarla ilgili olarak ise, hasarın başvuru tarafından anlatılan senaryoya uygun olmadığı, buna ilişkin olarak aldırılan araştırma raporlarında somut deliller bulunmakta olduğu ileri sürülmüştür. Komisyonca öncelikle, başvurunun üçüncü şahıs olduğu iddiası incelenmiştir. Yapılan incelemede, Karayolları Trafik Kanunu'na göre, aracı hasara uğrayan başvurunun, kazaya sebebiyet veren aracın sigortasına başvurarak hasarını tazmin edebileceği kabul edildiğinden dosya incelenmeye devam edilmiştir. Uyuşmazlığın meydana geliş şeklinin tespit edilebilmesi için ise dosya bilirkişiye tevdi edilmiştir. Bilirkişi tarafından hazırlanan raporda da kazanın anlatıldığı şekilde gerçekleşmesinin mümkün olmadığı, zira anlatılan şekilde bir olayın mevcut hasara yol açmayacağı tespit edilmiştir. Komisyonca bu veriler ışığında olayın, başvurunun anlattığı şekilde gerçekleşmediği kabul edilmiş ve başvurunun reddine karar verilmiştir.

2.2.1.2. Kararın Değerlendirilmesi

Başvuru konusu olay, zorunlu mali mesuliyet sigortasından kaynaklanmaktadır. Zmms, zarar sigortalarının bir türü olan bir pasif sigortası olup, sorumluluk sigortası başlığı altında düzenlenmektedir.⁵⁵⁴ Zira zmms'de de, diğer tüm sorumluluk sigortalarında olduğu gibi sigorta sözleşmesinin konusu kişinin pasifinde meydana gelen eksilmedir.⁵⁵⁵ Bu nedenle başvuru konusu olaya TTK sigorta genel hükümleri ve

⁵⁵³ Sigorta Tahkim Komisyonu Hakem Karar Dergisi, Nisan-Haziran 2010, Sayı:2, s.9-13, http://www.sigortatahkim.org/attachments/139_Karardergi.pdf (Erişim Tarihi: 04.09.2022).

⁵⁵⁴ Himmet Koç, Sorumluluk Sigortalarında Sigorta Teminatının Kapsamı, *Konya Barosu Dergisi*, Cilt:1, Sayı:2, 2017, s.68, Şaban Kayıhan- Özcan Günergök, a.g.e., s.33, Şaban Kayıhan, *Zarar Sigortalarında Sigortacının Halefiyeti*, s. 1596, Selim Tokgöz- Sadık Yılmaz, Sorumluluk Sigortalarında Riziko, *İstanbul Barosu Dergisi*, Cilt: 95, Sayı:1, 2021, s.180, Emine Yazıcıoğlu- Zehra Şeker Ögüt, a.g.e., s.83-84.

⁵⁵⁵ Serdar Hızır, Türk Ticaret Kanunu'nda Yer Alan Mal Sigortalarına İlişkin Muhtelif Hüküm ve İlkelerin Sorumluluk Sigortasına Uygulanabilirliği, *TBB Dergisi*, 2009, s.280. Aksi görüş için bkz. Selim Tokgöz- Sadık Yılmaz, a.g.e., s.181.

sorumluluk sigortasına ilişkin özel hükümler uygulanacaktır. Ancak kanun koyucu zarar sigortaları başlığı altında düzenlediği bazı maddelerin sorumluluk sigortaları açısından da uygulanmasına cevaz vermiştir.⁵⁵⁶

Başvuru konusu olayda sigorta şirketi tarafından, zarar gören üçüncü kişinin karşı tarafın sigortacısına karşı komisyona başvuru yapamayacağı iddia olunmuştur. Ancak komisyonca da kabul edilmeyen bu iddia, TTK m.1478’de düzenleme altına alınmış vaziyettedir. TTK m.1478’e göre, zarara uğrayan üçüncü kişi sigortacıya karşı “doğrudan dava hakkına” sahiptir. Zarar görenlere tanınan bu hak, tüm sorumluluk sigortalarında geçerlidir. Sigortanın zorunlu olup olmaması konusunda bir ayırım yapılmamıştır. Ancak belirtmek gerekir ki, zarar görenlere tanınan bu hak, tarafları “üçüncü kişi lehine sözleşme” ilişkisi içerisine sokmamaktadır.⁵⁵⁷ Zarar görenlere tanınan bu hak sayesinde, üçüncü kişi zarar görenler, sorumlu sigortacıyı, sigorta ettirenin sorumlu olduğu gibi, davalı olarak gösterebilme hakkına sahiptir.⁵⁵⁸ Dolayısıyla başvuru konusu olayda, zarar gören üçüncü kişi sigorta şirketine karşı tahkim komisyonu nezdinde başvuruda bulunabilecektir. Sigorta şirketinin iddiaları bu yönden kabul edilebilir değildir.

Ancak başvuru konusu olayda başvuru, aracındaki hasarı sigortalı araçtan kaynaklanmış gibi göstererek sigorta şirketinin kendisine tazminat ödemesini sağlamaya çalışmıştır. Oysaki hem sigorta şirketi tarafından yapılan incelemelerde hem de komisyon tarafından gerçekleştirilen incelemelerde, mevcut hasarın teminat kapsamındaki araçtan kaynaklanmadığı somut olarak tespit edilmiştir. KTK m.92’de teminat dışında kalan haller sayılmış olup, bu hallerden birisi de “Hak sahibinin kendi kusuruna denk gelen tazminat talepleri” olarak maddede yer almaktadır. Söz konusu düzenleme 26.04.2016 Tarihli ve 29695 Sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan “65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”⁵⁵⁹ ile KTK’ye eklenmiştir. Ancak burada geçen “hak sahibi”

⁵⁵⁶ Detaylı bilgi için bkz. Hacı Kara, a.g.e., 313.

⁵⁵⁷ Bkz. TTK m.1478 gerekçesi: <https://www.muglabarosu.org.tr/Upload/files/pdf/TTK%20Madde%20Gerek%C3%A7leri.pdf>, (Erişim Tarihi:25.12.2022).

⁵⁵⁸ Hacı Kara, a.g.e., 325.

⁵⁵⁹ <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/04/20160426-11.htm> (Erişim Tarihi: 14.12.2022).

ifadesi KTK’de tanımlanmamıştır. Doktrinde “hak sahibi” kişi, zarar gören üçüncü kişi olarak kabul edilmektedir.⁵⁶⁰

Konuyla ilgili TTK düzenlemelerine bakılacak olursa, komisyon kararının gerekçesinde atıf yapılan 6762 Sayılı TTK m.1278’e karşılık gelen düzenleme TTK m.1429’dur. Nitekim TTK m.1429’un gerekçesinde bu durum belirtilmiştir.⁵⁶¹ Komisyon kararında 6762 sayılı TTK m.1278 gerekçe gösterilerek, başvurucunun kusuru sebebiyle kendisine tazminat ödemesi yapılmaması gerektiğine karar verilmiştir. TTK m.1429/1’de düzenleme altına alınan hüküm : “Sigortacı, aksine sözleşme yoksa, sigorta ettirenin, sigortalının, lehtarın ve bunların hukuken fiillerinden sorumlu bulundukları kişilerin ihmallerinden kaynaklanan zararları tazmin ile yükümlüdür. Sigorta ettiren, sigortalı ve tazminat ödenmesini sağlamak amacıyla bunların hukuken fiillerinden sorumlu oldukları kişiler, rizikonun gerçekleşmesine kasten sebep oldukları takdirde, sigortacı tazminat borcundan kurtulur ve aldığı primleri geri vermez.” şeklinde olup, 6762 sayılı TTK m.1278’de bulunan “sigortadan faydalanan kimsenin” ibaresi yeni düzenlemede “sigortalı” ve “lehtar” olarak kendisine yer bulmuştur.⁵⁶² Ancak bu düzenleme, TTK m.1477 ile aynı yönde⁵⁶³ bir düzenleme olup, maddede zarar gören üçüncü kişinin kastından bahsedilmemektedir. Ancak doktrinde, zorunlu sorumluluk sigortalarında, “başkası lehine sigorta” durumunun ortaya çıkacağını kabul eden görüşlere⁵⁶⁴ göre, bu durumda zarar gören üçüncü kişi, sigortalıya tanınan haklardan faydalanabilecektir.

Sigorta genel hükümleri içerisinde yer alan TTK m.1409/2’ye göre rizikonun teminat kapsamı dışında kaldığına dair ispat yükü sigortacıya ait olup, başvuru konusu olayda rizikonun teminat kapsamı dışında kaldığı, alınan raporlar doğrultusunda sabittir. Başvurucu da bu durumun aksini ispat edemediğinden, başvurunun reddine karar verilmesi yerinde olmuştur.

⁵⁶⁰ Mehmet Furkan Sönmez, Karayolları Motorlu Taşıtlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında Teminatın Kapsamı Dışında Kalan Haller, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019, s.58.

⁵⁶¹ “Maddede, rizikonun gerçekleşmesine kasıt ve kusurla sebebiyet verilmesi hali, temelde 6762 sayılı Kanunun 1278 inci maddesi korunarak düzenlenmiştir.”, <https://www.muglabarosu.org.tr/Upload/files/pdf/TTK%20Madde%20Gerek%C3%A7leri.pdf>, (Erişim Tarihi:22.09.2022).

⁵⁶² Bkz. TTK m.1429 gerekçesi. <https://www.muglabarosu.org.tr/Upload/files/pdf/TTK%20Madde%20Gerek%C3%A7leri.pdf>, (Erişim Tarihi: 22.09.2022).

⁵⁶³ Nurdan Orbay Ortaç, a.g.e., s.119.

⁵⁶⁴ Selim Tokgöz- Sadık Yılmaz, a.g.e., s.181, Nurdan Orbay Ortaç, a.g.e., s.95, Şaban Kayıhan- Atakan Adem Selanik, a.g.e., s.191.

2.2.2. 02.10.2013 Tarih ve K-2013/1979 sayılı Hakem Kararı⁵⁶⁵ (TTK m.1409 İspat Yükünün Yer Değiştirmesi)

2.2.2.1. Kararın Özeti

Başvurucu, aracını hasara uğratan diğer araç sürücüsünün zorunlu mali mesuliyet sigortası kapsamında sigorta şirketine başvuruda bulunmuştur. Sigorta şirketi meydana gelen hasarın anlatıldığı şekilde olmadığını iddia etmektedir. Komisyonca dosyada bulunan belge ve deliller incelenmiştir. Dosyada bulunan ekspertiz raporunda, hasarın anlatıldığı şekilde meydana gelmediği hususu gerekçelendirilmeksizin, anılan bu ihtimal üzerinden hasarın teminat kapsamında olmadığı iddia edilmiştir. Komisyonca olayı aydınlatmak adına dosya bilirkişiye tevdi edilmiştir. Bilirkişi tarafından hazırlanan raporda, araçta meydana gelen hasarın anlatılan olay ile uyumlu olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla sigorta şirketi olayın anlatıldığı biçimde olmadığına dair ispat yükünü yerine getirememiş, ispat yükü yer değiştirmemiştir. Komisyon tarafından dosyada aldırılan bilirkişi raporu doğrultusunda başvurunun kabulüne karar verilmiştir.

2.2.2.2. Kararın Değerlendirilmesi

Başvuru konusu olayda, sigorta tahkim komisyonu hakem kararlarının büyük bir çoğunluğunu oluşturan “rizikonun teminat kapsamı içerisinde olup olmadığı” hususu tartışılmıştır. Başvurucunun talebi, zmms kapsamında hatalı sürücünün vermiş olduğu zararın giderilmesidir. Bilindiği üzere TTK m.1409: “Sigortacı, sözleşmede öngörülen rizikonun gerçekleşmesinden doğan zarardan veya bedelden sorumludur. Sözleşmede öngörülen rizikolardan herhangi birinin veya bazılarının sigorta teminatı dışında kaldığını ispat yükü sigortacıya aittir” hükmünü haiz olup, meydana gelen rizikonun teminat kapsamı dışında kaldığını sigortacı ispatlamalıdır. Bu konudaki ispat yükü, daha önce de açıklamış olduğumuz üzere “somut delillerle” sınırlıdır.⁵⁶⁶ Nitekim Yargıtay’ın bu konuda pek çok kararı bulunmakta olup Yargıtay, sigortacının ispat yükünü somut delillerle yerine getirmesi gerektiğini belirtmektedir.⁵⁶⁷ Ancak yine karar gerekçesinde de belirtilmiş olduğu üzere, söz konusu kararlar her ne kadar kasko sigortası kapsamında verilmiş kararlar olsa da zmms kapsamında da aynı görüş hakimdir.⁵⁶⁸

⁵⁶⁵ Sigorta Tahkim Komisyonu Hakem Karar Dergisi Temmuz-Eylül 2013, Sayı: 15, s.8-11, <http://www.sigorta-tahkim.org/files/KararDergisiS15.pdf> (Erişim Tarihi:22.09.2022).

⁵⁶⁶ Bkz.2.1.5.2.

⁵⁶⁷ Yargıtay 11.Hukuk Dairesi E. 2005/ 13443 E. K. 2007 / 172, 15.01.2007, Yargıtay 17.Hukuk Dairesi E. K. 2010 / 3243, 08.04.2010, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu E. 1998/ 11-872, K. 1998/905, 16.12.1998, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu E. 2010/ 17-655, K.2010 / 688, 22.12.2010, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu E. 2017/17-2190, K. 2020/ 205 K. 25.02.2020, www.sinerjimevzuat.com.tr (Erişim Tarihi: 12.11.2022).

⁵⁶⁸ Sinan Misili, “Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları Uyarınca Sigortacının Sigorta Ettirene Rücu Davası”, *TBB Dergisi* 2017(133), s. 635.

Dolayısıyla zmms sigortalarında da sigortacının meydana gelen zararları somut delillerle ispat etmesi gerektiğinden, sigorta şirketi tarafından da rizikonun teminat dışında olduğu hususu ispatlanamadığından, başvurunun kabulüne karar verilmesi yerinde olmuştur.

2.2.3. 22.08.2016 Tarih ve K-2016/24152 sayılı Hakem Kararı⁵⁶⁹ (TTK m.1426/1 Makul Giderler)

2.2.3.1. Kararın Özeti

Başvurucu, başvurusunda karşı taraf araç sürücüsünün yüzde yüz kusurlu bir şekilde aracına çarpmak suretiyle hasara sebebiyet vermiş olduğunu, bu nedenle zararlarının, karşı taraf araç sürücüsünün sigorta şirketi tarafından karşılanması gerektiğini iddia ederek komisyona başvurmuştur. Sigorta şirketi, değer kaybı tutarından sorumlu olmadıklarını, ekspertiz ücretini başvuran kişinin ödeyeceğini, tarafların kusurlarının belirlenmesi gerektiğini ve yasal faiz uygulanması gerektiğini iddia etmiştir. Komisyonca, sigorta poliçesi incelenmiş, poliçede ekspertiz ücretini başvuran tarafın ödeyeceğinin kararlaştırılmış olduğu görülmüştür. Ancak 2013/7 nolu genelgeye göre, sigorta ettiren tarafından ekspere başvurulmuş ise, ekspertiz ücreti TTK m.1426 uyarınca makul gider sayılarak sigortacı tarafından karşılanacaktır. Komisyonca güncel yargı kararları ve ilgili yasal mevzuat incelenerek ekspertiz ücreti ve değer kaybı konusunda karar verilmiştir. Değer kaybı ücreti de komisyonca sigortacı tarafından karşılanması gereken bir ücret olarak kabul edilmiştir. Sigorta şirketinin yasal faiz uygulanması gerektiği iddiası, iki tarafın da tacir olmasından hareketle kabul edilmemiştir.

2.2.3.2. Kararın Değerlendirilmesi

Başvuru konusu olayda uyuşmazlık; sigorta şirketinin, başvurucunun değer kaybı ve ekspertiz ücreti taleplerini karşılamamasından kaynaklanmaktadır. Konuyla ilgili olarak TTK m.1426/1: “Sigortacı, sigorta ettiren, sigortalı ve lehtar tarafından, rizikonun, tazminatın veya bedel ödeme borcunun kapsamının belirlenmesi amacıyla yapılan makul giderleri, bunlar faydasız kalmış olsalar bile, ödemek zorundadır” demektedir. Sigortacının TTK m.1426/1 kapsamındaki bu yükümlülüğü, “Giderleri Karşılama Borcu” olarak adlandırılmaktadır.⁵⁷⁰ İşbu hüküm doğrultusunda, sigortacının ekspertiz ücretinden sorumlu olup olmadığını belirleyebilmek için ekspertiz ücretinin

⁵⁶⁹ Sigorta Tahkim Komisyonu Hakem Karar Dergisi, Ekim-Aralık, Sayı:28, s.23, <http://www.sigortatahkim.org/files/karardrgs28.pdf> (Erişim Tarihi: 20.06.2022).

⁵⁷⁰ Şaban Kayıhan- Özcan Günergök, *a.g.e.*, s.206.

makul gider sayılıp sayılmadığının tespit edilmesi gerekmektedir. Doktrinde ekspertiz ücretinin bu madde kapsamında sayılan “makul giderler” içerisinde olduğu kabul edilmektedir.⁵⁷¹ Nitekim Yargıtay kararlarında da ekspertiz ücreti ve ayrıca değer kaybı da sigortacının ödemesi gereken kalemler olarak kabul edilmektedir.⁵⁷² T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı’nın B.02.1.HZN.0.10.07.03 sayılı, 05.10.2012 tarihli yazısında⁵⁷³ ve “Motorlu Araç Sigortaları Hasar İhbarlarının Yapılması ve Değerlendirilmesi Prosedürüne İlişkin Genelge” nin 4. maddesinde⁵⁷⁴ de (2013/7) ekspertiz ücretlerinin TTK m.1426/1 doğrultusunda makul gider sayıldığı belirtilmiştir. Dolayısıyla ekspertiz ücretinin sigortacı tarafından ödenmesi gerektiği son derece açıktır. Ancak burada dikkat edilmesi gereken husus, adından da anlaşılacağı üzere yapılan giderin gerçekten makul olması gerektiğidir. Dolayısıyla düşük meblağlı bir uyuşmazlıkta çok yüksek tutarlarda gider yapılmış olması makul olarak kabul edilmeyebilecektir.⁵⁷⁵ Bununla birlikte yapılan gider, uyuşmazlığın çözülmesine bir katkı sağlamamış olsa da makul gider kapsamı içerisine giriyorsa yine sigortacı tarafından ödenmesi gerekecektir.⁵⁷⁶ Sigortacının makul giderleri ödeme borcu, sigorta bedelinden ayrı olarak düşünülmesi gereken bir borçtur. Sigorta bedeli daha az olsa bile meydana gelen gider sigortacı tarafından ödenecektir.⁵⁷⁷ Başvuruya konu olayda, makul kapsamında kalan ekspertiz ücretinin sigortacı tarafından ödenmesine hükmolunması yerinde bir karar olmuştur. Değer kaybı da Yargıtay kararları ışığında sigortacının ödemesi gereken bir kalemdir.⁵⁷⁸ Bu nedenle değer kaybı konusunda da başvurusunun taleplerinin kabulüne karar verilmesi yerinde olmuştur.

⁵⁷¹ Samim Ünan, *a.g.e.*, s.259.

⁵⁷² Yargıtay 17. HD., E. 2016/ 7077, K. 2016/ 11695, 19.12.2016 Tarih, Yargıtay 17. HD. E. 2016/ 18436, K. 2017/ 9572, 25.10.2017, www.sinerjimevzuat.com.tr (Erişim Tarihi: 24.10.2022).

⁵⁷³ <https://mobil.tobb.org.tr/DuyuruResimleri/1116-2.pdf> (Erişim Tarihi:12.07.2022).

⁵⁷⁴ <https://www.tobb.org.tr/SigortacilikMudurlugu/SigortaEkspertizleri/Documents/duyurular/Motorlu%20Ara%C3%A7%20Sigortalar%C4%B1%20Hasar%20%C4%B0hbarlar%C4%B1n%C4%B1n%20Yap%C4%B1lmas%C4%B1%20ve%20De%C4%9Ferlendirilmesi%20Prosed%C3%BCr%C3%BCne%20%C4%B0li%C5%9Fkin%20Genelge.pdf> (Erişim Tarihi: 20.09.2022).

⁵⁷⁵ M. Barış Günay, *a.g.e.*, s.88.

⁵⁷⁶ Şaban Kayıhan- Özcan Günergök, *a.g.e.*, s.206.

⁵⁷⁷ Hacı Kara, *a.g.e.*, s.234.

⁵⁷⁸ Yargıtay 17.Hukuk Dairesi, E. 2009/ 9892 K. 2010 / 3124, 05.04.2010, Yargıtay 19.Hukuk Dairesi E. 2001/ 115 K. 2001 / 536, 24.01.2001, Yargıtay 17. HD. E. 2016/ 7077, K. 2016/ 11695 19.12.2016, Yargıtay 17. HD., E. 2016/ 18436, K. 2017/ 9572, 25.10.2017, www.sinerjimevzuat.com.tr (Erişim Tarihi:22.12.2022).

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Sigorta, her geçen gün teknolojiyle ilişkisi daha sıkı bir hale gelen modern dünyamızda olmazsa olmaz bir güvence sistemi olarak karşımıza çıkmaktadır. Öyle ki, artık taşınır ve taşınmaz mallar yahut insan varlığı adına yapılan sigortaların yanı sıra boyutu küçük fakat değeri yüksek eşyaların teslimi sırasında bile kısa süreli sigorta sözleşmeleri akdedilmesi söz konusu olmaktadır. Özellikle internet alışverişinin neredeyse normal alışverişten daha çok tercih edildiği günümüzde, insanlar ziynet eşyalarını dahi internetten almaya başlamışlar, bu durum da yine sigortacılığın yeni bir rol üstlenmesine neden olmuştur. Nitekim tüketiciler, internet alışverişinde artık teslimin “sigortalı” olarak gerçekleştirilmesini talep edebilmektedir. İşte böylesine yaygın ve hayatın içinden bir alan olan sigortacılık, bu alanla ilgilenmek isteyen muhataplarını detaylı bir araştırma yapmaya sevk etmektedir. Zira sigortacılığın her bir alanı kendine münhasır özellikler barındırmakta ve meydana gelen güncel olaylar çerçevesinde de yeni alanlara yer açmaktadır.

Sigorta hukuku, sigortalanmış değerlerin uğramış oldukları rizikolardan ötürü meydana gelen uyuşmazlıklarda, her zaman taraflarca bir çözüme ulaşmanın mümkün olmayışı sonucu doğmuş bir alandır. Zira taraflar, aralarında sigorta poliçesi akdetmekte, akdedilen bu poliçenin meydana gelen rizikoyu kapsayıp kapsamadığı ise her zaman taraflarca anlaşılamamaktadır. Genellikle taraflardan biri meydana gelen uyuşmazlığın poliçe kapsamı içerisinde olduğunu iddia ederken, diğer taraf kapsamda olmadığını iddia etmekte, meydana gelen uyuşmazlığı üçüncü bir kişi olan yargılama makamının çözmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Ancak sigorta sözleşmesi akdetmiş ve bir uyuşmazlıkla karşılaşmış bulunan muhataplar açısından pozitif bir durum, sigorta hukukundan kaynaklı olarak meydana gelen uyuşmazlıklarda çözüme ulaşabilmenin, özel hukukun diğer dallarında olduğu kadar uzun bir zaman almamasıdır. Zira sigorta hukukundan kaynaklı uyuşmazlıkların çözümü teknik bilgiyi gerektirmektedir. Sigortacılık alanında uzman kişilerin yardımı ile meydana gelen rizikonun boyutu kısa süreler içerisinde hesaplanabilmekte yahut uyuşmazlığın poliçe kapsamı içerisinde olup olmadığı anlaşılabilmektedir. Ancak yine de herhangi bir konudan kaynaklı bir uyuşmazlığın yargı makamları önüne taşınması, otomatik olarak uyuşmazlığın çözüm süresine ek bir zaman dilimi eklemektedir. Zira bilindiği üzere yargı makamları çok büyük bir iş yükü içerisinde. Sonu bitmek bilmeyen dava dosyaları, uyuşmazlığın kısa sürede çözüme kavuşturulmasını engelleyen teknik engeller ve kimi zaman da

fiziki engeller yargılama sürelerini uzattıkça uzatmaktadır. Dolayısıyla, her ne kadar diğer özel hukuk alanlarında da ivedi bir ihtiyaç olsa da, sigorta hukuku alanında kısa bir yargılama önemli bir ihtiyaç olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim kısa sürede gerçekleştirilen bir yargılama ile tarafların adil bir çözüme ulaşması mümkündür. İşte sigorta tahkim komisyonu bu düşüncelerden hareketle doğmuş bir uyuşmazlık çözüm mercidir. Diğer özel hukuk alanlarında da tahkim kanun yoluna başvurmak mümkündür. Ancak ifade ettiğimiz üzere sigorta hukukunun kendine münhasır özellikleri gereği özel bir kurum bünyesinde tahkim yargılaması gerçekleştirebilmek hukuk dünyası için son derece büyük bir kazanım olmuştur.

Komisyonla alternatif yargılama mercileri başlığı altında arabuluculuk, uzlaştırmacılık, idari başvuru yolları, tüketici hakem heyeti, uzman bilirkişi gibi çok sayıda mahkemeye alternatif uyuşmazlık çözüm merci ve çalışma usulleri ele alınmıştır. Açıklanan bu alternatif yollar, sigorta hukuku dışında diğer özel hukuk uyuşmazlıklarında da mahkemelere alternatif çözüm mercileri olarak hizmet vermektedir. Ancak yine bu başlık altında incelemiş bulunduğumuz, Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurulu'na başvuru, diğer alternatif çözüm yöntemlerine kıyasla sınırlı ve “idari şikâyet” kapsamında bir başvuru yoludur. Bu sebeple esasen söz konusu başvuru usulünün bir çözüm merci olup olmadığı dahi tartışılabilir. Yine söz konusu başvuru yoluna ilişkin olarak 5684 Sayılı SK'da henüz gerekli düzenlemeler yapılmamıştır. Şöyle ki, Sigorta Denetleme Kurulu'nu ilga eden 47 Sayılı CBK, 18.10.2019 tarihinde yürürlüğe girmiş olmasına karşın, 5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu m.28 vd. hükümlerinde sigortacılık alanında faaliyet gösteren şahıs ve şirketlerin denetimine ilişkin olarak görevli merci hala Sigorta Denetleme Kurulu olarak gösterilmektedir. Oysaki izah etmiş olduğumuz üzere Sigorta Denetleme Kurulu, SEDDK'nin kurulması ile ilga edilmiş vaziyettedir. Söz konusu durum uygulamada belirsizliğe yol açmaktadır.

Tezimizin ikinci kısmında ise tahkim kavramı ile beraber komisyonun teşkilatı ve yargılama usulü ele alınmıştır. Zira komisyon hakkında yeterli derece bilgi sahibi olmadan komisyon kararlarının incelenmesi durumunda yapılacak değerlendirmeler eksik ve yüzeysel kalacaktır. Komisyon teşkilatı konusunda STİY yol gösterici olmaktadır. STİY'de Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun ihdas edilmesi ile beraber 2021 yılında önemli değişiklikler yapılmıştır.

Değişiklik öncesi Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın yerine getirdiği görevler artık SEDDK tarafından yerine getirilmeye başlanmıştır.

Komisyon kararlarına karşı başvurulabilecek yollar da komisyonun işlerliğinin anlaşılması bakımından son derece önemli olup, bu husus da tez çalışmamız içerisinde incelenmiştir. Ancak kanun yollarına başvuru konusunda çözüme kavuşturulamayan bir husus kalmıştır. Şöyle ki; 5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu'nda 2020 yılında önemli değişiklikler yapılmış, hakem kararlarının komisyonun bulunduğu yerdeki görevli mahkemece saklanma usulü de sona ermiştir. Bu değişiklikten sonra artık komisyon kararları komisyonun kendisi tarafından saklanmaya başlanmıştır. Ancak bu durum komisyon kararlarına karşı kanun yollarında bir soru işareti oluşturmuştur. Zira 2016 senesinde Bölge Adliye Mahkemeleri faaliyete başlamıştır. Böylece hukuk sistemimize “istinaf kanun yolu” kazandırılmıştır. Bu doğrultuda SK m.30/12'de hala daha temyiz ifadesi korunmakta olsa da verilen kararlara karşı temyizden önce istinaf yoluna başvurulup başvurulamayacağı, doktrinde ve yüksek mahkeme kararlarında çelişki oluşturmuştur. 19.06.2020 tarihine kadar gerek Yargıtay tarafından gerekse Bölge Adliye Mahkemeleri tarafından farklı doğrultuda pek çok karar verilmiştir. 19.06.2020 tarihinde Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı yayınlanmış ve sigorta hakem kararlarına karşı da başvuru yolunun temyiz olacağı belirtilmiştir. Bu kapsamda verilen kararlar istinaf edilemeyecektir. Yargıtay tarafından verilen bu karardan sonra taraflarca istinaf yoluna başvuru yapılırsa, başvuru bölge adliye mahkemeleri tarafından Yargıtay'a gönderilmek üzere ilk derece mahkemelerine gönderilmektedir. Ancak yukarıda açıkladığımız üzere komisyon kararları artık mahkemelerde değil, komisyonda saklanmaktadır. Dolayısıyla 5684 sayılı kanunda gerçekleştirilen bu değişiklikten sonra istinafa yapılan başvurularda, bölge adliye mahkemeleri başvuruları ilk derece mahkemesine mi yoksa komisyona mı gönderecektir? Bu hususun açıklığa kavuşturulması gerekmektedir. Kanaatimizce, komisyon kararları artık ilk derece mahkemelerinde saklanmayacağından, bölge adliye mahkemelerinin kararı hangi ilk derece mahkemesine geri göndereceği belirsizdir. Dolayısıyla SK'de net bir şekilde ifade edilmemiş olsa da kararın komisyona geri gönderilmesi gerekmektedir.

Tezimizin ana konusunu Sigorta Tahkim Komisyonu hakem kararlarının incelenmesi teşkil etmektedir. Komisyon kararları incelenirken TTK hükümleri esas alınmış, aynı zamanda Yargıtay kararlarına da yer verilmiştir. Sigorta hukuku alanında meydana gelen uyuşmazlıkların polişe kapsamında olup olmadığına dair belirlemeler

yapılırken birtakım teamüller belirlenmesi gerekmiştir. Nitekim komisyon kararları incelenirken, günlük hayat içerisinde birbirine oldukça benzer olayların tekrar tekrar cereyan etmekte olduğu tespit edilmiştir. Bu sebeple de pek çok komisyon kararı aynı olay ve mevzuata ilişkin olduğundan tekrara düşmemek adına çalışma kapsamımız içerisine dâhil edilmemiş, bunun yerine mümkün olduğunca birbirinden farklı olaylar incelenmiştir.

Literatürde bu çalışmamız ile en çok benzerlik gösteren çalışmalardan birisi olarak “Yargıtay ve Sigorta Tahkim Komisyonu Kararları Işığında Karayolları Zorunlu Mali Mesuliyet(Trafik) Sigortasına Dayalı Tazminat Talebinde Temerrüt Faizine İlişkin Değerlendirmeler” isimli makale örnek gösterilebilir.⁵⁷⁹ Ancak söz konusu makalede bu çalışmamızdan farklı olarak zmms’ye dayalı tazminat taleplerinde temerrüt faizi temel konu olarak seçilmiş ve yalnızca bu konudaki Yargıtay ve tahkim komisyonu kararları örnekseme suretiyle gösterilmiştir. Oysa bu çalışmamızda sigorta hukuku alanlarında ayırım yapılarak sigorta tahkim komisyonu kararları incelenmiş, kasko ve zmms’nin alt başlıkları konusunda bir ayırım gözetilmemiştir. Ancak inceleme alanının böylesine geniş tutulmasının bu tez kapsamını aşacağı da gözetilerek, güncel, TTK kapsamında kalan ve farklı olayları ele alan komisyon kararları ile sınırlı bir inceleme gerçekleştirilmiştir.

Belirtmek gerekir ki, kasko konulu sigorta tahkim komisyonu hakem kararlarının gerekçelerinde dayanan temel mevzuat, TTK hükümleridir. Ancak zmms konulu sigorta tahkim komisyonu kararlarının gerekçelerinde KTK hükümleri daha geniş bir yer teşkil etmektedir. Bu sebeple de çalışmamız içerisinde kaskodan kaynaklı komisyon kararları daha geniş bir yer almıştır.

TTK’nin 6. Kitabında düzenlenmiş bulunan sigortacılık hükümleri, sigorta poliçesinde yer alan hükümlerle beraber dikkate alınması gereken hükümlerdir. Ancak sigorta sözleşmelerinde tarafların her zaman bir poliçe akdetmesi sebebiyle genellikle uyuşmazlıklar poliçe kapsamında çözüme ulaştırılabilmektedir. Nitekim komisyon kararları incelenirken pek çok kararda poliçe ile sınırlı kalınarak bir çözüme ulaşıldığı görülmüştür. Ancak kimi zaman meydana gelen bir uyuşmazlığın poliçe kapsamında olup olmadığı taraflarca anlaşılamamakta, böyle durumlarda uyuşmazlığın poliçe

⁵⁷⁹ Şaban Kayıhan- Mustafa Ünlütepe, Yargıtay ve Sigorta Tahkim Komisyonu Kararları Işığında Karayolları Zorunlu Mali Mesuliyet(Trafik) Sigortasına Dayalı Tazminat Talebinde Temerrüt Faizine İlişkin Değerlendirmeler, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, Cilt: 33, Sayı: 4, Aralık 2017, Sayfa: 73-111.

kapsamında olup olmadığı mevzuat ve içtihatlar ışığında çözüme kavuşturulmaktadır. İncelenen kararlarda başvuruya en çok konu edilen hususlardan birisi de sigorta ettirenin prim ödeme borcunun başlaması, ancak bu borcun yerine getirilmemiş olması nedeniyle sigortacının sorumluluktan kurtulması sonucunun ortaya çıkmasıdır. Ancak bu konuda tezimiz içerisinde yer verilen bir kararda⁵⁸⁰, komisyon tarafından sigortacının poliçeyi teslim edip etmediği ve primi talep edip etmediği araştırılmaksızın sigorta ettirenin prim ödeme borcunu yerine getirmediğinden bahisle başvurunun reddine karar verilmiştir. Yine en çok başvuruya konu edilen konulardan birisini de rizikonun teminat kapsamı dışında kaldığına dair ispat yükü teşkil etmektedir. Rizikonun teminat kapsamı dışında kaldığına dair ispat yükü sigorta şirketinde olup, sigorta şirketi bu durumu somut delillerle ispatlamak zorundadır. Bu husus hem Yargıtay tarafından hem de sigorta tahkim komisyonu tarafından pek çok kez dile getirilmiştir. Komisyonca bu konuda incelenen pek çok sayıda karar bulunmaktadır. Ancak komisyonun özellikle bu konuda vermiş olduğu kararlarında en çok karşımıza çıkan durum, karar gerekçesinde mülga 6762 sayılı TTK maddelerine dayanılmasıdır. 6102 sayılı TTK'nin yürürlüğe girdiği 2011 yılına kadar incelenen komisyon kararlarında pek tabi 6762 sayılı TTK hükümlerine dayanılmıştır. Bu durum da karar incelemesi sırasında ufak bir güçlük oluşturmakla beraber 2011 yılından sonra da eski kanun maddelerinin içeriği belirtilerek, esasında tam olarak karşılığı olmayan yeni kanun maddelerine atıf yapılmış olması kimi zaman incelenen kararın güncel mevzuatta hangi madde kapsamına girdiğinin anlaşılmasını zorlaştırmıştır. Oysaki hakem kararlarının güncel maddeler ışığında gerekçelendirilmesi, adil yargılanma hakkı bakımından da önemli ve olması gereken bir husustur.

Komisyonu başvurmak konusunda tereddüt yaşayan taraflar açısından genel bir değerlendirme yapmak gerekirse, komisyona başvuru usulünün var olması, uyuşmazlık tarafları açısından olumlu bir durumdur. Mahkemelerde gerçekleştirilen uzun süreli yargılamalara rağmen kimi zaman mahkeme nezdinde tatmin edici sonuçlara ulaşmak da mümkün olamamaktadır. Komisyon kararlarında ise kısa süre içerisinde bir netice elde edecek olmak başvuru sahipleri açısından çok büyük bir avantaj olup, yüksek meblağlı dosyalarda (Yüz yedi bin Türk Lirası ve üzeri) temyiz başvuru usulünün var olması da yine başvuru sahipleri açısından pozitif bir durumdur. Zira yüksek meblağlı

⁵⁸⁰ Sigorta Tahkim Komisyonu Hakem Karar Dergisi, Ocak-Mart 2010, Sayı: 1, s.9-16, http://www.sigortatahkim.org/attachments/139_Hakem%20Karar%20Dergi%2006042010.pdf, (Erişim Tarihi:10.01.2022).

uyuşmazlıklarda, başvurunun birden çok kez incelemeye alınacak olması pek tabi başvurucuları adil bir çözüme ulaşmaları konusunda rahatlatan bir durumdur. Bu anlamda mahkeme yargılamalarında var olan istinaf ve temyiz kanun yollarının, itiraz ve temyiz olarak komisyon yargılamasında da var olduğunu söyleyebilmek mümkündür. Bu durum da göz önünde bulundurulacak olursa, mahkeme yargısı yerine komisyonu seçen bir başvuru, kanaatimizce adil bir yargılama konusunda hiçbir sıkıntı yaşamayacaktır. Bilakis dosyanın ilk derece mahkemelerinde incelenmesi sırasında geçecek uzun sürelerden kaçınılmış olacak, daha hızlı bir şekilde çözüme kavuşulacaktır.

KAYNAKÇA

- AKINCI, Ziya. *Milletlerarası Tahkim*, Ankara, 2003.
- AKINCI, Ziya. “Milletlerarası Ticari Uyuşmazlıkların Alternatif Çözüm Yolları”, *Batıder C: XVIII, S:4*, Ankara, 1996, 102-105.
- ALANGOYA, Yavuz. *Tahkimin Niteliği ve Denetlenmesi*, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1973.
- ALKAN, Derya. *Türk İş Hukukunda Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2019.
- ARAS, Bahattin. “Genel Olarak Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları ve Temel Özellikleri”, *Adalet Dergisi*, Yıl:100, Sayı:35, Eylül, 2009, 58-75.
- ARKAN, Sabih. *Ticari İşletme Hukuku*, Ankara, 2018.
- ARKAN, Sabih. “Yeni Karayolları Trafik Kanununun Sigorta ve Garanti Fonuna İlişki Hükümleri Üzerine Bir İnceleme”, *Sigorta Hukuku Dergisi*, 1982, Cilt: 1, Sayı: 2, 42-45.
- ARSEVEN, Haydar. *Sigorta Hukuku*, B.2, İstanbul, 1991.
- ARSLAN ÇELİK, Begüm Birsen. *Arabulucuların Kültürel Özelliklerinin, Çatışmaları Çözümleme Yöntemleri Üzerindeki Etkisi: Türkiye’de Hizmet Veren Arabulucular Üzerine Bir Araştırma*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2020.
- ARSLAN, Ramazan, Ejder YILMAZ, Sema TAŞPINAR AYVAZ ve Emel HANAĞASI. *Medeni Usul Hukuku*, 4. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2018.
- ASLANPINAR, Yusuf Burak. “*Ticari Uyuşmazlıklarda Dava Şartı Olan Arabuluculukta Taraf Vekilliği El Kitabı*”, Türkiye Barolar Birliği, Ankara, 2019.
- ATALI, Murat, *Medeni Usul Hukukunda Davanın İhbarı*, Ankara, 2007.
- ATALI, Murat, İbrahim ERMENEK ve Ersin ERDOĞAN, *Medeni Usul Hukuku*, 4. Baskı, Yetkin Yayıncılık, Ankara, 2021.
- AYGÜL, Musa. *Milletlerarası Ticari Tahkimde Tahkim Usulüne Uygulanacak Hukuk ve Deliller*, İstanbul, 2014.
- AYHAN, Rıza, Hayrettin ÇAĞLAR ve Mehmet ÖZDAMAR. *Sigorta Hukuku Ders Kitabı*, Yetkin Yayıncılık, 2019.
- BAĞATUR, Mehmet Çağrı ve Hande ÖGE. *Sorularla Sigorta Tahkim*, On iki Levha Yayıncılık, İstanbul 2017.
- BASIM, Aybüke. “Tüketici Mahkemelerinin Görevleri - Tüketici Hakem Heyeti Kararlarına İtiraz”, *Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 2, Sayı: 2, Temmuz 2016, 105-108.
- BAYILLIOĞLU, Uğur. “Daimi Hakemlik Mahkemesi’nin Osmanlı İmparatorluğu ile Rusya Arasındaki Tazminat Faizi Uyuşmazlığı İlişkin Kararı Hakkında Bir Değerlendirme”, *Çankaya University Journal of Law* 7 / 2 Nisan, 2010, 175-194.
- BERZEK, Ayşe Nur. *Ticaret Hukukunun Genel İlkeleri*, İstanbul, 2016, ss.36-37.
- BLAISDELL, Donald, C. Çev. Nazım Atıf Bey, “Osmanlı İmparatorluğunda Avrupa Malî Kontrolü”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt 10, Sayı 58, 1932, 1657-1660.
- BELİK, Mahmut R. *Devletlerin Harp Salahiyetinin Tahdidi ve Milletler Arası İhtilafların Sulh Yolu İle Halli Usulleri*, İstanbul, 1956.
- BOZER Ali, *Sigorta Hukuku*, Ankara, 2004, ss.27-28.
- BOZER Ali ve Celal GÖLE. *Ticari İşletme Hukuku*, 5.Bası, Ankara, 2018.
- BOZKURT, Tamer. *Sigorta Hukuku* (Ders kitabı). Yetkin Yayınları, Ankara, 2022.
- BÖRÜ, Levent ve İlker KOÇYİĞİT. *Ticari dava*, Turhan Kitabevi, Ankara, 2013.

- BUDAK, Ali Cem. “Sigortacılıkta Tahkim Sigortacılık Kanunu’nun 30.maddesi, HMK.’nın Yürürlüğe Girmesi ve 6237 Sayılı Kanun Değişikliğinden Sonra Nasıl Yorumlanmalıdır?”, *Uluslararası Ticaret ve Tahkim Hukuku Dergisi*, Cilt 2, Sayı 2, 2013, 61-65.
- BULUR, Alper. “Avukatlık Kanunu md. 35/a’nın Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları Çerçevesinde İrdelenmesi ve Bir Düzenleme Önerisi”, *TBB Dergisi*, 2010, 213-220.
- CAMCI, Sinem. “Sigorta Ettirenin Sigorta Prim Borcunu Ödememesinin Hukuki Boyutu”, *Terazi Hukuk Dergisi*, Cilt:14, Sayı: 155, 2019, 1385-1387.
- CAN, Mertol. *Birden Çok Sigorta*, İmaj Yayınları, Ankara, 2004.
- CAN, Mertol. “Sigorta Ettirenin Sigorta Primini Ödeme Borcunu İfada Temerrüde Düşmesinin Sonuçları”. *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, Cilt: 23, Sayı:1, 2005, 155-158.
- CAN, Mertol. *Türk Özel Sigorta Hukuku* (Ders Kitabı). İmaj Yayınları, Ankara, 2005.
- CANER, Oğuz. *6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun Özel Sigorta Sözleşmelerine Etkisi. Feridun Yenisey’e Armağan*, Cilt II, Beta Yayınları, 2014.
- CEYLAN ŞAHİN, Şule, *Geleneksel Toplumdan Modern Topluma Alternatif Uyuşmazlık Çözümü*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2009, ss.122-149.
- ÇAKAN, Oya. *Sigorta Tahkim Yargılaması ve Sigorta Uyuşmazlıklarında Tahkime Elverişliliğin Değerlendirilmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2020.
- ÇEKER, Mustafa. *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Sigorta Hukuku*. 20. Baskı, Karahan Kitabevi, Adana, 2019.
- ÇELİK, Ahmet Çelik, *Karayoluyla Yolcu Taşıma Taşımacının ve Sigortacının Sorumluluğu*, Legal Yayıncılık, İstanbul, 2008.
- ÇETİN, Canan. *Müzakere Teknikleri – İlke, Süreç, Uygulama*. Beta, İstanbul, 2007.
- ÇİFTÇİ, Tuğba. “Türk Hukukunda Sigorta Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Ve Tahkim Kurumlarının Karşılaştırılması”, *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 2017, 245-250.
- DAYINLARLI, Kemal. “*Hakem Kararlarının Bozulması Sebepleri*, (Hakem Kararlarının Bozulması)”, Prof. Dr. Ernst Hirsch’in Anısına Armağan, Ankara, 1986, ss.775- 807.
- DAYINLARLI, Kemal. *Milletlerarası Tahkim Rehberi*, Dayınlarlı Yayıncılık, Ankara, 2014.
- DAYINLARLI, Kemal. *UNCITRAL Kurallarına Göre Uzlaşma ve Tahkim*, Ankara, 2000.
- DEKAK, Mehmet Tuğberk. *Sigorta Tahkiminde Yargılama Usulü*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2019.
- DELİDUMAN Seyithan ve Yakup ORUÇ. “Ticari Davalar”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 2018, Cilt: 18 Sayı: 2, 106-110.
- DEMİR, Şamil. *Avukatın Uzlaşma Sağlama Yetkisi*. Adalet Yayınevi, 2014.
- DOĞAN, Burak ve Mehmet ÖZDAMAR. *Sigorta Hukuku*. Seçkin Hukuk, Ankara, 2020.
- EKMEKÇİ, Ömer, Muhammet ÖZEKES, Murat ATALI ve Vural SEVEN. *Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk*, 2. Baskı, İstanbul, 2019.
- EKŞİ, Nuray. *Hukuk Muhakemeleri Kanununda Tahkim*, 2. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul, 2019.
- ELDELEKLİOĞLU ARAL, İrem. “6102 Sayılı Ticaret Kanunu Uyarınca Sigorta Ettirenin Prim Borcu”, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 22, 2011, 205-208.

- ELER, Tuba. *Ticari Uyuşmazlıklarda Zorunlu Arabuluculuk*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep, 2019.
- EMİRALİOĞLU, Furkan. “Yargıtay 17. Hukuk Dairesinin Sigorta Ettirenin Rizikonun Gerçekleşmesindeki Kusurunun Etkisine Dair E. 2016/646 K. 2016/1427 Sayılı Kararının İncelenmesi”, *TAAD*, Sayı: 49, 2022, 588-590.
- ERBAŞ AÇIKEL, Aslıhan. “Deniz Ticareti ve Sigorta “Hukuku Uyuşmazlıkları Bakımından Zorunlu Arabuluculuğun Değerlendirilmesi” *Ticari Uyuşmazlıklarda Zorunlu Arabuluculuk*”, Seçkin, Ankara, 2019.
- ERDEMİR, Aymelek. *Sigorta Hukuku Uyuşmazlıklarında Tahkim*, Seçkin Yayınları, Ankara, 2017.
- GÖKCAN, Hasan Tahsin. *Hukukî Sorumluluk, Tazminat, Sigorta ve Rücu Davaları*, Seçkin Yayıncılık, 2018.
- GÖRGÜN, L. Şanal, Levent BÖRÜ, Barış TORAMAN ve Mehmet KODAKOĞLU. *Medeni Usul Hukuku*, Ankara, 2018.
- GÜLER Enver Alper ve Afıtap Öndaş GÜLER. *Sigortacılık*, 8. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018.
- GÜLERCİ, Altan Fahri. *Milletlerarası Tahkim ve Tahkim Sözleşmesi Kavramı*, Kocatepe Akademi Yayınları, 1. Baskı, 2014.
- GÜLMEZ, Merve. *Sigorta Sözleşmelerinde Sigorta Ettirenin Beyan Yükümlülüğü*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kto Karatay Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2019.
- GÜNAY, M. Barış. *Sigorta Hukuku*, Seçkin Hukuk, Ankara, 2021.
- GÜNER, Semih. *Avukatlık Hukuku*. B. 3, Yetkin Yayınları, Ankara, 2007.
- GÜRGEN, Nurdan. “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Kapsamında Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Mesleki Sorumluluk Sigortası”, *Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt:2 Sayı:3, 2016, 259-262.
- HANAĞASI, Emel. *Davada Menfaat*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk (Medeni Usul Ve İcra İflas Hukuku) Anabilim Dalı, Ankara, 2007.
- HIZIR, Serdar. “Türk Ticaret Kanunu’nda Yer Alan Mal Sigortalarına İlişkin Muhtelif Hüküm ve İlkelerin Sorumluluk Sigortasına Uygulanabilirliği”, *TBB Dergisi*, 2009, 113-117.
- ILDIR, Gülgün. *Alternatif Yöntemler(Medeni Yargıya Alternatif Yöntemler)*. 1. Baskı, Ankara, 2003.
- KABUKÇUOĞLU ÖZER, Fatma Dilek. *Sigortacılık Kanunu Şerhi*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2012.
- KALE Serdar ve Müjgan TUNÇ YÜCEL. “*Sigortacılık Kanunu’nda Tahkim*”, *Haluk Konuralp Anısına Armağan*, Yetkin Yayınları, 2009, ss.461- 477.
- KALPSÜZ, Turgut. *İnşaat Sözleşmelerinde Tahkimin Genel Esasları*, Ankara, 1996.
- KANER, İnci. “Zarar Sigortalarında Sigorta Ettirenin Tehlike İle İlgili Görevleri”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt: 54, Sayı:1-4, 1994, 120-132. (Yayın:12.07.2011).
- KANER, İnci Deniz. *Sigorta Hukuku*, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2021.
- KARA, Hacı. *Sigorta Hukuku*, 2. Baskı, Onikilevha, İstanbul, 2021.
- KARASU, Rauf. *Yargıtay ve Sigorta Tahkimi İtiraz Hakem Heyeti Kararları Işığında Karayolları Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası (Trafik Sigortası)*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2016, ss.120-148.
- KARASU, Rauf. “Sigorta Tahkimi ile İlgili Güncel Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Yıl: 7, Sayı: 26, 2016, 115-120.

- KARSLI, Abdürrahim. *Medeni Muhakeme Hukuku*, 4. Baskı, Alternatif Yayıncılık, İstanbul, 2014.
- KAYA, Mustafa İsmail ve Burçak TATLI. *Ticaret Hukuku I*, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018.
- KAYAR, İsmail. *Ticari İşletme Hukuku*, Ankara 2018.
- KAYIHAN, Şaban ve Atakan Adem SELANİK. *Sigorta Hukukunda Alternatif Çözüm Yolları ve Tahkim Usulü*, Yetkin Yayıncılık, Ankara, 2022.
- KAYIHAN, Şaban ve Mustafa ÜNLÜTEPE. “Sigorta Tahkim Yargılamasına Konu Uyuşmazlıklarda Hükmedilecek Vekâlet Ücreti”, *Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 6, Sayı: 12, 2016, 111-115.
- KAYIHAN, Şaban ve Özcan GÜNERGÖK. *Türk Özel Sigorta Hukuku Dersleri*, 6. Baskı, Umuttepe Yayınları, İstanbul, 2021.
- KAYIHAN, Şaban. *Ticari İşletme Hukuku*, 6. Baskı, Gaziantep, 2019.
- KAYIHAN, Şaban ve Mustafa ÜNLÜTEPE. “Yargıtay ve Sigorta Tahkim Komisyonu Kararları Işığında Karayolları Zorunlu Mali Mesuliyet(Trafik) Sigortasına Dayalı Tazminat Talebinde Temerrüt Faizine İlişkin Değerlendirmeler”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, Cilt: 33, Sayı: 4, Aralık 2017, 73-111.
- KAYIHAN, Şaban. “Zarar Sigortalarında Sigortacının Halefiyeti”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 22, Sayı:3, 2016, 1596-1600.
- KEKEÇ, Elif Kısmet, *Arabuluculuk Yoluyla Uyuşmazlık Çözümünde Temel Aşamalar ve Taktikler*, 1. Baskı, Ankara, 2011.
- KENDER, Rayegan. *Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku*, İstanbul, 2008.
- KENDER, Rayegan. *Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku*, İstanbul 2017.
- KENDER, Rayegan. “Sigorta Hukukunda Tüketicinin Korunması”, *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2011, 45-53.
- KESKİN, Fikri Tunç. *Uygulamada Sigorta Hukuku* (Birinci Baskı.), Adalet Yayınevi, Ankara, 2017.
- KILIÇ, Halil. *Açıklamalı- İctihatlı 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu*, C:2, Ankara, 2011, ss.3047-3048.
- KOÇ, Himmet. “Sorumluluk Sigortalarında Sigorta Teminatının Kapsamı”, *Konya Barosu Dergisi*, Cilt:1, Sayı:2, Konya, 2017, 68-73.
- KOÇYİĞİT İlker ve Alper BULUR. *Ticari Uyuşmazlıklarda Dava Şartı Arabuluculuk*, 2019, Arcs Matbaacılık.
- KONCA KURT, Nesibe. *Sigorta Uyuşmazlıklarının Tahkim Yoluyla Çözümü*, Prof. Dr. Fırat Öztan’a Armağan, C. 1, Ankara, 2010, ss.1343- 1365.
- KONURALP Cengiz Serhat. *Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları Tahkim*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2011.
- KORAL, Rabi. “İç Hukukumuzda Tahkim”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C: XIII, İstanbul, 1947, 27-28.
- KORAL, Rabi. *Yeni ve Eski Hukukumuzda Tahkim*, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul, 1947.
- KOZANHAN, Ayşe Elçin. *Sigortacılıkta Tahkimde Yargılama Usulü*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kadir Has Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul, 2018.
- KÖKBUDAK, Cihan Nebi. *Ticari Uyuşmazlıkların Arabuluculuk Yöntemi İle Çözülmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kto Karatay Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2019.
- KÖKSAL, Tunay. *Uluslararası İnşaat Hukuku*, Ankara, 2011.

- KÖROĞLU ÖLMEZ, Belin. “Sigorta Ettirenin Beyan Yükümlülüğü”, *Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt:1, Sayı: 2, 2016, 265-266.
- KUBİLAY, Huriye. *Özel Sigorta Hukuku*, İzmir, 1999.
- KUBİLAY, Huriye. *Yeni Değer Sigortası*, Ankara, 1994.
- KURU, Baki. *Hukuk Muhakemeleri Usulü*, 6. Baskı, C. 6, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2001.
- KURU, Baki. *Medeni Usul Hukuku (Ders Kitabı)*, Legal Yayınevi, İstanbul, 2015.
- KURU, Baki ve Burak AYDIN. *Medeni Usul Hukuku El Kitabı*, C. 2, Yetkin Yayıncılık, 2. Basım, Ankara, 2021.
- KÜÇÜK, Damla. “Kara Taşıtları Kasko Sigortası Bağlamında, Türk Ticaret Kanunu’nun 1429/1. Maddesinde geçen “Sigorta Ettiren veya Sigortalının fiilinden sorumlu olduğu kişiler” Kavramına İlişkin Kısa Bir-Değerlendirme”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2020, 39-55.
- LEXPERA Hukuk Bilgi Sistemi, www.lexpera.com.tr.
- LIGHT ALGANTÜRK, Didem. “Sigorta Sözleşmesi Süresi İçinde Sigorta Ettirenin Yükümlülükleri”, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl:11 Sayı: 22 Güz, 2012, 1-8.
- LÜTEM, İlhan. *Harp Suçları ve Devletlerarası Hukuk*, Güney Matbaacılık ve Gazetecilik, Ankara, 1951.
- MEMİŞ, Abdullah Berat. *Ticari Uyuşmazlıklarda Zorunlu Arabuluculuk Usulü*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kadir Has Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul, 2020.
- MEMİŞ, Tekin. *Yangın Sigortasında Riziko*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1998.
- MERAY, Seha L. *Uluslararası Hukuk ve Uluslararası Örgütler*. Ankara, 1977.
- MERGEN BAYER, Yasemen. *Sigorta Hukukunda Riziko Ağırlaşması*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2019.
- METEZADE, Zihni. “Sigortada İhtilafların Çözümü”, *Birlik’ten Dergisi*, 2005, 40-43.
- MİSİLİ, Sinan. “Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları Uyarınca Sigortacının Sigorta Ettirene Rücu Davası”, *TBB Dergisi*, 2017, 635-638.
- NARMANLIOĞLU, Ünal. *İş Hukuku II- Toplu İş İlişkileri*. (Yeni Mevzuata göre Yazılmış 2. Baskı), Beta Yayınları, İstanbul, 2013, ss.504-508.
- NOMER, Esra Yıldız. *Trafik Sigortasında Garanti Fonu*, 1. Bası, Eylül, İstanbul, Beta Yayın, 2000.
- NOMER, Ergin, Nuray EKŞİ ve Günseli ÖZTEKİN GELGEL. *Milletlerarası Tahkim Hukuku*, Beta, İstanbul, 2008.
- OMAĞ, Merih Kemal. *Eksik Sigorta, Hüseyin Ülgen’e Armağan*. C.I, İstanbul, 2007.
- OMAĞ, Merih Kemal. *Türk Sigorta Hukukunda Rizikonun Ağırlaşması Sorunu*, 1. Baskı, Sigorta Hukuku Türk Derneği, İstanbul, 1985.
- ORBAY ORTAÇ, Nurdan. “Sigortalanan Olaya Kusur İle Sebebiyet Verilmesinin Sigorta Teminatına Etkisi”, *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 16 Sayı: 2, 2021, 22-28.
- ÖZBAY, İbrahim. *Hakem Kararlarının Temyizi*, Yetkin Yayınları, 2004.
- ÖZBEK, Mustafa. “Dünya Çapında Adalet Ulaşma Hareketiyle Ortaya Çıkan Gelişmeler ve Alternatif Uyuşmazlık Çözümü”, *AÜHFD*, C. 51, S.2, 121-161.
- ÖZBEK, Mustafa Serdar. *Alternatif Uyuşmazlık Çözümü*, 3. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2013.

- ÖZBEK, Mustafa Serdar. “Alternatif Uyuşmazlık Çözümü ve Noterlerin Uyuşmazlık Çözümündeki Yeni İşlevi’(Noterler)”. *Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi*, Sayı:132, 2006, 49-53.
- ÖZCAN, Erkan. *Sigorta Tahkim Komisyonu Nezdinde Tahkim Uygulaması*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, 2014.
- ÖZDAMAR, Mehmet. “Sigorta Hukukunda Uyuşmazlıkların Çözümünde Tahkim Sistemi”, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 18, Ankara, 2013, 1-2.
- ÖZDAMAR, Mehmet ve Burak DOĞAN. *Sigorta Hukuku*, Seçkin Yayınları, Ankara, 2020.
- ÖZEKES, Muhammet. “Uyuşmazlık Çözüm Yolları İçinde Arabuluculuk ve Bir Düzenleme Önerisi”, *Hukuki Perspektifler Dergisi*, S.:7, İstanbul, 2006, 42-45.
- ÖZGEN, Mustafa. *Sigorta Hukukunda Arabuluculuk ve Tahkim*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ankara, 2022.
- ÖZKAN, Aktan. “Rizikonun Genelliği/Özelliği Perspektifinden Covid-19’un Sigorta Sözleşmelerine Etkisi”, *Yaşar Hukuk Dergisi*, Cilt:2, Sayı:2, 2020, 1-5.
- ÖZTEK, Selçuk. “Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu Yönünden Sigortacılıkta Tahkime Bakış”. *MİHDER*, 2009, 221-249.
- PAZARCI, Hüseyin. *Uluslararası Hukuk Dersleri*, 4. Kitap, 1. Baskı, Ankara, 2000.
- PEKCANITEZ, Hakan, Muhammet ÖZEKES, Mine AKKAN ve Hülya TAŞ KORKMAZ. *Pekcanitez Usul- Medeni Usul Hukuku*, On İki Levha Yayıncılık, 15. Bası, C: 3, İstanbul, 2017.
- PEKCANITEZ, Hakan, Oğuz ATALAY ve Muhammet ÖZEKES. *Medeni Usul Hukuku*, İstanbul, 2018.
- PERÇİN ERSEN Gizem, “Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemlerinden Arabuluculuğun Hukuksal Düzenlemelerdeki Yeri”, *MHB Cilt:31 S:2*, 177-201, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/411053>.
- SARIBAŞ, Gizem. “Sigortacılıkta Tahkim”, *Terazi Hukuk Dergisi*, Cilt: 16, Sayı: 179, 1354-1360.
- SARISÖZEN Murat Serhat. *Uyuşmazlıkların Alternatif Çözüm Yolları Işığında Avukatlık Hukukunda Uzlaştırma*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2010.
- SAYHAN, İsmet. *Sigorta Sözleşmelerinin Konusu (Aşkın Sigorta- Eksik Sigorta, Sigorta Tazminatının Hesaplanması)*, Vedat Kitapçılık, Ankara, 2001.
- SEDDK Tarihçesi, <https://seddk.gov.tr/tr/kurumun-tarihcesi>. (Erişim Tarihi:02.04.2020)
- SEMERÇİ VURALOĞLU, Tuğba. “5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu’nda Yer Alan Tahkim Hükümleri ile 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’ndaki Tahkim Hükümlerinin Karşılaştırılması”, *YÜHFD*, Cilt:13, Sayı:2, 269–312.
- SEVEN, Vural. “Mahkemeye- Tahkime Başvurmadan Önce Sigorta Şirketine Başvuru Zorunluluğu”, *İzmir Barosu Dergisi*, 2018, 47-53.
- SEVEN, Vural. “Alkollü Araç Kullanma İle İlgili Karayolları Trafik Kanunu’nda Yapılan Değişikliğin Sigorta Şirketinin İspat Yüküne Etkisi”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 22 Sayı: 3, 2016, 2523-2525.
- SİGORTA TAHKİM KOMİSYONU, Komisyonun Amaçları, http://www.sigortatahkim.org/index.php?option=com_content&view=article&id=55&Itemid=81. (Erişim Tarihi: 03.02.2022).
- SİGORTA TAHKİM KOMİSYONU, Başvuru Formu, http://www.sigortatahkim.org/index.php?option=com_content&view=article&id=51&Itemid=76 (Erişim Tarihi: 14.07.2022).

SİGORTA TAHKİM KOMİSYONU, Başvuru Ücretleri, http://www.sigortatahkim.org/index.php?option=com_content&view=article&id=67&Itemid=92 (Erişim Tarihi: 10.10.2023).

SİGORTA TAHKİM KOMİSYONU, Duyurular, http://www.sigortatahkim.org/index.php?option=com_content&view=article&id=65:sigorta-tahkim-komisyonundan (Erişim Tarihi: 10.01.2023).

SİGORTA TAHKİM KOMİSYONU, *Hakem Karar Dergisi*, Ocak-Mart 2010, Sayı: 1, 1-5, http://www.sigortatahkim.org/attachments/139_Hakem%20Karar%20Dergi%2006042010.pdf (Erişim Tarihi: 13.01.2022).

SİGORTA TAHKİM KOMİSYONU, *Hakem Karar Dergisi*, Temmuz-Eylül 2011, Sayı:7,6-9, <http://www.sigortatahkim.org/files/KararDergisiSayi7.pdf> (Erişim Tarihi: 10.03.2022).

SİGORTA TAHKİM KOMİSYONU, *Hakem Karar Dergisi*, Nisan-Haziran 2010, Sayı: 2, 1-4, http://www.sigortatahkim.org/attachments/139_Karardergi.pdf (Erişim Tarihi: 13.02.2022).

SİGORTA TAHKİM KOMİSYONU, *Hakem Karar Dergisi*, Temmuz-Eylül 2010, Sayı:3, 12-17, <http://www.sigortatahkim.org/files/hkmkararr.pdf> (Erişim Tarihi: 11.03.2022).

SİGORTA TAHKİM KOMİSYONU, *Hakem Karar Dergisi*, Ekim-Aralık 2011, Sayı: 8, 5-7, <http://www.sigortatahkim.org/files/karardergisisayi8.pdf> (Erişim Tarihi: 12.04.2022).

SİGORTA TAHKİM KOMİSYONU, *Hakem Karar Dergisi*, Temmuz- Eylül 2012 Sayı:11, 9-16, <http://www.sigortatahkim.org/files/KararDergisiSayi11.pdf> (Erişim Tarihi: 15.04.2022).

SİGORTA TAHKİM KOMİSYONU, *Hakem Karar Dergisi*, Temmuz-Eylül 2013, Sayı:15, 8-11, <http://www.sigortatahkim.org/files/KararDergisiS15.pdf> (Erişim Tarihi: 22.09.2022).

SİGORTA TAHKİM KOMİSYONU, *Hakem Karar Dergisi*, Ekim- Aralık 2013, Sayı: 16, 6-8, <http://www.sigortatahkim.org/files/KararDergisiS16.pdf> (Erişim Tarihi: 20.05.2022).

SİGORTA TAHKİM KOMİSYONU, *Hakem Karar Dergisi*, Ocak- Mart 2014, Sayı: 17, 4-6, <http://www.sigortatahkim.org/files/KararDergisiS17.pdf> (Erişim Tarihi: 12.05.2022).

SİGORTA TAHKİM KOMİSYONU, *Hakem Karar Dergisi*, Nisan-Haziran 2014, Sayı: 18, 6-8, <http://www.sigortatahkim.org/files/KararDergisiS18.pdf> (Erişim Tarihi: 14.06.2022).

SİGORTA TAHKİM KOMİSYONU, *Hakem Karar Dergisi*, Ekim-Aralık, Sayı:28, 23, <http://www.sigortatahkim.org/files/karardrgs28.pdf> (Erişim Tarihi: 20.06.2022).

SİGORTA TAHKİM KOMİSYONU, *Hakem Karar Dergisi*, Nisan-Haziran, Sayı: 30, 1-6, <http://www.sigortatahkim.org/files/karardrgs30.pdf> (Erişim Tarihi: 12.07.2022).

SİGORTA TAHKİM KOMİSYONU, *Hakem Karar Dergisi*, Ocak-Mart, Sayı: 33, 1-4, <http://www.sigortatahkim.org/files/karardrgs33.pdf> (Erişim Tarihi: 11.07.2022).

SİGORTA TAHKİM KOMİSYONU, *Hakem Karar Dergisi*, Temmuz-Eylül 2018, Sayı: 35, 6-11, <http://www.sigortatahkim.org/files/karardrgs35.pdf> (Erişim Tarihi: 11.07.2022).

SİGORTA TAHKİM KOMİSYONU, *Hakem Karar Dergisi*, Nisan-Haziran, Sayı: 38, 8-11, <http://www.sigortatahkim.org/files/karardrgs38.pdf> (Erişim Tarihi:15.08.2022).

SİGORTA TAHKİM KOMİSYONU, *Hakem Karar Dergisi*, Nisan-Haziran 2020, Sayı:42, 1-8, <http://www.sigortatahkim.org/files/karardrgs42.pdf> (Erişim Tarihi: 10.08.2022).

- SİGORTA TAHKİM KOMİSYONU, *Hakem Karar Dergisi*, Nisan-Haziran, Sayı: 46, 16, <http://www.sigortatahkim.org/files/karardrgs46.pdf> (Erişim Tarihi: 10.08.2022).
- SİGORTA TAHKİM KOMİSYONU, 2021 Yılı Çalışmalarına İlişkin Özet Rapor, http://www.sigortatahkim.org/index.php?option=com_content&view=article&id=137&Itemid=90 (Erişim Tarihi: 05.01.2023).
- SİNERJİ MEVZUAT& İÇTİHAT PROGRAMLARI, www.sinerji.com.tr.
- SOYGÜT Arslan, Mualla Buket. *Türk Ceza ve Ceza Usul Hukukunda Uzlaşma Kurumu*. 1. Bası, İstanbul, 2008.
- SOYSAL, Tamer. “Türk Ceza Hukukunda Uzlaşma”, *Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaşma*, İstanbul, 2005, ss. 203-242.
- SÖĞÜT, İpek Sevdâ Roma *Hukukunda Tahkim*, İstanbul, 2011.
- SÖNMEZ, Mehmet Furkan. *Karayolları Motorlu Taşıtlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında Teminatın Kapsamı Dışında Kalan Haller*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019.
- ŞAHİN, Tuğçem, Yasin ÇELİK ve Ahmet Cemal RUHİ. *Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Rehberi*, Seçkin Yayınları, Ankara, 2018.
- ŞAHİNOL, Resul. *Ad Hoc Tahkim*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2006.
- ŞANLI, Cemal. *Milletlerarası Ticari Tahkimde Esasa Uygulanacak Hukuk*. Ankara, 1986.
- ŞANLI, Cemal. *Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları*. 4. Bası, İstanbul, 2011.
- ŞANLI, Cemal, Emre ESEN ve İnci ATAMAN FİGENMEŞE. *Milletlerarası Özel Hukuk*, Vedat Kitapçılık, 6. Bası, İstanbul, 2018.
- ŞENOCAK, Kemal. *Çifte Sigorta*, Turhan Kitabevi, Ankara, 2002.
- TANRIVER, Süha. “Hukuk Uyuşmazlıkları Bağlamında Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemleri ve Özellikle Arabuluculuk”, *TBB Dergisi*, Sayı 64, 2006, 76-78.
- TAŞBAŞI, İbrahim. “Sigorta Tahkiminde İtiraz Mekanizması”, *TSBD*, S. 36, 2014, 36-38.
- TAŞYÜREK, Hayri. *Kasko Sigortası*. Seçkin Yayıncılık, İstanbul, 2001.
- TOKGÖZ Selim, Sadık YILMAZ. “Sorumluluk Sigortalarında Riziko”, *İstanbul Barosu Dergisi*, Cilt: 95, Sayı:1, 2021, 176-200.
- TURAN, Sevdâ Tuğçe. “Tüketici Hakem Heyetleri”, *İstanbul Barosu Dergisi*, Cilt:93, Sayı:1, 2019, 226-230.
- TUNCAY, A. Can ve Ekmekçi, Ömer. *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, Yenilenmiş 14. Bası, Beta Yayınevi, İstanbul, 2011.
- TÜRK DİL KURUMU SÖZLÜKLERİ, <https://sozluk.gov.tr> (Erişim Tarihi: 08.05.2022).
- ULAŞ, Işıl. “Sigortacılıkta Tahkim”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, Cilt: 24, Sayı: 2, 2007, 239-266.
- ULAŞ, Işıl. *Uygulamalı Sigorta Hukuku*, Turhan Kitabevi, Ankara, 2002.
- UMAR, Bilge. *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi*, 2. Baskı, Yetkin Yayınları, 2014.
- ÜNAN, Samim. *Sigorta Tüketici Hukuku*, Onikilevha Yayınları, İstanbul, 2016.
- ÜNAN, Samim. “2013 Tarihli Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un Sigortaya Etkileri”, *Türk-Alman Anonim Şirketler ve Sermaye Piyasası Hukuku’nda ve Sigorta Hukuku’nda Güncel Gelişmeler Sempozyumları 19-20 Haziran*, 2014.
- ÜNAN, Samim. *Türk Ticaret Kanunu Şerhi Altıncı Kitap Sigorta Hukuku Cilt I Genel Hükümler*. İstanbul, 2016.
- VİKİPEDİ SÖZLÜK, <https://tr.wikipedia.org/wiki/M%C3%BCzakere> (Erişim Tarihi: 10.06.2022).

- YARDIM, Mehmet Ertan. *Ticari Uyuşmazlıklarda Zorunlu Arabuluculuk*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- YAŞAR, Tuğçe Nimet. “Sigorta Hukukunda Tahkim”, *TAAD*, Yıl:9, Sayı:36 2018, 102-105.
- YAŞAR, Osman. *Uygulamalı ve Yorumlu Ceza Muhakemesi Kanunu*. 2. Cilt, 3.Baskı, Seçkin Yayınevi Ankara, 2006.
- YAVUZ, Cevdet. “*Türk Hukukunda Tahkim Sözleşmesi ve Tabi Olduğu Hükümler*”, *Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi II. Uluslararası Özel Hukuk Sempozyumu*, İstanbul, 2009.
- YAVUZ, Mustafa. “Ticari Uyuşmazlıklarda Dava Şartı Olarak Arabuluculuk”, *Gümrük Ticaret Dergisi*, 2019, 54-57.
- YAZICIOĞLU Emine, ŞEKER ÖĞÜZ Zehra. *Sigorta Hukuku*, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2022.
- YEĞENGİL, Rasih. *Tahkim*, İstanbul, 1974.
- YEŞİLIRMAK, Ali. *Türkiye’de Ticari Hayatın ve Yatırım Ortamının İyileştirilmesi İçin Uyuşmazlıkların Etkin Çözümünde Doğrudan Görüşme, Arabuluculuk, Hakem-Bilirkişilik ve Tahkim*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2011.
- YEŞİLOVA ARAS, Ecehan ve YEŞİLOVA, Bilgehan. “Sigortacılık Tahkimi – Sigorta Tahkim Usulü ve Ayırdedici Özellikleri”, *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, Sayı: 8, 2013, 275-380.
- YEŞİLOVA ARAS, Ecehan ve YEŞİLOVA, Bilgehan. *Sigortacılıkta Tahkim Kararları ve Kanun Yolları (SK m.30)*, 1. Baskı, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2018, ss.507- 555.
- YETİŞ ŞAMLI, Kübra. *Zarar Sigortalarında Sigorta Ettirenin/ Sigortalının Rizikonun Gerçekleşmesine Bağlı Görevleri*, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2018, ss.557-590.
- YILDIRIM, Ali Haydar. *Sigorta Tazminatı ve Bedelinin Muacceliyeti*, Ankara, 2020.
- YILGÜR Hasan Can ve Özge ÖZDEMİR. 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu ve Yargıtay Kararları Doğrultusunda Sigorta Sözleşmesinde Öngörülen Riziko Hakkında İspat Yükü ve İspat Yükünün Yer Değiştirmesi, <https://yavuz-uyanik.av.tr/tr/haber-yayin/6102-sayili-turk-ticaret-kanunu-ve-yargitay-kararlari-dogrultusunda-sigortasozlesmesinde-ongorulen-riziko-hakkinda-%C4%B0spat-yuku-ve-%C4%B0spat-yukunun-yer-degistirmesi/>.
- YILMAZ, Ejder. “*Avukatın Uzlaşma Sağlama Yetkisi*”, 75. Yaş Günü İçin Prof. Dr. Baki Kuru Armağanı, Ankara, 2005, ss.843-856.
- YILMAZ, Ejder. *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi*, Yetkin Yayıncılık, Ankara, 2021.
- YILMAZ, Ejder. *Hukuk Sözlüğü*. Ankara, 2014.
- YILMAZ, Ejder. “*Tahkim Hukukuna Genel Giriş ve Ülkemizdeki Gelişimi*”, *Yargı Reformu 2000 Sempozyumu*, İzmir, 2000.
- YILMAZ, Zekeriya. “Sigortacılık Kanununa Göre Sigortacılıkta Tahkim”, *Terazi Hukuk Dergisi*, 2008, 17-40.
- YUMRUTAŞ, Dilek. *Sigorta Hukukunda Uzman Arabuluculuk*, Ankara, 2021, ss.214-281.
- ZEVLİLİLER, Aydın ve Çağlar ÖZEL. *Tüketici Korunması Hukuku*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2016.